

עדות – עזה

לי מרדכי, היסטוריון ואזרח ישראלי
5.7.2025 (גרסה 6.7.0)

תוכן עניינים

5	תקציר
7	הצהרה מקצועית ואתית (כולל אזהרת טריגר)
9	מבוא
9	המלחמה ותמיכה ציבורית
11	פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות וג'נוסייד (רצח עם)
15	הקשר
18	הטבח בפלסטינים
18	מספרים ומספרים יחסיים
18	מספרי מפתח
20	הערכות ישראליות לגבי מספר החמושים שנהרגו
22	שיעור הבלתי מעורבים
24	דיוק
25	תמותה לא-קינטית (עודפת)
26	השוואות לקונפליקטים אחרים
28	תגובות בינלאומיות
30	התקפות חסרות אבחנה ולא פרופורציונליות
30	מדיניות ומערכת ההפצצות מהאוויר
33	היקף ותוצאות מערכת ההפצצות מהאוויר
35	כלי נשק ספציפיים
37	תמותה והשפעות על קבוצות בחברה הפלסטינית (ילדים, עיתונאים, עובדי סיוע וכו')
37	ילדים
41	עיתונאים
44	עובדי מערכת הבריאות
45	קבוצות אחרות
46	הוראות פתיחה באש, מעשי טבח ודוגמאות
46	הוראות פתיחה באש (יחידות קרקע)
50	מעשי טבח ודוגמאות
56	תחקירים של מעשי טבח
57	התקפות על עובדי סיוע ומבקשי סיוע
60	עדויות של עובדי בריאות בינלאומיים אשר התנדבו בעזה
66	קברי אחים ומתים אנונימיים
68	דעת הקהל בישראל והיעדר אחריות
70	גרימת מוות לאוכלוסיה אזרחית
72	רעב והרעבה
72	דצמבר עד אפריל

75.....	מאי ויוני.....
76.....	ממצאים נוספים.....
77.....	מחסור שאינו מזון (חשמל, תרופות, מים).....
79.....	מערכת הבריאות בעזה.....
81.....	השיח הישראלי ודה-הומניזציה של פלסטינים.....
81.....	דה-הומניזציה במוסדות המדינה וצה"ל.....
82.....	דה-הומניזציה בצה"ל.....
90.....	דה-הומניזציה בחברה הישראלית.....
92.....	השפעות דה-הומניזציה על פלסטינים מעוכבים ועצורים.....
96.....	טיהור אתני.....
103.....	חטופים.....
105.....	כישלון הפעילות הצבאית.....
108.....	חוסר מוכנות להגיע לעסקה.....
113.....	התנהגות והצהרות מצד גורמים בממשלה ובמדינה ונציגי החברה האזרחית.....
115.....	עדויות מאנשים שהיו מעורבים במשא ומתן וממשפחות החטופים.....
116.....	התייחסותה של הממשלה למשפחות החטופים ולחטופים המשוחררים.....
118.....	ניסיונות לא רשמיים של הממשלה למנוע תסיסה.....
120.....	הגדה המערבית.....
121.....	עדויות להרג פלסטינים.....
121.....	התעללות, השפלה ומעצר של פלסטינים.....
124.....	מדיה, תעמולה והמלחמה (הערה).....
126.....	הדגשת זוויות התקפות ה-7.10.....
127.....	ביטול קולות ביקורתיים מחוץ לישראל.....
128.....	הגבלת זרימת המידע מעזה.....
129.....	ליכוד הציבור הישראלי סביב המלחמה.....
130.....	המדיה והשיח בישראל.....
132.....	עמדת התקשורת הישראלית בעד המלחמה וללא ביקורת.....
133.....	מדיה בארה"ב.....
135.....	היחס לאונר"א כמקרה של הטיה בייצוג תקשורתי.....
137.....	דוגמא נוספת של תעמולה מוצלחת: הטלת ספק בהערכת התמותה הפלסטינית.....
141.....	מעורבותה של ארה"ב במלחמה.....
141.....	סיוע צבאי לישראל.....
142.....	שימוש פעיל בצבא האמריקאי.....
144.....	סיוע דיפלומטי.....
145.....	פיקוח אמריקאי ודין וחשבון ישראלי.....
148.....	יחסי ארה"ב-ישראל.....
152.....	התנגדות בממשל האמריקאי ובחברה האמריקאית.....

154.....	זום-אין 1 – הפשיטה השנייה של ישראל על בית החולים אל-שיפא (18.3-1.4)
157.....	זום-אין 2 – המחאות בקמפוסים בארה"ב (17.4 – מאי)
159.....	סיקור ותגובות
162.....	זום אין 3: סיהור אתני בצפון עזה, אוקטובר-דצמבר 2024
162.....	תוכניות, קולות וסיקור תקשורתי
164.....	המצור וסיהור אתני
164.....	המצור
167.....	המבצע הצבאי
173.....	מערכת הבריאות
179.....	נספח 1 – הסיבות שבגללן בחרתי להגדיר את פעולות ישראל במלחמה כג'נוסייד
181.....	נספח 2 – מתודולוגיה

תקציר

עודכן לאחרונה: 29.11.24¹

אני, לי מרדכי, היסטוריון במקצועי ואזרחי ישראלי, מעיד במסמך זה, במהלך האירועים המתפתחים, על המצב ברצועת עזה. הכמות העצומה של העדויות שראיתי, שהרבה מהן מקושרות בהמשך מסמך זה, מספיקות עבורי כדי להאמין שישאל מבצעת ג'נוסייד (רצח עם) באוכלוסייה האזרחית בעזה. אסביר את בחירתי להשתמש במונח בהמשך המסמך. המלחמה הנוכחית היא כביכול התגובה הישראלית לטבח שביצע חמאס ב-7.10.23, אשר בו בוצעו פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות בהקשר של העימות המתמשך בין ישראל והפלסטינים – עימות שחזור ל-1917 או 1948 (או תאריכים אחרים). בכל המקרים, אני מאמין שעוללות היסטוריות ומעשי זווה בעבר מצדיקים מעשי זווה נוספים בהווה. לכן, אני מאמין שהתגובה הישראלית למעשי חמאס ב-7.10 היא חסרת פרופורציה ונפשעת.

הפסקאות בתקציר המנהלים הזה כוללות את תמצית החלקים הארוכים בהרבה בהמשך מסמך זה, פסקה לכל חלק. כל אחד מהחלקים כולל עשרות עד מאות הפניות לעדויות שעליהן ביססתי את הערכתי. גרסה זו של המסמך מרחיבה מאוד את הגרסה הקודמת מה-18.6.2024 באמצעות תוספת של מידע ועדויות רבות, תוספת של שני חלקים (נספח על מתודולוגיה וחלק שבוחן לעומק את המבצע בצפון רצועת עזה באוקטובר-נובמבר 2024) ותגובות לדיון שעוררה הגרסה הקודמת. בשל הכמות הרבה של החומר והתרחבות המלחמה, אני עובר בגרסה זו מעדכון של כל המסמך בבת אחת למודל שמעדכן חלקים בנפרד, החל מתחילת המסמך.

בשנה האחרונה, ישראל ביצעה טבח בפלסטינים בעזה, ועד לזמן הכתיבה גרמה למותם של למעלה מ-44,000 פלסטינים – לפחות 60% מהם נשים וילדים. לפחות מאה אלף אחרים נפצעו ולפחות עשרת אלפים עדיין נעדרים. יש עדויות רבות לכך שהתקפותיה של ישראל נעשות ללא אבחנה ואינן פרופורציונליות, ויש דוגמאות רבות למעשי טבח והרג נוספים. רשימה ארוכה של מוסדות בינלאומיים ביקרו בחריפות את התנהלות ישראל במלחמה.

ישראל ניסתה באופן אקטיבי לגרום למוות בקרב האוכלוסייה האזרחית בעזה. ישראל הרעיבה את עזה כמדיניות שבה השתמשה ככלי נשק במלחמה, וכך גרמה למותם של עשרות אזרחים (בעיקר ילדים) מרעב. ישראל יצרה מחסור במים, תרופות וחשמל. ישראל גם פירקה את מערכת הבריאות ואת התשתית האזרחית בעזה. כתוצאה מכך, אנשים רבים מתים ממצבים ברי טיפול, וטיפולים מורכבים כמו קטיעות איברים וניתוחים קיסריים נעשים ללא הרדמה. סך כל התמותה בעזה אינו ידוע, אבל כמעט בוודאות גדול בהרבה מהערכת התמותה הרשמית.

דה-הומניזציה שעברו הפלסטינים בשיח הישראלי חזקה כל כך עד שרוב גדול של יהודים ישראלים תומך בפעולותיה של ישראל במלחמה. דה-הומניזציה הובילה על ידי בכירים במדינת ישראל, וממשיכה לקבל תמיכה דרך מוסדות המדינה והצבא. דה-הומניזציה נוכחת מאוד גם בחברה האזרחית הרחבה יותר. דיבור על פלסטינים תוך שימוש בשפה שכוללת התייחסות לרצח עם היא לגיטימית בשיח הישראלי. דה-הומניזציה מובילה להתעללות רחבה והפעלת אלימות כלפי פלסטינים מעוכבים ואוכלוסייה אזרחית בעזה ורכושה, כמעט ללא השלכות. הרוב הגדול של התוכן שמעיד על דה-הומניזציה משותף ברשת על ידי ישראלים. עדויות מהצד הפלסטיני על חוויות המלחמה מאששות ממצאים אלו.

מכלול העדויות שראיתי ושבו אני דן מצביע על כך שסביר מאוד שאחת ממטרותיה של ישראל היא לטהר את רצועת עזה, באופן חלקי או מלא, באמצעות סילוק מספר רב ככל האפשר של פלסטינים. דמויות מפתח בממשלת ישראל העידו על מטרה זו וכמה משרדי הממשלה בישראל תכננו טיהור כזה או פעלו להוציאו לפועל, לפעמים על ידי ניסיונות שכנוע או לחץ על מדינות אחרות. ישראל כבר טיהרה אזורים נרחבים משטח הרצועה באמצעות הרס ובולדוזרים, וניסתה גם להרוס את התשתית החברתית של החברה הפלסטינית באמצעות נזק ממוקד למוסדות אזרחיים כמו אוניברסיטאות, ספריות, ארכיונים, מבני דת, אתרים היסטוריים, מבנים חקלאיים, בתי ספר, בתי קברות, מוזיאונים ושווקים. עד כה נהרסו או נפגעו יותר מ-60% מהמבנים ברצועה.

אחת ממטרות המלחמה, על פי ממשלת ישראל, היא לשחרר את החטופים אשר 101 מהם נותרו בשבי חמאס נכון לזמן כתיבת מסמך זה. הראיות מצביעות על כך שביחס לטיהור האתני של הרצועה, שחרור החטופים נמצא בעדיפות נמוכה מצד הממשלה. עד כה ישראל שחררה שבעה חטופים בפעילות צבאית, ובמקביל הרגה חטופים רבים אחרים באופן ישיר או עקיף בשל פעולותיה ברצועה. קיימות עדויות רבות לפיהן במקרים רבים ישראל עיכבה את המשא ומתן לשחרור החטופים או

¹ ברצוני להודות לחנוך שיינמן על הערותיו לגרסה של חלק זה מנובמבר 2024.

ניסתה להכשילו. חברי ממשלת ישראל תקפו מילולית את משפחות החטופים, ומקורבים להם ניסו להפעיל לחץ על משפחות החטופים כדי למנוע מהם לדבר באופן פוליטי.

תשומת הלב העולמית לעזה, ולעיתים ללבנון, איראן וסוריה, הסבה את תשומת הלב מהגדה המערבית. שם, פעולותיה של ישראל באמצעות הצבא ומתנחלים מאז תחילת המלחמה הרגו למעלה מ-700 פלסטינים, טיהרו אתגית לפחות 20 קהילות מקומיות, והובילו לעליה חדה ברמות האלימות, ההתעללות וההשפלה של פלסטינים מצד מדינת ישראל והמתנחלים.

כל האמור לעיל התאפשר בשל תמיכה חזקה של רוב התקשורת הממוסדת בישראל ובמערב – במיוחד בארה"ב, בריטניה, וגרמניה. מתחילת המלחמה, ישראל ניהלה מלחמת מידע שהדגישה את זוויות ה-7.10 באמצעות מידע מהימן ולא מהימן, הגבילה את זרימת המידע הנגיש מעזה, ביטלה קולות ביקורתיים מחוץ לישראל, והגבילה את השיח בישראל כדי ללכד את הציבור הישראלי סביב המלחמה. כתוצאה מכך, התקשורת והשיח בישראל נותרו כמעט לחלוטין בעד המלחמה באופן לא ביקורתי, ורבים ממוסדות ואנשי התקשורת מצנזרים את עצמם. תקשורת המיינסטרים בארה"ב חולקת רבים ממאפיינים אלו. בחינה מעמיקה יותר של התקפות ישראל נגד ארגון אונר"א והספקות החוזרים שמוטלים בהערכות התמותה הפלסטיניות מצאה ששני המקרים מבוססים על תעמולה חסרת יסוד. כל האמור לעיל מנרמל את האלימות הישראלית ואת פעולותיה של ישראל באמצעות הצגתן כלגיטימיות, מסב את תשומת לב הציבור מהתרחשויות רבות בעזה, ומסייע לדה-ההומניזציה של הפלסטינים.

התמיכה האמריקאית הכמעט מוחלטת הייתה נחוצה לאופן שבו ניהלה ישראל את המלחמה. תמיכה זו התבטאה בסיוע צבאי, שימוש פעיל בצבא ובמשאבים אמריקאים אחרים, סיוע דיפלומטי, ושחרור ישראל מפיקוח אמריקאי ומדרישה לדין וחשבון על פעולותיה של ישראל. למרות שהרטוריקה האמריקאית הייתה לפעמים ביקורתית, דה פקטו ארה"ב סיפקה לישראל תמיכה חסרת תקדים. למתנגדים למדיניות האמריקאית – בין אם עובדי מדינה ובין אם קבוצות משמעותיות בציבור האמריקאי – לא הייתה השפעה על המדיניות האמריקאית בנושא.

אני בוחן אירועים ספציפיים בשלושה חלקים ממוקדים כמקרי בוחן למרבית המגמות המתוארות למעלה:

1. הפשיטה השנייה של ישראל על בית החולים אל-שיפא בסוף מרץ
2. גל המחאה בקמפוסים בארה"ב באפריל ובמאי
3. המבצע הצבאי בצפון רצועת עזה באוקטובר ונובמבר 2024 (מתמשך)

העדויות שראיתי ושאותן אני מתאר בהמשך הספיקו עבורי להאמין שמה שישראל עושה לאוכלוסיה האזרחית בעזה עונה להגדרה של ג'נוסייד למיטב הבנתי. בשני הנספחים למסמך, אני מסביר מדוע בחרתי להשתמש במונח זה ודן במתודולוגיה שלי.

הצהרה מקצועית ואתית (כולל אזהרת טריגר)

עודכן לאחרונה: 1.12.24²

מסמך זה כולל את ההבנה שלי את המלחמה בעזה. המסמך נכתב על ידי בלבד, מלבד תת-פרק על מערכת הבריאות (מסומן בהמשך) שנכתב ביחד עם עמיתה, ליאת קוזמא. לא קיבלתי על מסמך זה כל תשלום, וכתבתי אותו מתוך מחויבות לזכויות אדם, למקצועי ולמדינה שלי. רובו המוחלט של המסמך נכתב בשפה יבשה ולא רגשית כדי להימנע מלנסות להשפיע על הקוראת. באמצעות רגש, הטיה נפוצה בשיח. ניסיתי להיצמד לעובדות כפי שאני מבין אותן. אני מפרט את המתודולוגיה שבה השתמשתי בנספח למסמך זה. המסמך כולל תוכן קשה רב, במיוחד בכל הקשור לאלימות, אכזריות, דה-הומניזציה והרעבה. אין במסמך תמונות. מעט התיאורים הגרפיים שהמסמך כולל הם קצרים. התוכן שאליו אני מפנה בהערות השוליים הוא קשה בהרבה, והפניות רבות כוללות תכנים גרפיים קשים לצפייה.

לאורך המסמך נמנעתי משימוש במושגים טעונים שקשה להגדירם כמו ציונות, אנטישמיות, טרור/טרוריות, ברוטליות³ וכן הלאה. כל אלו הם boundary objects (מושג טכני שמשמש לתיאור מושגים שאנשים שונים מבינים בדרכים שונות. בתקשורת אנחנו משתמשים במושגים אלו מבלי להגדירם),⁴ שבדרך כלל משמשים ככלי נשק בשיח על ידי דוברים שונים כאמצעי לגיטימציה או דה-לגיטימציה ביחס לאנשים, מוסדות או פעולות. אינני מאמין בשימוש במושגים אלו יהפוך את המסמך הזה לקריא יותר או את הניתוח שבו לטוב יותר. יוצא הדופן החלקי הוא אנטישמיות, שמופיע בעיקר דרך האופנים שאחרים השתמשו בו.

אני מעדכן מסמך זה לאורך זמן. למרות שאין ספק שפרטים ועובדות חדשים ימשיכו להתגלות בעתיד, מאז שהתחלתי לאסוף מידע דרך מסמך זה (לפני כשנה, נכון לזמן הכתיבה), מידע רב נוסף הצטבר בעוד שהתיקונים שאותם הייתי צריך לבצע היו מינוריים. קוראים המעוניינים בכך יוכלו לגשת לכל הגרסאות הקודמות של המסמך באתר האינטרנט של המסמך.

מסמך זה שינה את מטרתו לאורך הזמן. מטרתו המרכזית המקורית של המסמך הייתה להצהיר על עמדותי באופן ציבורי כדרך להעיד על האירועים להם נחשפתי. הסיבה שכתבתי הייתה תחושת המחויבות שלי לערכי זכויות אדם. לאחר שהגרסה הרביעית של המסמך באמצע מרץ שותפה באופן נרחב בטוויטר, התמיכה הציבורית שקיבלתי מקוראים עודדה אותי לחשוב מחדש על מטרת המסמך. אני כותב עכשיו עבור רבים אחרים ברחבי העולם ובישראל שרוצים להבין את הנסיבות בימים מורכבים אלו בהווה ובעתיד. מטרה משנית היא לרכז ולשמר לפחות חלק מהעדויות אליהן נחשפתי במהלך הקריאה שלי על המלחמה, ולהנגיש אותם לקוראים המעוניינים בכך. עם התקדמות גרסאותיו, המסמך הפך למסודר יותר, ואני מספק הפניות רבות בהערות השוליים שעשויות להעשיר ולהועיל לקוראים. אני מקווה שאתה, הקוראת, תמצא את המסמך שימושי – בין אם בשביל להבין את מאורעות הימים האלו דרך המסמך או כדרך להשיג מידע נוסף דרך הערות השוליים שלו.

עמדותי מבוססת על מידע רב שאספתי בעיקר החל מסוף דצמבר 2023. אופן הניתוח שלי, שאותו אני מסביר באופן מפורט בנספח המתודולוגיה של מסמך זה, נתתי העדפה למידע שמגיע מגורמים מבוססים כמו האו"ם ומשרדיו השונים, כמו גם דו"חות של מספר ארגונים העוסקים בסיוע הומניטרי וזכויות אדם. ארגונים אלו ניטראלים (לפחות כביכול) ולכן פחות נוטים להטיות. בנוסף, יש להם את המשאבים למחקר מבוסס ראיות, אשר בהם השתמשו במספר רב של מקרים שאינם קשורים לישראל/פלסטין. השתמשתי גם באמצעי התקשורת המסורתיים, הן במקרים עובדתיים (למשל: מישור שאמר משהו) והן בתחקירים שביצעו. כדי לתמוך בסיפורים הרחבים השתמשתי גם במידע משני הצדדים שמגיע מהמדיה החברתית. ככל שהמלחמה התמשכה, המדיניות כלפי עזה והתנאים ברצועה השתנו לאורך זמן. כדי להכיר במציאות זו ולהקל על הבנת המצב, לעיתים תכופות אני כולל את החודש ביחס לטענות ופרטי מידע ספציפיים בחלקים הרלוונטים, למשל זה על הרעב בעזה או על מעורבות ארה"ב במלחמה.

להערכתי, מאז תחילת המלחמה, קראתי אלפי מאמרים – אקדמיים, כאלו שנכתבו על ידי אקדמאים או עיתונאים, ואחרים. בנוסף, צפיתי באלפי סרטונים ותמונות מהרצועה, בעיקר מהצד הישראלי. רבים מהסרטונים האלו כוללים תכנים הקשים לצפייה – אלימות, אכזריות, דה-הומניזציה ותוצאותיהן, וכללתי אותם בהערות השוליים של המסמך כדי להעביר ולהבהיר את גודל האירוע ושכיחות הזוועות שאותן אני מתאר. להערכתי, הרוב הגדול של המידע שאספתי מהמקורות השונים וכללתי

² ברצוני להודות לחנוך שיינמן על הערות לגרסת נובמבר 2024 של חלק זה.

³ <https://fair.org/home/brutal-is-a-word-mostly-reserved-for-palestinian-violence/>

⁴ Baggio, Jacopo A., Katrina Brown, and Denis Hellebrandt. "Boundary Object or Bridging Concept? A Citation Network Analysis of Resilience." *Ecology and Society* 20, no. 2 (2015). <http://www.jstor.org/stable/26270178>.

במסמך זה הוא מהימן. במקרים בהם נתקלתי במידע אשר הייתה לי סיבה לפקפק באמינותו בחרתי שלא להשתמש בו. אני כולל במסמך זה הערות שוליים רבות אשר מפנות למקורות בהם השתמשתי, כדי לאפשר לקוראים המעוניינים בכך לחזור למקורות כדי לבדוק את דבריי. אשמח לקבל ביקורת ותיקונים בנוגע לכתוב, ואני מודה לכל אלו שקראו את המסמך הזה והעירו עליו באופן פרטי או ציבורי.⁵

כמה מילים ביחס לעצמי ולתחום המומחיות שלי. גדלתי בישראל ואני חלק מהחברה האזרחית בישראל. הוכשרתי כהיסטוריון מקצועי עם תארים מהאוניברסיטה העברית (ב"א) ופרינסטון (דוקטורט), ואני עובד בהווה כהיסטוריון באוניברסיטה ישראלית מובילה. הכישורים המקצועיים הרלוונטיים שלי כוללים ביצוע מחקר מקיף, הערכת מקורות כתובים ומהימנותם, חשיבה ביקורתית, וסינתזה של חומר רב לנרטיב קוהרנטי. העבודה שלי על מסמך זה דומה מאוד מטבעה לעבודה המקצועית שלי שאותה אני מבצע מדי יום. למרות שהמלחמה הנוכחית החלה בנושא חדש עבורי, השקעתי בה הרבה יותר משאני משקיע במאמר אקדמי ממוצע. המחקרים שלי מפורסמים בעמודי ה-[academia.edu](https://www.academia.edu) וה-[Google Scholar](https://scholar.google.com) שלי. הגרסה המעודכנת של מסמך זה, ביחד עם לינקים לפרסומים אחרים שלי בנושא עזה, נמצאים באתר ייעודי שפתחתי בנובמבר 2024, <https://witnessing-the-gaza-war.com/>.

⁵ מסמך זה מעדכן ומרחיב גרסאות מוקדמות יותר של הבנתי את המתרחש בעזה שאותן פרסמתי בתחילת ינואר, בסוף ינואר, באמצע פברואר, באמצע מרץ, באמצע אפריל, ובאמצע יוני 2024, בהמשך לרעיונות והצעות שקיבלתי מאז, כמו גם תוכן נוסף שהתפרסם מאז. אני מודה כאן לקורא אנונימי אחד שחיווה דעה על כל טיוטות המסמך, ל-Merle Eisenberg שהעיר על הטיוטה של הגרסה הראשונה ול-Joshua Meyrowitz (פרופ' אמריטוס לתקשורת מאוניברסיטת ניו המפשייר) שבדק לעומק ובאופן מקיף את כל הגרסה הרביעית לאחר שפורסמה כהכנה לכתובת הגרסה החמישית של המסמך ואף סיפק מספר מקורות חשובים. אני מודה לקוראים שסייעו אחרי יוני 2024 בחלקים הרלוונטיים של המסמך. כל אלו סיפקו פידבק והצעות מועילות, שכללתי בגרסה זו. הכתוב כאן הוא על דעתי ולא בהכרח על דעתם. באופן דומה, כל הטעויות הן שלי בלבד. אני גם מודה לקוראים שלא הסכימו עימי מכיוון שהביקורת שלהם סייעה לי לשפר את המסמך.

אני, לי מרדכי, היסטוריון ואזרח ישראלי, מעיד במסמך זה, במהלך האירועים המתפתחים, על המצב הנורא ברצועת עזה. אני כותב את דעתי האישית מתוך אחריות כפולה: כאזרח שמדינתו מבצעת מה שאני רואה כפשעים חמורים, וכאקדמאי, שמאמין שמאחר והקדשתי את הקריירה שלי עד כה למחקר והוראה עליו להצביע על אי-צדק, במיוחד כשהוא מתרחש כל כך קרוב. אני כותב גם בשל השתיקה הארוכה והמאכזבת בנושא בקרב מוסדות אקדמיים רבים בישראל ובעולם, במיוחד כאלו שהיה מצופה מהם להשמיע את קולם בבירור. קומץ העמיתות והעמיתים שלי שבחרו לדבר באופן אמיץ מוקדם יותר במלחמה היוו עבורי השראה.⁷ אינני מאמין שמסמך זה ישכנע רבים לשנות את דעתם. כתבתי אותו באופן ציבורי כדי להעיד שבזמן המלחמה היו וישנם גם קולות ישראליים שלא הסכימו עם פעולותיה של ישראל. אני שומר את הגרסאות הקודמות של מסמך זה כדי להמחיש עד כמה דברים היו ידועים עוד משלבים מוקדמים של המלחמה.

החל מנובמבר 2024, בשל כמות המידע הזמין התחלתי לעדכן את המסמך בחלקים, החל מההתחלה. בנוסף, השקתי אתר ייעודי שבו ניתן לקרוא את שתי הגרסאות של המסמך - <https://witnessing-the-gaza-war.com/>, וכדי לאפשר לקוראים לקרוא את החלקים והגרסאות השונים של המסמך. הגרסה האחרונה של המסמך בעברית ובאנגלית נמצאת גם באתר ה- academia.edu שלי. אני משתמש בעמוד academia.edu הטוויטר שלי כדי להודיע על פרסומם של חלקים חדשים.

ב-7.10.23, חמאס וחמושים אחרים תקפו את ישראל. במתקפה נהרגו כ-1,150 בני אדם, רובם אזרחי ישראל. רובם הגדול של הנרצחים נהרגו בידי חמאס וחמושים אחרים, והמעטים האחרים נהרגו מאש ישראלית בכאוס הכללי שהתרחש. בערך 250 בני אדם, רובם אזרחים ישראלים, נחטפו לעזה. אירועי זוועה אלו, בראש ובראשונה ההרג חסר האבחנה והחטיפה של אזרחים, מהווים פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות (של רצח ולקחת בני-ערובה, בין השאר).⁸ רבים אחרים כבר כתבו על הנושא בתקשורת הישראלית והבינלאומית, ואין לי מה לחדש בעניין בשלב זה. האירועים הנוראיים של ה-7.10 – שבצעמם נעשו בהקשר ההיסטורי של הסכסוך המתמשך בין ישראל והפלסטינים – שימשו וממשיכים לשמש להצדקת המלחמה הנוכחית שמסמך זה בוחן.

המלחמה ותמיכה ציבורית

למרות מעשי הזוועה האמורים של חמאס, אני מאמין שתגובתה של ישראל לאירועי ה-7.10 במהלך למעלה משנה ממשיכה להיות נפשעת, לא מוסרית וממשיכה להיות חסרת פרופורציה. ברור לי שעמדותיי בנושא משקפות דעת מיעוט קטנה בחברה הישראלית. בסקרים בנושא רק 1.8% (אוקטובר 2023), 7% (דצמבר 2023), 3.2% (ינואר 2024), ו-4% (מרץ-אפריל 2024) מהנשאלים היהודים בישראל האמינו שצה"ל משתמש ביותר מדי כוח בעזה או שהתגובה הצבאית מוגזמת.⁹ במרץ

⁶ ברצוני להודות לחנוך שיינמן על הערותיו על גרסת חלק זה מנובמבר 2024, ול-Sonja Brentjes וקורא אנונימי אחר שהעירו על הגרסה מיוני 2024 (הקורא האנונימי גם בדק את הערות השוליים).

⁷ בחרתי לכתוב את ההצהרה הנוכחית בנוגע לנעשה בעזה לאחר שקיבלתי השראה לעניין מפרופ' ג'ון מירשהיימר, שכתב מסמך דומה בדצמבר 2023 (<https://mearsheimer.substack.com/p/death-and-destruction-in-gaza>). בנוסף, המסמך שחיברה צפון אפריקה לבית הדין הבינלאומי סיפק חלק ממקורות המידע לגרסה הראשונה של מסמך זה, שאת כולם בדקתי באופן עצמאי (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf>). בינתיים רבים אחרים הגיעו למסקנות דומות לשלי (ראו למטה).

⁸ <https://www.hrw.org/news/2024/07/17/october-7-crimes-against-humanity-war-crimes-hamas-led-groups> ; https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/08/israel_palestine0724web.pdf ; <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/10/israel-opt-one-year-on-from-7-october-need-to-ensure-a-ceasefire-and-release-of-hostages-more-pressing-than-ever/> ; <https://www.un.org/unispal/document/commission-of-inquiry-pr-hrc-19jun24/> ; https://social-sciences.tau.ac.il/sites/socsci.tau.ac.il/files/media_server/social/2023/Findings-November-2023-EN.pdf ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/israelis-say-hamas-must-be-crushed-despite-gaza-casualties-un-rebuke-2023-12-13/> ; <https://www.idi.org.il/articles/51742> ; https://en-social-sciences.tau.ac.il/sites/socsci-english.tau.ac.il/files/media_server/social/peaceindex/2024-01-findings.pdf ; <https://www.pewresearch.org/global/2024/05/30/views-of-the-israel-hamas-war-may-2024/> .

⁹ עבור מרץ:

2024, 81% מהישראלים חשבו שישראל עושה את כל שביכולתה כדי לא לפגוע באזרחים (כולל 19% שחשבו שישראל עושה יותר מדי),¹⁰ בעוד ש-80% מהציבור היהודי סברו שישראל לא צריכה לקחת בחשבון את סבל האזרחים הפלסטינים בזמן תכנון המערכה בעזה.¹¹ סקר באפריל מצא שרק שליש מהישראלים היהודים חשבו שישראל צריכה לקבל את דרישת מועצת הביטחון של האו"ם להפסקת אש זמנית בחודש הרמדאן.¹² סקר מספטמבר 2024 מצא ש-83% מהישראלים היהודים האמינו שההתנהלות המוסרית של צה"ל במלחמה הייתה טובה או מצוינת, ו-61.5% האמינו שלא צריך לחקור חיילים במקרים של התעללות במעוכבים עזתים.¹³ סקר אחר מספטמבר 2024 מצא ש-82% מהישראלים היהודים לא היו מוטרדים לגבי התנאים ההומניטריים בעזה.¹⁴

נכון לזמן הכתיבה, המלחמה ממשיכה למרות חוסר בהירות לגבי מטרותיה והנזק העצום לו גרמה.¹⁵ קולות בכירים בישראל¹⁶ ובארה"ב¹⁷ מאמינים שראש ממשלת ישראל רוצה להמשיך את המלחמה כדי להמשיך לשרוד בשלטון, בעודו מטעה את הציבור הישראלי להאמין שניצחון מוחלט אפשרי.¹⁸ עם הזמן יותר ממחצית הישראלים בסקרים תמכו בעסקת הפסקת אש, שכוללת בדרך כלל את שחרור החטופים וסיום של המלחמה עם נסיגה ישראלית מעזה (56% ביולי 2024,¹⁹ 54% באוגוסט,²⁰ 53% בספטמבר,²¹ 75% באוקטובר לשאלה שלא התייחסה לנסיגה ישראלית,²² ו-66% בנובמבר²³). מצד שני, באוקטובר 2024 כ-61% מהישראלים האמינו שלממשלת ישראל לא הייתה תוכנית לסיים את המלחמה.²⁴ במקביל, רוב הישראלים תמכו בפעילות צבאית מוגברת נגד חיזבאללה בלבנון בחזית נפרדת,²⁵ ומבצעים צבאיים כאלו התרחשו בין ספטמבר לסוף נובמבר 2024. הפעילות הצבאית בלבנון קיבלה אחוזי תמיכה גבוהים בקרב הציבור הישראלי בהתחלה (80% בסוף ספטמבר) אבל תמיכה זו ירדה בהמשך.²⁶

<https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-06-13/ty-article-magazine/.highlight/00000190-0677-d667-abf0-66ffad40000> . כפי שרוב הסקרים האלו מראים, ישראלים לא-יהודים מחזיקים בעמדות מתונות יותר.

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001473815>

<https://www.idi.org.il/articles/53443>

<https://www.nytimes.com/2024/04/13/world/europe/israel-weapons-sales-genocide.html>

<https://www.idi.org.il/articles/56112> . 60% מהישראלים היהודים האמינו שחיילי צה"ל מורשעים צריכים לקבל עונשים קלים יותר במקרים כאלו. סקר אחר מאוגוסט מצא ש-47% מהישראלים היהודים לא האמינו שישראל צריכה לציית לחוק הבינלאומי או להתנהל באופן מוסרי במלחמה: <https://www.inss.org.il/he/publication/august-2024/>

<https://www.inss.org.il/he/publication/survey-september-2024/> (במידה נמוכה מאוד או במידה נמוכה)

<https://www.foreignaffairs.com/israel/israels-muddled-strategy-gaza> - ראו גם את חוסר הבהירות במטרות בהמשך

המסמך, למשל בחלק זום-אין 3

https://www.mako.co.il/news-politics/2024_q1/Article-7c6a192b2cbfd81026.htm

<https://www.nytimes.com/2024/02/27/us/politics/biden-netanyahu-israel-gaza.html> ;

<https://foreignpolicy.com/2024/04/02/netanyahu-gaza-palestinians-war-israeli-society/> ;

<https://time.com/6984968/joe-biden-transcript-2024-interview/>

<https://www.maariv.co.il/news/military/Article-1085677>

<https://www.idi.org.il/articles/55008>

<https://www.idi.org.il/articles/55472>

<https://www.idi.org.il/articles/56112> - השאלה כאן הייתה כללית ביחס לסיום המלחמה בעזה

<https://www.figma.com/deck/PebtSWAlx0RYdjaqyhoE6L/%D7%A9%D7%A0%D7%94-%D7%9C7.10---%D7%90%D7%92%D7%9D?node-id=49-1741&node-type=slide&viewport=222%2C16%2C0.5&t=rAWLTUo8lp5sRQp1-1&scaling=min-zoom&content-scaling=fixed&page-id=0%3A1> (עמ' 23)

<https://www.idi.org.il/articles/57041> . ראו גם: <https://x.com/uriweltmann/status/1861479880975634685> (עמ' 23)

מהישראלים מוכנים להתגמש עבור עסקת חטופים).

<https://www.inss.org.il/he/publication/survey-october-2024/>

71% ביוני: <https://www.inss.org.il/he/publication/swords-of-iron-june/> ; 61% ביולי:

<https://www.idi.org.il/articles/55472> ; 67% באוגוסט: <https://www.inss.org.il/he/publication/july-2024/> ;

<https://www.inss.org.il/he/publication/august-2024/> ; ראו גם <https://www.idi.org.il/articles/55806> שמגיע ל-67%

אבל רק בקרב ישראלים יהודים.

<https://www.idi.org.il/articles/56143> ; שימו לב ש-56% מהישראלים היהודים באוקטובר העדיפו לנסות להגיע לעסקה עם לבנון בניגוד ל-44% שתמכו בהמשך המלחמה למרות האפשרות למלחמה אזורית.

<https://www.figma.com/deck/PebtSWAlx0RYdjaqyhoE6L/%D7%A9%D7%A0%D7%94-%D7%9C7.10---%D7%90%D7%92%D7%9D?node-id=49-1741&node-type=slide&viewport=222%2C16%2C0.5&t=rAWLTUo8lp5sRQp1-1&scaling=min-zoom&content-scaling=fixed&page-id=0%3A1> (עמ' 25). סקר אחר מתחילת נובמבר מצא ש-54% מהישראלים היהודים העדיפו להמשיך להילחם בלבנון: <https://www.idi.org.il/articles/57041>

פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות וג'נוסייד (רצח עם)

העדויות שראיתי ושאותן אני מתאר בהמשך הספיקו עבורי להאמין שמה שישיראל עושה לאוכלוסיה האזרחית בעזה כולל מספר פשעים נגד האנושות.²⁷ ביחד, פעולותיה של ישראל במלחמה עונות להגדרה של ג'נוסייד למיטב הבנתי.²⁸

המימד הפורמלי של שאלת הג'נוסייד עלתה לדיון בדצמבר 2023, כשדרום אפריקה האשימה את ישראל בביצוע ג'נוסייד ברצועת עזה בבית הדין הבינלאומי לצדק (International Court of Justice). בינואר 2024, בית הדין הבינלאומי לצדק גיבש רשימת דרישות מישיראל כדי למנוע ג'נוסייד נגד הפלסטינים בעזה.²⁹ רבים בתקופה פירשו את הנחיית בית המשפט ככזו שאומרת שייתכן וישיראל ביצעה ג'נוסייד (כלומר – ההאשמה אינה מופרכת).³⁰ באוקטובר 2024, דרום אפריקה הגישה את כתב האישום המלא ביחס לג'נוסייד ("Memorial") נגד ישראל בבית הדין. כתב האישום כלל למעלה מ-750 עמודי טקסט ומעל 4,000 עמודים של נספחים.³¹ שאלת הכוונה בצד הישראלי – קריטית עבור ההגדרה של ג'נוסייד – קיבלת מענה במסמך באורך 120 עמודים שהוגש למועצת הביטחון של האו"ם.³² צפוי שבית הדין יעסוק בשאלה במשך שנים לפני שתתקבל תשובה רשמית לגבי השאלה.

רבים התייחסו לשאלת הג'נוסייד בשנה האחרונה. מספר מוסדות בתוך האו"ם קראו למנוע ג'נוסייד בנובמבר 2023.³³ שליחה מיוחדת של האו"ם הגיעה למסקנה שישיראל ביצעה ג'נוסייד בדו"ח שפרסמה במרץ 2024, וחזרה על מסקנה זו בדו"ח נוסף באוקטובר שקבע שישיראל ניסתה לסלק או להשמיד לחלוטין את הפלסטינים.³⁴ ועדה מיוחדת של האו"ם שמפצה דו"חות קבועים על נושאים פלסטיניים קבעה שהמדיניות והפעולות של ישראל אחרי ה-7.10 "תואמים למאפיינים של ג'נוסייד".³⁵ ניתוחים מקצועיים של מרכזים אקדמיים לזכויות אדם הגיעו לאותה מסקנה.³⁶ עמותה חשובה העוסקת בזכויות אדם מסביב לים התיכון קיבלה את מסקנת הג'נוסייד על בסיס ראיות רבות.³⁷ שופט פדרלי בקליפורניה – כלומר

²⁷ <https://www.un.org/en/genocide-prevention/definition>

²⁸ <https://www.un.org/en/genocide-prevention/definition>

²⁹ <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf> ;

<https://www.hrw.org/news/2024/01/26/gaza-world-court-orders-israel-prevent-genocide>

³⁰ <https://www.npr.org/2024/01/26/1227078791/icj-israel-genocide-gaza-palestinians-south-africa> ;

<https://www.newarab.com/news/icj-ruled-plausible-genocide-israel-gaza-what-next> ;

<https://www.theguardian.com/world/2024/jan/26/world-courts-interim-ruling-on-genocide-in-gaza-key-takeaways-icj-israel> ; <https://www.cbsnews.com/news/israel-gaza-genocide-case-at-un-international-court-of-justice-icj/> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/key-takeaways-world-court-decision-israeli-genocide-case-2024-01-26/> ;

³¹ <https://www.thepresidency.gov.za/south-africa-delivers-evidence-israel-genocide-icj> ;

³² <https://www.aljazeera.com/news/2024/10/28/south-africas-legal-team-says-intent-is-clear-in-israels-gaza-genocide> ; זו הייתה התוצאה של כמעט 100 אנשים שעבדו על המקרה במשך תשעה חודשים. זו הפעם הראשונה שהאשמה של ג'נוסייד מתרחשת בזמן שמעשי הזוועה ממשיכים, שההאשמה נתמכת בתיעוד בזמן-אמת, ושמוכונות כלפי מדינה שנהנית מתמיכת המערב.

³³ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/151/97/pdf/n2415197.pdf>

³⁴ <https://www.un.org/unispal/document/gaza-is-running-out-of-time-un-experts-warn-demanding-a-ceasefire-to-prevent-genocide/> ; <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/11/gaza-un-experts-call-international-community-prevent-genocide-against>

³⁵ <https://unipd-centrodirittumani.it/en/news/United-Nations-Anatomy-of-a-genocide-Report-of-the-Special-Rapporteur-on-the-situation-of-human-rights-in-the-Palestinian-territories-occupied-since-1967-Francesca-Albanese-2024/6900> ; <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/279/68/pdf/n2427968.pdf> (סעיף 84) ; ראו גם:

<https://www.theguardian.com/world/2024/oct/31/un-should-consider-suspending-israel-over-genocide-against-palestinians-says-special-rapporteur> ; <https://tribunemag.co.uk/2024/11/if-this-is-not-genocide-what-is-francesca-albanese-palestine>

³⁶ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/11/un-special-committee-finds-israels-warfare-methods-gaza-consistent-genocide> ; <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a79363-report-special-committee-investigate-israeli-practices-affecting> ; <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/271/19/pdf/n2427119.pdf>

(#69-70).

³⁷ <https://www.humanrightsnetwork.org/genocide-in-gaza>

<https://euromedmonitor.org/en/article/6494>

נציג של המדינה הפדרלית האמריקאית – קבע גם הוא שפעולותיה של ישראל בעזה עשויות להיחשב ("plausibly") ג'נוסייד.³⁸

חוקרים רבים דנו בשאלת הג'נוסייד וקיבלו את ההגדרה הזו. כבר שבוע לאחר תחילת המלחמה, מעל 800 חוקרים ועובדים בתחומים של משפט בינלאומי, מחקרי קונפליקטים ומחקרי ג'נוסייד הזהירו מהאפשרות של ג'נוסייד נגד פלסטינים.³⁹ מומחים לפני⁴⁰ ואחרי ההחלטה⁴¹ של בית הדין בינואר 2024 קבעו שהתנהלות ישראל במלחמה כללה פעולה וכוונה, שהינם הכרחיים להגדרת ג'נוסייד.⁴² סקר מיוני 2024 של 758 חוקרים אמריקאים ברובם העובדים על המזרח התיכון מצא ש-34% תיארו את הנעשה בשטח כג'נוסייד, עם 41% נוספים שהגדירו את הנעשה בשטח כ"פשעי מלחמה רציניים הדומים לג'נוסייד".⁴³ הועד המנהל של ה-Middle East Studies Association האשים את ישראל בשימוש ב"אלימות ג'נוסיידית" וב"ג'נוסייד תרבותי".⁴⁴ שנה לאחר תחילת המלחמה, מומחים שהטילו ספק לגבי האם המקרה של המלחמה מתאים להגדרת ג'נוסייד בשלב מוקדם יותר השתכנעו שהרף המשפטי לג'נוסייד נחצה.⁴⁵ חוקרים ספציפיים דיברו או כתבו באופן ציבורי על הנושא.⁴⁶ כמה אקדמאים ישראלים הסכימו שישראל מבצעת ג'נוסייד בעזה.⁴⁷ נכון לזמן הכתיבה, השאלה נכנסה לשיח הישראלי רק בתקופה האחרונה.⁴⁸ אני עוסק בסיבות הספציפיות שהובילו אותי להשתמש במונח ג'נוסייד בנספח למסמך זה.

מספר מוסדות בינלאומיים שהעריכו את המצב באופן עצמאי תיארו את פעולותיה של ישראל כפשעי מלחמה או כפשעים נגד האנושות. במאי 2024, התובע של בית הדין הפלילי הבינלאומי (International Criminal Court) ביקש צווי מעצר נגד בנימין נתניהו, ראש ממשלת ישראל, ויואב גלנט, שר הביטחון שלה דאז, והאשים אותם בפשעי מלחמה ופשעים נגד

³⁸ <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/01/genocide-gaza-israel-california-court> השופט סגר את התיק מכיוון שלא הייתה לו סמכות שיפוט ביחס למדיניות החוץ של ארה"ב.

³⁹ <https://twailr.com/public-statement-scholars-warn-of-potential-genocide-in-gaza/> ; Segal, Raz, and Luigi Daniele. 2024. ⁴⁰ <https://time.com/6334409/is-whats-happening-gaza-genocide-experts/> ;

"Gaza as Twilight of Israel Exceptionalism: Holocaust and Genocide Studies from Unprecedented Crisis to Unprecedented Change." *Journal of Genocide Research*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/14623528.2024.2325804> ; https://www.democracynow.org/2023/10/16/raz_segal_textbook_case_of_genocide ;

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/11/gaza-un-experts-call-international-community-prevent-genocide-against>

<https://www.justsecurity.org/91457/top-experts-views-of-intl-court-of-justice-ruling-on-israel-gaza/>⁴¹

גם; <https://www.mekomit.co.il/ps/134005/> ; [operations-south-africa-v-israel-genocide-convention-case/](https://www.nybooks.com/articles/2024/06/06/is-operations-south-africa-v-israel-genocide-convention-case/) ; <https://twitter.com/drtlaleng/status/1784503409665577016> ; [israel-committing-genocide-aryeh-neier/](https://www.un.org/en/genocide-prevention/definition) <https://www.un.org/en/genocide-prevention/definition>⁴²

⁴³ 16% הגדירו את הנעשה כ"פשעי מלחמה רציניים אבל שאינם מגיעים לרמת ג'נוסייד. רק 4% חשבו שפעולותיה של ישראל מוצדקות תחת זכותה להגנה עצמית: <https://www.brookings.edu/articles/gloom-about-the-day-after-the-gaza-war-pervasive-among-mideast-scholars/>

⁴⁴ <https://mesana.org/advocacy/letters-from-the-board/2024/03/11/mesa-board-joint-statement-with-caf-regarding-the-ongoing-genocidal-violence-against-the-palestinian-people-and-their-cultural-heritage-in-gaza> <https://www.vox.com/politics/378913/israel-gaza-genocide-icj>⁴⁵

⁴⁶ למשל: <https://x.com/martinshaw/status/1820389008880361676> ; <https://x.com/NimerSultany/status/1857404113794802128>

⁴⁷ רז סגל: <https://jewishcurrents.org/a-textbook-case-of-genocide> ; עמוס גולדברג: <https://jacobin.com/2024/07/amos-goldberg-genocide-gaza-israel> ;

<https://www.newyorker.com/news/q-and-a/a-holocaust-scholar-meets-with-israeli-reservists> ; <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/13/israel-gaza-historian-omer-bartov> ;

<https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-11-09/ty-article-opinion/premium/00000193-06cf-d3a2-a3d7-4fcf3c7b0000> ; דניאל בלטמן: <https://www.mekomit.co.il/ps/138983/> ;

איתמר מן: <https://www.facebook.com/itamar.mann/posts/pfbid02oWqNNQzNKccAzy3UfSo7NxMhmKzhDGA5iW1SJg> ; <https://www.youtube.com/watch?v=tBGsDTHaM9k> ; אדם רו: [hUmQSHcgUiYwASBEwTewHupQWl](https://www.youtube.com/watch?v=tBGsDTHaM9k) ; אחרים היו פחות ברורים אבל נראה שנטו לאותו כיוון: <https://www.regthink.org/in-the-region6/> ;

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623528.2024.2418670> ; <https://www.regthink.org/genocidal-intentions> . מספר ישראלים ניסו לטעון נגד טענת הג'נוסייד: <https://www.timesofisrael.com/the-genocide-claim-against-israel-doesnt-add-up> .

⁴⁸ מאמר הדעה הראשון בתקשורת המיינסטרים הישראלית שאני מכיר שהגיע לתשובה חיובית פורסם בנובמבר 2024: <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-11-12/ty-article-opinion/premium/00000193-1a46-df19-a3fb-3ece00e40000> .

וז גם הייתה כנראה הפעם הראשונה בה ההאשמה נעשתה בערוץ טלוויזיה ישראלי כחלק מתוכנית קומדיה: <https://youtu.be/0Va-cZWeZtE?si=abIgcjF2MdXKcTw&t=1377>

האנושות. הוא חזר על בקשות אלו מספר פעמים.⁴⁹ בנובמבר 2024, בית הדין הוציא לבסוף את צווי המעצר נגד נתניהו וגלנט, באשמת פשע המלחמה של שימוש ברעב כשיטת לחימה, ופשעים נגד האנושות של רצח, רדיפה ופעולות לא-אנושיות אחרות.⁵⁰

ועדה בינלאומית עצמאית של מועצת זכויות האדם של האו"ם קבעה ביוני 2024 שפעולותיה של ישראל מהוות פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, כולל השמדה וטיהור אתני שנעשו מתוך כוונה.⁵¹ אותה קבוצה חזרה על מסקנותיה בשפה קשה יותר באוקטובר 2024, אז קבעה שכוחות הביטחון הישראליים ביצעו את הפשע נגד האנושות של השמדה כמו גם פשעים אחרים נגד האנושות (שכללו העלמת אנשים בכוונה, עינויים ואונס) ופשעי מלחמה.⁵² עמותה חשובה של זכויות אדם בחנה את האופן שבו ישראל העבירה אוכלוסיה אזרחית בעזה וקבעה שמדובר בפשע נגד האנושות.⁵³

במקרה שהחל הרבה לפני המלחמה, בית הדין הבינלאומי לצדק קבע ביולי 2024 שהנוכחות המתמשכת של ישראל בשטחים הפלסטיניים הכבושים (הגדה המערבית ועזה) אינה חוקית, וציון גם שישאל החזיקה בסממני כוח/שליטה מסוימים בעזה עוד לפני ה-7.10.⁵⁴ בית הדין גם קבע שישאל חייבת לסיים את נוכחותה הלא-חוקית בהקדם האפשרי, להפסיק את כל פעולות ההתנחלות, ולשלם פיצויים על הנוקש שנגרם לאנשים בשטחים הפלסטיניים הכבושים.⁵⁵ החלטה זו משכה תשומת לב מסוימת בישראל, כולל הצהרה נדירה שפשעי מלחמה בוצעו בגדה המערבית.⁵⁶ שנה אחרי תחילת המלחמה, עמותה הגישה תלונה נגד אלף חיילי צה"ל (שזוהו שמית) על פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות וג'נוסייד בשל פעולותיהם בעזה. נאמר שהתביעה

⁴⁹ התובע ביקש גם צווי מעצר לשלושה בכירי חמאס, אשר לפחות שניים מהם נהרגו לאחר מכן. לבקשה המקורית: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state> . לבקשות נוספות: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd180949087.pdf>; וסיקור ב: <https://www.ynet.co.il/news/article/skmacia3r>; <https://www.commondreams.org/news/icc-arrest-warrant-israel>; <https://www.ynet.co.il/news/article/skdoktlr>; לתגובת ישראל: https://x.com/just_security/status/1843276793912209507; וניתוח ב: <https://x.com/AdHaque110/status/1843382278371848291>. לטענות אחרות נגד צווי המעצר ראה: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902ebd180920f26.pdf>. יש לשים לב גם לדחיות החוזרות והלא מוצדקות של ה-ICC בעניין פלסטיין כפי שמתואר ב-6494 <https://euromedmonitor.org/en/article/6494> (עמ' 91-93). הדחיות קיבלו ביקורת רשמית: <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-01/18-369>.

⁵⁰ ההחלטה התקבלה בביקורת נרחבת מצד בכירים ישראלים שתארו אותה כ"מזעזעת... אין מלחמה יותר צודקת מהמלחמה שישראל נלחמת בעזה", "שגויה ואבסורדית", "יום שחור לצדק", "מבישה". ראו לדוגמאות: <https://x.com/yoavgallant/status/1859656508193030496>; <https://x.com/IsraeliPM/status/1859607527412904186>; https://x.com/Isaac_Herzog/status/1859578515487592658; <https://x.com/YairGolan1/status/1859572170419995031> (ראש איחוד העבודה-מרץ). נשיא ארה"ב ג'ו ביידן אמר דברים דומים ראו גם: <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/21/icc-issues-arrest-warrant-for-benjamin-netanyahu-israel>.

⁵¹ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-12/ty-article.premium/00000190-0a69-d0f9-a1d5-da691e1f0000>; <https://www.reuters.com/world/middle-east/immense-scale-gaza-killings-amount-crime-against-humanity-un-inquiry-says-2024-06-12/>; <https://www.bbc.com/news/articles/c155gzp7vn9o>. שימו לב גם לדו"ח של משרד זכויות האדם באו"ם על פעולות ישראליות ספציפיות, שקיבל תגובה נדירה על ידי ישראל (שדחתה את האמור בו): <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/opt/20240619-ohchr-thematic-report-indiscrim-disprop-attacks-gaza-oct-dec2023.pdf>; <https://embassies.gov.il/UnGeneva/NewsAndEvents/MediaStatements/Documents/Israel-Initial-Response-OHCHR-Background-Note-June2024-PUBLIC.pdf>.

⁵² דו"ח ב- <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/co-israel/index>. (סעיפים 89, 94, 98, 102, 105, 108, 109, 110; ראו גם את ההאשמה של חמאס ב-112); סיקור ב: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/262/79/pdf/n2426279.pdf>; <https://www.reuters.com/world/middle-east/un-inquiry-accuses-israel-crime-extermination-destruction-gaza-health-system-2024-10-10/>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-10/ty-article.premium/00000192-76c5-d7ad-afd3-76ef87b70000>.

⁵³ <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/14/israel-accused-of-crimes-against-humanity-over-forced-displacement-in-gaza>; <https://www.hrw.org/report/2024/11/14/hopeless-starving-and-besieged/israels-forced-displacement-palestinians-gaza>; https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/11/gaza_displacement1124web_0.pdf.

⁵⁴ <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf> (#88-94).

⁵⁵ <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf> (#285).

⁵⁶ <https://x.com/ireallyhateyou/status/1814790277053243765> (השימוש בלשון סבילה מכון כי לא ברור אם הדובר חשב שהאחרים הם מתנחלים או ישראל באופן רחב יותר – כלומר הצבא והפוליטיקאים).

לבית הדין התבססה על למעלה מ-8,000 ראיות מאומתות.⁵⁷ תלונות רשמיות של עמותה זו במדינות אירופאיות הובילו לתוצאות מהותיות בשטח.⁵⁸

בכירים במוסדות בינלאומיים השתמשו בביטויים חזקים כדי לתאר את השלכות המלחמה. המזכיר הכללי של האו"ם אמר כי "הסבל שסובלים הפלסטינים בעזה הוא יותר ממה שניתן לדמיין".⁵⁹ התובע של ה-ICC והדובר של UNICEF תיארו את עזה כ"גיהנום עלי אדמות".⁶⁰ בכירים אחרים אמרו דברים דומים.⁶¹ מוסדות כמו תוכנית הפיתוח של האו"ם (UN Development Programme (UNDP)) קבעו בדו"ח שהמלחמה החזירה את עזה עשרות שנים אחורה.⁶²

מוסדות אחרים פעלו לעצור את המלחמה בשל הפרות אלו של החוק הבינלאומי ונורמות בינלאומיות. מכיוון שהמצב ההומניטרי ברצועת עזה המשיך להתדרדר בפברואר ומרץ 2024,⁶³ מועצת הביטחון של האו"ם העבירה החלטה הדורשת "הפסקת אש מיידית" בעזה בסוף מרץ.⁶⁴ שלושה ימים לאחר ההחלטה בית הדין הבינלאומי לצדק העביר החלטות נוספות וקרא לישראל להבטיח את משלוחי הסיוע, שירותים בסיסיים וסיוע הומניטרי לאוכלוסיה הפלסטינית האזרחית בעזה.⁶⁵ החלטה אחרת של מועצת הביטחון של האו"ם ביוני 2024 קראה גם היא להפסקת אש.⁶⁶ נכון לזמן הכתיבה, ישראל לא שינתה את המדיניות שלה באופן משמעותי מאז החלטות אלו אפילו אם קצב ההרג ירד בשל ההאטה הכללית בלחימה הפעילה במלחמה.⁶⁷ האסיפה הכללית של האו"ם קיבלה החלטה להטיל סנקציות ואמברגו נשק על ישראל בספטמבר 2024 (124 בעד, 12 נגד).⁶⁸ מספר מדינות אירופאיות, כולל כאלו להן היו קשרים קרובים עם ישראל כמו גרמניה ובריטניה, החלו להגביל את הנשק ששלחו לישראל.⁶⁹ באוקטובר 2024, המערכת של ה-Financial Times קראה לארה"ב להפסיק לספק לישראל נשק התקפי.⁷⁰ בנובמבר 2024, 52 מדינות (ושני ארגונים) – כולל רוסיה וסין – חתמו על מכתב שקורא לאמברגו נשק על ישראל.⁷¹ באותו הזמן, האפיפיור הציע שהקהילה הבינלאומית תחקור האם ישראל מבצעת ג'נוסייד.⁷²

-
- ⁵⁷ <https://www.hindrajabfoundation.org/perpetrators/archives/10-2024>;
⁵⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/law/2024-10-16/ty-article/.premium/00000192-947a-d2db-ab97-ddfb40800000>;
⁵⁹ <https://x.com/HindRFoundation/status/1858485122263093445>;
⁶⁰ <https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/16802240>;
⁶¹ <https://press.un.org/en/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶² <https://www.youtube.com/watch?v=BvEgS8RLOBQ>; <https://x.com/UNGeneva/status/1847322016975552784>;
⁶³ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>; <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁴ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁵ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁶ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁷ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁸ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁶⁹ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁷⁰ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁷¹ <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;
⁷² <https://www.un.org/press/docs/2024/sgsm22400.doc.htm>;

במספר מקרים בולטים, ישראל לא אפשרה חקירות בינלאומיות לנעשה בשטח.⁷³ מדיניות זו טשטשה את המציאות שבשטח. העובדה שלמעלה משנה לאחר תחילת המלחמה ישראל עדיין לא סיפקה תחקירים או דו"חות משל עצמה, אפילו ביחס למקרים מתוקשרים במיוחד, מציעה שהיעדר המידע המדויק משרת את האינטרסים של ישראל (בנושא זה ראו גם את החלק על המדיה למטה).⁷⁴ ישראל גם תקפה בכירים בינלאומיים, כולל הכרזה שהמזכיר הכללי של האו"ם הוא "פרסונה נון גראטה" בישראל ואיסור על כניסתו לשטח.⁷⁵

המדיניות הקשה של ישראל בזמן המלחמה גרמה נזק משמעותי לזכויות אדם בתוך גבולותיה. עמותה ישראלית הראתה איך ממשלת ישראל פגעה בתשתיות הדמוקרטיות של המדינה, פגעה בזכות חופש הביטוי של מבקריה, רדפה את המיעוט הערבי שלה, חילקה נשק לאזרחים לא מיומנים, נרמלה מעקב אחרי אזרחים, האיצה את תהליכי הסיפוח בגדה המערבית, והפרה את זכויותיהם של חשודים ואסירים.⁷⁶ למרות שאלו אינם נמצאים במוקד מסמך זה, הם תוצאה חשובה של המלחמה הנוכחית ואני עוסק בהם בחלקים שונים של המסמך (למשל אלו על החטופים והמדיה).

התנהלותה של ישראל במהלך המלחמה ערערה באופן שיטתי ופעם אחר פעם על חוקים ונורמות שהיו אמורים לקבוע כיצד מלחמות "מתורבתות" אמורות להתנהל בעשורים האחרונים.⁷⁷ כפי שמסמך זה מציג, מועצת הביטחון של האו"ם דרשה הפסקת אש מיידית: ישראל סירבה. בית הדין הבינלאומי לצדק הכריח את ישראל להעביר סיוע הומניטרי: ישראל סירבה. המשפט ההומניטרי הבינלאומי קובע שבלתי חוקי להשתמש בהרעבה של אוכלוסיה אזרחית כנשק במלחמה: ישראל עושה זאת במשך יותר משנה. הפצצות חסרות אבחנה אינן חוקיות, אבל ישראל עשתה זאת מתחילת המלחמה. התקפות על בתי חולים היא בלתי חוקית, אבל ישראל תקפה את כל בתי החולים בעזה (ואף התנקשה במטופלים בבית חולים בגדה המערבית ותקפה בתי חולים בלבנון). שגרירויות אמורות להיות מחוץ לתחום הלחימה, אבל ישראל הפצצה שגרירות של מדינה אחת (איראן) בשטח של מדינה אחרת (סוריה).⁷⁸ ההרס הנרחב של תשתיות אזרחיות הוא לא חוקי: ישראל ממשיכה לעשות זאת. שימוש בבינה מלאכותית באופן נרחב הוא שנוי מאוד במחלוקת (עדיין ללא רגולציה)⁷⁹: ישראל עשתה זאת כבר. אגב, תוך הבעת ביטחון כמעט מוחלט במערכת אוטומטית לאיתור מטרות. נורמות בינלאומיות ביחס לנזק אגבי בזמן מלחמה נהרסו כשישראל הייתה מוכנה להרוג מאות אזרחים בלתי מעורבים כדי להגיע למטרה איכותית אחת. היעדר תגובה מתאימה מצד מדינות רבות להרס הנורמות האלו נרמל את ההתנהלות הזו.

הקשר

⁷³ למשל: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf> (סעיף 2)

⁷⁴ זה היה גם המקרה לאירועי ה-7.10. בשאלה הטעונה לגבי אונס, למשל, הנציגה המיוחדת של מזכ"ל האו"ם בנושא אלימות מינית בקונפליקטים ניהלה חקירה ראשונית והמליצה על "תחקירים מעמיקים בכל המקרים שנטענו".
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2024/03/report/mission-report-official-visit-of-the-office-of-the-srsg-svc-to-israel-and-the-occupied-west-bank-29-january-14-february-2024/20240304-Israel-oWB-CRSV-report.pdf> (למשל סעיפים 19-20, 88). הנציגה המיוחדת חזרה על קריאתה ב-7.10.24 ותיארה אותה כ"בעלת חשיבות עליונה": <https://www.un.org/unispal/document/statement-special-rep-sexual-violence-07oct24/>. ישראל לא פרסמה דו"ח רשמי בנושא. ישראל כן נתנה את הפרס האזרחי המכובד ביותר שברשותה לחוקרת שהייתה אמורה לכתוב דו"ח כזה. הדו"ח האמור לא פורסם נכון לזמן הכתיבה. ראה: <https://www.ynet.co.il/news/article/skt8j03rt>; מקרה זה מתואר בהרחבה בהמשך הדו"ח.

⁷⁵ האחראי היה ישראל כ"ץ, אז שר החוץ; https://x.com/Israel_katz/status/1841422324890812763; <https://x.com/jeremyscahill/status/1841486527693459872>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-10-02/ty-article-live/00000192-4a04-d07b-aff3-5fe6f4cd0000?liveBlogItemId=877119090#877119090>
<https://www.acri.org.il/post/112876>

⁷⁷ במקור מבוסס על <https://twitter.com/tparsi/status/1774872023098888465>
⁷⁸ <https://www.nytimes.com/2024/04/02/world/middleeast/iran-israel-damascus-strike.html>
⁷⁹ <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/04/11/israels-use-of-ai-in-gaza-is-coming-under-closer-scrutiny>; <https://www.arabnews.com/node/2488606/world>

רצועת עזה היא אזור זעיר בגודל של כ-365 קמ"ר, הקטן מחצי שטחה של ניו יורק ומרבע שטחה של לונדון. אוכלוסיית הרצועה כוללת כ-2.3 מיליון בני אדם,⁸⁰ והיא אחת היישויות הפוליטיות הצפופות ביותר בעולם (למעלה מ-6,000 איש/קמ"ר – קצת פחות מהונג קונג וסינגפור).⁸¹ כ-70% מהתושבים הם צאצאי פליטים שנמלטו או גורשו לרצועה מפלסטין המנדטורית במהלך הנכבה ב-1948.⁸² מאז 2007 ישראל הטילה מצור על רצועת עזה, והגבילה משמעותית את התנועה והמסחר לתוך/מחוץ לרצועה במהלך שהרס את הכלכלה של הרצועה ואת פרנסתם של רבים מתושביה.⁸³ סבבי אלימות חוזרים ונשנים – עם הסלמות גדולות יותר ב-2008/9, 2012, 2014 ו-2021 – פגעו בניסיונות השיקום של הרצועה.⁸⁴ ב-2022, שיעור העוני בעזה הגיע ל-65% בעוד ששיעור הבלתי-מועסקים היה 45%.⁸⁵ במשך שנים רבות ישראל שולטת בגבולותיה של עזה, בתקשורת שלה, בחשמל ובמים שלה, ואף במרשם האוכלוסין שלה.⁸⁶ ישראל אוספת מידע על עזתים, התנועות שלהם והתקשורת שלהם, כולל כל שיחות הטלפון וכל שימוש באינטרנט.⁸⁷ ארגון האו"ם, ארגונים לזכויות אדם, משרדי ממשלה (כולל בארה"ב ובבריטניה) ומשפטנים ראו ברצועת עזה שטח כבוש שבו שולטת ישראל עוד מלפני המלחמה.⁸⁸ מאפיינים אלו, כמו גם הגיאוגרפיה והדמוגרפיה של עזה מחריפות את המשבר שלגביו אפרט בהמשך.

ישראל, אפילו לפני המלחמה הנוכחית, הוגדרה כמדינת אפרטהייד על ידי ארגוני זכויות אדם מובילים, שהוציאו בנושא דו"חות רציניים ומבוססים על עובדות (Human Rights Watch,⁸⁹ אמנסטי,⁹⁰ בצלם⁹¹). כמושג, אפרטהייד נלקח מהקשר דרום-אפריקאי ומתאר שתי מערכות מקבילות של זכויות פוליטיות. במקרה של ישראל, המושג מתייחס למערכת שמתחזקת את העליונות או השליטה היהודית על פלסטינים.⁹² אפרטהייד הוגדר כפשע נגד האנושות בכנס בינלאומי ב-1973.⁹³ בעוד

⁸⁰ <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-87>

⁸¹ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/singapore> ; <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/hong-kong/>

⁸² https://www.ochaopt.org/sites/default/files/gaza_thematic_6_0.pdf

⁸³ <https://www.unicef.org/mena/documents/gaza-strip-humanitarian-impact-15-years-blockade-june-2022> ;

⁸⁴ <https://www.hrw.org/news/2022/06/14/gaza-israels-open-air-prison-15>

⁸⁵ https://www.btselem.org/gaza_strip

⁸⁶ <https://unctad.org/news/gaza-unprecedented-destruction-will-take-tens-billions-dollars-and-decades-reverse>

⁸⁷ <https://features.gisha.org/gaza-up-close/> . ראויה לציון העובדה שישראל גם שלטה דה-פקטו בגבול של עזה ומצרים, מכיוון שהייתה לה הזכות למנוע כניסה של כל אדם ולהגביל את הסחורות שנכנסו ממצרים. על כך ראה: https://www.gisha.org/userfiles/File/publications/Rafah_Report_Eng.pdf (עמ' 147-143), וגם: <https://amp.theguardian.com/world/2023/oct/15/rafah-border-crossing-could-egypt-open-it-to-fleeing-palestinians> ; <https://theconversation.com/egypts-rafah-crossing-is-a-lifeline-to-palestinians-living-in-gaza-but-opening-it-is-still-unresolved-215718> ; <https://rsf.org/en/rsf-investigation-how-egypt-complicit-reporting-blockade-gaza>

⁸⁸ <https://theintercept.com/2023/10/12/israel-gaza-internet-access/> ; <https://www.nytimes.com/2024/03/27/technology/israel-facial-recognition-gaza.html> ; <https://www.mei.edu/publications/nowhere-hide-impact-israels-digital-surveillance-regime-palestinians> ; <https://www.middleeasteye.net/news/israel-can-monitor-every-telephone-call-west-bank-and-gaza-intelligence-source> ; <https://newlinesmag.com/argument/how-changes-in-the-israeli-military-led-to-the-failure-of-october-7/> ; <https://www.mei.edu/publications/nowhere-hide-impact-israels-digital-surveillance-regime-palestinians>

⁸⁹ שורה ארוכה של הפניות למוסדות ספציפיים ב- <https://www.humanrightsnetwork.org/publications/genocide-in-gaza> (פסקה 20). ראה גם: Sanger, Andrew (2011). "The Contemporary Law of Blockade and the Gaza Freedom Flotilla". In M.N. Schmit, Louise Arimatsu; Tim McCormack (eds.). *Yearbook of International Humanitarian Law 2010*. Yearbook of International Humanitarian Law. Vol. 13. Springer Science & Business Media. pp. 429-431. גם: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/gaza-israel-occupied-international-law/> . ובאופן מעודכן יותר, כפי שנקבע על ידי ה-ICJ: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf> (סעיפים 86-94).

⁸⁹ <https://www.hrw.org/report/2021/04/27/threshold-crossed/israeli-authorities-and-crimes-apartheid-and-persecution>

⁹⁰ <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/5141/2022/en/>

⁹¹ <https://www.btselem.org/topic/apartheid>

⁹² לדיון ארוך יותר בנושא, ראה: <https://www.hrw.org/report/2021/04/27/threshold-crossed/israeli-authorities-and-crimes-apartheid-and-persecution>

⁹³ https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.10_International%20Convention%20on%20the%20Suppression%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Apartheid.pdf

שהגדה המערבית ועזה הוכרזו מזמן כאזורים תחת אפרטהייד, הדו"חות המתוארים לעיל מצאו שאפרטהייד מתקיים גם בשטח ישראלי (כלומר בתוך גבולות הקו הירוק).

ישראלים נוטים להסכים עם האפיון הזה של ישראל. מספר מנהיגים ישראלים, כולל ראשי ממשלה קודמים וראשי מערכות ביטחון, השתמשו במונח אפרטהייד או תיאורים דומים כדי להתייחס למציאות הפוליטית.⁹⁴ סקר מ-2012 מצא שכבר אז 58% מהישראלים האמינו שיש אפרטהייד בישראל, 69% אמרו שאם ישראל תספח את הגדה המערבית צריך למנוע מהפלסטינים שם את הזכות להצביע, 49% אמרו שאזרחים יהודים צריכים לקבל יחס טוב יותר מאשר אזרחים ערבים (פלסטינים), ו-47% רצו להעביר חלק מהאוכלוסיה הערבית לרשות הפלסטינית.⁹⁵ בעשור לפני ה-7.10, פרשנים ופקידים ישראלים תיארו את האסטרטגיה שלהם נגד פלסטינים כ"לכסח את הדשא", כלומר להחליש מדי פעם את יכולותיהם, מושג שמעורר דה-הומניזציה שחדר לשפה של בכירים ישראלים.⁹⁶

מערכת המשפט הישראלית הייתה חד-צדדית ומוטה נגד פלסטינים עוד לפני תחילת המלחמה. בין 2017-2021 למשל, כוחות הביטחון של ישראל הרגו 614 אזרחים ופצעו 76,340 (לפי האו"ם).⁹⁷ מערכת המשפט הצבאית קיבלה 1,260 תלונות על עבירות שביצעו חיילים נגד פלסטינים, ביניהם 409 מקרי מוות של פלסטינים. מתוך כלל התלונות, נפתחו רק 248 חקירות, ורק ב-11 מהן הוגשו כתבי אישום. רק שלושה מכתבי האישום כללו מקרים של הרג פלסטינים (מתוך 409 או 614 מקרי מוות), והחיילים המעטים שהורשעו קיבלו עונשים קלים מאוד.⁹⁸

כל האמור לעיל הקל על המדיניות והפעולות בהן אני דן בהמשך.

⁹⁴<https://palestine.beehiiv.com/p/15-former-israeli-leaders-call-apartheid>

⁹⁵<https://www.haaretz.com/2012-10-23/ty-article/.premium/israelis-say-no-vote-to-arabs-if-w-bank-annexed/0000017f-f55e-d460-afff-ff7e683c0000>

⁹⁶ נראה שהמושג הגיע ממאמר אקדמי: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2013.830972> הגישה

נפוצה בשיח הישראלי: <https://www.jpost.com/Opinion/Columnists/Mowing-the-grass-in-Gaza-368516>; <https://www.ynetnews.com/article/hyvnkorgn>; <https://besacenter.org/the-end-of-mowing-the-grass-if-israel-wants-to-continue-to-exist-it-must-uproot-hamas-from-gaza/>;

<https://www.washingtonpost.com/world/2021/05/14/israel-gaza-history/>; <https://www.wartherocks.com/2014/08/israel-and-the-demise-of-mowing-the-grass/>. דוגמאות נוספות כאן: <https://x.com/BeckyCNN/status/1832069899780325818>

⁹⁷<https://www.mekomit.co.il/> הסיכוי-לכתב-אישום-נגד-חייל-שפגע-בפלסטי /

⁹⁸<https://www.mekomit.co.il/> הסיכוי-לכתב-אישום-נגד-חייל-שפגע-בפלסטי

הטבח בפלסטינים

עודכן לאחרונה: 5.7.25⁹⁹

חלק זה בוחן את הטבח בפלסטינים באמצעים קינטיים צבאיים כמו התקפות מהאוויר, הפגזות וירי. מקרי המוות של אוכלוסייה אזרחית שנובעים מפירוקה של מערכת הבריאות, היעדרם של מזון ומים, ותנאים סביבתיים כמו קור ידונו בפרק "גרירת מוות לאוכלוסייה אזרחית" במסמך זה. השיח, הצהרות ורגשות הציבור שאפשרו את הנהלים האלו ידונו בפרק על דה-הומניזציה.

מספרים ומספרים יחסיים

מספרי מפתח

נכון ל-2.7.25, ישראל הרגה לפחות 57,012 עזתים – כשנים וחצי אחוז מכלל אוכלוסיית עזה.¹⁰⁰ מספר מקרי המוות עבר את סף ה-50,000 בסוף מרץ 2025, שנה וחצי אחרי תחילת המלחמה.¹⁰¹ מספר העזתים המתים הוא שמרני מכיוון שהוא ימשיך לגדול כמעט בודאות.¹⁰² המספר לא כולל את אלו שמתים לא דווח למשרד הבריאות העזתי.¹⁰³ הערכת התמונה מקובלת על בכירים ישראלים (עם הבדלים קלים)¹⁰⁴ ועל התקשורת הישראלית,¹⁰⁵ למרות ניסיונות להטיל בה ספק אשר לא התקבלו (ראו דיון מפורט בחלק על מדיה ותעמולה בהמשך המסמך). נכון לאמצע יוני 2025 נהרגו 17,121 ילדים מזוהים שמית.¹⁰⁶ יצוין בהקשר זה שבמהלך החודשים של הפסקת האש השניה בתחילת 2025 למעלה מ-155 פלסטינים נהרגו.¹⁰⁷

על פי משרד הבריאות בעזה, בשנה הראשונה של המלחמה ישראל הרגה את כל בני המשפחה של 1,206 משפחות בעזה, בעוד שאצל 2,271 משפחות אדם אחד בלבד שרד.¹⁰⁸ עד יוני 2024, לפחות 60 משפחות איבדו 25 או יותר בני משפחה,

⁹⁹ ברצוני להודות ל-Sonja Brentjes, לקוראת אנונימית, ל-Hanoch Sheinman, לכו. ולעוד שני קוראים אנונימיים על גרסאות ביניים שהובילו לגרסת יולי 2025 של חלק זה. הקוראת האנונימית גם בדקה את כל הערות השוליים באחת מגרסאות הביניים.

¹⁰⁰ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>

¹⁰¹ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-03-25/ty-article-static/00000194-ea5a-db48-a395-ea7ea9470000>

¹⁰² <https://www.mekomit.co.il/מספרי-ההרוגים-בעזה-כנראה-גבוהים-פי-שלו/>; ראו גם, למשל:

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/05/23/how-many-people-have-died-in-gaza>

¹⁰³ למשל: <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694>

<https://www.middleeasteye.net/news/gaza-palestinian-down-syndrome-left-die-israeli-soldiers-after-combat-dog-attack>

¹⁰⁴ <https://www.politico.eu/article/israels-netanyahu-says-he-will-defy-bidens-red-line-and-invade-rafah/> (לפחות 26 אלף פלסטינים שנהרגו עד תחילת מרץ, בהשוואה לבערך 31 אלף אז על פי משרד הבריאות בעזה:

<https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-135-enarhe>; <https://www.nytimes.com/2024/03/20/us/politics/netanyahu-schumer-israel.html> (28 אלף פלסטינים בסוף מרץ 2024, בהשוואה ל-30 או 32 אלף על פי משרד הבריאות הפלסטיני:

<https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-144-enarhe>; <https://www.mekomit.co.il/הצבא-בדק-ומצא-שדיווחי-ההרוגים-במשרד-הב/> (ינואר 2024); עוד

<https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694>; אישורים על ידי צה"ל במרץ ואפריל 2024: <https://www.mekomit.co.il/הצבא-בדק-ומצא-שדיווחי-ההרוגים-במשרד-הב/>

¹⁰⁵ <https://www.maariv.co.il/news/world/Article-1095370>; <https://www.srugim.co.il/1028923-בעזה-חצה-את-ה-40000>

<https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-40000-בעזה-חצה-את-ה-40000>; <https://news.walla.co.il/break/3700311>

<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>

¹⁰⁶ <https://x.com/gazanotice/status/1882800964043714793>; <https://www.dropsitenews.com/p/death-and-destruction-returning-to-rafah>

¹⁰⁷ <https://pchgaza.org/israel-persists-in-genocide-by-escalating-killings-bombings-and-starvation-in-gaza-2/>; <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694>

ההרג נעשה גם ב-42 הימים של הפסקת האש הרשמית והרגיעה לאחר מכן שנמשכה עד אמצע מרץ 2025.

¹⁰⁸ https://x.com/Dr_Muneer1/status/1856636690888032684; ראו גם

<https://x.com/AJEnglish/status/1841574836226740269>. מנכ"ל משרד הבריאות הפלסטיני בעזה אמר בנובמבר 2024 ש-

1,367 משפחות נמחקו; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1855905476795306453. למשל, ראו:

<https://x.com/EyeonPalestine/status/1876608230035743185>

ומשפחה מורחבת אחת איבדה 270 בני משפחה.¹⁰⁹ סקרים בקרב פלסטינים בדרום עזה במהלך 2024 מצאו שבערך 60% מהמשיבים איבדו מישוהו ממשפחתם במהלך המלחמה.¹¹⁰ עדויות של עזתים שאיבדו את בני משפחותיהם מעידות על הקושי לעבד את האובדן ועל האימה שאותה חשו.¹¹¹

מחקר אקדמי שפורסם בכתב העת היוקרתי לאנסט בפברואר 2025 העריך שהערכת התמותה הרשמית היוותה הערכת חסר משמעותית. המחקר השווה שלוש רשימות של פלסטינים שמתו כדי לטעון שהתמותה המדווחת בין ה-7.10.23 לסוף יוני 2024 לא כללה 41% ממקרי המוות, מה ששם את הערכת התמותה מפגיעות טראומה עד לנקודה זו ב-64,260.¹¹² האקונומיסט השתמש באותו יחס כדי להעריך שמספר המתים עד לתחילת מאי 2025 היה בין 77,000 ל-109,000.¹¹³ מחקר אחר בלאנסט העריך שתוחלת החיים בעזה ירדה בבערך 35 שנים בשנה הראשונה של המלחמה.¹¹⁴ מאמר מחקרי מיוני 2025 שנכתב על ידי המומחה לאבידות במלחמה מייקל ספגאט (Michael Spagat) ועמיתיו, ושפורסם לפני שהתקבל לכתב-עת (בסטטוס pre-print), העריך שעד תחילת ינואר 2025 כ-75,200 עזתים נהרגו באופן אלים ועוד 8,540 עזתים מתו ממוות עודף לא-אלים (כלומר לא תמותה טבעית). באופן דומה למחקר של הלאנסט שצוין למעלה, החוקרים העריכו שמספר ההרוגים האמיתי היה 39% יותר מאשר המספרים עליהם דיווח משרד הבריאות בעזה.¹¹⁵ ביוני 2025 סך התמותה העודפת (מוות אלים ולא-אלים) הגיע כנראה לסביבות 100 אלף.¹¹⁶

לפחות 134,592 בני אדם (כמעט שישה אחוזים מאוכלוסיית הרצועה) נפצעו.¹¹⁷ המספר הגדול של הפצועים מקבל בדרך כלל פחות תשומת לב ממקרי המוות. יחד עם זאת, כפי שהסיקור מראה, החיים של רבים מפצועים אלו משתנים ותפקודם נפגע – בדרך כלל בשל אובדן עיניים, גפיים ותנועה.¹¹⁸ על פי הערכות, לפחות רבע מאלו שנפגעו סובלים מפציעות ששינו את חייהם אשר ידרשו שנים של טיפולי שיקום.¹¹⁹ המצב קשה יותר מפני שבמקרים רבים הפצועים גם צריכים להתמודד עם אובדן בני משפחותיהם. רק מעט מהם יכולים להתפנות מהרצועה לטיפול נוספים, ובמקרים אלו הם משאירים את רוב בני המשפחות שלהם מאחור.¹²⁰ עובדי אחד מבתי החולים במרכז עזה סיפרו כי הפסקת האש השניה שהחלה בינואר 2025 הייתה הפעם הראשונה בה הם לא קיבלו אף פצוע לאורך כ-10 שעות.¹²¹ ראוי לציין שבשל המצב הגרוע של בתי החולים ברצועה, גם פציעות קלות של עזתים יכולות להסתיים במוות.¹²²

-
- <https://apnews.com/article/gaza-palestinians-families-israel-war-deaths-a9f8bcfe402c17f1f78903eae67b7a7d>¹⁰⁹
 60% במרץ;¹¹⁰
<http://pcpsr.org/sites/default/files/Poll%2091%20English%20press%20release%2020%20March%202024.pdf>
<https://pcpsr.org/en/node/991> ; 57% בספטמבר; <https://pcpsr.org/en/node/980> ; 61% במאי; (עמ' 6);
<https://www.ajunit.com/article/testimonies-from-gaza/> ; גם <https://www.regthink.org/gaza-fb-testimonies/>¹¹¹
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(24\)02678-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(24)02678-3/fulltext) . והסיקור;¹¹²
<https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-war-toll-likely-significantly-undercounts-deaths-says-study-2025-01-09/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/bkpzpnrujg>¹¹³
<https://www.economist.com/interactive/middle-east-and-africa/2025/05/08/how-many-people-have-died-in-gaza>¹¹⁴
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(24\)02810-1/abstract](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(24)02810-1/abstract)¹¹⁵
<https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2025.06.19.25329797v3> ;
https://x.com/Michael_Spagat/status/1937516288860991768¹¹⁶
<https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-06-25/ty-article-magazine/.highlight/00000197-a74e-dd94-addf-a75f76ff0000>¹¹⁷
<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>¹¹⁸
<https://www.nytimes.com/card/2024/11/19/world/middleeast/palestinians-qatar-israel-hamas-war> ;
<https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/18/magazine/israel-gaza-war-medical-treatment-who.html> ;
<https://explosiveweaponsmonitor.org/fragments/vol/2/issue/4/article/voices-from-gaza/> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1911891755441463353 ; <https://www.msf.org/no-relief-and-no-chance-recovery-gaza-burn-patients>¹¹⁹
<https://www.who.int/news/item/12-09-2024-who-analysis-highlights-vast-unmet-rehabilitation-needs-in-gaza/> ; למשל: <https://x.com/EyeonPalestine/status/1878833911469580391>¹²⁰
<https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/18/magazine/israel-gaza-war-medical-treatment-who.html> ;
<https://www.youtube.com/watch?v=J18PaJNyGV4>¹²¹
<https://x.com/DropSiteNews/status/1880867457877041341>¹²²
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-07-01/ty-article/.premium/00000197-c26a-d2f9-a3f7-c2ff3a120000>

המספרים הרשמיים של המתים והפצועים לא כוללים מספר לא ידוע של נעדרים, אשר רבים מהם נקברו מתחת להריסות בניינים.¹²³ המספר הספציפי של אנשים אלו אינו ברור. לפני הפסקת האש השניה מספרם הוערך כבעשרת אלפים.¹²⁴ דובר ההגנה האזרחית של עזה טען באותו זמן ש-2,840 גופות של עזתים נשרפו כתוצאה משימוש בכלי נשק שגורמים לטמפרטורות גבוהות מאוד.¹²⁵ בזמן הפסקת האש מאות גופות נמצאו מתחת להריסות (845 עד לאמצע מרץ 2025),¹²⁶ וההערכה הוסרה מהתקצירים השבועיים של OCHA (משרד התיאום של האו"ם) אבל נשמרה בדיווחים הארוכים יותר של המשרד.¹²⁷ גורמים בתוך הרצועה המשיכו להעריך את מספר הנעדרים והגיעו ליותר מ-14,222 (לפעמים כולל אנשים שנלקחו למערכת הכליאה הישראלית).¹²⁸ המתודולוגיה מאחורי הערכות אלו ומהימנותן אינה ברורה, אבל בהינתן ההרס ומספר האבידות הידוע לא נראה שהערכות אלו הן בלתי-סבירות.

הערכות ישראליות לגבי מספר החמושים שנהרגו

צה"ל מסר מעט מידע מסודר לגבי תמותה פלסטינית מאז תחילת המלחמה, ורק לפעמים הדגיש את מספר החמושים שנהרגו תוך שימוש במילה מחבלים. ההערכות של צה"ל אינן עקביות, לא מעודכנות באופן קבוע ולא מבוססות על איזושהי מתודולוגיה ברורה מעבר להערכות כלליות אותן אי אפשר לאשש או להפריך.¹²⁹ יצוין שחלק מהערכותיה של ישראל הוכחו כלא נכונות. כך למשל ישראל טענה שהרגה לפחות שלושה מפקדים בכירים בחמאס שהתברר שנותרו בחיים כשנה לאחר מכן.¹³⁰ מפקדים בשטח ציינו את הדיוק הנמוך של דיווחים רבים שעסקו בהרג חמושים באירועים ספציפיים או פרקי זמן קצרים מכיוון שהדיווחים האלו כללו הערכות עמומות יותר ביחס לאבידות האויב ואף בני אדם לא חמושים אשר נורו מבלי לבדוק מי היו או אפילו אם אכן נהרגו (ולא נפצעו).¹³¹ עיתונאים דיווחו על חלק ממקרים אלו, למשל שעשרה מתוך 200 וייתכן שאחד מתוך 90 פלסטינים שנהרגו היו חמושים בעוד שדובר צה"ל תיאר את כל המתים כחמושים.¹³² מקורות אמריקאים העריכו את מספר לוחמי חמאס לפני המלחמה בין 20-25 אלף.¹³³ מקורות ישראליים העריכו את המספר לפני המלחמה כבין 20 ל-40 אלף.¹³⁴ מספר הפלסטינים שנהרגו במתקפת השביעי באוקטובר בתוך ישראל – מספר שכולל חמושים ובוזזים – הוערך כ-1,609.¹³⁵ אלו בדרך כלל נספרים בנפרד מהחמושים שנהרגו במהלך המלחמה.¹³⁶

¹²³ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024> ראו גם: <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/08/the-numbers-that-reveal-the-extent-of-the-destruction-in-gaza> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/08/relatives-anguish-tens-of-thousands-missing-in-gaza-war> ; <https://www.dropsitenews.com/p/israel-intensifies-mass-killing-gaza-starvation> ¹²⁴ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-31-december-2024> ¹²⁵ <https://x.com/sahatenglish/status/1907346090862551438> ; <https://www.middleeastmonitor.com/20250120-gaza-civil-defence-2800-bodies-incinerated-and-we-are-searching-for-the-bodies-of-10000-others/> ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-271-gaza-strip> ¹²⁶ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-11-march-2025> ; שימור המספר: <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-271-gaza-strip> ¹²⁷ <https://www.aljazeera.com/news/2025/2/3/gaza-death-toll-rises-close-to-62000-as-missing-added> ; <https://english.palinfo.com/news/2025/02/26/334700/> ¹²⁸ חלק מהחומר כאן כבר נאסף על ידי מקורות ישראליים אחרים, ראו למשל: <https://idanlandau.com/2025/01/26/> ¹²⁹ <https://www.zman.co.il/554867/> ; <https://www.ha-makom.co.il/1057860-2/> ¹³⁰ <https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/15587747> ; למשל: <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14247984> ; https://www.mako.co.il/news-military/2025_q1/Article-5a31c05ab70c491026.htm ¹³¹ <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14247984> ¹³² <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-def388f0000> ; <https://x.com/haimhz/status/1924934076705734681> ¹³³ https://www.dni.gov/nctc/terrorist_groups/hamas.html ¹³⁴ <https://www.mako.co.il/news-military/6361323ddea5a810/Article-c24e032a916ab81026.htm> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/r18x5ysx1x> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2019-05-05/ty-article-premium/0000017f-f869-d318-afff-fb6b4c340000> ; <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1070223> ; <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-783243> ¹³⁵ https://www.mako.co.il/news-military/2024_q1/Article-bb644614196ed81026.htm ¹³⁶ https://www.mako.co.il/news-military/2025_q1/Article-5a31c05ab70c491026.htm

מוקדם במלחמה, חלק מההערכות הישראליות תיארו את כל המתים – שנספרו על ידי משרד הבריאות בעזה – כחמושים (למשל "מעל 4,600" בסוף אוקטובר 2023).¹³⁷ בכירים ישראלים העריכו אפילו מספרים גבוהים יותר מאלו של משרד הבריאות בעזה, כמו בערך 20 אלף הרוגים, חמושים ברובם, שבוע לאחר מכן.¹³⁸ בסוף אוקטובר 2023 דובר צה"ל אמר שצה"ל לא עוסק במספר המתים או הפצועים בעזה והפנה עיתונאים למשרד הבריאות בעזה עבור מספרים אלו.

הערכה מוקדמת של מספר החמושים הופיעה בסוף נובמבר 2023 כהערכת אגב לפיה בין אלף לאלפיים חמושים נהרגו.¹³⁹ באותו זמן, בערך 15 אלף פלסטינים נהרגו.¹⁴⁰ שלושה ימים לאחר מכן, מקורות ישראלים החלו לדווח על מספרים גדולים בהרבה של חמושים שנהרגו – בין 5,000 ל-6,000.¹⁴¹ הקפיצה המשמעותית רומזת לכך שזה היה ניסיון לשלוט בשיח – באופן ספציפי להקטין את אחוז הבלתי-מעורבים שנהרגו – ולא שינוי מהותי (ראו גם את הפרק על תקשורת ותעמולה בהמשך). הערכות ישראליות לגבי מספר החמושים שנהרגו הגיעו ל-7,000-9,000 בדצמבר (מתוך כ-21 אלף פלסטינים שנהרגו), בעוד שגנרל אחד קבע הערכה ספציפית יותר – 7,860.¹⁴² בסוף ינואר צה"ל טען שהרג 9,000 חמושים ונטרל כמעט 20,000 חמושים בסך הכל (כולל פצועים וחמושים שנשבו) שהיו כ-48-60 אחוז מסך הכוח הלוחם של חמאס.¹⁴³

בסוף פברואר 2024, ההערכות הישראליות עלו ל-10-12 אלף (מתוך כ-30 אלף פלסטינים שנהרגו),¹⁴⁴ למרות שדובר צה"ל קבע מספר גבוה יותר של "יותר מ-13 אלף".¹⁴⁵ ההערכות הישראליות עלו ליותר מ-12-13 אלף בתחילת אפריל (מתוך כ-33 אלף פלסטינים שנהרגו).¹⁴⁶ מספרים אלו, שהעביר צה"ל לוועדת חוץ וביטחון בכנסת, נראו לא מהימנים לחלק מהפוליטיקאים בוועדה. כשחלק מהם ביקרו באופן פיזי את היחידה בצה"ל שאחראית על איסוף מודיעין, הם מצאו שהאומדנים הפנימיים של צה"ל היו "קטנים יותר. הרבה יותר [קטנים]" וש"הפער עומד על אלפי מחבלים הרוגים".¹⁴⁷ באמצע יולי צה"ל העריך כלי חוץ שהרג 14,000 חמושים.¹⁴⁸

באמצע אוגוסט 2024, צה"ל טען שהרג יותר מ-17 אלף חמושים (מתוך כ-40 אלף פלסטינים הרוגים).¹⁴⁹ באותו זמן, עיתונאי ישראלי טען שמספר המתים "שהכוחות ראו את גופותיהם בעיניים וספרו אותם אחד-אחד" היה כ-15 אלף.¹⁵⁰ טענה זו היא בלתי סבירה בעליל, שכן נראה שרוב ההרוגים נהרגו בהתקפות מהאוויר (הפצצות או רחפנים). גם צה"ל וגם מדינת ישראל חזרו על ההערכה של 17 אלף ביום השנה למלחמה ב-7.10.24, אבל צה"ל מיתן את ההערכות ל-14 אלף חמושים

¹³⁷ <https://www.ynet.co.il/news/article/r1tobe47t>

¹³⁸ <https://www.the7eye.org.il/501586>

¹³⁹ <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/26/idf-messaging-suggests-gaza-truce-unlikely-to-last-much-beyond-tuesday>

הטענה תוקנה לאחר מכן כדי לציין שהמספר כולל רק חמושים שנהרגו בעזה ולא גם את אלו שתקפו את ישראל ב-7.10. הערכה של כ-3,000 חמושים שנהרגו הופיעה לפני כן באמצע נובמבר, אבל ללא מקור ברור:

¹⁴⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-11-14/ty-article/.highlight/0000018b-ca7f-dd30-a5ff-ef7640000>

טענה זו ואחרות בחלק זה ישתמשו בנתונים של משרד הבריאות הפלסטיני, שנגישות דרך לינקים של משרד התיאום של האו"ם כמו:

¹⁴¹ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-31-december-2024>

¹⁴² https://x.com/Nadav_Eyal/status/1729751699475013921 ; <https://www.timesofisrael.com/idf-officials-2-civilian-deaths-for-every-1-hamas-fighter-killed-in-gaza/> ; <https://edition.cnn.com/2023/12/05/middleeast/israel-hamas-military-civilian-ratio-killed-intl-hnk/index.html>

¹⁴³ https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/12/14/a-war-of-images-in-gaza_6341566_4.html ;

¹⁴⁴ <https://www.skynews.com.au/world-news/global-affairs/around-8000-hamas-fighters-killed-in-gaza-war-says-idf-spokesman/video/1bc009f0e121da67ff8671cebe72c1e0> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/s10aw3bwp> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/bypef84vt>

¹⁴⁵ <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-783243>

¹⁴⁶ <https://www.timesofisrael.com/idf-says-12000-hamas-fighters-killed-in-gaza-war-double-the-terror-groups-claim/> ; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68387864> ;

<https://www.ynet.co.il/blogs/118daysofwar/article/sksjxy9a>

¹⁴⁷ <https://www.israelhayom.co.il/news/defense/article/15347981>

¹⁴⁸ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/six-months-of-war-idf-data-shows-604-soldiers-killed-more-than-9000-rockets-fired-by-hamas/ ; <https://jewishinsider.com/2024/04/israel-hamas-gaza-terrorists-war-six-months-oct-7-iran> ; <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/article/15587747>

¹⁴⁹ <https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/15587747>. מקור אנונימי בצה"ל העביר שהמספר האמיתי היה פחות מ-10,000 במאי 2024, <https://mida.org.il/2024/05/23/> ששקרים שמספרים-לכם-על-היום-שאחרי/

¹⁵⁰ <https://www.ynet.co.il/news/article/rkwwzle00r>

¹⁴⁹ <https://apnews.com/article/gaza-death-toll-hamas-war-israel-40000-32a79e03c8eb62669412dab23d03219e> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/skerdscc>

¹⁵⁰ https://x.com/Doron_Kadosh/status/1824087988843770122

הרוגים בסבירות גבוהה ועוד כ-3,000 בסבירות בינונית נמוכה.¹⁵¹ בסוף נובמבר ראש הממשלה בנימין נתניהו העריך את מספר החמושים שנהרגו כ"קרוב ל-20,000".¹⁵² בסוף ינואר 2025 הרמטכ"ל נקב בהערכה זוה.¹⁵³ נכון לזמן הכתיבה, מאז סוף ינואר לא היו הערכות חדשות. כאמור, אין ראיות בלתי תלויות שתומכות בהערכות אלו.

בינואר 2025 המודיעין האמריקאי העריך שחמאס גייס בין 10-15 אלף פעילים מאז תחילת המלחמה.¹⁵⁴ על פי נתונים של צה"ל שהוצגו בוועדה בכנסת חמאס גייס פעילים מהר יותר מכפי שצה"ל הרג אותם (הערכות אמריקאיות היו מתונות יותר).¹⁵⁵ גורמים ישראלים העריכו את מספר החמושים הפעילים בינואר 2025 כבין 20-23 אלף.¹⁵⁶ באפריל 2025 המספר גדל לכ-40 אלף.¹⁵⁷

שיעור הבלתי מעורבים

יחס אחר שמשך תשומת לב ציבורית רבה הוא היחס בין חמושים ולא חמושים שנהרגו, יחס גבוה על פי כל ההערכות. על פי הנתונים הנגישים לציבור, כ-55 אחוזים ממקרי המוות המזוהים בעזה הם של נשים, ילדים וזקנים.¹⁵⁸ דוברים ישראלים – להם יש אינטרס ברור להקטין את היחס – העריכו בעצמם שכשני אזרחים נהרגו על כל חמוש חמאס, וטענו שמדובר ביחס מוצדק.¹⁵⁹ בפועל, סביר שהיחס האמיתי הוא גבוה יותר ושאוכלוסיה אזרחית מהווה 75% ויותר מסך כל מקרי המוות.¹⁶⁰ צופים אחרים הגיעו לאחוזים דומים.¹⁶¹ דו"ח של האו"ם מנובמבר 2024 אימת באופן עצמאי את מותם של למעלה מ-8,000 עזתים בששת החודשים הראשונים של המלחמה תוך שימוש בשלושה מקורות עצמאיים לכל מקרה. הדו"ח מצא שכ-70% צופים ממקרי המוות היו של נשים וילדים, ושקבוצת הגיל עם מספר מקרי המוות הגדול ביותר היו ילדים בני 9-5.¹⁶² צופים אחרים

-
- ¹⁵¹ <https://www.gov.il/he/pages/oneyeartothe massacre071024>; <https://www.idf.il/> **רבות ברזל-דוח השקיפות-שנה-למלחמה/חיסול-מחבלים-שנה-למלחמה**
- ¹⁵² <https://www.gov.il/en/pages/pm-netanyahu-on-the-ceasefire-in-lebanon-26-november-2024>
- ¹⁵³ <https://www.idf.il/> **אתרי-יחידות/יומן-המלחמה/כל-הכתבות/הפצות-הצהרת-הרמטכ"ל-בנושא-פרישתו**. כמה ימים לאחר מכן הוא ציין ש-3,000 חמושים נהרגו מאז תחילת אוקטובר 2024, ראו <https://www.idf.il/> **אתרי-יחידות/יומן-המלחמה/כל-הכתבות/הפצות-לא-היינו-מגיעים-להסכם-בתנאים-האלה-אם-חמאס-לא-הייתה-במצב-כל-כך-קשה**
- ¹⁵⁴ <https://www.reuters.com/world/middle-east/hamas-has-added-up-15000-fighters-since-start-war-us-figures-show-2025-01-24/>
- ¹⁵⁵ https://www.mako.co.il/news-military/2025_q1/Article-f9f5a381ce22491027.htm; <https://www.youtube.com/watch?v=PhXkpYFDIvk>
- ¹⁵⁶ https://www.mako.co.il/news-military/2025_q1/Article-f9f5a381ce22491027.htm
- ¹⁵⁷ <https://www.haaretz.com/middle-east-news/2025-04-10/ty-article/premium/israeli-defense-officials-estimate-hamas-will-avoid-tunnel-warfare-focus-on-explosives/00000196-1eca-d78d-a1de-1edba2600000>
- ¹⁵⁸ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>. היחס של מיתות של נשים וילדים ירד לאורך זמן: <https://apnews.com/article/israel-palestinians-hamas-war-casualties-toll-65e18f3362674245356c539e4bc0b67a>
- ¹⁵⁹ <https://cnn.com/2023/12/05/middleeast/israel-hamas-military-civilian-ratio-killed-intl-hnk/index.html>; במקרים אחרים, ישראל טענה ליחס של 1:1, למשל: <https://www.jns.org/israel-releases-new-gaza-death-toll-claims-historically-low-civilian-deaths/>; <https://www.youtube.com/watch?v=IVjVDPl6a4&t=540s>; https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-ratio-of-hamas-combatants-to-gazan-civilians-killed-in-ongoing-war-is-about-1-1/
- ¹⁶⁰ כתבה מהוול סטריט ז'ורנל טוענת שישאל מעריכה שיותר משליש מהמתים היו חמושים, אבל שאנשי מודיעין אמריקאי מאמינים שהיחס האמיתי הוא נמוך באופן משמעותי: <https://www.wsj.com/politics/national-security/u-s-and-israels-unprecedented-intelligence-sharing-draws-criticism-a85979b4>. באופן אנקדוטלי, העדויות של רופאים שחזרו מעזה מאששים את הטענה שרוב הפצועים הם ילדים (70-75% בגיל בית ספר יסודי או פחות) ושמשפר הגברים בגילאי לחימה הוא נמוך יחסית (מעט מאוד על פי אחד) – שני הרופאים המרואיינים כאן האמינו שאף אחד מאלו בהם טיפלו היה חמוש: https://www.democracynow.org/2024/4/11/surgeons_in_gaza. ראו בהמשך דיון מעמיק לגבי המהימנות של הערכת התמותה של משרד הבריאות הפלסטיני.
- ¹⁶¹ ראו למשל את שרשרת הטוויטים כאן: <https://x.com/themusht/status/1835160041424314577>
- ¹⁶² המחברים בחנו מקרי מוות בבניינים מגורים (7,607 מתוך 8,119 מקרי מוות מאומתים) – קבוצות הגיל הבאות בתור עם שיעורי התמותה הגבוהים ביותר היו בני 10-14, ואחריהם בני 0-4. תבנית התפלגות התמותה לפי גיל שונה באופן חד מהסבבים הקודמים של מעשי האיבה בעזה בשנים 2021 ו-2014. ראו: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/opt/20241106-Gaza-Update-Report-OPT.pdf> (עמ' 6-9). לסיקור: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-10/ty-article/premium/00000193-12b0-de12-adbb-93f787460000>; <https://www.bbc.com/news/articles/cn5wel1lpgdo>

הגיעו למספרים גבוהים יותר של אזרחים הרוגים אבל לא ביססו את הערכותיהם על מתודולוגיה ברורה.¹⁶³ ניתוח של Action on Armed Violence העריך שכש-74% מהאבידות וייתכן שאף 91% מהן היו של אזרחים.¹⁶⁴ חבר בחמאס ששהה בקטאר טען שחמאס איבד כ-6,000 חמושים עד פברואר 2024 (כלומר כ-80% מהאבידות עד אז היו של אזרחים) למרות שחבר אחר של חמאס דחה טענה זו בהמשך.¹⁶⁵

על פי התחקירים החשובים ביותר בנושא, ישראל מודעת למספר הגדול של אזרחים שייפגעו בתקיפותיה מהאוויר, ובמיוחד בתחילת המלחמה הפציצה בניינים עם מעט מאוד פיקוח, בדרך כלל תוך שימוש במערכת בינה מלאכותית ("הבשורה"). הבשורה היא תוכנה של למידת מכונה שמבוססת על מאות אלגוריתמים שמאפשרים לחיילים למצוא חומר במאגר ידע גדול מאוד ("הפול").¹⁶⁶ מספר האזרחים בהם ניתן לפגוע בהתקופת נגד מטרות צבאיות ("נזק אגבי") עלה מעשרות למאות אזרחים כבר בשביעי באוקטובר (ראו בהמשך).¹⁶⁷ בכמה מקרים ישראל חיסלה מפקדים בכירים באמצעות הפצצה של אזורים צפופים, והרגה כך מעל 100 אזרחים ופצעה מאות אחרים.¹⁶⁸ נכון לסוף אפריל 2024, צה"ל הכריז על שמותיהם של 75 פלסטינים בלבד שטירגט למרות שבשלב זה היו למעלה מ-34,000 הרוגים מדווחים.¹⁶⁹

לאחר קריסת הפסקת האש השניה במרץ 2025 נראה שיחס הבלתי-מעורבים שנהרגו עלה. לאחר שני חודשי לחימה, צה"ל טען שהרג כ-500 חמושים מתוך כ-2,780 עזתים שנהרגו עד אז (כלומר 82% בלתי מעורבים).¹⁷⁰ בסוף מאי בצה"ל העריכו ששלושה בלתי מעורבים נהרגו על כל חמוש שנהרג (כלומר 75% בלתי מעורבים).¹⁷¹ מספר מומחים ישראלים גם כן ציינו את היחס הגבוה של בלתי מעורבים שנהרגו, כולל בטלוויזיה.¹⁷²

קבלת מספרי דובר צה"ל ביחס לסך החמושים הפלסטינים שנהרגו ללא ביקורת יכולה להוות את הרף התחתון של הפגיעה באוכלוסיה אזרחית לא מעורבת: 67 אחוזים.¹⁷³ סביר שזו הערכת חסר - המספר לא כולל את אלפי הפלסטינים שעדיין קבורים מתחת ההריסות, בעוד שהמידע האנקדוטלי שתואר לעיל לפיו רבים מהפלסטינים שתוארו כ"מחבלים" היו לא חמושים ולא היו להם קשרים לארגוני טרור רומז אף הוא שהשיעור היחסי של בלתי-מעורבים גבוה משמעותית מרף תחתון זה.

אינדיקטור אחר להיקף הפגיעה באוכלוסיה אזרחית בעזה הוא הפער בין כמות ההרוגים בקרב חיילי צה"ל לבין אבידות אזרחיות בעזה. חוקר ישראלי טען בנובמבר 2024 שיחס זה היה גדול יותר מ-1:68, יותר מפעמיים מהיחס בהקשר למלחמת

¹⁶³ עמותה אחת העריכה בינואר 2024 שכ-92% מההרוגים היו אזרחים, וחזרה על הערכה זו באוקטובר 2024 <https://euromedmonitor.org/en/article/6093/On-100th-day-of-Gaza-genocide-100,000-Palestinians-killed-missing-or-wounded>; <https://euromedmonitor.org/en/article/6494> (עמ' 68); ראו גם את העדכון הזה מסוף דצמבר 2024 ("למעלה מ-90% מהמתים הם אזרחים; שימו לב גם למספר הקטן יותר של אנשים קבורים מתחת להריסות בהשוואה לרוב שאר ההערכות בתקופה, כ-10 אלף): <https://x.com/RamAbdu/status/1871926114555437270>; <https://aoav.org.uk/2024/casualties-in-gaza-israels-claims-of-50-combatant-deaths-dont-add-up-at-least-74-of-the-dead-are-civilians/>.¹⁶⁴ ההערכה התבססה על מידע ממשד הבריאות הפלסטיני ומידע היסטורי כדי להעריך את היחס בין מיתות של לוחמים למיתות של אזרחים בקרב קבוצות דמוגרפיות שעשויות להשתתף בלחימה (למשל גברים בגיל לחימה).¹⁶⁵ <https://www.reuters.com/world/middle-east/israels-six-week-drive-hit-hamas-rafah-scale-back-war-2024-02-19/>; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68387864>; <https://www.washingtonpost.com/technology/2024/12/29/ai-israel-war-gaza-idf/>.¹⁶⁶ <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>.¹⁶⁷ <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/01/the-gospel-how-israel-uses-ai-to-select-bombing-targets>; <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html> גם <https://www.foreignaffairs.com/israel/myth-israels-moral-army>; <https://www.jurist.org/features/2024/04/12/from-zionist-dream-to-dissent-an-interview-with-a-former-idf-captain-on-israeli-military-culture-personal-transformation-and-advocacy-for-change-part-3/> גם <https://news.walla.co.il/item/3660634>; <https://www.nytimes.com/interactive/2023/12/28/world/middleeast/jabaliya-gaza-strike-israel.html>; <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>.¹⁶⁸ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/opt/20241106-Gaza-Update-Report-OPT.pdf>.¹⁶⁹

(עמוד 10 פסקה 17)

¹⁷⁰ <https://www.ha-makom.co.il/1058990-2/>; <https://x.com/DropSiteNews/status/1922648338119197095>. ראו גם

את ההערכה הדומה של 400 כאן, כמה שבועות לפני כן: <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1191477>

¹⁷¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-05-25/ty-article/00000197-082c-d211-a5df-1cedaee00000>

¹⁷² <https://x.com/ntiyft/status/1910741278788379068>

¹⁷³ בחרתי באופן שרירותי לקבל את ה"קרוב ל-20 אלף" כ-19,000, ובמקרה זה 33% מההרוגים הם חמושים (19,000/57,012).

צוק איתן ב-2014 (1:32), ובאופן משמעותי יותר מהקרב האגרסיבי ביותר במלחמה על עיראק (הקרב השני על פלוג'ה).¹⁷⁴

דיוק

מקור המידע העיקרי לתמותה פלסטינית הוא משרד הבריאות בעזה. משרד הבריאות מפרסם עדכונים יומיים על תמותה קינטית, ומדי כמה חודשים מפרסם רשימות מפורטות – עשר עד כה – של העזתים שנהרגו.¹⁷⁵ הראיות שראיתי מצביעות על כך שהמספרים של משרד הבריאות הפלסטיני מדויקים במידת האפשר בהתאם לנסיבות.¹⁷⁶ הם נחשבים למדויקים על ידי סוכנויות או"ם, אקדמאים רבים, ארגונים בינלאומיים וכלי תקשורת בינלאומיים,¹⁷⁷ כמו גם כמה כלי תקשורת ישראלים.¹⁷⁸ במיוחד בשלבים המוקדמים של המלחמה, התקשורת הדגישה ניסיונות להטיל ספק במספרים אלו, כפי שמפורט בחלק התקשורת והתעמולה למטה.¹⁷⁹

ניתוחים של הראיות מאששים את המספרים של משרד הבריאות הפלסטיני. מחקר של Airwars, עמותה בריטית שמעריכה מקרים של פגיעה באזרחים בלחימה, מצאה שנתוני משרד הבריאות בשבועות הראשונים של העימות – בהם דיווח על מותם של כ-7,000 בני אדם – היו מהימנים.¹⁸⁰ מומחים שבחנו את הדיווחים של משרד הבריאות הפלסטיני (רשימות שמות של פלסטינים שזוהו כהרוגים), כמו מייקל ספגאט מהעמותה Action on Armed Violence, מצאו שהדו"ח הראשון היה מהימן, הצביעו על ירידה באיכות המידע בשני הדו"חות הבאים (מינואר ואפריל 2024),¹⁸¹ והוסיפו שהדיוק השתפר בדו"ח מספטמבר 2024.¹⁸² הדו"ח מאוקטובר שיפר עוד יותר את איכות המידע והעלה את שיעור המזוהים מבין מתים מ-85 ל-97 אחוזים.¹⁸³ הדו"חות ממרץ, מאי ויוני 2025 – האחרון נכון לזמן הכתיבה – זיהו למעלה מ-99 אחוזים מהמתים.¹⁸⁴

רבות מהבעיות בהן נתקלו הדו"חות המוקדמים יותר נובעות מהעובדה שמערכת הבריאות של עזה הייתה תחת לחץ משמעותי מכיוון שחלק מבתי החולים הפסיקו לחלוטין לדווח על מתים.¹⁸⁵ בשל המספר הרב של מתים שהמשיך להצטבר (עד כאלף בימים מסוימים, על פי משרד הבריאות הפלסטיני), הזיהוי המלא והדיווח של חללים הוא איטי ומורכב.¹⁸⁶ משקיפים

-
- ¹⁷⁴ <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/2024-11-20/ty-article/.highlight/00000193-4977-d824-afff-4fff88b20000>; לא הצלחתי לאשש את היחס 1:56 שנטען לגבי הקרב השני על פלוג'ה. נראה שהיחס היה קטן יותר.
- ¹⁷⁵ <https://archive.org/embed/moh-death-toll-lists-original>
- ¹⁷⁶ בניגוד זאת, צה"ל "ניסה לעיתים נדירות לספור כמה אזרחים נהרגו". ראו:
- ¹⁷⁷ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>
- ¹⁷⁸ <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/FATALITIES/byvrxlqqve>
- ¹⁷⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-a1d1-4bafd9020000>; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-15/ty-article-magazine/.premium/00000191-4739-d2c6-a5dd-df39302f0000>; <https://www.ynet.co.il/news/article/bygiga6n1x>
- ¹⁸⁰ ראו ניתוח של ניסיון כזה מדצמבר 2024 כאן: <https://www.mekomit.co.il/>
- ¹⁸¹ https://x.com/History_Speaks/status/1935078326642819396; וניתוח של ניסיון אחר ממרץ 2025 כאן: <https://aoav.org.uk/2025/the-vanishing-children-the-gaza-health-ministrys-quiet-retraction-of-thousands-of-deaths-fuelled-doubt-but-the-data-suggests-something-far-darker-than-deception/>
- ¹⁸² <https://gaza-civilians.airwars.org/>; מומחים אחרים מסכימים עם הערכה זו:
- ¹⁸³ <https://www.nytimes.com/2024/07/25/world/middleeast/gaza-death-toll-israel-war.html>
- ¹⁸⁴ ישראל ביקרה באופן רשמי חלק מהפרטים של הרשימה שפורסמה באפריל:
- ¹⁸⁵ <https://embassies.gov.il/UnGeneva/NewsAndEvents/MediaStatements/Documents/Israel-Initial-Response-OHCHR-Background-Note-June2024-PUBLIC.pdf>
- ¹⁸⁶ <https://aoav.org.uk/2024/tracking-gazas-war-death-toll-ministry-of-health-improves-accuracy-in-latest-casualty-report/>. עבור דוגמאות מהרשימה ראו: <https://x.com/sharifkoudous/status/1835292186818056667>
- ¹⁸⁷ ספטמבר: 34,344 שמות מתוך 40,534 מתים: <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-28-august-2024>; <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-9-october-2024>
- ¹⁸⁸ אוקטובר: 40,717 שמות מתוך לפחות 42,010 מתים: <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-231-gaza-strip>
- ¹⁸⁹ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-25-march-2025>; 50,021 שמות מתוך 50,144 מתים שלושה ימים לאחר מכן. עבור הדו"ח של מאי 2025 ואחרים ראו <https://archive.org/details/moh-death-toll-lists-original/MOH%20Death%20Toll%20List%20-%20May%202025/> (עמ' 5). הדו"ח של יוני 2025 כלל 55,202 הרוגים, בעוד שסך כל התמותה שלושה ימים לאחר מכן הייתה 55,637.
- ¹⁹⁰ <https://aoav.org.uk/2024/analysis-of-new-death-data-from-gazas-health-ministry-reveals-several-concerns/>
- ¹⁹¹ <https://gaza-civilians.airwars.org/#ISPT0431>; ראו גם את ההערה של עד 700 מקרי תמותה בבית חולים אחד בשיאי האלימות כאן: <https://www.dropsitenews.com/p/how-gaza-health-ministry-counts-dead>

עצמאיים שיבחו את משרד הבריאות על ניסיונותיו המתמשכים לספק מידע מדויק, כשמשקיף אחד הצביע על כך ש"אין שום דבר באיכות דומה" עבור מלחמות אחרות.¹⁸⁷ בסוף ספטמבר 2024, מנהל מרכז המידע של משרד הבריאות, זאהר אל-וחייד, התראיין לפחות פעמיים והסביר את המתודולוגיה ואת האתגרים הקשורים למידע, וכך פתר הרבה מהנושאים שנותרו פתוחים עד אז.¹⁸⁸ במשך הזמן, גם משקיפים שהיו ביקורתיים ביחס למידע של משרד הבריאות בשלב מוקדם שינו את דעתם והכירו במהימנותו.¹⁸⁹

תמותה לא-קינטית (עודפת)

בהינתן הדברים לעיל, סביר מאוד שהתמותה האמיתית שאותה גרם העימות – כולל מיתות מגורמים עקיפים, אשר אינם כלולים בהערכה הרשמית למעלה – היא גבוהה בהרבה.¹⁹⁰ למרות שיש דוגמאות רבות מאירועים דומים שמראות שתמותה עודפת כזו גבוהה יותר מהתמותה מגורמים קינטיים ואף שהיא יכולה להמשיך הרבה אחרי שהאירוע המקורי מסתיים, תמותה עודפת כזו קשה בהרבה לספירה. מסיבות אלו בחרתי לפצל את הדיון לתת-חלק נפרד.

שלושה גורמים שיכולים להוביל לתמותה עודפת כזו כוללים קריסה כלכלית וחוסר ביטחון תזונתי, פגיעה בשירותים ציבוריים ובתשתיות בריאות, וזיהומים סביבתיים.¹⁹¹ ילדים – בערך חצי מאוכלוסיית הרצועה – פגיעים יותר לתת-תזונה ולמוות מרעב. הם יכולים לסבול מארבעה סוגים שונים של תת-תזונה, שיכולים להופיע במקביל: משקל נמוך ביחס לגובה בשל רעב חריף, גובה נמוך ביחס לגיל, משקל נמוך ביחס לגיל, וחוסרים תזונתיים במרכיבי מזון חיוניים. ההשפעות של תת תזונה יכולות להימשך במשך שנים וחלקן עשויות להיות בלתי הפיכות.¹⁹²

טקסט שפורסם בכתב העת היוקרתי הלאנסט ציין שבעימותים לאחרונה מספר המתים העקיף מגיע לפי 3 עד פי 15 ממספר המתים שנהרגו באופן ישיר. החוקרים השתמשו בהערכה שמרנית של פי 4 כדי להעריך ביולי 2024 שניתן לשייך למלחמה בעזה עד 186,000 מקרי מוות עד אז.¹⁹³ כמה מומחים קיבלו את התוצאות האלו ואף אמרו שמדובר בהערכה שמרנית.¹⁹⁴ אחרים היו יותר ביקורתיים אבל נותרו כמעט בטוחים שמספר המיתות גדול מהערכת התמותה הרשמית.¹⁹⁵ בתחילת אוקטובר

<https://aoav.org.uk/2024/analysis-of-new-death-data-from-gazas-health-ministry-reveals-several-concerns/>; ¹⁸⁷
<https://everycasualty.org/opening-the-black-box-fresh-insights-into-the-casualty-recording-system-of-the-gaza-ministry-of-health/>; <https://aoav.org.uk/2024/inside-gaza-graveyard-uncovering-the-complexities-of-casualty-recording-amidst-conflict/>; <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/untangling-uns-gaza-fatality-data>; <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/heres-real-problem-uns-revised-gaza-death-toll>. העניינים הפתוחים בניתוחים אלו נסגרו ברובם מאוחר יותר עם מידע וראיות מעודכני יותר

(ראו למטה)

<https://everycasualty.org/opening-the-black-box-fresh-insights-into-the-casualty-recording-system-of-the-gaza-ministry-of-health/>; ¹⁸⁸
<https://www.dropsitenews.com/p/how-gaza-health-ministry-counts-dead>; <https://everycasualty.org/wp-content/uploads/2024/08/MoH-methodology-explanations-from-AIWahaidi-August-2024.pdf>; <https://news.sky.com/story/gaza-conflict-thousands-remain-unidentified-as-death-toll-reaches-40-000-13197287>
<https://aoav.org.uk/2024/flawed-critique-how-andrew-foxs-report-for-the-henry-jackson-society-on-gaza-death-toll-lacks-evidence-for-key-claims/>; ¹⁸⁹
<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/how-hamas-manipulates-gaza-fatality-numbers-examining-male-undercount-and-other>; <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/assessing-gaza-death-toll-after-eighteen-months-war>

¹⁹⁰ ראו רעיון זה שמציין ש"למשרד הבריאות יש מדיניות של תיעוד האבידות הישירות ממלחמה בלבד, כמו אלו שנגרמו מתקיפות טילים או פציעות הקשורות למלחמה": <https://www.dropsitenews.com/p/how-gaza-health-ministry-counts-dead>. עבור דיון על התמותה העודפת נכון לאוקטובר 2024, ראו: https://dataactivists.org/estimating_death_toll_of_war_on_gaza/

¹⁹¹

https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2023/2024/Costs%20of%20War_Human%20Toll%20Since%20Oct%202024.pdf

<https://www.reuters.com/world/middle-east/millions-children-food-crises-heightened-risk-lifelong-damage-2025-01-31/>

[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(24\)01169-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(24)01169-3/fulltext) ¹⁹³

<https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/sep/05/scientists-death-disease-gaza-polio-vaccinations-israel> ¹⁹⁴

<https://aoav.org.uk/2024/a-critical-analysis-of-the-lancets-letter-counting-the-dead-in-gaza-difficult-but-essential-professor-mike-spagat-reviews-the-claim-the-total-gaza-death-toll-may-reach-upwards-of-186000/>; ¹⁹⁵
<https://aoav.org.uk/2024/tracking-gazas-war-death-toll-ministry-of-health-improves-accuracy-in-latest-casualty-report/>

2024 קבוצה של 99 עובדי בריאות חתמו על מכתב שהעריך שהתמותה כבר הייתה גדולה יותר מ-118,908.¹⁹⁶ ראש התוכנית של בריאות הציבור באוניברסיטת אדינבורו העריכה בספטמבר 2024 שמספר מקרי המוות בעזה יגיע ל-335,500 עד לסוף השנה.¹⁹⁷ הרקטור של אוניברסיטת גלזגו, אשר הינו מנתח שהתנדב בעזה, העריך את התמותה כ"קרובה יותר ל-300,000" בסוף דצמבר 2024.¹⁹⁸ יחד עם זאת, המחקר של ספגאט שתואר לעיל הגיע למספר נמוך בהרבה – 8,540 בלבד עד ינואר 2025.¹⁹⁹ למרות שמסקנתו של המחקר היא חריגה ביחס להערכות האחרות, היא ההערכה היחידה שראיתי שכוללת מתודולוגיה יציבה ולכן המחקר צריך להילקח ברצינות רבה יותר מההערכות האחרות.

מספר רופאים שמכירים את מערכת הבריאות ברצועה טענו שלהרס התשתית הרפואית ובמיוחד לפגיעה בהון אנושי יהיו השלכות למשך שנים. למשל, בפברואר 2025 רק אחד מתוך שישה כירורגי כלי דם (vascular surgeons) שעבדו בצפון נותרו שם, ולא היו שם יותר מומחי סרטן או מומחים שמתמחים בטיפול בכליות.²⁰⁰ הרס זה יגדיל ככה הנראה את התמותה העודפת למרות שיהיה קשה להעריך את ההשפעה המדויקת שלו.

השוואות לקונפליקטים אחרים

ארגון עצמאי אשר אוסף מידע על קונפליקטים אלימים ברחבי העולם הסיק שפלסטין הייתה "המקום המסוכן ביותר בעולם ב-2024".²⁰¹ כמות וקצב מקרי המוות האלימים בעזה היו גבוהים יותר מאשר במלחמות אחרות במאה ה-21.²⁰² ארגון Airwars, למשל, קבע בדו"ח מוקדם ש"השבועות הראשונים של המלחמה בעזה היו בין הקטלניים ביותר לאזרחים בלחימה מודרנית".²⁰³ בדו"ח מאוחר יותר, הארגון קבע כי "על פי כמעט כל מדד, הנזק לאזרחים בחודש הראשון של המערכה הישראלית בעזה הוא בלתי ניתן להשוואה לכל מערכה אווירית אחרת. [מערכה] זו היא האינטנסיבית ביותר, ההרסנית ביותר והקטלנית ביותר עבור אזרחים ש-Airwars תיעדה מעולם".²⁰⁴ אחד המדדים המשמעותיים היה מספר המקרים בהם יותר ממספר מסוים של אזרחים נהרגו בעימות נתון. נכון לפברואר 2025, Airwars תיעדו באופן מלא כבר יותר מחמישה מקרים בהם יותר מ-100 אזרחים נהרגו, בהשוואה למעט אירועים כאלו בכל הקונפליקטים האחרים במהלך העשור הקודם ביחד.²⁰⁵ מומחה אחד טען שהמלחמה בעזה עשויה להיות המקרה המהיר ביותר של הרג של אחוז אחד מהאוכלוסיה, ושיער שהרג שני אחוזים מהאוכלוסיה הציב את הקונפליקט בעזה בין חמשת הקונפליקטים הקטלניים ביותר במאה ה-21.²⁰⁶ ארגון אוקספאם קבע כי "יותר נשים וילדים נהרגו בעזה על ידי הצבא הישראלי בשנה האחרונה מאשר בתקופה המקבילה של כל קונפליקט אחר במהלך שני העשורים האחרים".²⁰⁷

בעירק, למשל, האוכלוסיה ב-2003 הייתה פי 11 יותר מאשר אוכלוסייתה של עזה ב-2023 (27 מיליון מול 2.3 מיליון).²⁰⁸ על פי ניתוח אחד, כוחות הקואליציה (כלומר ארה"ב ובעלות בריתה) הרגו 17,075 אזרחים במשך 15 שנים (2003-2017), מהם 13,764 נהרגו בחמשת השנים הראשונות (2003-2007).²⁰⁹ ניתוח אחר מצא שכוחות הקואליציה היו אחראים להרג

¹⁹⁶ <https://www.gazahealthcareletters.org/usa-letter-oct-2-2024>

¹⁹⁷ [https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/sep/05/scientists-death-disease-gaza-polio-](https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/sep/05/scientists-death-disease-gaza-polio-vaccinations-israel)

[vaccinations-israel](https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/sep/05/scientists-death-disease-gaza-polio-vaccinations-israel) (הקטינה את הערכתה המוקדמת של חצי מיליון מדצמבר 2023).

¹⁹⁸ https://www.democracynow.org/2024/12/30/gaza_hospitals

¹⁹⁹ <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2025.06.19.25329797v3>

²⁰⁰ [https://www.theguardian.com/global-development/2025/feb/22/gaza-wars-aftershocks-palestinian-death-toll-](https://www.theguardian.com/global-development/2025/feb/22/gaza-wars-aftershocks-palestinian-death-toll-warn-uk-doctors-disease-malnutrition-healthcare)

[warn-uk-doctors-disease-malnutrition-healthcare](https://www.theguardian.com/global-development/2025/feb/22/gaza-wars-aftershocks-palestinian-death-toll-warn-uk-doctors-disease-malnutrition-healthcare)

²⁰¹ <https://acleddata.com/2024/08/05/palestine-mid-year-metrics-2024/> ;

²⁰² <https://acleddata.com/2024/12/06/palestine-2024-conflict-index-infographic/>

²⁰³ [https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-](https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-a1d1-4bafd9020000)

[a1d1-4bafd9020000](https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-a1d1-4bafd9020000)

²⁰⁴ <https://gaza-civilians.airwars.org/> ;

²⁰⁵ <https://www.mekomit.co.il/ps/146470/> ;

²⁰⁶ <https://www.mekomit.co.il/ps/146470/>

²⁰⁷ [https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-](https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-a1d1-4bafd9020000)

[a1d1-4bafd9020000](https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-08-14/ty-article-magazine/.premium/00000191-418b-df16-a1d1-4bafd9020000)

²⁰⁸ [https://www.oxfam.org/en/press-releases/more-women-and-children-killed-gaza-israeli-military-any-other-](https://www.oxfam.org/en/press-releases/more-women-and-children-killed-gaza-israeli-military-any-other-recent-conflict)

[recent-conflict](https://www.oxfam.org/en/press-releases/more-women-and-children-killed-gaza-israeli-military-any-other-recent-conflict)

²⁰⁹ <https://www.worldometers.info/world-population/iraq-population/>

במידה ומוסיפים את כוחות המדינה העירקית לקואליציה הדברים לא משתנים באופן מהותי (15,492 אזרחים שנהרגו בין 2003-2007, ובסך הכל 24,825 אזרחים בין 2003-2017).

11,516 אזרחים במשך שש שנים (2003-2008).²¹⁰ למרות שסך כל האזרחים שנהרגו היה גדול בהרבה, רובם נהרגו בעימותים בין סיעות, למשל על ידי פיגועי התאבדות – ולא באמצעות אלימות ישירה מצד כוחות קואליציה. בהתייחס להרג חמושים, במהלך חמש השנים הראשונות של המלחמה בעירק (2003-2007), כוחות ארה"ב הרגו 18,832 בני אדם שהיו "חשודים כחמושים".²¹¹

במלחמתה של ארה"ב באפגניסטן (עם אוכלוסיה של בערך 20 מיליון בני אדם ב-2001),²¹² 46,319 אזרחים ו-52,893 חמושים של כוחות המתנגדים לארה"ב נהרגו במהלך כ-20 שנה (2001-2021).²¹³ גם כאן, רבים מהאזרחים נהרגו על ידי כוחות שהתנגדו לארה"ב ולא על ידי הכוחות האמריקאים.²¹⁴

קרבות מוסול (2016-2017) וא-רקה (2017) נגד דאעש נחשבים בין הקרבות האורבניים הקשים ביותר מאז מלחמת העולם השנייה.²¹⁵ באוקטובר 2023 בלבד, פי 3 יותר אזרחים נהרגו בעזה מאשר שנהרגו בחודש הקטלני ביותר בא-רקה, ופי שניים מאשר נהרגו בכל ארבעת החודשים של קרב א-רקה.²¹⁶ הממוצע היומי של פצצות שהוטלו במהלך השבוע הראשון של המלחמה בעזה, למעלה מ-850, היה גבוה יותר מאשר המספר הגבוה ביותר של פצצות שהוטלו ביום אחד על א-רקה.²¹⁷ אחוז ההרוגים הילדים היה גדול בהרבה בעזה באוקטובר 2023 (36%) מאשר בא-רקה (25%) או במוסול (9%).²¹⁸ בעזה נהרגו באוקטובר 2023 הרבה יותר נשים (1,213) מאשר בכל הקרבות בא-רקה (281) ובמוסול (123).²¹⁹ בשבעת השבועות הראשונים של המלחמה, ישראל הטילה יותר מפי 30 פצצות משהטילה הקואליציה שהובילה ארה"ב במלחמה נגד דאעש בשבעת השבועות הראשונים שלה.²²⁰

ב-13 שנים של מלחמת אזרחים בסוריה (2011-2024), ספירה עדכנית מצאה שלאורך המלחמה 15,671 נשים ו-25,857 ילדים נהרגו. למרות שאוכלוסייתה של סוריה ב-2011 (כ-23 מיליון) הייתה פי 10 יותר מאשר זו של עזה, מספר הנשים והילדים שמתו בעזה בשנה אחת של לחימה הייתה בערך חצי מהמספר של 13 שנות לחימה בסוריה.²²¹

מייקל ספגאט שהוזכר לעיל אסף מידע לגבי קונפליקטים אחרים ביחס לאחוז הנשים והילדים שנהרגו בין ההרוגים מאלימות באוספי הנתונים שמצא.²²² כתזכורת, במקרה של עזה נכון לזמן הכתיבה היחס הוא 51%.²²³ בהמשך פסקה זו מספר ההרוגים לא מתייחס למספר ההרוגים הכללי בקונפליקט אלא לאלו שזוהו עם פרטים דמוגרפיים במקור בו ספגאט השתמש. במלחמה של סעודיה בתימן (2015-2022) השיעור היה 25.2% (842 נשים, 1,424 ילדים מתוך 8,983 הרוגים ידועים). במלחמה בקוסובו (1998-2000) השיעור היה 20.4% (1,523 נשים, 1,235 ילדים מתוך 13,548 הרוגים ידועים). במלחמה בטיגראי (2020-2023) היחס היה 9.1% (221 נשים, 186 ילדים מתוך 4,490 הרוגים ידועים). במלחמת האזרחים בסוריה (על פי מקור שמכסה את 2011-2016) היחס היה 20.1% (11,112 נשים, 17,734 ילדים מתוך

Hicks et al. "Violent Deaths of Iraqi Civilians, 2003–2008: Analysis by Perpetrator, Weapon, Time, and Location" *PLOS Medicine*, 2011.

<https://journals.plos.org/plosmedicine/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pmed.1000415>. מחקר אחר מצא Crawford, "Civilian Death and Injury in the Iraq War, 2003-2013". *Costs of War*, 8 שנים, 14,781 מקרי מוות ב-8 שנים, 2013.

<https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2013/Civilian%20Death%20and%20Injury%20in%20the%20Iraq%20War%2C%202003-2013.pdf>
<https://web.archive.org/web/20200727084052/https://www.stripes.com/news/insurgent-body-count-records-released-1.69423>²¹¹

<https://www.worldometers.info/world-population/afghanistan-population/>²¹²
<https://watson.brown.edu/costsofwar/figures/2021/human-and-budgetary-costs-date-us-war-afghanistan-2001-2022>²¹³

<https://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports> (מספר דו"חות שם);²¹⁴
https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2020/Rising%20Civilian%20Death%20Toll%20in%20Afghanistan_Costs%20of%20War_Dec%202020.pdf²¹⁵

<https://gaza-patterns-harm.airwars.org/>²¹⁶
<https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמוד 6)²¹⁷

<https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמוד 8)²¹⁸
<https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמוד 13)²¹⁹

<https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמוד 15)²²⁰
<https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/26/world/middleeast/israel-gaza-strikes-takeaways.html>²²¹

סך כל האזרחים שנהרגו בסוריה במשך 13 השנים האלו הוא 164,223, ראו: <https://www.syriahr.com/en/328044/>; עבור המספרים בעזה אחרי שנה של לחימה, ראו את 13,319 הילדים ו-7,216 הנשים כאן:

<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-29-october-2024>²²²
https://x.com/Michael_Spagat/status/1929243229980897709

<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>²²³

143,624 (הרוגים ידועים) או 20.2% (16,515 נשים, 30,293 ילדים מתוך 231,889 הרוגים ידועים) על בסיס מקור אחר שמכסה את השנים 2011-2024. במלחמה בקולומביה (2018-1985) היחס היה 21.6% (33,436 נשים, 64,084 ילדים מתוך 450,666 הרוגים ידועים). במלחמה בצפון אירלנד (2001-1961) היחס היה 15.7% (269 נשים, 285 ילדים מתוך 3,525 הרוגים ידועים). בין האזרחים במלחמה בעיראק (2008-2003) היחס היה 17% (1,981 נשים, 2,106 ילדים מתוך 24,251 הרוגים ידועים). במלחמה בבוסניה (1995-1991) היחס היה 5.3% (8,548 נשים, 3,372 ילדים מתוך 96,895 הרוגים ידועים). במלחמה בגואטמאלה (1995-1962) היחס היה 25.3% (972 נשים, 1,289 ילדים מתוך 8,926 הרוגים ידועים). במלחמה בסודן (2024-2023) היחס היה 23.9% (273 נשים, 222 ילדים מתוך 2,073 הרוגים ידועים). בקרב האוכלוסייה האזרחית במלחמה באוקראינה (2025-2014) היחס היה 42% (4,125 נשים, 685 ילדים מתוך 11,445 הרוגים ידועים) – מספר שלא כולל כ-200-300 אלף הרוגים בקרב).²²⁴ נתונים אלו מראים שוב את חוסר הפרופורציה בין יחס הנשים והילדים שנהרגו בעזה לשורת העימותים האחרים שמוציגים למעלה.

תגובות בינלאומיות

כמות מקרי המוות של אזרחים ביחד עם העובדה שמותם שודר בזמן אמת ברשת זעזע אנשים רבים ברחבי העולם. מוסדות ובכירים בינלאומיים רבים דיברו על הנעשה בעזה פעמים רבות לאורך המלחמה; הסקירה בהמשך חלק זה היא חלקית, ויש מידע רב נוסף במקומות אחרים בדו"ח זה. כבר בנובמבר 2023 המזכיר הכללי של האו"ם אמר ש"אנחנו עדים להרג אזרחים חסר תקדים וחסר השוואה בכל קונפליקט [בשנים האחרונות]".²²⁵ הנציב העליון של זכויות אדם באו"ם חזר על כך שאין מקום בטוח בעזה.²²⁶ למרות שבית הדין הגבוה לצדק קרא לישראל ב-26.1.24 לעשות את כל שביכולתה כדי למנוע את מותם של פלסטינים, נכון לזמן הכתיבה ישראל המשיכה להרוג למעלה מ-50 פלסטינים ביום בממוצע.²²⁷ פאנל של מומחים באו"ם קבע בפברואר שמשלוחי נשק לישראל הם לא חוקיים ועליהם להפסיק מיד,²²⁸ בעוד שבית דין הולנדי קבע להפסיק את הייצוא של חלקי חילוף למטוסי אף-35 לישראל.²²⁹ גם בפברואר, סגן מזכיר כללי לזכויות אדם לשעבר אמר שההתקפה הישראלית על עזה הייתה כנראה המקרה עם הקצב הגדול ביותר של הרג אזרחים מצד איזשהו צבא מאז הג'נוסייד ברואנדה ב-1994.²³⁰ במרץ, קנדה הצהירה שתפסיק למכור נשק לישראל בשל התנהלותה במלחמה בעזה, למרות שחברות קנדיות המשיכו לעשות זאת בחודשים שלאחר מכן.²³¹ משרד החוץ של בריטניה קיבל ייעוץ משפטי שישראל הפרה את הדין הבינלאומי ההומניטרי, אך בחר שלא להפיץ את המידע בציבור כדי שלא לפעול באופן זה.²³² כבר באפריל 2024, Airwars, הארגון האמור שעוסק בתיעוד מקרים של פגיעה באזרחים תוך שימוש במידע פתוח, אסף מידע מקדים על למעלה מ-3,000 מקרים, יותר מכפי שאסף לאורך כל המלחמה נגד דאעש, וסיכם ש"קונפליקט זה הוא קטלני בהרבה עבור אזרחים ביחס לפחות או יותר כל קונפליקט אחר שראינו בהיסטוריה המודרנית".²³³ גם באפריל, מועצת זכויות האדם של האו"ם אימצה החלטה שקראה להטיל על ישראל אחריות על פשעי מלחמה אפשריים ופשעים אפשריים נגד האנושות ברצועת

²²⁴ https://x.com/Michael_Spagat/status/1929243229980897709

²²⁵ https://twitter.com/UN_News_Centre/status/1726609880986083685

²²⁶ <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-82>

²²⁷ בתאריך ה-26.1.24 (יום 112) מספר המתים היה 26,083. נכון ל-2.7.25 (יום 634), מספר המתים היה 57,012.

²²⁸ <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-103>;

²²⁹ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025>

²³⁰ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/02/arms-exports-israel-must-stop-immediately-un-experts>

²³¹ <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/dutch-court-orders-halt-export-f-35-jet-parts-israel-2024-02-12/>;

²³² <https://twitter.com/OwenJones84/status/1760286175699272027> ; <https://foreignpolicy.com/2024/02/14/gaza-war-israel-civilian-deaths-urban-warfare-hamas/>

²³³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-19/ty-article/0000018e-584f-d88e-a39e-7dffc4580000> ;

מקרה דומה <https://www.readthemaple.com/canada-sold-18-9-million-of-military-goods-to-israel-despite-pause/>.

<https://www.swissinfo.ch/eng/italy-arms-exports-to-israel-continued-despite-block,-minister-says/73736656>

²³² <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/30/uk-government-lawyers-say-israel-is-breaking-international-law-claims-top-tory-in-leaked-recording> ;

²³³ <https://www.oxfam.org.uk/get-involved/campaign-international-law-claims-top-tory-in-leaked-recording-with-oxfam/gaza-israel-crisis-sign-petition-call-for-ceasefire-now/does-the-uk-sell-arms-to-israel/>;

²³³ <https://airwars.org/conflict/israel-and-gaza-2023/>;

²³³ <https://twitter.com/ShaykhSulaiman/status/1776263272800354451>

עזה,²³⁴ ותמכה בקריאה לאמברגו נשק על ישראל.²³⁵ אותן מדינות שמכרו נשק לישראל (במיוחד ארה"ב, אך גם גרמניה ובריטניה) התמודדו עם לחץ להפסיק את מכירותיהן גם כן.²³⁶ בסוף אפריל הודלפה הערכה אמריקאית שחשפה שמספר משרדים בתוך הממשל האמריקאי הביעו "דאגה רצינית בנוגע לאי-העמידה [של ישראל]" עם המשפט ההומניטרי הבינלאומי וקבעו שטענותיה של ישראל היו "לא אמינות ולא מהימנות". בין ההפרות הפוטנציאליות שהערכה קבעה היו ההתקפות החוזרות על אזורים מוגנים ותשתיות אזרחיות ו"רמות גבוהות באופן בלתי-נתפס של נזק אזרחי ביחס ליתרון צבאי".²³⁷ במאי, בית הדין הגבוה לצדק קבע שעל ישראל להפסיק את ההתקפה שלה על רפיח ולפתוח מחדש את מעבר רפיח כדי לאפשר תנועה של אנשים וסיוע הומניטרי.²³⁸ ישראל סירבה, וב-48 השעות הבאות ביצעה למעלה מ-60 פשיטות אוויריות על רפיח.²³⁹

ביוני 2024, המזכיר הכללי של האו"ם כלל את ישראל ברשימה שחורה של מדינות שפוגעות בילדים באזורי עימות, ביחד עם דאעש, רוסיה, סוריה וסומליה.²⁴⁰ ארגון רופאים ללא גבולות קבע שמעשי הטבח הפגינו "התעלמות מוחלטת מחיי פלסטינים", בעוד שראש יחידת החירום בארגון אמר ש"אנחנו כבר לא יכולים לקבל את הטענה שישראל עושה את כל שביכולתה [למנוע פגיעה באזרחים] – זו רק תעמולה".²⁴¹ ביולי, הדיפלומט הבכיר ביותר באיחוד האירופי תיאר את אחד המבצעים הישראליים כ"טבח" ואמר ש"מרחץ הדמים חייב להיפסק".²⁴² באותו חודש, בית הדין הבינלאומי לצדק קבע שהכיבוש הישראלי של השטחים הפלסטינים – עזה צוינה במפורש – הוא לא חוקי. ראש ממשלת ישראל הגיב שזו הייתה "החלטה של שקרים".²⁴³ האספה הכללית באו"ם הצביעה לאמץ החלטה שדרשה מישראל לסיים את "הנוכחות הבלתי חוקית" שלה בשטחים הכבושים (124 תמכו, 14 התנגדו, 43 נמנעו).²⁴⁴ בספטמבר, המזכיר הכללי של האו"ם אמר שהמוות וההרס בעזה היו הקשים ביותר שראה במהלך כהונתו.²⁴⁵ באוקטובר, הוא הביע זעזוע ביחס ל"רמות הקשות של מוות, פציעה והרס" בצפון עזה.²⁴⁶ בנובמבר, ארגון רופאים ללא גבולות הצהיר שהיה "עד לכמות סבל מעבר לכל דמיון", בעוד שנשיא הארגון קבע ש"לכוחות ישראלים לא הייתה שום כוונה למנוע פגיעה באזרחים, וש... אזהרות [לאזרחים לפני התקפות] הן קוסמטיות בלבד".²⁴⁷ בדצמבר, הארגון אמר ש"אנשים בעזה חיים במלכודת מוות".²⁴⁸ באותו הזמן, האפיפיור גינה את ההתקפות הישראליות על עזה ואמר ש"זו אכזריות, זו לא מלחמה".²⁴⁹ שני ארגונים העוסקים בחופש תקשורת פרסמו דו"חות שהאשימו את ישראל בביצוע "טבח" של עיתונאים בעזה.²⁵⁰

בינואר 2025 הנציב העליון לזכויות אדם באו"ם אמר ש"קטסטרופה של זכויות אדם ממשיכה להתפתח בעזה אל מול עיני העולם",²⁵¹ בעוד שהאפיפיור תיאר את המצב ההומניטרי כ"רציני מאוד ומביש".²⁵² התגובות הבינלאומיות האטו במהלך הפסקת האש מסוף ינואר ועד אמצע מרץ 2025, אבל כשישראל תקפה בהפתעה את עזה באמצע מרץ המנהל של UNICEF

- ²³⁴ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/05/un-human-rights-council-israel-gaza-biden-netanyahu>
- ²³⁵ <https://news.un.org/en/story/2024/04/1148261>
- ²³⁶ <https://www.nytimes.com/2024/04/13/world/europe/israel-weapons-sales-genocide.html>
- ²³⁷ <https://www.reuters.com/world/middle-east/some-us-officials-say-internal-memo-israel-may-be-violating-international-law-2024-04-27/>
- ²³⁸ <https://www.cnn.com/2024/05/24/middleeast/israel-icj-gaza-rafah-south-africa-ruling-intl/index.html>
- ²³⁹ <https://euromedmonitor.org/en/article/6348/Gaza:-After-ICJ-order-to-halt-attacks-on-Rafah,-Israel-launches-over-60-air-raids-on-the-city-in-48-hours>
- ²⁴⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-07/ty-article/.premium/0000018f-f35c-d1a2-a5ef-f35de63f0003> ; <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/095/07/pdf/n2409507.pdf>
- ²⁴¹ <https://www.doctorswithoutborders.org/latest/latest-massacres-gazas-middle-area-illustrate-complete-disregard-palestinian-lives>
- ²⁴² <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/09/israel-gaza-hostages-rescue-eu-outrage>
- ²⁴³ <https://www.bbc.com/news/articles/cjerjzxlvpvdo>
- ²⁴⁴ <https://news.un.org/en/story/2024/09/1154496>
- ²⁴⁵ <https://www.timesofisrael.com/un-chief-calls-death-and-destruction-in-gaza-the-worst-hes-seen-during-tenure/>
- ²⁴⁶ <https://news.un.org/en/story/2024/10/1156181>
- ²⁴⁷ <https://www.msf.org/in-gaza-all-components-society-have-been-destroyed> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1923120153052520479>
- ²⁴⁸ <https://www.msf.org/life-death-trap-gaza-palestine>
- ²⁴⁹ <https://www.france24.com/en/live-news/20241222-pope-again-condemns-cruelty-of-israeli-strikes-on-gaza>
- ²⁵⁰ <https://www.france24.com/en/live-news/20241212-israel-condemned-by-media-groups-over-gaza-journalist-massacre>
- ²⁵¹ <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2025/01/israels-attacks-have-devastating-impact-gazas-hospitals-turk-tells>
- ²⁵² <https://www.timesofisrael.com/addressing-diplomats-pope-says-humanitarian-situation-in-gaza-is-shameful/>

קבע שמיליון הילדים בעזה "הוחזרו לעולם של פחד ומוות".²⁵³ באפריל 2025 ארגון רופאים ללא גבולות אמר שעזה "הפכה ליקבר המוני" עבור פלסטינים ועבור אלו שעוזרים להם" וש"חיי פלסטינים נהרסים שוב באופן שיטתי".²⁵⁴

התקפות חסרות אבחנה ולא פרופורציונליות

חלק זה בוחן את ההתקפות הישראליות. על פי המשפט ההומניטרי הבינלאומי, התקפות צריכות להבחין בין מטרות צבאיות ואוכלוסיה אזרחית או רכוש אזרחי. לכן, למשל, השימוש באמצעי לחימה שאי אפשר להגביל את השפעותיהם הוא אסור.²⁵⁵ התקפות צריכות להיות פרופורציונליות בשני מובנים. ראשית, כל התקפה צריכה להיות פרופורציונלית לאיום שאיתו מתמודדים, וכל תגובה צריכה להיות פרופורציונלית להתקפה המקורית. שנית, נזק אגבי בקרב אוכלוסיה אזרחית או נזק חייב להיות פרופורציונלי ליתרונות הצבאיים המידיים והקונקרטיים שצפויים מהפעולה. התקפות אשר אינן עומדות בדרישת הפרופורציונליות נחשבות ללא פרופורציונליות.²⁵⁶

כדי לקבוע האם התקפה הייתה חסרת אבחנה ו/או לא פרופורציונלית, הערכות התוקף ביחס להתקפות שלו, להשפעותיהן ולנזק האגבי שלהן כמו גם לאוכלוסיה האזרחית הן חשובות. לאורך המלחמה היו מספר מקרים בהם התברר שהערכות צה"ל ביחס למשתנים האלו היו גרועות. לפחות עד ינואר 2025 היו ראיות לכך שצה"ל לא הצליח להעריך את מספר הפלסטינים באזור מסוים במדויק. למרות שצה"ל העריך שרק כ-3,000 פלסטינים נותרו בבית להיא, כ-14,000 בני אדם פינו את האזור אחרי שהותקף. טעויות אלו בהערכה הובילו לכך שצה"ל נטה להשתמש ביותר כוח אש באזורים מסוימים, מה שהוביל ליותר אבידות אזרחיות.²⁵⁷ על פי ראיות אחרות נראה שצה"ל העריך את האבידות האזרחיות בזמן התקפה על בניין על בסיס חישובים שטחיים כמו חלוקת מספר האנשים שנמצאו באזור ברגע נתון במספר האנשים המוערך שחי באזור. הערכות לגבי מספרי האנשים באזור בהווה בוצעו על בסיס שימוש בטלפונים סלולריים, אבל לא הייתה התייחסות למקרים בהם המכשירים של אנשים היו כבויים או לילדים להם אין מכשירים סלולריים.²⁵⁸ יתרה מזאת, הוראות הפינוי של ישראל לאוכלוסיה האזרחית בעזה לפני התקפות כללו טעויות רבות.²⁵⁹

ראיות אנקדוטליות המחישו את השימוש בכוח אש מסיבי באזורים אורבניים צפופים, למשל ביצירת "חגורות אש".²⁶⁰ סרטונים אחרים ממחישים שנעשה שימוש בפצצות גדולות נגד מטרות "רכות" כמו אוהלים.²⁶¹

מדיניות ומערכת ההפצצות מהאוויר

²⁵³ <https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-executive-director-catherine-russell-attacks-gaza>

²⁵⁴ <https://www.msf.org/gaza-has-become-mass-grave-palestinians-and-those-helping-them>

²⁵⁵ <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/attacks/>; נוסף זה מכוסה בסעיפים 51.4 ו-51.5 של הפרוטוקול הנוסף מס' 1 מ-1977 לאמנות ז'נבה וגם ב-Customary International Humanitarian Law, חוקים 14-11. למקורות ראו: https://storage-ddh-prod.s3.fr-par.scw.cloud/filer_public/2e/80/2e8091e5-7049-4b86-b445-d1d0f3850d76/005-additional_protocol_relating_to_the_protection_of_victims_of_international_armed_conflicts.pdf; <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule12>

²⁵⁶ <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/attacks/>; <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/proportionality/>; נוסף זה נידון בסעיפים 51.5 ב', 57.2 א' ו-2 ב' של הפרוטוקול הנוסף מס' 1 מ-1977 לאמנות ז'נבה כמו גם ב-Customary International Humanitarian Law, חוק 14. למקורות ראו: https://storage-ddh-prod.s3.fr-par.scw.cloud/filer_public/2e/80/2e8091e5-7049-4b86-b445-d1d0f3850d76/005-additional_protocol_relating_to_the_protection_of_victims_of_international_armed_conflicts.pdf; <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule14>

²⁵⁷ https://x.com/Doron_Kadosh/status/1874334279737503943 ;

²⁵⁸ https://gisha.org/UserFiles/File/LegalDocuments/HCPetition2024/Petitioners_urgent_update_heb_1125.pdf ; https://gisha.org/UserFiles/File/LegalDocuments/HCPetition2024/State_request_to_update_he_161224.pdf

²⁵⁹ <https://www.washingtonpost.com/technology/2024/12/29/ai-israel-war-gaza-idf/>

²⁶⁰ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68687749> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1908032444327969005> ;

²⁶¹ <https://x.com/Mistaclim/status/1908177575408484599> ; במקרה זה ראו גם: <https://x.com/talhagin/status/1908252178827063786> ; <https://x.com/muhammadshehad2/status/1903878976784732408> ; <https://www.instagram.com/reel/DIBZFANsjb0/?igsh=c2d5YTdsNXMxMDNi>

מיד בתחילת המלחמה, שר הביטחון של ישראל אמר לחיילים שהוא "שחרר את כל המעצורים" בניהול המלחמה,²⁶² בזמן שדובר צה"ל אמר ש"הדגש הוא על נזק ולא על דיוק".²⁶³ בפגישה בקבינט בתחילת המלחמה, כשהרמטכ"ל אמר שצה"ל תקף 1,500 מטרות, ראש הממשלה נתניהו התפרץ וצעק: "למה לא 5,000?!". הרמטכ"ל ענה שלצה"ל אין 5,000 מטרות מאושרות, ונתניהו ענה ש"לא מעניין אותי מטרות... תוריד בניינים, תפציץ עם כל מה שיש".²⁶⁴ האנקדוטה ממחישה את הלחץ לייצר מטרות שהיה גבוה במיוחד בתחילת המלחמה (ראו למטה על מספרי המטרות).

הרבה לאחר מכן, התברר שפקודה פורמלית שניתנה כבר ב-7.10 נתנה לקצינים סמכות לסכן עד 20 אזרחים בכל התקפה נגד בנק של אלפי חמושים ומטרות צבאיות.²⁶⁵ ב-8.10 פקודה פורמלית אפשרה להתקפות נגד מטרות צבאיות בעזה לסכן עד 500 אזרחים מדי יום לפני שהמגבלה הוסרה רק יומיים לאחר מכן.²⁶⁶ התחושה בצה"ל באותו זמן, על פי חמישה קצינים בכירים, הייתה "חרבו דרבו", כלומר להתקיף ללא מעצורים.²⁶⁷ נהלי הפתיחה באש הוחמרו חלקית בהמשך, למרות שהם נותרו מתירנים בהרבה מכפי שהיו לפני ה-7.10 (ראו למטה).²⁶⁸ נכון לזמן הכתיבה, אינני מכיר אינדיקציה מתוך ישראל שמישהו מהמעורבים בהפעלת האש המתירנית נתן דין וחשבון על מעשיו (למשל הואשם באופן פורמלי).²⁶⁹

כבר בסוף אוקטובר 2023, פקידים אמריקאים ידעו שישאל הפציצה באופן קבוע בניינים ללא מודיעין מבוסס על כך שהם מטרות צבאיות.²⁷⁰ כ-45%-40 מחמושי האוויר-קרקע בהם ישראל הפציצה את עזה עד דצמבר 2023 היו לא מונחים.²⁷¹ לפצצות אלו יש טווח טעות גדול של כ-35 מטרים מסביב למטרה המיועדת.²⁷² על פי קצין לשעבר, צורת הלחימה של צה"ל בחצי השנה הראשונה למלחמה הייתה "בזבזנית באופן לא רגיל" מכיוון שצה"ל תקף "מטרות רבות, מבלי לשאול האם יש טעם לתקוף אותן".²⁷³ מצב דומה התרחש ביוני 2025, כשמטוסי חיל האוויר שעסקו בהגנה על שמי המדינה מטילים וכטב"מים איראניים סיימו את משימותיהם היומיות השתמשו בחימושים העודפים שלהם ברצועת עזה, נוהל שהוביל למאות מטרות נוספות שהותקפו בעזה מדי יום.²⁷⁴

בזמן התקפות על חמושים זוטרים שזוהו באמצעות מערכת ה-AI של צה"ל (ראו למטה), צה"ל העדיף להשתמש בפצצות "טפשות" כאלו ולא במקבילותיהן המדויקות בגלל מחירן הנמוך יותר, למרות הנזק האגבי הגדול יותר. מקור בצה"ל טען שאישר את ההפצצה של "מאות" בתים פרטיים באופן כזה. פעמים רבות האדם שהיה המטרה אפילו לא היה בבית בזמן ההתקפה, כך שמשפחות שלמות נהרגו מבלי לפגוע במטרת התקיפה הרשמית.²⁷⁵

-
- ²⁶² <https://www.timesofisrael.com/gallant-israel-moving-to-full-offense-gaza-will-never-go-back-to-what-it->
- ²⁶³ <https://www.foxnews.com/world/israels-defense-minister-removes-every-restriction-idf-prepares-once-was-ground-assault-gaza> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/ryxikl7z6>
- ²⁶⁴ <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/10/right-now-it-is-one-day-at-a-time-life-on-israels-frontline-with-gaza>
- ²⁶⁵ בהארץ, ראו: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-10-10/ty-article/.premium/0000018b-18aa-d465-abbb-1cbe93a60000> ; <https://x.com/Haaretz/status/1711618357412475302>
- ²⁶⁶ <https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra14303894>
- ²⁶⁷ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>
- ²⁶⁸ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>
- ²⁶⁹ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html> ; אבל גם: https://x.com/C14_news/status/1909995167303553391
- ²⁷⁰ אבל ראו: <https://13tv.co.il/item/news/politics/security/idf-904549334> ; <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/03/18/biden-israel-gaza-rafah-palestinians/> ; ההתקפות חסרות האבחנה של צה"ל הוכרו בתקשורת הישראלית לפחות מאז דצמבר 2023: <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/2023-12-06/ty-article/.highlight/0000018c-3f17-d8ec-a79c-ffff38800000>
- ²⁷¹ גם: <https://edition.cnn.com/2023/12/13/politics/intelligence-assessment-dumb-bombs-israel-gaza/index.html> ; <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>
- ²⁷² <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf>, פסקה 80
- ²⁷³ <https://www.haaretz.com/magazine/2024-03-07/ty-article-magazine/.premium/its-a-war-of-cruel-rich-people-israels-form-of-combat-in-gaza-is-unusually-wasteful/0000018e-1aa8-d1cc-abfe-dfadbc010000>
- ²⁷⁴ <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1210969> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1940477653058048181>
- ²⁷⁵ <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/> ; גם <https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/26/world/middleeast/israel-gaza-strikes-takeaways.html> ; <https://twitter.com/WarWatches/status/1783121782557352320> ; <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>

כפי שתואר למעלה, בשבועות הראשונים של המלחמה היה ניתן להרוג עד 20-15 אזרחים (בהשוואה לאפס בעבר) עבור על פעיל זוטא של חמאס. לא היה מעקב על פעילים זוטרים אלו לפני המלחמה. בזמן התקפה על בכירים היה אישור להרוג יותר מ-100 אזרחים ועד 300 אזרחים, מה שהיווה "חציית סף יוצא דופן עבור צבא מערבי מודרני".²⁷⁶ מומחים במשפט הומניטרי בינלאומי הביעו הלם ביחס למספרים אלו, שהיוו עליית מדרגה משמעותית ביחס למקרים מקבילים.²⁷⁷ למשל, עבור האמריקאים מספר האזרחים בהם היה ניתן לפגוע כדי להרוג את סדאם חוסיין היה 29.²⁷⁸ כשאר"ב חיסלה את בין לאדן מספר האזרחים בהם היה ניתן לפגוע היה 30, בעוד שהמספר היה 0 בנוגע לרוב המפקדים הזוטרים במלחמות ארה"ב בעירק ובאפגניסטן.²⁷⁹ בלפחות שלושה מקרים הפצצות גדולות כאלו של ישראל לא פגעו באדם שהיה מטרתו.²⁸⁰ בשביל הקשר רחב יותר, יועץ משפטי לשעבר של צה"ל אמר שב-2014 יחס מתאים לפגיעה באזרחים היה "אזרח אחד על כל מחבל בכיר", אמירה שממחישה את השינויים המשמעותיים במדיניות זו בעשור האחרון בישראל.²⁸¹ הייצור ההמוני של מטרות בעלות ערך נמוך הופסק מאוחר יותר, בין השאר כתוצאה מלחץ אמריקאי,²⁸² אבל התקפות נוספות קיבלו אישור למרות הידיעה שאזרחים בלתי-מעורבים רבים ייפגעו.²⁸³ באפריל 2025 למשל קצין בכיר בצה"ל אמר שניתן לאשר הרג של 70 בני אדם כדי לפגוע במפקד מחלקה של חמאס.²⁸⁴ יש לציין שלמרות השימוש הרב של ישראל בחיסולים ממוקדים, כולל נגד מטרות בעלות ערך גבוה, ישראל לא הצליחה לפרק את תנועות ההתנגדות הפלסטיניות.²⁸⁵ במאי 2025 שר האוצר בצלאל סמוטריץ הכריז שצה"ל מנהל מערכה נגד השלטון האזרחי של חמאס, והכליל ברשימת המטרות גם גורמים במערכת הבריאות (ראו למטה).²⁸⁶

מאז תחילת המלחמה, ישראל השתמשה בנשק כבד בקרבת בתי חולים. מחקר מצא שב-40 הימים הראשונים של המלחמה, ישראל השתמשה בפצצות במשקל טון ליד בתי חולים באופן תכוף. מבין 36 בתי החולים ברצועה, לתשעה היה לפחות מכתש אחד של פגז בטווח הפגיעה הקטלנית (360 מ') ול-30 היה מכתש בטווח הנזק (800 מ'). תוצאות אלו רומזות על התקפות חסרות אבחנה בקרבת תשתיות בריאות.²⁸⁷ יתרה מזאת, אם באוקטובר 2023 צה"ל טען שבתי חולים אינם מטרות, באמצע 2025 התקפות על בתי חולים נורמלו. בשבוע אחד במאי 2025, למשל, עשרה בתי חולים ומרפאות נפגעו מפעולות צה"ל.²⁸⁸

-
- ²⁷⁶ <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/> ;
- ²⁷⁷ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/03/israel-gaza-ai-database-hamas-airstrikes> ;
- ²⁷⁸ <https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/26/world/middleeast/israel-gaza-strikes-takeaways.html> ;
- ²⁷⁹ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/145768/hamas-gaza-bombing.html>
- ²⁸⁰ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/03/israel-gaza-ai-database-hamas-airstrikes>
- ²⁸¹ <https://www.businessinsider.com/saddam-husseins-life-was-deemed-worth-29-civilian-lives-as-the-us-invaded-iraq-2015-3>
- ²⁸² <https://www.defensedaily.com/pentagon-removed-non-combatant-casualty-cut-off-value-doctrine-2018/pentagon/> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/145768/>
- ²⁸³ <https://www.washingtonpost.com/technology/2024/12/29/ai-israel-war-gaza-idf/> ; <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>
- ²⁸⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-06-03/ty-article-magazine/premium/0000018f-d796-d5f5-ad8f-f7f797740000> ; <https://www.nytimes.com/2024/06/14/world/europe/carnage-and-contradiction-examining-a-deadly-strike-in-rafah.html>
- ²⁸⁵ <https://www.haaretz.com/opinion/2025-04-26/ty-article-opinion/premium/netanyahus-lust-for-revenge-against-gaza-taints-us-all/00000196-7331-dd54-a7d6-f335df420000>
- ²⁸⁶ <https://www.nybooks.com/online/2024/08/15/killing-their-way-to-peace-israeli-assassinations/> ; לחיסולים בעבר, ראו: Bergman, Ronen. (2018). *Rise and Kill First: The Secret History of Israel's Targeted Assassinations* ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1925887119475532125>
- ²⁸⁷ <https://journals.plos.org/globalpublichealth/article?id=10.1371/journal.pgph.0003178>
- ²⁸⁸ <https://x.com/AssalRad/status/1922332306905116674> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-05-24/ty-article/premium/00000196-f8bf-d6d3-ab9e-fbbf99ac0000> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1923063954965922193> ; <https://x.com/translatingpal/status/1922421186249818396> ; <https://x.com/translatingpal/status/1922326879068991623> ; <https://x.com/GazaMedicVoices/status/1922386763231731988> ; <https://x.com/orfialkov/status/1922395827143618643>

היקף ותוצאות מערכת ההפצצות מהאוויר

חלק גדול מהמיתות בעזה נובעות ממערכת ההפצצות מהאוויר של ישראל.²⁸⁹ מערכה זו הייתה אינטנסיבית במיוחד בחודשים הראשונים של המלחמה ותוארה כ"אחת ההפצצות הקטלניות ביותר במאה ה-21".²⁹⁰ במהלך 25 ימים בלבד באוקטובר 2023, לפחות 5,139 אזרחים נהרגו, מהם לפחות 1,900 אזרחים, והיו לפחות 65 מקרים בהם 20 או יותר אזרחים נהרגו.²⁹¹ על פי Airwars, כל המדדים האלו הם גרועים בהרבה מתוצאות שאר הקונפליקטים שהארגון סקר מאז הקמתו ב-2014.²⁹²

בשביעי באוקטובר בלבד, חיל האוויר הישראלי הטיל 530 טונות של פצצות על עזה, ועשה שימוש ביותר מ-500 פצצות במשקל טון.²⁹³ ביומיים הראשונים של המלחמה, חיל האוויר תקף 1,500 מטרות.²⁹⁴ בחמשת הימים הראשונים של המלחמה, ישראל תקפה 2,687 מטרות.²⁹⁵ בשבוע הראשון של המלחמה, ישראל הטילה 6,000 פצצות על עזה במשקל כולל של 4,000 טונות.²⁹⁶ נכון לדצמבר 2023, ישראל הטילה 29 אלף פצצות, חימושים ופגזים על עזה.²⁹⁷ מספרים אלו היו גבוהים בהרבה מהמספרים בסבבי הלחימה הקודמים של ישראל בעזה.²⁹⁸ הם גם היו גבוהים יותר מאשר קונפליקטים אחרים בזמן האחרון. מומחים העריכו שבשבועיים הראשונים של המלחמה ישראל השתמשה בלפחות 1,000 חימושי אוויר-קרקע מדי יום, בעוד שבתקופה האינטנסיבית ביותר של ההפצצות במלחמת הקואליציה נגד דאעש במוסול (מרץ 2017) בערך 5,500 חימושים הוטלו במהלך חודש.²⁹⁹ בששת השבועות הראשונים של המלחמה, ישראל השתמשה בפצצות במשקל טון באזורים שהגדירה כבטוחים עבור אזרחים בלפחות 208 מקרים.³⁰⁰ במיוחד בתחילת המלחמה, ישראל השתמשה בפגזים בקוטר 155 מ"מ שכללו פגזים שיוצרו בשנות ה-50, מה שהגדיל את הסיכון להטאת המטרה.³⁰¹ ישראל השתמשה בתחמושת באיכות נמוכה גם במקרים אחרים, כך שעל פי הערכות בין 10 ל-20 אחוז מהפצצות לא מתפוצצות בזמן פגיעתן.³⁰²

²⁸⁹ ראו למשל את מקרי המוות ביום אקראי: <https://x.com/DropSiteNews/status/1874877329119285710>. המכתב המצוטט כאן נראה אותנטי: <https://x.com/ntiyft/status/1911047022435500395>.

²⁹⁰ עבור הציטוט: <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>.

²⁹¹ <https://gaza-patterns-harm.airwars.org/>.

²⁹² <https://gaza-patterns-harm.airwars.org/>. בהשוואה לעימותים אחרים במאגר של Airwars, המספרים מעזה מציגים פי ארבעה יותר אזרחים שנהרגו בחודש מכל עימות אחר, כמעט פי שבע ילדים שנהרגו בחודש, וכמעט פי שלושה ממספר האירועים עם נפגעים אזרחים רבים.

²⁹³ <https://www.israelhayom.com/2025/01/31/how-the-israeli-air-force-caught-completely-off-guard-by-hamas/>.

²⁹⁴ <https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra14303894>.

²⁹⁵ <https://www.maaiv.co.il/breaking-news/Article-1044157>.

²⁹⁶ <https://www.wsj.com/livecoverage/israel-hamas-war-gaza-strip/card/israeli-air-force-says-it-has-dropped-6-000-bombs-on-gaza-QK1aSnupiGqytMVO86PU>; <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/12/israel-says-6000-bombs-dropped-on-gaza-as-war-with-hamas-nears-a-week>.

²⁹⁷ <https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542>. הערכה אחרת טענה שיותר מ-25 אלף טונות של חימושים הוטלו עד תחילת נובמבר 2023, ראו: <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/11/9/israel-attacks-on-gaza-weapons-and-scale-of-destruction>.

ראו גם את ההערכה ל-18,500 מטרות שהותקפו עד להפסקת האש בסוף נובמבר 2023: <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/GAZA-ORDNANCE/byvrxbenwve>.

²⁹⁸ <https://www.sgr.org.uk/resources/gaza-one-most-intense-bombardments-history>.

²⁹⁹ <https://www.ft.com/content/7b407c2e-8149-4d83-be01-72dcae8aee7b>; <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/92961/pdf/>, תרשים 1. הממוצע במהלך המערכה היה בסביבות 3,222 בחודש.

³⁰⁰ <https://www.nytimes.com/2023/12/21/world/middleeast/israel-gaza-bomb-investigation.html>. למשל: <https://www.cnn.com/videos/world/2024/02/23/gaza-atrocities-investigation-warehouse-attack-karadsheh-pkg-vpx.cnn>.

³⁰¹ <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-20/ty-article-magazine/.premium/0000018e-5677-dc6f-adff-df77a73d0000>.

³⁰² <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/GAZA-ORDNANCE/byvrxbenwve>. אלו גורמים למוות של אזרחים מאוחר יותר – עד אפריל 2025 לפחות 23 בני אדם נהרגו ו-162 נפצעו ברצועה מנפלים כאלו.

עד אוקטובר 2024 ישראל ביצעה כ-40,300 התקפות על הרצועה.³⁰³ לפחות עד נובמבר 2024, ישראל לא שחררה מידע נוסף ביחס להיקף כלי הנשק בהם השתמשה.³⁰⁴ בדצמבר 2024, חיל האוויר הודיע כי תקף יותר מ-1,400 פעמים בעזה.³⁰⁵ ב-200 הימים הראשונים של המלחמה, ישראל הטילה יותר מ-70,000 טונות של חומרי נפץ על עזה.³⁰⁶ במהלך השנה הראשונה של המלחמה, דווח שהמספר עלה ל-86,400 טונות.³⁰⁷ לשם השוואה, בזמן מלחמת עירק צבאות ארה"ב ובריטניה הטילו 29,199 פצצות על עירק ב-2003, עם עוד 3,678 פצצות שהוטלו בין 2004 ל-2010. עירק גדולה למעלה מפי אלף מעזה (437,000 קמ"ר מול 365 קמ"ר).³⁰⁸ בזמן חידוש המערכה האווירית בתחילת 2025, צה"ל תקף כ-2,900 מטרות במהלך חודשיים (מרץ-מאי 2025).³⁰⁹

ניתוח מעמיק יותר של האבידות במהלך אוקטובר 2023 ממחיש את חוסר האבחנה בהתקפות הישראליות. מתוך 551 מקרים של אזרחים שנהרגו באוקטובר 2023, 63% כללו את מותם של לפחות ילד אחד, בעוד שהמספר הממוצע של ילדים שנהרגו בהתקפות אלו היה חמישה (ב-47 מקרים יותר מעשרה ילדים נהרגו; המספר הגדול ביותר של ילדים שנהרגו באירוע אחד היה 69, ב-31.10.23).³¹⁰ מתוך 606 אירועים של פגיעה באזרחים במהלך אוקטובר 2023, לפחות 26 כללו ראיות למותו של לפחות חמוש אחד (כולל מקרים בהם היותו של אדם חמוש לא היו ברורים), כלומר רק בארבעה אחוזים מהמקרים שגרמו לפגיעה באזרחים. ב-26 המקרים הנ"ל, לפחות 522 אזרחים נהרגו בהשוואה לסך כל של 32 עד 60 חמושים (ממוצע של 20 אזרחים שנהרגו בכל אחד מהמקרים האלו).³¹¹ גם אם ניקח בחשבון שחמושים נוספים לא זוהו או תועדו, מדובר ביחס נמוך מאוד.

ראיונות עם קציני צה"ל חשפו שישראל הפציעה "רק בשביל 'הרתעה' – [למשל] מבנים גבוהים שפוננו ומופלים רק כדי לייצר הרס".³¹² ישראל גם הפציעה מבני ציבור כמו אוניברסיטאות, בנקים ומשרדי ממשלה, שאותם הגדירה כ"מטרות עוצם".³¹³ בחמש הימים הראשונים של הלחימה, מחצית מהמטרות שהופצצו (1,329 מתוך 2,687) היו מטרות עוצם.³¹⁴ מקורות אחרים הסבירו שבתקיפת מטרות העוצם האלו שנועדו בעיקר לפגוע באוכלוסיה האזרחית הפלסטינית המטרה הייתה "לייצר הלם" ולהגדיל את הלחץ על חמאס. מקור מודיעיני אחד אמר ש"בדרך כלל, כשמדובר במטרות עוצם, ברור שלמטרה אין ערך צבאי שמצדיק התקפה שתוריד מבנה ריק שם במרכז עיר תוך שימוש בשישה מטוסים ופצצות במשקל כמה טונות".³¹⁵ למרות שעל פי נהלי צה"ל יש לתקוף מטרות עוצם רק אחרי שהתושבים עוזבים את הבניינים, עדויות וסרטונים מהרצועה מעידים על כך שמאז השביעי באוקטובר מטרות כאלו הותקפו ללא הודעה מראש.³¹⁶

בתחילת-אמצע 2025 היה נראה שכמה קולות בתוך צה"ל טענו שיש מודעות גבוהה יותר לפגיעה באזרחים והיה נראה שהם מודאגים יותר בנוגע למספר הרב של נפגעים אזרחיים, מה שתרם למכתב שעליו חתמו למעלה מאלף אנשי צוות אוויר בהווה ובעבר (המכתב קרא להפסיק את המלחמה מכיוון שהיא מנוהלת מסיבות פוליטיות ולהחזיר את החטופים, אבל הזכיר גם פגיעה באזרחים חפים מפשע בעזה).³¹⁷ דיווחים מיחידות שונות העידו שאחרי מרץ 2025 איכות המטרות שהותקפו, ההתחשבות במות אזרחים עזתיים, ואיכות התחקירים אחרי התקפות ירדו כולם מבלי להוביל לתוצאות מבצעיות משופרות.³¹⁸ שורת ראיונות עם אנשי צוות אוויר המחישה שרבים מהם הציגו דילמות ביחס להמשך שירותם והדגישה

³⁰³ <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/GAZA-ORDNANCE/byvrxbenwve>

³⁰⁴ <https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמ' 8); נראה שבין פברואר ומרץ 2024 ישראל השתמשה בממוצע של פחות מ-2,500 חימושים מדי חודש: <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>

³⁰⁵ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/air-force-says-it-carried-out-more-than-1400-airstrikes-in-gaza-in-december/

³⁰⁶ <https://euromedmonitor.org/en/article/6282/200-days-of-military-attack-on-Gaza%3A-A-horrific-death-toll->

<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/amount-of-israeli-bombs-dropped-on-gaza-surpasses-that-of-world-war-ii/3239665>

³⁰⁷ <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1855311116567466156>; על פי משרד ההסברה בעזה.

³⁰⁸ <https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542> ;

³⁰⁹ <https://www.hrw.org/reports/2003/usa1203/4.htm>

³¹⁰ <https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמ' 13-14)

³¹¹ <https://gaza-patterns-harm.airwars.org/> (עמ' 18-19)

³¹² <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>

³¹³ <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>

³¹⁴ <https://www.maariv.co.il/breaking-news/Article-1044157>

³¹⁵ <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>

³¹⁶ <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>

³¹⁷ <https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra14346415>

³¹⁸ <https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra14346415>

שהאחריות להתקפות בוזרה בין אנשים רבים.³¹⁹ חלק מאנשי צוות האוויר תיאר מציאות שבה הפגיעה באזרחים בעזה נורמלה והודו שהם לא יודעים האם בינה מלאכותית סיפקה את המטרות שלהם. אחד הודה ש"כמות ההרוגים [הבלתי מעורבים] היא אסטרטגית ושוזה כתם על חיל האוויר ועל מדינת ישראל".³²⁰ למרות זאת, רוב אנשי הצוות המשיכו בשירותם והביקורת הפנימית לא תורגמה לשינוי ברור באופן ציבורי ביחס למדיניות ההפצצות.

כלי נשק ספציפיים

חלק מכלי הנשק בהם ישראל השתמשה במלחמה היו שנויים במחלוקת. ישראל השתמשה באופן תכוף במזל"טים, מל"טים ורחפנים – כולל רחפנים שמטילים פצצות,³²¹ רחפנים מתאבדים,³²² ורחפנים שתוקפים בלהקות.³²³ יש מספר דיווחים על רחפנים שמשמיעים קולות של תינוקות בוכים, ייתכן שכדי למשוך עזתים למקום מסוים.³²⁴ על פי דיווחי עדי ראיה, ישראל גם משתמשת ברחפנים עם רובי צלפים, שלפעמים מכונים quadcopters (גם בערבית).³²⁵ אלו ואחרים ירו על אזרחים, עם עשרות מקרים של הרג מכוון של אזרחים, כפי שתועד על ידי קבוצת זכויות אדם ועל פי עדותם של רופאים, בין השאר.³²⁶ מספר מקורות טוענים שנעשה שימוש ברחפנים כדי לפצוע ולהרוג עשרות פלסטינים ב- או ליד בתי חולים, בתי ספר ותורים

-
- <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-04-17/ty-article-magazine/.highlight/00000196-425f-d513-adb7-4f5f218d0000>³¹⁹
- <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-04-17/ty-article-magazine/.highlight/00000196-425f-d513-adb7-4f5f218d0000>³²⁰
- <https://www.youtube.com/watch?v=fFMz8KYS5rg> ; <https://x.com/yoavzitun/status/1792840386077171729>³²¹
- <https://x.com/tamerqdh/status/1860044064957092285> ; <https://x.com/gazanotice/status/1880155771457138987> ; <https://x.com/ytirawi/status/1907791959206355078> ; https://x.com/dn_osama_rabee/status/1907301949742924255 ; <https://x.com/AbuLocation/status/1922770330231161205> ; <https://x.com/ytirawi/status/1940585244719304761>³²²
- <https://www.calcalist.co.il/internet/articles/0,7340,L-3741063,00.html?AF=3741062> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1912823797599670352> ; <https://x.com/orfialkov/status/1913611279886885009> ; <https://x.com/orfialkov/status/1914333112986665340> ; <https://x.com/arixegal/status/1914265429947670655> ; <https://x.com/gazanotice/status/1913517575008330206> ; <https://x.com/orfialkov/status/1914414487244783696> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1912818438377996658>³²³
- <https://news.walla.co.il/item/3439695>³²⁴
- <https://www.middleeasteye.net/news/disturbing-recordings-crying-infants-played-israeli-quadcopters-lure-gaza-residents-shooting> ; <https://x.com/AJUnit/status/1863553707897680291> ; <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/4/16/israels-war-on-gaza-live-israel-vows-response-to-iran>³²⁵
- <https://www.npr.org/2024/11/26/g-s1-35437/israel-sniper-drones> : הנושא שנוי במחלוקת. ראו דיון ואוסף עדויות כאן ; <https://www.timesofisrael.com/unmanned-sub-and-gaza-eyewitnesses-sniper-drones-israel-unveils-its-weapons-of-the-future/> ; <https://www.makorishon.co.il/news/444925/> ; <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/222990/>³²⁶
- <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-israel-systematically-uses-quadcopters-kill-palestinians-close-distance-enar> ; <https://www.economist.com/the-economist-explains/2023/12/04/how-israel-is-using-drones-in-gaza> ; <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-israeli-quadcopters-hi-tech-weapon-menacing-palestinian-civilians> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/02/gaza-palestinian-children-killed-idf-israel-war> ; <https://euromedmonitor.org/en/article/6314/During-its-forced-evacuation-of-civilians-Israeli-army-kills-12-members-of-same-family-for-no-reason> : לשימוש כללי ברחפנים ראו ; <https://www.instagram.com/p/C3mt9tEM2db/> ; <https://www.instagram.com/dr.ahmed.moghrabi/p/C2rPxBJgz-> <https://zeteo.com/p/israel-gaza-quadcopter-drone-warfare> ; <https://idanlandau.com/2024/05/21/> ; <https://www.euromedmonitor.org/en/article/6357> ; <https://x.com/ytirawi/status/1802436588246286588> ; <https://www.npr.org/2024/11/26/g-s1-35437/israel-sniper-drones-gaza-eyewitnesses> ; <https://x.com/abierkhatib/status/1880699513675108848> ; <https://www.youtube.com/watch?v=-E2Jn-4NmKQ> ; <https://x.com/translatingpal/status/1930634817374126475>

לקבלת סיוע הומניטרי.³²⁷ רופא אחד אמר שהוא ראה יותר מ-20 פציעות ביום מירי מרחפנים בנובמבר 2023.³²⁸ באוגוסט 2024, מפקד טייסת אחת של רחפנים טען שהיחידה שלו אחראית ל-"6,000 מחבלים הרוגים".³²⁹ תחקיר של Drop Site News בסוף אפריל 2025 מצא חמישה מקרים בשבוע שבהם סוג ספציפי של רחפנים מתאבדים הרג לפחות 30 פלסטינים (מהם 14 ילדים) באוהלים.³³⁰

ישראל השתמשה בגז בידועין ובכוונה – פחמן חד-חמצני שהינו תוצר לוואי של פצצות חודרות בונקרים – כדי לתקוף את מערכת המנהרות של חמאס. מכיוון שצה"ל נתקל בקשיים בהשגת מידע מודיעיני לגבי היכן בדיוק היו מטרות האיכות במנהרות, צה"ל תקף בקנה מידה רחב שכלל "מחיקת רובעי מגורים שלמים".³³¹ התקפות אלו הרגו לעיתים קרובות את האנשים במנהרות, כולל מספר חטופים ישראלים (ראו את החלק על החטופים בהמשך). חלק מכלי הרכב שנמלטו מההפצצות הותקפו גם כן ללא מידע ספציפי לגבי מי נמצא בתוכם – למרות שהתנהגות זו היא טיפוסית עבור אזרחים.³³²

ישנן אינדיקציות שישראל השתמשה בכלי נשק תרמיים (חימוש תרמובארי, מבוסס אירוסול), אשר נאסרו לשימוש על ידי מספר הסכמים בינלאומיים ובחוק ההומניטרי הבינלאומי.³³³ ישראל גם פוצצה מרחוק נגמ"שים הנשלטים מרחוק, שהועמסו בטונות חומרי נפץ. כלים אלו הם כלי נשק חסרי אבחנה מכיוון שהם גורמים לנזק רב (דיווחים ישראלים טענו שהפיצוצים שלהם נשמעו עד תל אביב, יותר מ-60 קילומטרים משם) וההשפעות שלהם אינן מוגבלות למטרות צבאיות.³³⁴ חלק מהנגמ"שים האלו נמצאו בעזה לאחר הפסקת האש, נראה שלאחר שיצאו מכלל שימוש.³³⁵ ישראל גם עשתה שימוש בכלבים – אשר יותר ממאה מהם סופקו על ידי חברה הולנדית ב-17 החודשים הראשונים של המלחמה – כדי לתקוף פלסטינים בבתייהם ובמערכת הכליאה הישראלית.³³⁶

ישראל השתמשה בתוכנות בינה מלאכותית (AI) למטרות צבאיות, תוכנות המבוססות על שיתופי פעולה עם חברות היי טק גדולות כמו גוגל ומיקרוסופט.³³⁷ מערכת "הבשורה" ניתחה כמויות עצומות של מידע כדי לייצר קואורדינטות למטרות פוטנציאליות.³³⁸ נעשה שימוש במידע זה כדי לייצר הרבה יותר מטרות מבעבר. אם בסבבי לחימה קודמים – שלושה שבועות

-
- <https://x.com/GhassanAbuSitt1/status/1788570484981858793> ; ³²⁷
- <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/12/israeli-strikes-kill-dozens-in-gazas-jabalia-refugee-camp-officials-say-as-thousands-remain-trapped> ; <https://www.barrons.com/news/gaza-rescuers-say-israel-strikes-kill-12-palestinians-waiting-for-aid-21d1f8e0> ; <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/dozens-wounded-israeli-quadcopter-attack-school-jabalia> ; ראו גם: <https://x.com/translatingpal/status/1862885853271355842> ; <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/ifj-safety/article/mohammed-saleh-al-sharif> ³²⁸
- <https://www.npr.org/2024/11/26/g-s1-35437/israel-sniper-drones-gaza-eyewitnesses> ³²⁹
- <https://www.ynet.co.il/news/article/r1jfwfx5r> ; <https://www.dropsitenews.com/p/israel-gaza-skystriker-suicide-drone-elbit> ; ³³⁰
- <https://x.com/DropSiteNews/status/1915784202408071601> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/145768/> ³³¹
- <https://www.mekomit.co.il/ps/145768/> ³³²
- <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/investigation-must-be-opened-israels-potential-use-banned-thermal-weapons-which-cause-victims-bodies-melt-or-evaporate-enar> ³³³
- <https://www.ynet.co.il/news/article/skbk1e2byl> ; <https://www.mako.co.il/pzm-soldiers/Article-254f2dc89c8cf81027.htm> ; <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/booby-trapped-robots-loaded-explosives-israel-escalates-killing-and-destruction-northern-gaza-enar> ; ³³⁴
- <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/israel-using-booby-trapped-robots-around-kamal-adwan-hospital> ; ייתכן שאלו מקרים: <https://x.com/translatingpal/status/1907793531906732142> ; <https://x.com/orfialkov/status/1908740470894637350> ³³⁵
- <https://x.com/orfialkov/status/1881750028794151146> ; <https://x.com/orfialkov/status/1880954744765886903> ; <https://x.com/warfareanalysis/status/1888474219547160906> ³³⁶
- <https://www.somo.nl/unleashing-terror-dutch-dogs-in-israels-war-crimes> ³³⁷
- <https://www.theguardian.com/world/2025/jan/23/israeli-military-gaza-war-microsoft> ; <https://www.dropsitenews.com/p/microsoft-azure-israel-top-customer-ai-cloud> ; <https://www.972mag.com/microsoft-azure-openai-israeli-army-cloud/> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2025-05-17/ty-article/microsoft-says-it-provided-ai-to-israel-for-gaza-war-but-denies-use-to-harm-palestinians/00000196-dbd0-d9a9-a99e-fbd5a6f80000> ; ³³⁸
- <https://www.theguardian.com/technology/2025/apr/18/microsoft-ai-israel-gaza-war> ; <https://www.theguardian.com/technology/2024/apr/27/google-project-nimbus-israel> ; מעל 50 עובדי גוגל שמחו פוטרם. <https://www.washingtonpost.com/technology/2025/01/21/google-ai-israel-war-hamas-attack-gaza/> ³³⁸

ב-2014 ועשרה ימים ב-2021 – קצב התקפה של 100 עד 200 מטרות ביום הוביל לסיטואציה בה לחיל האוויר כבר לא נותרו מטרות בעלות ערך צבאי, במלחמה הנוכחית חיל האוויר הפציץ 15,000 מטרות ב-35 ימים, והמשיך להפציץ מטרות עד לזמן הכתיבה.³³⁹ על פי רמטכ"ל לשעבר, ה-AI סייע לייצר 100 מטרות ביום כשבעבר היו זמנים בהם נוצרו 50 מטרות בשנה.³⁴⁰

מערכות בינה מלאכותית אחרות מייצרות רשימות גדולות לחיסולים ממוקדים. מערכת לבנדר נועדה לסמן את כל הפלסטינים שחשודים בפעילות בחמאס ובג'יהאד האיסלמי, כולל כאלו מדרג זוט, כמטרות אפשריות להפצצה.³⁴¹ כ-37,000 עזתים זוהו כחמושים פוטנציאליים על ידי המערכת האוטומטית בתחילת המלחמה, כולל ילדים מתחת לגיל 17.³⁴² מקור בצה"ל טען שהקדיש רק "20 שניות" לכל מטרה לפני שאישר התקפה, למרות יחס גבוה של טעויות במערכת (סביבות 10%). במאי 2024 פרויקט שנשמע כמו מערכת הלבנדר זכה בפרס ביטחון ישראל.³⁴³ צה"ל תקף באופן שיטתי מטרות בבתייהם, בדרך כלל בלילה בנוכחות שאר בני משפחתם, לאחר שעקב אחריהם עם מערכת AI אחרת בשם "איפה אבא?".³⁴⁴ כאמור, פעמים רבות ישראל השתמשה במודל סטטיסטי פשטני כדי להעריך את הסיכון לפגיעה באזרחים – למשל באמצעות הערכה של מספר האזרחים בבניין בהתבסס על הערכות של שימוש בטלפונים סלולריים בכל השכונה.³⁴⁵ מערכת AI נוספת, "גיני", מבוססת על ChatGPT ומאפשרת למפקדים לשאול שאלות ולקבל תשובות בהתבסס על מידע ממערכות צה"ל. ג'יני אמורה לזהות אנומליות, לסכם אירועים ולייצר תובנות מבצעיות, וכך לסייע למפקדים בבחירת מטרות.³⁴⁶ מערכות אחרות מספקות שירותים כמו זיהוי המיקום של אדם בהתבסס על רמזים אודיטוריים, זיהוי פנים של אנשים גם כשחלק מהפנים מוסתר או כשהאדם פצוע, ובוט שמנטר הודעות כתובות ופוסטים במדיה החברתית בערבית.³⁴⁷

תמותה והשפעות על קבוצות בחברה הפלסטינית (ילדים, עיתונאים, עובדי סיוע וכו')

ילדים

מאז תחילת המלחמה, ישראל הרגה בממוצע עשרות ילדים ביום באמצעים קינטיים.³⁴⁸ נכון לזמן הכתיבה, יותר מ-17,121 ילדים מזהים נהרגו ברצועת עזה.³⁴⁹ על פי דיווחים, מספר הילדים שנהרגו במהלך ארבעת החודשים הראשונים של המלחמה עלה על מספר הילדים שנהרגו בכל אזורי הסכסוך בעולם בין השנים 2019–2022 גם יחד, והוא גבוה בהרבה משיעור ההרוגים בקרב ילדים במלחמות אחרות במאה ה-21.³⁵⁰ בחודש הראשון של המלחמה בלבד, מספר הילדים העזתים

³³⁹ <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/>

³⁴⁰ <https://www.ynet.co.il/news/article/byatqxx00h>

³⁴¹ כחלק מדה-הומניזציה המתמשכת של פלסטינים (ראו למטה), ישראל התייחסה לתוצאות לבנדר כפקודות, ללא דרישה לבדוק באופן עצמאי האם האדם היה חמוש. כפי שמקורות בצה"ל תיארו, התוכנה מנתחת מידע לגבי כל 2.3 מיליון תושבי הרצועה ונותנת לכמעט כל אדם דירוג בין 1 ל-100 שמגדיר את הסבירות שאותו אדם הוא חמוש. בתחילת המלחמה צה"ל העדיף לסמוך על הסטטיסטיקה של התוכנה ולא להשתמש בקבלת החלטות אנושית.

³⁴² <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>;

³⁴³ <https://www.geektime.co.il/idf-fights-hamas-with-ai-and-data-science/>;

³⁴⁴ <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>

³⁴⁵ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/755144/>

³⁴⁶ <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/> ;

<https://www.theguardian.com/world/2024/apr/03/israel-gaza-ai-database-hamas-airstrikes> ;

https://x.com/History_Speaks/status/1940821175296577632

³⁴⁷ <https://www.nytimes.com/interactive/2024/12/26/world/middleeast/israel-gaza-strikes-takeaways.html>

³⁴⁸ <https://www.newarab.com/news/israel-uses-ai-chatbot-genie-identify-targets-gaza-war>

³⁴⁹ <https://www.nytimes.com/2025/04/25/technology/israel-gaza-ai.html>

³⁵⁰ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024> ; לדוגמה של ההשפעה על

משפחה: <https://politicallycorret.co.il/rashawuahmed/> ;

³⁴⁹ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025> ; <https://sehatty.ps/public/> ;

³⁵⁰ <https://www.msnbc.com/top-stories/latest/death-toll-children-gaza-israel-re-na143269> ;

<https://www.telegraph.co.uk/world-news/2024/03/13/children-killed-gaza-united-nations-wars-worldwide/> ;

<https://www.savethechildren.net/news/gaza-3195-children-killed-three-weeks-surpasses-annual-number-children-killed-conflict-zones>

https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2023_363.pdf

(סעיף 4)

שנהרגו היה גבוה פי עשרה ממספר הילדים שנהרגו במהלך כל השנה הראשונה של מלחמת רוסיה-אוקראינה.³⁵¹ כעבור שנה מפרוץ הלחימה, ארגון אוקספם מצא כי אף לפי ספירה שמרנית, מספר הילדים (והנשים) שנהרגו בידי הצבא הישראלי בעזה היה הגבוה ביותר ביחס לכל קונפליקט בתקופה האחרונה בפרק זמן של שנה אחת.³⁵² הורים לפעמים כותבים את שמות ילדיהם על גופם כדי שיהיה ניתן לזהותם אם ייהרגו, והיו ילדים שעשו זאת בעצמם.³⁵³ ילדים צעירים אחדים אף כתבו צוואות.³⁵⁴ עד אמצע יוני 2025, נהרגו 180 ילודים (עד לגיל חודש) בעזה.³⁵⁵ יש מספר מקרים מתועדים של מוות של עוברים במהלך המלחמה.³⁵⁶ מבין הילדים המזוהים נכון לתחילת אוקטובר 2024, לפחות 3,100 היו מתחת לגיל חמש, וכ- 710 מהם היו תינוקות בני פחות משנה.³⁵⁷ נכון ליוני 2025, נהרגו 5,454 ילדים מזוהים בני חמש ומטה, מהם 937 בני פחות משנה.³⁵⁸ עד לסוף מאי 2025 נהרגו או נפצעו למעלה מ-50,000 ילדים.³⁵⁹

כפי שניסחה זאת מנכ"לית UNICEF, רצועת עזה היא "המקום המסוכן ביותר בעולם להיות בו ילד".³⁶⁰ דו"ח המזכיר הכללי של האו"ם לשנת 2023 בנושא ילדים וסכסוכים מזוינים כבר קבע כי הסכסוך אופיין ב"מידה ועוצמה חסרי תקדים של הפרות חמורות נגד ילדים".³⁶¹ עדויות מהשטח בעזה מספקות ראיות נוספות לממצאים אלו.³⁶² מספר רופאים מתנדבים בינלאומיים בעזה העידו על המספר הרב של ילדים שבהם נאלצו לטפל. אחד מהם ציין, לדוגמה, כי 70-75% ממטופלים שניתח היו בגיל בית ספר יסודי או צעירים יותר.³⁶³ סרט תיעודי של אליג'זירה ראיין עשרים רופאים אמריקאים שהתנדבו בעזה ודיווחו כי טיפלו בילדים שנפצעו מירי.³⁶⁴ עדויות נוספות של רופאים מופיעות בחלק ייעודי בהמשך.

ב-UNICEF העריכו בתחילת פברואר 2024 כי לפחות 17,000 ילדים עזתים מנותקים מהוריהם או בלעדיהם.³⁶⁵ ארגון סיוע בינלאומי נוסף העריך כי מספרם בפועל היה "כנראה גבוה בהרבה" בחודשים שלאחר מכן.³⁶⁶ ארגון צדקה בריטי מצא כי 40% ממשקי הבית בעזה טיפלו בילד שאינו ילדם.³⁶⁷ עד סוף ינואר 2025, יותר מ-38,000 ילדים בעזה איבדו את אחד

-
- <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/11/9/israel-attacks-on-gaza-weapons-and-scale-of-destruction> ³⁵¹
 מעל 4,300 ילדים נהרגו בעזה בהשוואה לסך של 477 ילדים שנהרגו באוקראינה ב-2022:
<https://www.vanguardngr.com/2023/06/136-children-killed-in-russia-ukraine-war-in-2022-un/>
<https://www.oxfam.org/en/press-releases/more-women-and-children-killed-gaza-israeli-military-any-other-recent-conflict> ³⁵²
 ; הדאטה בו השתמשו החל ב-2004, ראו: <https://zenodo.org/records/8215006>
<https://edition.cnn.com/2023/10/23/middleeast/gaza-hospitals-doctors-disaster-intl-hnk/index.html> ³⁵³
<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/whats-in-a-name-a-lot-say-children-in-gaza-who-mark-body-parts-for-identification/3030125> ; <https://x.com/muhammadshehad2/status/1856245186042462378> ³⁵⁴
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1905649044212322651> ³⁵⁵
<https://archive.org/details/moh-death-toll-lists-original/MOH%20Death%20Toll%20List%20-%20June%202025/page/n3/mode/2up?view=theater> ³⁵⁶
<https://x.com/gazanotice/status/1924928298460840393> ; <https://x.com/gazanotice/status/1912792654145859919> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1926644474647605356> ; <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1912821506595250599> ; <https://x.com/gazanotice/status/1912781523058573704> ; <https://www.youtube.com/watch?v=Q5r9tFEn2Pg> ³⁵⁷
<https://www.savethechildren.net/news/gaza-least-3100-children-aged-under-five-killed-others-risk-famine-looms> ³⁵⁸
<https://archive.org/details/moh-death-toll-lists-original/MOH%20Death%20Toll%20List%20-%20June%202025/page/122/mode/2up?view=theater> ³⁵⁹
<https://www.unicef.org/press-releases/unimaginable-horrors-more-50000-children-reportedly-killed-or-injured-gaza-strip> ³⁶⁰
<https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-executive-director-catherine-russell-resumption-fighting-gaza> ³⁶¹
<https://childrenandarmedconflict.un.org/document/secretary-general-annual-report-on-children-and-armed-conflict-3/> ; <https://docs.un.org/en/S/2024/384> חלק 8 ³⁶²
<https://pchrgaza.org/wp-content/uploads/2025/01/Generation-Wiped-Out.pdf> (עמ' 4-7) ³⁶³
https://www.democracynow.org/2024/4/11/surgeons_in_gaza ³⁶⁴
<https://www.youtube.com/watch?v=t-0zrQZWwDE> ³⁶⁵
<https://www.unicef.org/press-releases/stories-loss-and-grief-least-17000-children-are-estimated-be-unaccompanied-or> ; ראו למשל <https://x.com/EyeonPalestine/status/1865079687346606207> ³⁶⁶
<https://www.savethechildren.net/gaza-missing-children> ³⁶⁷
- https://theirworld.org/gaza/?tfa_next=%2Fresponses%2Flast_success%3Fjsid%3DeyJ0eXAiOiJKV1QiLCJhbGciOiJIUzI1NiJ9.ImJkNmE5YzU4YzlkZWZmMTliYzEzNmQ5N2E5ZmFjM2Y2Ilg.fYuMaaFnCROLnSO1QNj.dL5CXO2GSHtGO17cwxARY8v4

מהוריהם או את שניהם.³⁶⁸ מקרים פרטיים ממחישים את ההשלכות הרגשיות והנפשיות של אובדן זה.³⁶⁹ עדויות כתובות מהשטח מספקות חיזוק נוסף למספרים הרחבים.³⁷⁰

מותם האלים של ילדים תופס מקום מרכזי בתיעוד מצולם מעזה, שנעשה לעיתים קרובות על ידי משפחותיהם.³⁷¹ ישנם סיפורים רבים על הורים שאיבדו את ילדיהם. כך, למשל, אב שיצא להנפיק תעודות לידה לתאומים שלו שזה עתה נולדו, חזר וגילה כי שניהם נהרגו יחד עם אמם וסבתם.³⁷² ההפצצות ברצועה קרעו לגזרים ילדים.³⁷³ אחרים נשרפו חיים.³⁷⁴ במקרה אחד, טיל שפגע בבית משפחת פראג' הרג את אבי המשפחה וכל חמש הבנות. הבן, עלי פראג' פראג' בן השבע, שרד לאחר שעוצמת הפיצוץ העיפה אותו לגג של בניין סמוך, שם היה מוקף בשרידי בני משפחתו.³⁷⁵ יש סיפורים דומים נוספים רבים.³⁷⁶

³⁶⁸ הפער בין אלו שאיבדו את אבותיהם (32,151), אלו שאיבדו את אמותיהם (4,417) ואלו שאיבדו את שני ההורים (1,918) ראו: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/over-38-000-palestinian-children-orphaned-by-israeli-war-on-gaza-official/3460181> ; ³⁶⁹ <https://www.dropsitenews.com/p/20000-palestinian-children-orphaned-by-gaza-war> ; ³⁷⁰ <https://pchrgaza.org/wp-content/uploads/2025/01/Generation-Wiped-Out.pdf> (עמ' 20-24) ; ³⁷¹ <https://twitter.com/NourNaim88/status/1760724513581584472> ; <https://twitter.com/CensoredNws/status/1761662724331774349> ; <https://x.com/NourNaim88/status/1801772456895541519> ; <https://x.com/NourNaim88/status/1828743553587060895> ; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1879134950441746855> ; <https://x.com/gazanotice/status/1900303341055603038> ; <https://x.com/gazanotice/status/1901943446463476000> ; <https://x.com/gazanotice/status/1903708204003098808> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1902933079154467322> ; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1906347894174601710> ; <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1907766898311238064> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1929536902291451974> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1936868258969526778> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1938581017763180875> ; ³⁷² <https://edition.cnn.com/2024/08/13/middleeast/israel-strike-gaza-twins-intl-latam/index.html> ; <https://news.sky.com/story/gaza-four-day-old-twins-killed-in-airstrike-as-father-went-to-get-birth-certificates-13196395> ; <https://x.com/gazanotice/status/1904954700505427968> ; ³⁷³ <https://x.com/translatingpal/status/1904967154166099977> ; <https://x.com/gazanotice/status/1904822580076253630> ; <https://x.com/gazanotice/status/1907372770956095497> . ראו גם: <https://x.com/warfareanalysis/status/1909080959204327684> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1925919394653229214> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1912854647921868991> ; ³⁷⁴ <https://x.com/IhabHassane/status/1912635138078388346> ; <https://x.com/NemoAnno/status/1912810973372497995> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1912671978386837960> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1912672986005484020> ; ³⁷⁵ <https://www.abc.net.au/news/2025-04-28/gaza-ali-faraj-faraj-survives-deadly-missile-blast/105221962> ; <https://x.com/gazanotice/status/1915403166885020042> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1915447846230516154> ; ³⁷⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-26/ty-article-magazine/.highlight/00000197-4ecd-d906-add7-deffe5470000>

ילדים פגיעים במיוחד לפציעות ולהשלכותיהן,³⁷⁷ וסיכוייהם למות מפציעות שנגרמות מהדף הם גבוהים בהרבה מאשר מבוגרים.³⁷⁸ נכון לתחילת אוקטובר 2024, כ-25,000 ילדים נפצעו.³⁷⁹ שישה רופאים בינלאומיים שעבדו בעזה דיווחו כי נתקלו בפציעות נרחבות בקרב ילדים, שנגרמו מכלי נשק עם רסס (על פי אחת מהם, קוביות מתכת זעירות בגודל של כ-3 מ"מ).³⁸⁰ נשק זה נועד להעצים את הנזק ויש לו השפעה קטלנית במיוחד על גופם של ילדים.³⁸¹ רופאים בינלאומיים אחרים העידו כי נתקלו פעמים רבות בפגיעות ראש בקרב ילדים.³⁸² תיעוד של מקרים פרטיים מהרצועה, לעיתים ללא משככי כאבים, מאשש את עדויותיהם.³⁸³

כתוצאה מההרס הנרחב ומהמוות ההמוני, ילדים נחשפים לחוויות קשות מבחינה נפשית.³⁸⁴ בסוף פברואר 2024, ראש ארגון "רופאים ללא גבולות" העיד בפני מועצת הביטחון של האו"ם כי ילדים בני חמש סיפרו לאנשי הארגון כי היו מעדיפים למות מאשר להמשיך לחיות באופן מתמשך פחד, עקירות ומוות של בני משפחה.³⁸⁵ באוקטובר 2024, 52 אנשי צוות רפואי מארצות הברית (רופאים, אחיות ופרמדיקים) שהתנדבו בעזה דיווחו כי כמעט כל הילדים הצעירים שפגשו סבלו ממצוקה נפשית, כולל כמה ילדים שהיו אובדניים או שאמרו שקיוו למות.³⁸⁶ עיתונאי עזתי כתב מכתב פתוח לחברה הישראלית שבו סיפר על ילד בן שש שנרדם מתחת למשאית והפך לכחול מרוב מקור. כשעובר אורח העיר אותו ושאל מה הוא עושה, השיב הילד שהוא מקווה שהמשאית תדרוס אותו בבוקר מכיוון שכל משפחתו נהרגה. הילד מת באותו היום מהיפותרמיה.³⁸⁷

כבר בינואר 2024, העריך UNICEF כי כ-1,000 ילדים בעזה איבדו את גפיהם – מספר שהגיע לבין 3,105 ו-4,050 בינואר 2025.³⁸⁸ משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) הגדיר זאת כ"קהילת הילדים קטועי הגפיים הגדולה

³⁷⁷ למשל: <https://x.com/translatingpal/status/1874136519700570494> ; <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2025/mar/27/gaza-palestine-children-injuries> ; <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000010207629/gaza-israeli-strike-palestinian-girl-silhouette-fire.html> ; <https://www.savethechildren.org.uk/news/media-centre/press-releases/worlds-first-research-centre-child-blast-injuries> ; <https://apnews.com/article/un-gaza-war-children-killed-malnutrition-israel-> ³⁷⁹ <https://x.com/translatingpal/status/1903793352367071390> ; למשל: <https://x.com/Mistaclim/status/1922976443417370775> ; ³⁸⁰ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jul/11/israeli-weapons-shrapnel-children-gaza-injured> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1874495389971120314> ; ³⁸¹ <https://www.instagram.com/pulseofpal/reel/C-u1VlnhFJL/> ; לדוגמה אחת: <https://www.bbc.com/news/articles/c3dv18l03n1o> ; <https://x.com/HossamShabat/status/1837497128408559866> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1837432878843445248> ; העובר שמוזכר בכתבת ה-BBC נמצא כאן: <https://x.com/EyeonPalestine/status/1837428276609888480> ; לדוגמאות של ילדים כאלו: <https://www.instagram.com/p/DBqXDYfuqOx/> ; <https://x.com/trklou/status/1940170018911920454> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1940268801959829908> ; ³⁸³ <https://www.reuters.com/world/middle-east/shattered-gaza-mother-spare-child-seeing-her-head-wounds-2024-08-16/> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1869561411531317608> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1869236701845135630> ; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1857251079907397792> ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1860602446554247543 ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1936554287066407334> ; נראה שזה מקרה כזה: <https://x.com/AdameMedia/status/1857012597611966636> ; https://www.instagram.com/p/DHJz0gNT4_d/ ; גם: https://x.com/Dr_Muneer1/status/1871650256984981857 ; <https://x.com/owenjonesjourn/status/1898442465771933705> ; <https://x.com/translatingpal/status/1907480656973561927> ; <https://x.com/gazanotice/status/1908233830336536588> ; ³⁸⁴ למשל: <https://x.com/translatingpal/status/1869781014933029241> ; <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-01-02/ty-article-magazine/.highlight/00000194-227e-d973-a796-3b7fa0bc0000> ; <https://www.msf.org/msf-briefing-gaza-un-security-council> ; ³⁸⁵ <https://www.nytimes.com/interactive/2024/10/09/opinion/gaza-doctor-interviews.html> ; ³⁸⁶ <https://twitter.com/AGvaryahu/status/1763102777423659018/photo/1> ; ³⁸⁷ <https://www.newyorker.com/news/dispatch/the-children-who-lost-limbs-in-gaza> ; ³⁸⁸ שכ-5,000 ילדים איבדו גפיהם: <https://www.unicefusa.org/stories/unicef-delivers-wheelchairs-gazas-children> ; ההערכה של רופא שהתנדב בעזה הייתה <https://www.philanthropyage.org/podcasts/the-impact-room/war-surgeon-ghassan-abu-sittah-on-working-in-gaza/> ; ביוני 2024 ההערכה הייתה מעל 3,000, <https://www.youtube.com/watch?v=rYbvvcdbMHA> ; שני מומחים עם תוכניות שיקום בעזה העריכו שהמספר הוא 3,000-4,000 בנובמבר 2024: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/25/mideast-wars-gaza-child->

ביותר שתועדה אי-פעם". למרות שבמהלך הפסקת האש בחודשים ינואר-פברואר 2025 הובאו לרצועה תותבות, כיסאות גלגלים, קבויים ואמצעים נוספים, סיוע זה כיסה רק כ-20% מהצורך ברצועה.³⁸⁹ סרט תיעודי על סיפור אישי של ילדה בת 13 ממחיש את השיבוש הקיצוני בחיי הילדים הללו, ואת מסע ההחלמה הארוך והלא-ודאי הצפוי להם.³⁹⁰ סיפורים נוספים משקפים מציאות דומה.³⁹¹

עיתונאים

בין 171 ל-291 עיתונאים ועובדי תקשורת נהרגו מאז תחילת המלחמה.³⁹² מתקפות אלה על עיתונאים עוררו תשומת לב ניכרת בתקשורת העולמית.³⁹³ על פי פרויקט מחקר של אוניברסיטת בראון, מספר אנשי התקשורת שנהרגו בעזה הוא חסר תקדים ביחס למלחמות בעבר.³⁹⁴ הקצה הנמוך של טווח המספרים מהווה למעלה מ-10% מכלל העיתונאים ועובדי התקשורת הפעילים ברצועה.³⁹⁵ חבר בכיר בוועדה להגנה על עיתונאים תיאר את המצב כ"חסר תקדים" כבר באוקטובר 2023, כאשר 20 עיתונאים פלסטינים נהרגו.³⁹⁶ בנובמבר 2024, מזכ"ל האו"ם הצהיר כי עיתונאים נהרגו "בהיקף שלא נצפה בשום סכסוך אחר בעת המודרנית".³⁹⁷ הוועדה להגנה על עיתונאים הצביעה על דפוס פעולה של הצבא הישראלי כלפי עיתונאים בעזה: תחילה התקבלו איומים, ולאחר מכן נהרגו בני משפחותיהם.³⁹⁸ העיתונאי אנאס א-שריף, לדוגמה, סיפר כי קיבל שיחות רבות מקציני צה"ל שדרשו ממנו להפסיק את סיקורו ולעזוב את צפון עזה, וכן הודעות קוליות שבהן נמסר לו

-
- [amputees/ec4ce0f6-093f-11f0-8e5e-3a8d70fc4250_story.html](https://www.aa.com.tr/en/middle-east/4-500-amputations-reported-in-gaza-amid-israeli-war-health-official/3447324); <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/4-500-amputations-reported-in-gaza-amid-israeli-war-health-official/3447324>, 2025
- https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/25/mideast-wars-gaza-child-amputees/ec4ce0f6-093f-11f0-8e5e-3a8d70fc4250_story.html ³⁸⁹
- <https://www.youtube.com/watch?v=J18PaJNyGV4> ³⁹⁰
- ³⁹¹ https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/25/mideast-wars-gaza-child-amputees/ec4ce0f6-093f-11f0-8e5e-3a8d70fc4250_story.html; <https://www.middleeasteye.net/news/they-severed-my-gymnast-limbs-israeli-bombing-shatters-gaza-teens-dream>
- ³⁹² המספרים השונים מגיעים ממתודולוגיות שונות: 171 מה-International Federation of Journalists נכון ליולי 2025; 185 מה-Committee to Protect Journalists נכון ליולי 2025; כמעט 200 מ-Reporters Without Borders נכון למרץ 2025; 227 על פי ה-Palestinian Journalists Syndicate נכון ליוני 2025; 231 על פי אל-ג'זירה נכון לסוף מרץ 2025; 232 על פי פרויקט Costs of War של אוניברסיטת בראון באפריל 2025; 291 על פי רשימה מתעדכנת. ראו בהתאמה: <https://www.ifj.org/war-in-gaza>; <https://cpj.org/2025/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>; <https://rsf.org/en/gaza-rsf-condemns-killing-freelance-journalist-yahya-sobeih-israeli-strike>; <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025> (מבוסס על הספירה כאן: <https://pjs.ps/ar/index.html>; <https://pjs.ps/ar/page-3289.html>; <https://x.com/malonebarry/status/1932420982591169012>; <https://watson.brown.edu/costsofwar/papers/2025/Journalists>; <https://stopmurderingjournalists.com/data> ³⁹³ ראו: <https://www.theguardian.com/global-development/2025/jan/17/in-gaza-a-press-vest-makes-you-a-target-the-journalists-who-have-paid-a-price-for-reporting-on-the-war>; <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/28/friday-briefing-how-gaza-is-becoming-the-deadliest-conflict-zone-for-journalists>; <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/9/how-deadly-is-the-israel-gaza-war-for-journalists>; לתחקיר על הרג שני עיתונאים, שהטיל ספק בהסברים של צה"ל ראו כאן: <https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/19/gaza-journalists-killed-israel-al-jazeera-footage/>. אחרים נפגעו, למשל: <https://x.com/muhammadshehad2/status/1844051760006271085>; <https://x.com/HossamShabat/status/1844031016161419436>; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1844045121509281829>; <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/10/9/video-al-jazeera-cameraman-in-critical-condition-after-israeli-attack>; https://x.com/Abu_Salah9/status/1852315700729143802; <https://x.com/HossamShabat/status/1877752224035606556>; <https://watson.brown.edu/costsofwar/papers/2025/Journalists>; ³⁹⁴ https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2025/Turse_Costs%20of%20War_The%20Reportin%20Graveyard.pdf. ³⁹⁵ <https://www.ifj.org/war-in-gaza>; ³⁹⁶ <https://www.npr.org/2023/10/25/1208019720/journalist-deaths-gaza-israel-hamas> (שלושה עיתונאים נוספים היו ישראלים ואחד היה לבנוני)
- ³⁹⁷ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip>
- ³⁹⁸ <https://cpj.org/special-reports/no-justice-for-journalists-targeted-by-israel-despite-strong-evidence-of-war-crime/>

מיקומו.³⁹⁹ קיימים מקרים רבים דומים.⁴⁰⁰ בדצמבר 2024, הגדירה עמותת "עיתונאים ללא גבולות" את הרג העיתונאים ביד ישראלי כ"מרחץ דמים חסר תקדים" בדו"ח השנתי שלה.⁴⁰¹ בינואר 2025 נמסר כי 41 מהעיתונאים שנהרגו היו בפעילות עיתונאית בזמן מותם.⁴⁰² נכון ליוני 2025, הוועדה להגנה על עיתונאים קבעה כי לפחות 19 מהעיתונאים ועובדי התקשורת היו מטרה להתקפה.⁴⁰³

עיתונאי אחד מאל-ג'זירה נעצר, שוחרר, ולאחר מכן חוסל תוך כמה חודשים.⁴⁰⁴ בתוך 24 שעות בתחילת יולי נהרגו חמישה עיתונאים על ידי צה"ל.⁴⁰⁵ תקיפה אווירית בסוף אוקטובר 2024 הרגה ארבעה ופצעה נוספים.⁴⁰⁶ ארבעה עיתונאים נוספים נהרגו תוך 48 שעות באמצע דצמבר.⁴⁰⁷ בהמשך אותו חודש, ירו כוחות צה"ל לעבר רכב שבו נסעו חמישה עיתונאים סמוך לבית חולים — כולם נהרגו.⁴⁰⁸ צה"ל הגדיר את ההרוגים כ"מחבלים תעמולתיים".⁴⁰⁹ כשצה"ל הרג שלושה עיתונאים באמצע מרץ 2025, נטען שכל אחד מהם היה "מחבל במסווה של עיתונאי".⁴¹⁰ העיתונאי חוסאם שבאת — שזכה לתשומת לב רבה בעקבות סיקורו של המבצע בצפון עזה בסוף 2024 (ראו חלק זום-אין 3) — נהרג שבוע לאחר מכן לאחר שקיבל איומים והפך למטרה פומבית.⁴¹¹ על פי עיתונאי אמריקאי, חמאס ביצעו בדיקה פנימית שמצאה ששבאת לא היה חבר בארגון.⁴¹²

-
- <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/21/israel-idf-accused-targeting-journalists-gaza> ³⁹⁹
- ; <https://cpj.org/2024/03/attacks-arrests-threats-censorship-the-high-risks-of-reporting-the-israel-hamas-war/> ⁴⁰⁰
- עבור דוגמאות אחרות ראו גם: <https://www.madacenter.org/en/article/1472/> ⁴⁰¹
- <https://www.theguardian.com/media/2024/dec/12/palestine-most-dangerous-country-for-journalists-reporters-without-borders-says> ; <https://rsf.org/en/rsf-s-2024-round-journalism-suffers-exorbitant-human-cost-due-conflicts-and-repressive-regimes> ⁴⁰²
- <https://rsf.org/en/gaza-ceasefire-rsf-calls-open-borders-journalists-and-end-impunity-israel-s-war-crimes> ⁴⁰³
- <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-01-29/ty-article-magazine/premium/00000194-a6f9-d9e8-a5f4-eff9187b0000> ; <https://cpj.org/2025/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict> ⁴⁰⁴
- מעצרו: <https://www.israelhayom.co.il/news/world-news/middle-east/article/15447588> ; הריגתו: <https://x.com/IDF/status/1819072480746594496> ; <https://x.com/ajplus/status/1818695291127972039> ⁴⁰⁵
- הראיות לקשר שלו לחמאס ראוי לציון.
- <https://x.com/AmaraSophia/status/1809562389676748959> ; <https://x.com/AssalRad/status/1809621339214660090> ⁴⁰⁶
- <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/saed-radwan-hamza-abu-salmiya-haneen-mahmoud-baroud> ; <https://english.news.cn/20241028/882af579124143e8aafdac31d6296df1/c.html> ; <https://www.aljazeera.com/gallery/2024/10/28/children-torn-apart-as-israel-strikes-gaza-school-sheltering-palestinians> ⁴⁰⁷
- <https://x.com/gazanotice/status/1868656470847520857> ⁴⁰⁸
- <https://x.com/arixegal/status/1872131888690901153> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1872186861420150813> ⁴⁰⁹
- <https://x.com/manniefabian/status/1872260225803178399> ⁴¹⁰
- <https://www.timesofisrael.com/idf-oct-7-terrorist-and-others-operating-under-guise-of-journalists-killed-in-gaza/> ; <https://x.com/translatingpal/status/1900912303647740247> ; <https://www.aljazeera.com/news/2025/3/15/israel-kills-at-least-nine-palestinians-including-journalists-in-gaza> ; <https://x.com/gazanotice/status/1901600001047842940> ⁴¹¹
- <https://x.com/hossamshabat/status/1904219854183313461> ; <https://www.dropsitenews.com/p/hossam-shabat-journalist-killed-gaza-last-article> ; <https://x.com/SMohyeddin/status/1904159553878462936> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1904166523671105988> ; <https://x.com/gazanotice/status/1904152831193456865> ; <https://x.com/gazanotice/status/1904216731452571851> ⁴¹²
- בשביל איומים והפיכתו למטרה פומבית: <https://x.com/EyeonPalestine/status/1904185160775475558> ; <https://x.com/swilkinsonbc/status/1904288120943882559> ; <https://x.com/gazanotice/status/1904188138697986262> ; <https://x.com/sahatenglish/status/1904174899842760801> ; <https://x.com/jeremyscahill/status/1904467284921405605> ; <https://x.com/Archivepaletc/status/1904562190008431090> ; <https://x.com/IDF/status/1849088691450339461> ; <https://x.com/wissamshabat/status/1910476718529270128> ⁴¹²
- עיתונאי אחר נהרג באותו היום: <https://x.com/gazanotice/status/1904140913481281966> ; <https://x.com/SuppressedNws/status/1919910151676363195> ⁴¹²
- <https://www.idf.il/en/mini-sites/idf-press-releases-israel-at-war/march-25-pr/information-regarding-the-affiliation-of-the-terrorist-hossam-basel-abdul-karim-shabat-to-the-hamas-terrorist-organization>

חלק מהעיתונאים נהרגו יחד עם משפחותיהם, ואחרים איבדו את יקיריהם — חלקם יותר מפעם אחת.⁴¹³ אחד מהם נורה בראשו על ידי רחפן (על פי עדויות) בחצר בית חולים.⁴¹⁴ עיתונאים אחרים נפצעו.⁴¹⁵ במקרה שזכה ליותר תשומת לב תקשורתית, העיתונאי פאדי אל-והידי, עיתונאי שנפצע קשה ונותר משותק, לא קיבל אישור לפינוי רפואי מחוץ לרצועה מאוקטובר 2024 ועד תחילת פברואר 2025, למרות פניות מצד מומחי או"ם ועמותת "עיתונאים ללא גבולות".⁴¹⁶

בתחילת אפריל, טיל של צה"ל פגע בקבוצה של אוהלי עיתונאים ליד בית החולים נאצר. שני עיתונאים נהרגו ולפחות שמונה נפצעו.⁴¹⁷ מטרת ההתקפה הייתה חסן אצליח,⁴¹⁸ מקור מרכזי לסרטונים שיצאו מהרצועה עם מאות אלפי עוקבים במדיה החברתית, אשר נפצע בהתקפה זו.⁴¹⁹ כמה שבועות לאחר מכן, ישראל התנקשה בחייו של אצליח בבית החולים נאצר, בו קיבל טיפול.⁴²⁰ ישראל טענה שאצליח היה קשור לחמאס,⁴²¹ בעוד שקולות רבים מהרצועה כולל אצליח עצמו דחו את הקישור.⁴²² בראיון עימו אצליח הכיר בכך שישראל עשויה לתקוף אותו שוב ואמר שהוא אינו לוחם אלא עובד כעיתונאי.⁴²³

-
- ⁴¹³ ; <https://x.com/jeremyscahill/status/1840732360582570191> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/31/wael-al-dahdouh-gaza-palestinian-journalist-tragedy> ; <https://x.com/osamabinjavaid/status/1732480309139046553> ; <https://x.com/ytirawi/status/1855246790011846947> ; <https://www.msn.com/en-xl/news/other/funeral-of-martyred-journalist-mohammed-khreis-and-his-wife-in-deir-al-balah/vi-AA1tSsYT> ; <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1857717346263093555> ; <https://x.com/OnlinePalEng/status/1844059508601126946> ; <https://x.com/khalilasslan/status/1906992616987578520> ; ⁴¹⁴ <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/ifj-safety/article/mamdouh-quneita> ; https://x.com/karam_naji1/status/1863199533196247467 ; <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/mohammed-saleh-al-sharif> ; ⁴¹⁵ https://x.com/Dr_Muneer1/status/1862139865074176393 ; ⁴¹⁶ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/11/un-experts-call-urgent-medical-evacuation-critically-injured-journalist-gaza> ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857536387014107158 ; <https://x.com/translatingpal/status/1858200164223132103> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1859282381431021971> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1866811479628059029> ; <https://x.com/WearThePeaceCo/status/1875965627305013310> ; https://x.com/dn_osama_rabee/status/1887065238991692129 ; <https://www.theguardian.com/global-development/2025/jan/14/fadi-al-wahidi-israel-cameraman-gaza-attack> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1888182860152033753> ; <https://www.youtube.com/watch?v=OC6CUyHadh0> ; ⁴¹⁷ <https://x.com/DropSiteNews/status/1909413409181122678> ; <https://x.com/translatingpal/status/1909640020505342319> ; <https://x.com/translatingpal/status/1909304661724782716> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1909309335265853455> ; <https://x.com/BilalKareem/status/1909159594540122449> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1909032499600060517> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1911216557688054072> ; ⁴¹⁸ <https://x.com/IDF/status/1909215556508512680> ; ⁴¹⁹ <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1909309418270847264> ; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1909186621003706734> ; <https://x.com/jeremyscahill/status/1909227466524078508> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1922429909667868930> ; <https://tiktokgenocide.com/researchers/hassan-eslayeh> ; ⁴²⁰ <https://x.com/DropSiteNews/status/1924249781783904554> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1922096686643700012> ; <https://x.com/ireallyhateyou/status/1923580274731823502> ; ⁴²¹ <https://x.com/DropSiteNews/status/1924249781783904554> ; ⁴²² <https://x.com/muhammadshahad2/status/1922249077766685139> ; <https://x.com/translatingpal/status/1922222854722011273> ; <https://x.com/AbubakerAbedW/status/1922103039273418792> ; https://x.com/Hind_Gaza/status/1922238532355006518 ; <https://mondoweiss.net/2025/04/israel-targeted-my-colleague-in-an-airstrike-claiming-that-he-was-a-hamas-fighter-israel-is-lying/> ; ⁴²³ <https://mondoweiss.net/2025/04/israel-targeted-my-colleague-in-an-airstrike-claiming-that-he-was-a-hamas-fighter-israel-is-lying/> ; גם <https://x.com/ihcentoo/status/1922382527521583133>

באמצע אפריל ישראל הרגה את העיתונאית והצלמת פאטמה חסונה ביחד עם שבעה עד עשרה מבני משפחתה. מותה של חסונה משך יותר תשומת לב מהרגיל מכיוון שהייתה הנושא של סרט דוקומנטרי חדש אשר נודע שיוצג בפסטיבל הסרטים בקאן יום לפני מותה של חסונה.⁴²⁴ ביום אחד באמצע מאי נטען שישראל הרגה חמישה עיתונאים.⁴²⁵ ארבעה אחרים נהרגו בהתקפה בתחילת יוני.⁴²⁶ בסוף יוני עיתונאי נוסף שנפצע ואיבד רגל ועין נהרג בביתו.⁴²⁷

כבר בשלבים מוקדמים של הלחימה הואשם צה"ל על ידי כלי תקשורת כמו הווינינגטון פוסט והגרדיאן בכך שהוא מכוון את תקיפותיו לעיתונאים ולבני משפחותיהם.⁴²⁸ קצין מדובר צה"ל אף הצהיר כי "אין הבדל" בין עבודה בכלי תקשורת המזוהה עם חמאס לבין השתייכות לזרוע הצבאית של חמאס — אמירה שסותרת את הפרשנות המקובלת של דיני הלחימה שזכתה לגינויים מגורמים תקשורתיים שראו בכך ניסיון של ישראל להסתיר את המתרחש בעזה.⁴²⁹ באוגוסט 2024, בעקבות הרג העיתונאים במלחמה, פרסמו למעלה ממאה עיתונאים (מהם ארבעה זוכי פרס פוליצר), עשרים כלי תקשורת ושבע עמותות להגנת חופש העיתונות מכתב פתוח לשר החוץ האמריקאי אנטוני בלינקן, שבו קראו להפסיק את אספקת הנשק לישראל.⁴³⁰ לשם הקשר, צה"ל הרג לפחות 20 עיתונאים במהלך 22 השנים שקדמו למלחמה הנוכחית. חרף תחקירים רבים שיוזם צה"ל במקרים אלה, איש לא הואשם ולא נשא באחריות למותם.⁴³¹ תחקיר נוסף זיהה דפוס של תקיפות מצד צה"ל נגד עיתונאים עזתיים שהפעילו רחפנים, גם כאשר לא היו כוחות ישראליים פעילים או לחימה באזור.⁴³²

הרג עיתונאים ובני משפחותיהם,⁴³³ האיומים שקיבלו, ומקרי המעצר (בדצמבר 2024 ישראל הייתה המדינה השלישית בעולם במספר העיתונאים העצורים — 41 במספר)⁴³⁴ הביאו לצמצום בהיקף המידע היוצא מעזה, הן באופן ישיר והן בעקיפין — בשל אפקט מצנן המרתיע עיתונאים נוספים מלדווח (ראו בהקשר זה גם את החלק "תקשורת ותעמולה" בהמשך). עיתונאים אחרים עזבו את הרצועה מסיבות בריאותיות, מה שהקטין גם כן את המידע היוצא מהרצועה.⁴³⁵

עובדי מערכת הבריאות

⁴²⁴ <https://edition.cnn.com/2025/04/18/middleeast/fatima-hassouna-killed-israeli-airstrike-gaza-intl-latam/index.html> ; <https://www.haaretz.co.il/gallery/cinema/2025-04-17/ty-article/.premium/00000196-43fb-d587-abb7-ebfb85790000> ; <https://x.com/mattlieb/status/1913092580339753198> ; <https://x.com/gazanotice/status/1912571502190358541> ; <https://x.com/IDFKillsPress/status/1924176098654593195> ⁴²⁵ <https://x.com/AbuLocation/status/1930587857728815228> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2025-06-05/ty-article-live/00000197-3cc9-dc9f-afbf-bceb30300000?liveBlogItemId=1203953568#1203953568> ; <https://x.com/gazanotice/status/1937924878708937023> ⁴²⁶ <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/21/israel-idf-accused-targeting-journalists-gaza> ; <https://jewishinsider.com/2024/05/journalists-death-toll-gaza-war-israel-hamas-palestinian-islamic-jihad/> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/24/al-jazeera-idf-accuses-militant-hamas-journalists/> ; https://x.com/dn_osama_rabee/status/1871986459009278249 ⁴²⁷ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/25/grey-zone-how-hamas-linked-journalists-legitimate-targets> ; also: <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/25/voices-buried-beneath-rubble-gaza-wars-deadly-toll-journalists> ; <https://time.com/7098857/israel-labels-six-gaza-journalists-terrorists-international-press-groups/> ⁴²⁸ <https://www.rightsanddissent.org/news/letter-over-100-journalists-to-write-to-blinken-with-a-demand-to-stop-arming-israel/> ⁴²⁹ https://cpj.org/wp-content/uploads/2023/05/CPJ-Special-Report-May-2023_Deadly-Pattern.pdf ⁴³⁰ <https://www.mekomit.co.il/ps/148200/> ⁴³¹ <https://stopmurderingjournalists.com/data> ; https://x.com/receipts_lol/status/1912511129860919504 ⁴³² <https://www.theguardian.com/media/2024/dec/12/palestine-most-dangerous-country-for-journalists-reporters-without-borders-says> ⁴³³ <https://x.com/DropSiteNews/status/1922373083391992012> ; <https://www.dropsitenews.com/p/abubaker-abed-journalist-leaving-gaza> ⁴³⁴

למעלה מ-1,580 עובדי מערכת הבריאות נהרגו.⁴³⁶ עד יוני 2024, נהרגו 55 רופאים מומחים (4% מסך הרופאים המומחים בעזה),⁴³⁷ ומספרם המשיך לעלות לאחר מכן.⁴³⁸ מספר גבוה עוד יותר של רופאים כלליים נהרגו.⁴³⁹ רבים מעובדי הבריאות איבדו את בני משפחותיהם.⁴⁴⁰ באמצע-סוף מאי 2025, לפחות 22 עובדי רפואה נהרגו במהלך עשרה ימים, רבים מהם ביחד עם כל משפחותיהם בביתם.⁴⁴¹ במקרה אחד שמשך יותר תשומת לב בסוף מאי, ד"ר אלאא אל-נג'אר השאירה את עשרת ילדיה בבית עם בן הזוג שלה, רופא בעצמו. צה"ל הפציץ את הבית שלהם ותשעה מהילדים שלה נהרגו - רובם נשרפו למוות - בעוד שבן הזוג שלה נפצע ולאחר מכן מת מפצעיו.⁴⁴² על פי דיווחים, צה"ל פגע ברופאים מסוימים באופן מכוון, גם כן בבתיים, במה שייתכן שהיה חלק ממדיניות מוצהרת של "מלחמה נגד השלטון האזרחי של חמאס" בסוף מאי 2025.⁴⁴³ באוקטובר 2024 פרסם ארגון "רופאים ללא גבולות" הצהרה בה הביע "זעם על הרג החוזר ונשנה של אנשי הצוות שלנו בעזה",⁴⁴⁴ והצביע על כך שמדובר באירועים שהתרחשו באופן חוזר. נכון לזמן הכתיבה, 11 אנשי צוות של ארגון רופאים ללא גבולות נהרגו.⁴⁴⁵

ההתקפות של ישראל על בתי חולים הביאו למותם של מאות פלסטינים, רבים מהם מאושפזים. עד לסוף יוני 2025, למשל, ישראל תקפה את מתחם בית החולים שוהדא אל אקצא לפחות 13 פעמים שעל פי דיווחים גרמו למותם של 22 פלסטינים.⁴⁴⁶ אחרים מתו כתוצאה ממחסור חמור באספקה רפואית⁴⁴⁷ או בשל פינוי כפוי, ובכלל זה ארבעה תינוקות פגים שהיו בטיפול נמרץ כאשר כוח צה"ל אילץ את האח שטיפל בהם לעזוב את בית החולים. התינוקות נותרו במיטותיהם ונמצאו רק במהלך הפסקת האש בסוף נובמבר, כאשר היו במצב של ריקבון מתקדם מאחר שלא נותר אף אחד שיוכל לטפל בהם.⁴⁴⁸

קבוצות אחרות

נכון לאפריל 2025, נהרגו לפחות 479 עובדי סיוע.⁴⁴⁹ מספר ההרוגים בקרב עובדי סיוע במהלך שלושת החודשים הראשונים למלחמה עלה על השנה הקטלנית ביותר שתועדה אי-פעם עבור עובדי סיוע ברחבי העולם, והיה כמעט פי שלושה

⁴³⁶ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025> ; רשימה עם שמות (עד לאמצע מרץ 2024): <https://twitter.com/HCWWatch/status/1767666330252009517> ; רשימה עם שמות ותמונות (עד למאי 2025): https://x.com/Dr_Muneer1/status/1920469407781847408

⁴³⁷ <https://www.reuters.com/investigates/special-report/israel-palestinians-gaza-health/>

⁴³⁸ <https://www.middleeasteye.net/live-> ; ראו: <https://x.com/BallouxFrancois/status/1832861049550147871>

⁴³⁹ <https://www.middleeasteye.net/live-> ; ראו גם: <https://x.com/NourNaim88/status/1865722988202459555> (ככל הנראה רופא)

⁴⁴⁰ <https://x.com/muhammadshehad2/status/1879108751665365485> ; <https://www.972mag.com/kamal-adwan-hospital-hussam-abu-safia/> ; <https://x.com/gazanotice/status/1914301992748360019>

⁴⁴¹ <https://x.com/DropSiteNews/status/1926461400358039689>

⁴⁴² <https://edition.cnn.com/2025/05/24/middleeast/gaza-doctor-children-bodies-hospital-intl/> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1926111829303996533> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1925970429665063206> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1928941985529749792> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1926096243370889278> ; <https://x.com/PulaRJS/status/1926350733969969507>

⁴⁴³ <https://x.com/DropSiteNews/status/1931079703651348869> ; <https://x.com/gazanotice/status/1928753436834648396> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1925886350017823202> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1939714669213565281> ; <https://x.com/ezzingaza/status/1940394571579502620> ; https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-07-02/ty-https://archive.org/details/gaza-doctors-under-attack_202507 ; גם: https://archive.org/details/gaza-doctors-under-attack_202507

⁴⁴⁴ https://x.com/MSF_canada/status/1850998473597891051

⁴⁴⁵ <https://www.msf.org/remembers-our-colleagues-killed-gaza>

⁴⁴⁶ <https://x.com/NemoAnno/status/1940518785481605187>

⁴⁴⁷ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-80-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-Jerusalem>

⁴⁴⁸ <https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/03/gaza-premature-babies-dead-nasr/>

⁴⁴⁹ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-2-july-2025> ; דוגמאות ב- <https://www.hrw.org/news/2024/05/14/gaza-israelis-attacking-known-aid-worker-locations> ; <https://www.alhaq.org/monitoring-documentation/26272.html>

ממספר ההרוגים בכל סכסוך מזוין אחר בפרק זמן של שנה אחת.⁴⁵⁰ בתחילת ספטמבר 2024, למעלה מ-75% (284 מתוך 378) מעובדי הסיוע שנהרגו ברחבי העולם מאז ה-7 באוקטובר 2023 נהרגו בעזה או בגדה המערבית.⁴⁵¹ מספר ההרוגים מקרב עובדי הסיוע הפך את שנת 2024 לשנה "הקטלנית ביותר שתועדה" בהקשר זה.⁴⁵²

עד סוף יוני 2024, נהרגו לפחות 195 מעובדי סגל האו"ם, לצד לפחות 172 מבני משפחותיהם.⁴⁵³ עד יולי 2025 עלה מספר עובדי האו"ם ההרוגים ל-326.⁴⁵⁴ בכמה מקרים, ישראל תקפה מבנים של האו"ם או של עמותות שפעלו ברצועה.⁴⁵⁵ למעלה ממאה מרצים באקדמיה נהרגו אף הם, ובכללם כמה חוקרים פלסטינים בולטים ואף שלושה נשיאי אוניברסיטה בעבר או בהווה.⁴⁵⁶ נכון למאי 2024, נהרגו יותר מ-243 ספורטאים בעזה ובגדה המערבית, מתוכם 161 כדורגלנים.⁴⁵⁷ עד לסוף יוני 2025, נהרגו 785 ספורטאים, מהם 438 כדורגלנים רשומים.⁴⁵⁸

הוראות פתיחה באש, מעשי טבח ודוגמאות

הוראות פתיחה באש (יחידות קרקע)

בעיני צה"ל ורובם הגדול של הבכירים הישראליים, ערכם של חיי פלסטינים הוא נמוך במיוחד. חייל מילואים אחד ציין שחיי פלסטינים שווים פחות מחייהם של אלפי כלבים המשוטטים ברצועה — שכן חיילים אינם רשאים לירות בכלב אלא אם הוא נושך את החייל בפועל, בעוד שאין למעשה הגבלות של ממש בכל הנוגע לירי בפלסטינים.⁴⁵⁹ עוד לפני המלחמה הנוכחית, הוראות הפתיחה באש בגבול רצועת עזה מאז 2018 — בהקשר של "צעדות השיבה" הפלסטיניות — לא פורסמו לציבור. עיתונאי ישראלי חשף מאוחר יותר כי הכללים אפשרו שימוש בירי קטלני גם במצבים שאינם סכנה מיידית, או כאשר אין אפשרות לזהות אדם כלשהו כסכנה מיידית.⁴⁶⁰

בכיר במערכת הביטחון הישראלית וקצינים בצה"ל העידו כי אין הוראות קבועות לפתיחה באש, וכי מפקדים שונים קבעו לעצמם כללים בשטח.⁴⁶¹ קצין מילואים אחד ציין כי "חלקים מעזה הם אקס-טריטוריה... מבחינת כמה ממפקדי היחידות הללו, ברמות הזוטורות, חוקי הצבא והדין הבינלאומי לא חלים שם... רוב הפיקוד הבכיר לא מודע לכך, או לא ממש מטריח עצמו לטפל בעניין".⁴⁶² ביוני 2025 חייל מילואים אמר ש"עזה כבר לא מעניינת אף אחד... זה הפך למקום עם חוקים משלו.

⁴⁵⁰ <https://www.thenewhumanitarian.org/maps-and-graphics/2024/03/21/behind-numbers-gaza-unprecedented-aid-worker-death-toll> (161 בעזה ובגדה לעומת 56 בסוריה ב-2018)

⁴⁵¹ <https://responsiblestatecraft.org/israel-hamas-war-gaza/>

⁴⁵² <https://news.un.org/en/story/2024/11/1157371>

⁴⁵³ <https://www.dropsitenews.com/p/leaked-un-report-israeli-war-has>

⁴⁵⁴ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-3-april-2025>

⁴⁵⁵ <https://x.com/DropSiteNews/status/1915629462202318956> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-04-24/ty-article/00000196-683b-daf5-a99f-fd3ba1ce0000>

⁴⁵⁶ <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf> ;(90#)

<https://twitter.com/Timesofgaza/status/1744041205938409756> ;

<https://twitter.com/NourNaim88/status/1743662116614070495> ;

<https://twitter.com/NourNaim88/status/1745135460270096699> ; עוד רשימה עם שמות ב-

<https://twitter.com/sawporg/status/1755224105249333643> ; עוד רשימה עם שמות:

<https://mailchi.mp/mesana/mesa-statement-on-academic-freedom-and-protests-on-campus-es-13444368?e=63ec0a23d6> ; גם

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over-scholasticide-gaza> ; למידע

<https://www.972mag.com/gaza-academia-destruction-universities/> ;

<https://www.theguardian.com/football/article/2024/may/07/sporting-tragedy-war-in-gaza-israel-palestine> ; ראו

⁴⁵⁷ <https://x.com/AbubakerAbedW/status/1904953563786203298> ;

⁴⁵⁸ <https://x.com/DropSiteNews/status/1939763182169727459> ;

⁴⁵⁹ <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000> ;

⁴⁶⁰ https://x.com/i24NEWS_HE/status/1856040353641447917 ;

⁴⁶¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-31/ty-article-magazine/premium/0000018e-9035-d9a4-a7bf-dc7d839e0000> ;

⁴⁶² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-02/ty-article/premium/0000018e-9fa0-dbea-abde-bfe55d9e0000> ;

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-07/ty-article/highlight/0000018f-ef13-de64-a98f-efb768400000>

אובדן חיי אדם זה כלום, אפילו לא 'מקרה מצער' כמו שהיו אומרים".⁴⁶³ למציאות זו היו מקבילות גם בהרס שזרע צה"ל ברחבי הרצועה. חיילים תיארו הרס שיטתי של מבנים ללא מטרה ברורה.⁴⁶⁴ אחרים העידו על הצתות מכוונות של בתים פלסטיניים ללא כל ערך צבאי, ואף על פקודות מפורשות לעשות כן (לגבי ההרס ראו עוד בפרק טיהור אתני).⁴⁶⁵

במהלך המלחמה, על סמך מקורות מתוך צה"ל, תחקיר חשף כי פלסטינים הרוגים מוגדרים כ"מחבלים" [מחמאס] לא על פי מעשיהם אלא על פי המקום שבו נהרגו.⁴⁶⁶ תחקירים ודו"חות אחרים הציגו ממצאים דומים.⁴⁶⁷ פלסטינים שנהרגו בסמוך לכוחות צה"ל באזורי הלחימה נורו לעיתים קרובות מיד גם אם לא היו חמושים.⁴⁶⁸ עדויות של חיילים מאששות מציאות זו.⁴⁶⁹ רבים מהפלסטינים שנורו ככל הנראה חיפשו מזון או אספקה אחרת לאחר חודשים של לחימה.⁴⁷⁰ כבר בדצמבר 2023 קיבלו עיתונאים ישראלים עדויות מחיילים בשטח שלפיהן "כל מי שהולך על שתיים [בעזה] והוא לא חייל – מת [כלומר נורה למוות]".⁴⁷¹ קצין אחר הצהיר בשידור רדיו שכל אדם שמסתובב בצפון עזה נורה.⁴⁷² על פי עדות של חייל, קצין הורה לפקודיו לירות לעבר עזתים שהרימו ידיים ונשאו דגל לבן.⁴⁷³ הקצין האמור קודם לאחר מכן.⁴⁷⁴ חיילים אחרים העידו כי ירו מתוך שעמום, ותיארו כי קיבלו רשות לירות כרצונם, גם באזרחים: "מותר לירות על כולם – [כולל על] ילדה קטנה, אישה מבוגרת".⁴⁷⁵ כתוצאה מהמתירנות בהפעלת האש, במהלך הפסקת האש בינואר 2025 ירה צה"ל בשוגג והרג קבלן אזרחי ישראלי שעבד עבור ישראל בתוך הרצועה.⁴⁷⁶

מפקד אוגדה אמר לפקודיו כי "אין חפים מפשע בעזה" – לא כדעה אישית, אלא כתפיסה מבצעית.⁴⁷⁷ צלף ישראלי סיפר בראיון כי גברים בגיל לחימה נורו מיידית כאשר חצו קו בלתי נראה שלא היה ידוע להם, גם כשהיו בלתי חמושים וניסו לפנות גופות של פלסטינים אחרים שנורו קודם לכן. ירי על נשים וילדים היה ב"דיון עם הפיקוד".⁴⁷⁸ ראיות חזותיות איששו את דבריו.⁴⁷⁹

הנחיות הפתיחה באש ה"מרחיבות ו[ה]מתירנות" הללו נותרו הנורמה גם שנה לאחר פרוץ המלחמה.⁴⁸⁰ כך למשל מפקד סירת גולני צולם אומר לחייליו בתדריך ש"כל מי שפוגשים זה אויב. מזהים דמות – משמידים".⁴⁸¹ במקרים אחרים, היו

⁴⁶³ <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000>

⁴⁶⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-06-25/ty-article-magazine/.premium/00000190-4ac5-da42-a1ba-7fef27c50000> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2025-03-21/ty-article-opinion/.premium/00000195-b380-d7ff-afbd-bbf824250000>

⁴⁶⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-31/ty-article-magazine/.premium/0000018e-9035-d9a4-a7bf-dc7d839e0000> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000>

⁴⁶⁶ <https://mida.org.il/2024/12/04/תחקיר-חרבות-ברזל-בפיקוד-הבכיר-בכלל-ל/> ; <https://www.theguardian.com/world/2025/apr/07/israel-military-gaza-perimeter-land-testimony-report> ; https://www.breakingthesilence.org.il/inside/wp-content/uploads/2025/04/Perimeter_English-2.pdf

⁴⁶⁷ ראו למשל את עדות המפקד של טייסת כטב"מים כאן: <https://www.ynet.co.il/news/article/rljfwfx5r>

⁴⁶⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14292823>

⁴⁶⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-31/ty-article-magazine/.premium/0000018e-9035-d9a4-a7bf-dc7d839e0000> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-02/ty-article/.premium/0000018e-9fa0-dbea-abde-bfe55d9e0000>

⁴⁷⁰ <https://x.com/Milifney/status/1866851088286244968>

⁴⁷¹ <https://x.com/ytirawi/status/1872979346815893814>

⁴⁷² <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000>

⁴⁷³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-04/ty-article/.premium/00000197-35e0-dd58-add7-35f3153c0000>

⁴⁷⁴ <https://www.972mag.com/israeli-soldiers-gaza-firing-regulations/>

⁴⁷⁵ <https://www.ynet.co.il/news/article/ry0o8o8okx>

⁴⁷⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-31/ty-article-magazine/.premium/00000194-18a3-d1f1-a1bd-fabba28f0000>

⁴⁷⁷ גם: <https://x.com/ytirawi/status/1842243035809403286> (למשל 23:30).

⁴⁷⁸ <https://x.com/MosabAbuToha/status/1928279365562794120>

⁴⁷⁹ ראו את התחקיר כאן: <https://x.com/ytirawi/status/1842243035809403286> ; צלף אחד מהיחידה כאן: <https://www.news24.com/news24/southafrica/news/sandton-man-22-identified-as-sniper-in-elite-israeli-unit-that-has-killed-unarmed-civilians-in-gaza-20241014>

⁴⁸⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-09-27/ty-article/.highlight/00000192-2fcf-ddff-a9fb-bfffec8e0000>

⁴⁸¹ <https://x.com/BittonRosen/status/1908029094173753650>

הוראות הפתיחה באש מצומצמות יותר - למשל, לא לירות באנשים הנושאים דגל לבן, נשים או ילדים.⁴⁸² חייל אחד העיד כי הירי היה מוגבל באזורים מסוימים, אך "אישורים מיוחדים" ניתנו בקלות באמצעות הליך פורמלי פשוט. הוא הוסיף כי במלחמה הנוכחית, בשונה מבעבר, לא הועברו הוראות הפתיחה באש מפקוד האוגדה לפיקוד החטיבה ומשם לכווחות בשטח.⁴⁸³ ממצאים אלו קיבלו חיזוק גם בעדויותיהם של חיילים נוספים. אחד מהם ציין כי לא חלה כל הקשחה של הכללים גם לאחר שכוחות צה"ל ירו למוות בשלושה חטופים ישראלים שנמלטו משוביהם. אחרים העידו כי צה"ל ירה באזרחים שניסו לאסוף מזון, או במשפחה פלסטינית שלמה ששהתה באזור.⁴⁸⁴ באירוע נפרד, חיילים תיארו מקרה של אירוע בחג חנוכה שבו כל הגדוד ירה ביחד לכיוון כללי ללא מטרה מוגדרת - כאירוע כיפי.⁴⁸⁵

חיילים אחדים בצה"ל הביעו ספקות כבדים בנוגע למספר ה"מחבלים" של חמאס שנהרגו, וסברו שמספר ההרוגים הפלסטינים האמיתי גבוה בהרבה מהדיווחים — שכן גם באזורים קטנים נהרגו בממוצע אזרח פלסטיני או שניים ביום.⁴⁸⁶ במקרה אחד, קצין באחת האוגדות בעזה סיפר כי דובר צה"ל טען שהאוגדה שלו חיסלה מעל 200 מחבלים. הקצין ציין כי לפי הנהלים, צריך לצלם כל גופה ולשלוח את התמונה לאגף המודיעין. מתוך 200 ההרוגים המדווחים, רק 10 זוהו כחברי חמאס.⁴⁸⁷ במקרה אחר, גדוד השלים סבב של שלושה חודשים שבמהלכם נהרגו באזור 90 פלסטינים. רק אחד מהם היה חשוד כחמוש אבל גופתו לא נבדקה. דובר צה"ל דיווח שהגדוד חיסל 90 "מחבלים".⁴⁸⁸ שיעורים נמוכים אלו מהווים ראיה להפעלת האש המסיבית כלפי פלסטינים.

ראיות חזותיות ועדויות חיצוניות לצה"ל מאששות את האמור לעיל. סרטון חושף כיצד פלסטינים רעבים, שניסו לאסוף סיוע הומניטרי שהוצנח, נורו על ידי חיילי צה"ל ולפחות אחד מהם נהרג.⁴⁸⁹ בסרטון אחר נראה רחפן ישראלי מטיל פצצה על פלסטיני פצוע שנראה בלתי חמוש. בסרטון נוסף, רחפן מתעד מלמעלה גבר פצוע כאשר מה שנראה כטיל פוגע בו.⁴⁹⁰ קיימים תיעודים מצולמים אחדים של פלסטינים ההולכים לאורך החוף ונהרגים מירי.⁴⁹¹ דובר UNICEF סיפר כי בעת שניסה להעביר סיוע, הגיעו טנקים שירו בשני דייגים סמוכים, והוסיף כי מדובר באירוע שאינו חריג בעזה.⁴⁹² בכיר באו"ם ששהה בעזה תיעד שני הולכי רגל שנורו מאחור, כאשר אחד מהם נפצע לפחות. אותו בכיר דיווח כי היה עד לירי בראשה של אישה, וכי גבר צעיר שניסה לפנות אותה נורה גם הוא.⁴⁹³

סדרה של תחקירים התמקדה במסדרון נצרים החוצה את רצועת עזה, אשר הפך ל"שטח הרג", בלשונו של המפקד הבכיר האחראי על האזור. כל אדם שנכנס לטווח צלפי צה"ל נורה למוות.⁴⁹⁴ במקרה אחד, לאחר שעזתי זוהה בטווח הירי חיילי צה"ל ירו עליו ואז על גופתו עשרות קליעים במשך דקה או שתיים. הכוחות ניגשו לגופה וגילו שמדובר בנער לא חמוש, כבן 16, שלא היה שייך לחמאס. מפקד הגדוד הגדיר אותו כ"מחבל", ולאחר שחייל מזהה, הוסיף: "מבחינתי, כל מי שחוצה את הקו הוא מחבל, אין הנחות, אין אזרחים. כולם מחבלים".⁴⁹⁵ באירוע אחר במקום, ארבעה פלסטינים לא חמושים נורו על ידי טנקים ומקלעים ("מאות כדורים"). שלושה מהם נהרגו, ודחפור קבר את גופותיהם בחול זמן קצר לאחר מכן.⁴⁹⁶ במקרה נוסף, גבר ושני ילדים חצו את הקו וזוהו על ידי כוחות צה"ל. אף שבבירור לא היוו איום, חייל סיפר כי מסוק תקיפה ירה

⁴⁸² נראה שגברים באזור שלא נשאו דגלים לבנים נורו, ראו: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-01-03/ty-article/premium/00000194-28b8-ddaf-adb7-6bb89cfb0000>

⁴⁸³ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-06-25/ty-article-magazine/premium/00000190-4ac5-da42-a1ba-7fef27c50000>; גם <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/>

⁴⁸⁴ <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/>; <https://www.972mag.com/israeli-soldiers-gaza-firing-regulations/>

⁴⁸⁵ <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/>

⁴⁸⁶ <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/>

⁴⁸⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000>

⁴⁸⁸ <https://x.com/haimhz/status/1924934076705734681>

⁴⁸⁹ <https://twitter.com/QudsNen/status/1775960365630624249>

⁴⁹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=hL5zcHVJB1U&rco=1> ; <https://x.com/ytirawi/status/1904553781326491946>

⁴⁹¹ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1800790290783248589>

⁴⁹² <https://www.youtube.com/watch?v=j9nY-niPcD0>

⁴⁹³ <https://x.com/jwhittall/status/1906455423810490659>

⁴⁹⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000>

⁴⁹⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000>

⁴⁹⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000>

לעברם טיל שהרג את שלושתם מיד.⁴⁹⁷ חייל מילואים אחד ציין שכאשר זיהו ועצרו חמישה אזרחים פלסטינים שניסו לחצות את המסדרון, חוקר צה"ל אמר לו שהוא חדש באזור, משום שהוא עדיין מביא עצורים לחקירה – ולא פשוט יורה בהם.⁴⁹⁸ אירועים אלה כמעט שלא עוררו תשומת לב ציבורית. באוקטובר 2024, לדוגמה, אזרחים פלסטינים ניסו לחזור מצפון הרצועה לבתיהם. חיילים ישראלים ירו לעברם, כולל טיל ששוגר מרחפן, עד שנסוגו.⁴⁹⁹ לפחות שמונה בני אדם, בהם ילדים, נהרגו, ועשרות נפצעו.⁵⁰⁰ תחקיר ארוך שפורסם בדצמבר 2024 תיאר את המציאות בשטח מנקודת מבטם של חיילי צה"ל שפעלו באזור ציר נצרים.⁵⁰¹ גם בין אזורים אחרים ברצועה נרשמו קשיים בתנועה. באחד הסרטונים שיצאו מהרצועה למשל תועדו אזרחים שניסו לנוע מדרום לצפון הרצועה ונורו.⁵⁰²

מספר ההרוגים הגבוה בקרב אזרחים נובע גם מדפוסי התקיפה של צה"ל. בין תחילת יולי לאמצע אוגוסט 2024, לדוגמה, צה"ל תקף לפחות 21 בתי ספר – מקומות בהם מצאו מקלט אזרחים פלסטינים עקורים.⁵⁰³ לפחות בחלק מהמקרים, לא ניתנה אזהרה לפני התקיפה.⁵⁰⁴ במקרה בולט בתחילת יולי, הותקף בית ספר בחאן יונס, וכתוצאה מכך נהרגו לפחות 30 פלסטינים עקורים, בהם גם אנשים ששיחקו כדורגל באותה עת.⁵⁰⁵ התקיפות בבתי ספר נמשכו, וגרמו למותם של משפחות עקורות שחיפשו בהם מחסה.⁵⁰⁶ בין תחילת אוקטובר לתחילת נובמבר 2024, תקף צה"ל 64 בתי ספר ומוסדות חינוך (בהשוואה ל-226 מקרים כאלו לאורך כל השנה הראשונה למלחמה).⁵⁰⁷

במקרים אחרים, צה"ל תקף אזורים שבהם התרכזו עקורים. רבות מהתקיפות התרחשו בתוך אזור אל-מוואסי, אזור קטן (14 קמ"ר) שכונה לפעמים "אזור הומניטרי" או "אזור בטוח".⁵⁰⁸ בתחילת ספטמבר 2024, הפילה ישראל פצצות במשקל טון במהלך תקיפה באזור זה שכוונה למוחמד דף, הפעם החמישית שתקפה שם עד אותו שלב.⁵⁰⁹ לאורך נובמבר 2024 גברה תדירות התקיפות באזור, בתקופה שבה ההערכות הצביעו על צפיפות של כ-30,000 בני אדם לקילומטר רבוע.⁵¹⁰ בתגובה,

-
- <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/.premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000>⁴⁹⁷
- <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-12-04/ty-article-opinion/00000193-9144-dfe8-a5db-fb6da88c0000>⁴⁹⁸
- <https://www.ynet.co.il/news/article/skj2sayca>⁴⁹⁹
- <https://x.com/ytirawi/status/1841182012704768515>⁵⁰⁰
- <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-12-18/ty-article-magazine/.premium/00000193-d01a-dcf9-afbb-deff388f0000>⁵⁰¹
- <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/10/9/palestinians-shot-at-while-fleeing-israeli-assault-in-north-gaza>⁵⁰²
- <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/11/this-has-to-stop-plea-survivor-israel-strike-gaza-tabeen>⁵⁰³ ; <https://www.abc.net.au/news/2024-08-10/around-100-palestinians-killed-in-israeli-air-strike-in-gaza/104209574> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-08-10/ty-article/00000191-3a90-d9b2-abb7-3ff5d68a0000> ; <https://www.nytimes.com/2024/09/07/world/middleeast/israel-gaza-hamas-war.html>
- <https://www.mekomit.co.il/>⁵⁰⁴ <https://www.mekomit.co.il/> בתעמיק-היתום-המוסרית-שקט-הוא-אכן-רפשי
- <https://x.com/SaulStaniforth/status/1810934872778654087> ;⁵⁰⁵ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1810964616437981549>
- <https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza>⁵⁰⁶ : עבור דוגמאות ראו את ההתקפות האלו בספטמבר (רשימה חלקית): <https://www.nytimes.com/2024/09/07/world/middleeast/israel-gaza-hamas-war.html> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-09-21/ty-article-live/00000192-113f-d1bc-a1ff-377fa0750000?liveBlogItemId=35133839#35133839>
- <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-24/ty-article-magazine/.premium/00000193-4db6-d68e-a1db-edb69fbb0000>⁵⁰⁷
- <https://www.reuters.com/world/middle-east/what-is-gazas-al-mawasi-region-struck-by-israels-military-2024-09-10/> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-12-16/ty-article/.premium/00000193-cc39-d8ae-abb7-fc3953a90000>⁵⁰⁸
- <https://www.nytimes.com/2024/09/10/world/middleeast/israel-strike-mawasi-bombs.html> ;⁵⁰⁹ <https://edition.cnn.com/2024/09/09/middleeast/gaza-khan-younis-israel-strike-intl-latam/index.html> ; <https://x.com/AJEnglish/status/1833442481909739599> ראו גם את הסרטון ב- . לתקיפות קודמות ראו למשל: <https://mondoweiss.net/2024/07/testimonies-from-the-mawasi-massacre-90-people-buried-in-the-sand/> ; <https://jacobin.com/2024/07/gaza-mawasi-israel-genocide-children>
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-12-16/ty-article/.premium/00000193-cc39-d8ae-abb7-fc3953a90000>⁵¹⁰ ; ישראל תקפה את המקום תשע פעמים בין תחילת נובמבר ותחילת דצמבר

צה"ל ציין כי מדובר באזורים "בטוחים יותר" (ולא בהכרח בטוחים), והודה כי תקף בהם.⁵¹¹ תיעוד חזותי נוסף מאשר את דבר התקיפות והשלכותיהן.⁵¹²

על פי עדויות של חיילים וקצינים, במהלך מאי ויוני 2025 כוחות צה"ל ירו באופן קבוע בפלסטינים שנעו אל עבר אזורי חלוקת סיוע לפני שנפתחו או אחרי שנסגרו באותו היום (תיאור מפורט בפרק על גרימת מוות לאוכלוסיה האזרחית).⁵¹³ חייל אחד תיאר שהתייחסו לעזתים שחיפשו מזון כאל כוח תוקף והשתמשו נגדם במקלעים כבדים, מקלעי רימונים ומרגמות, מה שהוביל ל"שדה קטל". אחרי שבוע או שבועיים השימוש בירי פגזי טנקים אל עבר מבקשי סיוע הפך לנפוץ. קצין סיפר שמפקד אוגדה אחת החליט לירות על עזתים שבזזו משאיות או"ם לשימוש עצמי (האו"ם היה מוכן לקבל צורה זו של ביזה כלגיטימית בשל הנסיבות).⁵¹⁴

מעשי טבח ודוגמאות

קיימות אלפי דוגמאות מרצועת עזה הממחישות את הפגיעה באזרחים כתוצאה ממדיניות צה"ל. רבות מהן, על פי ארגון Airwars, הן תקיפות אוויריות והפצצות.⁵¹⁵ הפצצות אלו גרמו לא רק לרוב ההרוגים, אלא גם לתוצאות מזויעות במיוחד.⁵¹⁶ פעמים רבות היה קשה לזהות את ההרוגים.⁵¹⁷ פלסטינים רבים נלכדו תחת ההריסות,⁵¹⁸ ובמקרים מסוימים, פצועים זוהו בטעות כמתים.⁵¹⁹

מקרה ספציפי שזכה לתשומת לב ציבורית רבה היה זה של שעבאן א־דאלו, בן 19, שתועד נשרף למוות בתוך שרידי אוהלו לאחר שצה"ל הפציץ את האזור סמוך לבית החולים בו שהה באוקטובר 2024. א־דאלו היה פצוע קודם לכן ונראה שהיה

-
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-12-16/ty-article/.premium/00000193-cc39-d8ae-abb7-fc3953a90000>⁵¹¹
- <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009825987/israel-strike-gaza-mawasi.html>⁵¹²; פקיד או"ם שהשיג לאזור תיאר אותו כ"פצצת האטום על" נגסקי"; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-12-16/ty-article/.premium/00000193-cc39-d8ae-abb7-fc3953a90000> ; <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/12/5/children-incinerated-in-israeli-attack-on-safe-zone-in-gaza> ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1863218067343384730 ; <https://x.com/arixegal/status/1864407681034867003> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1864371889180721230> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1864344148603543915> ; <https://x.com/ytirawi/status/1864361403991138768> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1864365073864569251> ; <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/12/22/live-israeli-forces-kill-10-in-gaza-fire-tanks-drones-at-hospital> ⁵¹³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-27/ty-article-magazine/.premium/00000197-ac81-dd94-addf-afd10fc00000> ⁵¹⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-27/ty-article-magazine/.premium/00000197-ac81-dd94-addf-afd10fc00000> ⁵¹⁵ <https://airwars.org/conflict/israel-and-gaza-2023/> ⁵¹⁶ <https://x.com/SuppressedNws/status/1824175341037875358> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1906511122716361070> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1907538487575982343> ; <https://x.com/omarsuleiman/status/1907616452376465747> ; <https://x.com/HeenaKhaled/status/1907549580822040619> ; https://x.com/dn_osama_rabee/status/1907625520671375432 ⁵¹⁷ לדוגמאות: <https://www.nbcnews.com/news/world/israel-unidentified-bodies-war-gaza-palestinians-answers-rcna172645> ; <https://x.com/NourNaim88/status/1851214238846497280> ⁵¹⁸ <https://x.com/translatingpal/status/1907927205318918252> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1912717471817085128> ; <https://x.com/gazanotice/status/1916863660149874741> ; <https://x.com/gazanotice/status/1912388258853487020> . ראו גם: <https://x.com/translatingpal/status/1908832531967082846> ; <https://x.com/translatingpal/status/1908929872086315032> ⁵¹⁹ <https://x.com/translatingpal/status/1907851696606425125>

מחובר לו עירוי כשנשרף.⁵²⁰ האזור שבו שהה הופצץ חמש פעמים במהלך שבעת החודשים שקדמו לכך.⁵²¹ פלסטינים רבים אחרים – בהם ילדים – נשרפו למוות כתוצאה מהפצצות.⁵²² משפחות שלמות נקברו תחת ההריסות. כך, למשל, הצעיר חוסאם אל-חאלידי תיעד את עצמו לכוד תחת ההריסות, כשהוא חווה את מות בני משפחתו שנקברו ביחד איתו, באוקטובר 2023. הוא איבד שמונה מקרוביו.⁵²³ במקרה אחר, תקפה ישראל מרפאה של אונר"א ששימשה כמקלט למשפחות עקורות והרגה לפחות 22 פלסטינים.⁵²⁴ במקרים אחרים, פלסטינים לא-מעורבים הותקפו מהאוויר. בסוף מאי 2025 למשל מוחמד אל-פארא, אדם עם צרכים מיוחדים, נהרג בעודו מצולם למרות שצולע באופן בולט.⁵²⁵

באמצע מרץ 2025 ביצעה ישראל הפצצה לילית פתאומית ונרחבת ברחבי הרצועה, שבה נהרגו לפי הדיווחים 409 בני אדם, מתוכם 173 ילדים ו-88 נשים (המספר הכולל דווח גם בתקשורת הישראלית, שלא הבחינה בין הקורבנות).⁵²⁶ פלסטיני ששרד את ההפצצות תיאר את חלקי הגופות הרבים שהוא ושכניו מצאו ברחוב, ושלא נאספו על ידי האמבולנסים משום שאלו היו מלאים בפצועים.⁵²⁷ פרמדיקת אוסטרלית שנכחה במקום העידה כי "רובם היו נשים וילדים, שרופים מכף רגל ועד ראש, [עם] גפיים חסרות, ראשים חסרים".⁵²⁸ רופא בינלאומי אחד ערך 15 ניתוחים באותו לילה, בעוד שרופאה אחרת אמרה כי היא "אינה מסוגלת לעבד או להבין את עוצמת ההרג ההמוני וטבח המשפחות בשנתן" שראתה.⁵²⁹ בימים שלאחר מכן הופצו ברשתות החברתיות סרטונים ועדויות רבות מעזה המתארות את תוצאות ההפצצה ואת התקיפות שבאו בעקבותיה, לעיתים תוך התמקדות במותם של ילדים ובני משפחותיהם.⁵³⁰ תקיפה זו סימנה שלב חדש במלחמה שבו הופעלו "טקטיקות

-
- <https://news.sky.com/story/heartbreaking-story-behind-video-of-young-man-burnt-to-death-in-medical-compound-after-israeli-strike-13234035> ⁵²⁰
- <https://news.sky.com/story/heartbreaking-story-behind-video-of-young-man-burnt-to-death-in-medical-compound-after-israeli-strike-13234035> ⁵²¹
- <https://pchrgaza.org/wp-content/uploads/2025/01/Generation-Wiped-Out.pdf> ⁵²² למשל ראו את המקרים בעמודים 4-5 כאן: <https://pchrgaza.org/wp-content/uploads/2025/01/Generation-Wiped-Out.pdf>
- <https://airwars.org/civilian-casualties/ispt0734-october-24-2023/> ; ⁵²³
- https://www.instagram.com/hosam.gaza/?locale=en_GB ; <https://www.gofundme.com/f/muht2-helping-hosam-after-he-lost-his-family-and-everything> ⁵²⁴
- <https://x.com/DropSiteNews/status/1907590663945744468> ; ⁵²⁴
- <https://x.com/jeremyscahill/status/1907409292614906058> ; ⁵²⁴
- <https://x.com/xIsraelExposed/status/1907458237835747511> ; ⁵²⁴
- <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1907354839975166176> ; ⁵²⁴
- <https://x.com/AbuLocation/status/1907367901029707892> ; ⁵²⁴
- <https://x.com/AbubakerAbedW/status/1934192637453512912> ; ⁵²⁵
- <https://x.com/MosabAbuToha/status/1928463573921173736> ; ⁵²⁵
- <https://www.instagram.com/p/DKV19rps46M/?igsh=djJka2Y2MXl3dXE3> ; ⁵²⁵
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-12/ty-article/00000197-626e-df0f-add7-fee0d020000> ; ⁵²⁶
- <https://x.com/gazanotice/status/1901976378943136012> ; ⁵²⁶
- <https://x.com/gazanotice/status/1901980913392668913> ; <https://www.barrons.com/news/unicef-says-deeply-worried-for-gaza-children-as-israel-resumes-strikes-3493c8f8> ; ⁵²⁶
- <https://x.com/translatingpal/status/1901934013306007837> ; <https://apnews.com/article/gaza-ceasefire-israel-hospital-children-f70b6205d99a14ffc4cfd14bfeed8944> ; ⁵²⁶
- <https://x.com/Mistaclim/status/1902034512856437220> ; <https://www.maariv.co.il/journalists/article-1181267> ; ⁵²⁶
- <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1181192> ; ⁵²⁶
- <https://www.mekomit.co.il/ps/147895/> ⁵²⁷
- <https://x.com/DropSiteNews/status/1902022179690041731> ⁵²⁸
- <https://apnews.com/article/gaza-ceasefire-israel-hospital-children-f70b6205d99a14ffc4cfd14bfeed8944> ⁵²⁹
- <https://x.com/afalkhatib/status/1901811154416009271> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/EyeonPalestine/status/1902268039892275474> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/EyeonPalestine/status/1902251753178816944> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/gazanotice/status/1902054591744893156> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/MosabAbuToha/status/1902190942540480628> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/translatingpal/status/1902293436025467265> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/EyeonPalestine/status/1902341491910910050> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/translatingpal/status/1902364849276891514> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/translatingpal/status/1902727457246953849> ; ⁵²⁹
- <https://x.com/gazanotice/status/1902562684983238924> ; ⁵²⁹
- https://x.com/Abdullah_Om3r03/status/1902399315617648817 ; ⁵²⁹
- <https://x.com/gazanotice/status/1903287761580220466> ; <https://x.com/gazanotice/status/1903287761580220466> ; ⁵²⁹
- <https://www.bbc.com/news/videos/ckg23qpnlnxo> ; <https://x.com/translatingpal/status/1915708819071545444> ; ⁵²⁹

חדשות ואגרסיביות יותר".⁵³¹ אחוז גבוה מההרוגים בהתקפה הזו ובאלו שבשבועות הקרובים היו של נשים וילדים.⁵³² סדרת ההתקפות הזו כללה ראיות מצולמות של התקפות על מטרות רכות כמו אוהלים⁵³³ ונקודה לחלוקת קמח.⁵³⁴ תוך מספר שבועות, ישראל תקפה אוהלים באזור בטוח לכאורה (ישראל הפסיקה לסמן אזורים בטוחים על מפות הפינוי שפרסמה בינואר 2025) לפחות 23 פעמים, ולפחות ב-36 התקפות כל הנפגעים היו נשים וילדים.⁵³⁵ חלק מההתקפות של צה"ל באזור הבטוח כביכול לא תועדו.⁵³⁶ מקורות בצה"ל ציינו שצה"ל תקף מטרות בלי לבחון כמה פלסטינים אמורים להיות בבניין המטרה או כמה אזרחים נהרגו בכל התקפה.⁵³⁷ בבית ספר אחד שהותקף, למשל, מספר האזרחים שנהרגו היה גדול פי שלושה ממספר האנשים שהיו אמורים להיות במבנה על פי רישומי צה"ל.⁵³⁸ בחודשים אחרי ההתקפה של ה-18 במרץ רוב המטרות היו פעילים זוטרים בחמאס או בג'יהאד האיסלאמי שלרבים מהם אפילו לא הייתה דרגה. יתרה מזאת, התקפות רבות אושרו למרות חוסר הוודאות שהם יפגעו באיוושהי מטרה צבאית.⁵³⁹ בהתקפות אחרות הנזק האגבי היה גבוה ללא צורך. בהתקפה אחת בעזה בתחילת יולי 2025, אדם המזוהה עם חמאס הותקף בזמן שישב ליד שולחן בבית קפה עמוס. בהתקפה נהרגו בסך הכל לפחות 26 ועד 40 בני אדם.⁵⁴⁰ ראוי לציין בהקשר זה שמספר ההתקפות של חמאס היה נמוך בתחילת חידוש הלחימה. על פי שר הביטחון ישראל כץ במהלך שלושת השבועות הראשונים מתחילת המבצע נפתחה אש על כוחות צה"ל רק במקרה אחד.⁵⁴¹

למרות שהרוגים רבים במלחמה היו תוצאה של התקפות מהאוויר, תשומת הלב הציבורית והתקשורתית הופנתה לעיתים קרובות לאירועים על הקרקע. מקרה שזכה לתשומת לב בינלאומית רחבה התרחש בינואר 2024 כאשר רכב שבו נסעו שישה בני משפחה עזתית הותקף וארבעה מהם נהרגו. נערה בת 15 ששרדה את ההתקפה הראשונית התקשרה מהאוטו לסהר האדום הפלסטיני, אך ככל הנראה נהרגה במהלך השיחה. כאשר נציג מהסהר האדום חזר אליה, ענתה בת דודתה בת השש, הינד רג'ב, בעודה מפוחדת ומוקפת בגופות בני משפחתה. היא נשארה על הקו במשך שלוש שעות. הסהר האדום שלח שני פרמדיקים כדי לחלץ אותה, עדכן את צה"ל על תנועתם, וקיבל אישור לנוע במסלול מתואם. לאחר מכן אבד הקשר עם הינד והפרמדיקים. כעבור 12 ימים, נמצאו גופותיהם המרקיבות של הינד ובני משפחתה בתוך הרכב. הפרמדיקים נמצאו הרוגים בסמוך, לאחר שטנק ישראלי השמיד את האמבולנס שלהם במרחק של כ-50 מטרים מהרכב שאליו ניסו להגיע.⁵⁴² אף על פי שצה"ל טען שכוחותיו לא פעלו בסמוך לאזור, תחקירים מאוחרים יותר הפריכו טענה זו והצביעו על כך שהיא אינה מתיישבת

לגיאולוקציות: <https://x.com/AbuLocation/status/1902183917463203912>; <https://x.com/AbuLocation/status/1902133380839567731>. לסיכום מאוחר יותר של ההתקפה של ה-18 במרץ: <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-03-27/ty-article-magazine/.highlight/00000195-d31b-d2e3-a1b7-d73f6a7f0000>⁵³¹
<https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/23/israel-gaza-war-plans/>⁵³²
<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/briefing-note-gaza-spokesperson-un-high-commissioner-human-rights-ravina-shamdasani-enar>⁵³³
<https://x.com/AbuLocation/status/1920163364678086789>;
<https://x.com/AbuLocation/status/1924007700666646911>;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1915420072178291167>;
<https://www.nytimes.com/2025/04/19/world/middleeast/israel-gaza-strikes-death-toll.html>;
<https://x.com/gazanotice/status/1924086680631251224>⁵³⁴
https://x.com/dn_osama_rabee/status/1913599368478773639;⁵³⁵
<https://x.com/arixegal/status/1922873995793224177>⁵³⁶
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1911426140675207542>⁵³⁷
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-280-gaza-strip>;⁵³⁸
https://x.com/receipts_lol/status/1913615115322110187; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-04-21/ty-article/.premium/00000196-5446-d9fc-adbf-5c6f56cf0000>⁵³⁹
<https://www.bbc.com/news/articles/cr7zplv3511o>⁵⁴⁰
<https://www.mekomit.co.il/>שקר-הפינוי-הצבא-מפציץ-שכונות-בעזה-אף-שה/⁵⁴¹
<https://www.mekomit.co.il/>שקר-הפינוי-הצבא-מפציץ-שכונות-בעזה-אף-שה/; גם:⁵⁴²
<https://www.theguardian.com/world/2025/jun/02/israel-strikes-gaza-schools-strategy>⁵⁴³
<https://www.mekomit.co.il/>שקר-הפינוי-הצבא-מפציץ-שכונות-בעזה-אף-שה/⁵⁴⁴
<https://www.bbc.com/news/articles/cgeqr73p8wyo>⁵⁴⁵
<https://x.com/DropSiteNews/status/1910045830309912584>⁵⁴⁶
<https://www.theguardian.com/world/2024/feb/10/im-so-scared-please-come-hind-rajab-six-found-dead-in-gaza-12-days-after-cry-for-help>⁵⁴⁷
https://www.democracynow.org/2024/2/16/gaza_hind_rajab_palestine_red_crescent;
<https://www.nytimes.com/2024/02/10/world/middleeast/hind-rajab-gaza.html>;
<https://www.aljazeera.com/news/2024/2/10/body-of-6-year-old-killed-in-deliberate-israeli-fire-found-after-12-days>; <https://www.washingtonpost.com/world/interactive/2024/hind-rajab-israel-gaza-killing-timeline/>

עם העדויות הזמינות — חלקן סופקו על ידי צה"ל עצמו.⁵⁴³ על פי ניתוח פורנוזי אחד, הטנק שירה לעבר הרכב עמד במרחק של כ-20 מטרים ממנו.⁵⁴⁴ אביה של הינד נהרג בתקיפה ישראלית חודשים ספורים לאחר מכן.⁵⁴⁵

על פי דיווחים מהשטח בוצעו "עשרות מקרים של הוצאות להורג בשטח שביצע צה"ל".⁵⁴⁶ נראה כי ריכוז של מקרים כאלו התרחש בדצמבר 2023, במיוחד באזור ג'באליה. במקרה שתוחקר היטב, צלף ישראלי ירה בנער ממשפחת אבו סאלח שיצא ממקלט לבדוק את הנזק לאחר שהאזור נהרס בדחפורים. משפחתו מצאה את גופתו והכינה אותו לקבורה. כשחזרו לבית הספר שבו שהו, כל ששת בני המשפחה — שנשאו דגל לבן — נורו על ידי כוחות צה"ל. גופותיהם נדחפו על ידי דחפור לערימת פסולת, שם נמצאו מאוחר יותר.⁵⁴⁷ גם בדצמבר, כוח צה"ל נכנס לבניין מגורים מלא אזרחים ועל פי דיווחים הוציא להורג לפחות 11 (ואולי עד 19) גברים שנכחו במקום.⁵⁴⁸ במקרה שלישי, חיילי צה"ל פתחו באש לעבר אנשים בתוך בית, הרגו חמישה במקום, ולפי עדויות הוציאו להורג את הפצועים שנותרו לאחר מכן.⁵⁴⁹ במקרה רביעי, על פי עדות של רופאה פלסטינית, כוחות צה"ל פשטו על בית ספר, הוציאו להורג פצוע ששכב לידה, וירו (ככל הנראה למוות) בקבוצת נשים שניסו להתפנות.⁵⁵⁰ גם בג'באליה, בדצמבר 2023, חייל צה"ל פשט על ביתם של זוג פלסטינים מבוגרים, הרג את בתם ואת אחי הבעל. האישה נורתה פעמיים ונפגעה פגיעות קשות לטווח ארוך.⁵⁵¹ במקרה אחר מאותו חודש, נכנסו חיילים לבית משפחה בצפון חאן יונס והרגו את שני ההורים מול עיניהם של שלושת ילדיהם (בני 9, 11 ו-5; הצעיר, שסבל משיתוק מוחין, איבד את עינו מרימון שנזרק על ידי החיילים).⁵⁵²

ישנם מקרים רבים בהם חיילי צה"ל דרסו פלסטינים חיים או מתים באמצעות רכבים כבדים.⁵⁵³ פלסטיני שעוכב נכבל באזיקונים ונדרס לאחר מכן על ידי טנק ישראלי, ייתכן שבעודו בחיים. תמונה של גופתו המרוטשת הופצה בערוץ טלגרם ישראלי עם הכיתוב: "טוב אתם הולכים לאהוב את זה!!!".⁵⁵⁴ במקרה אחר, משפחת אל-ג'מאל הותקפה בביתה בשגא'עיה ברימונים ובירי למרות שנפופו בדגל לבן. הסבתא ספיייה, שניסתה להגן על משפחתה בגופה, נפצעה. שעות לאחר מכן, אפשרו חיילים לבנה מוחנד לפנות את אימו — שניהם הוכנסו לטנק כפותים וכשעניניהם מכוסות, בזמן שהחיילים קיללו אותם. מוחנד תיאר כיצד החיילים עצרו באמצע הדרך, השתמשו בו כמגן אנושי במשך זמן מה, ולאחר מכן הורידו את ספיייה מהטנק ודרסו אותה מול עיניו בערך מטר ממנו.⁵⁵⁵ במקרה אחר, אדם דיווח שראה דחפור ישראלי נוסע על ראשה של

-
- <https://news.sky.com/story/im-so-scared-please-come-heartbreaking-final-moments-of-girl-5-killed-in-gaza-13229813?dcmp=snt-sf-twitter>⁵⁴³
- <https://x.com/RyanRozbani/status/1862884823284465907>⁵⁴⁴
- <https://x.com/jeremyscahill/status/1807868423092789298>⁵⁴⁵
- <https://euromedmonitor.org/en/article/6058/Euro-Med-Monitor-sends-UN-rapporteurs,-ICC-Prosecutor-primary-report-documenting-dozens-of-field-execution-cases-in-Gaza>⁵⁴⁶
- <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-survivors-recount-harrowing-israeli-field-executions> ;
- <https://twitter.com/ytirawi/status/1745259688801816854> ; <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-killed-elderly-palestinian-after-taking-propaganda-photo-report/3055535> ; דוגמאות ב:
- <https://euromedmonitor.org/en/article/6494> (עמ' 31-34). חלק התקבלו גם על ידי דו"ח של האו"ם, ראו:
- <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/opt/2024/106-Gaza-Update-Report-OPT.pdf> (עמ' 13).
- <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009614868/israel-gaza-war-family-killed.html>⁵⁴⁷
- <https://www.un.org/unispal/document/unlawful-killings-in-gaza-city-ohchr-press-release/> ;⁵⁴⁸
- <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/20/palestinians-accuse-israeli-forces-of-executing-19-civilians-in-gaza> ;
- <https://www.thenation.com/article/world/al-jazeera-gaza-film-israeli-massacre/> ;⁵⁴⁹
- <https://www.middleeasteye.net/news/gaza-war-israel-palestine-forces-executed-family-home> ;
- <https://www.youtube.com/watch?v=tYkzj2ntb5o>
- <https://x.com/ytirawi/status/1851217795893068006>⁵⁵⁰
- <https://www.instagram.com/p/DHTlvyno6MI/>⁵⁵¹
- <https://www.youtube.com/watch?v=3RDXQapOtUg> ; <https://news.sky.com/story/israel-hamas-war-palestinian-siblings-see-parents-killed-in-idf-raid-13071072>⁵⁵²
- <https://www.972mag.com/beit-lahiya-gaza-rubble-corpses/> ;⁵⁵³ לתיאור כללי:
- <https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1763469843070697726> ;⁵⁵⁴
- <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-israel-palestinian-ran-over-tank-images-suggest> ; האדם זוהה לאחר מכן:
- <https://twitter.com/AbujomaaGaza/status/1783450571250262494>. טוויטר/X הורידו את התמונה מאוחר יותר, אבל המקור מתועד כאן:
- https://www.reddit.com/r/AskMiddleEast/comments/1b3s0yg/palestinian_journalist_we_finally_got_an_answer ;
- עבור טוויטר/X והסרת התמונה: <https://x.com/muhammadshehad2/status/1763641880934302087>. התמונה נותרה גם כאן: <https://x.com/SuppressedNws/status/1783453264798765401> ;
- <https://www.ajunit.com/article/testimonies-from-gaza/> ; <https://x.com/AJUnit/status/1860300551105446297> ;⁵⁵⁵

אחותו.⁵⁵⁶ רופאה פלסטינית סיפרה שראתה דחפור דורס שלושה פלסטינים.⁵⁵⁷ רופא אחר מצא את גופותיהם המרוסקות של ארבעה ממטופליו לשעבר ליד בית החולים לאחר שנדרסו על ידי דחפור.⁵⁵⁸ רג'אא חמדונה תיארה כיצד טנק דרס את בעלה ושני ילדיה בעת ששהו באוהל. שלושתם נהרגו, והיא עצמה נדרסה אך שרדה והצליחה לזחול משם עם שני ילדיה הנותרים.⁵⁵⁹

גם בצד הישראלי קיימות עדויות על מקרים כאלו. מפעיל דחפור ששירת בעזה שם קץ לחייו לאחר מכן; עמיתו סיפר כי השניים דרסו "מאות מחבלים" חיים ומתים.⁵⁶⁰ חברו של חייל צה"ל שנהרג בקרב ספד לו וסיפר כי אותו חייל נהג לספור את הפלסטינים שהרג — אך לבסוף חדל מלספור את אלו שדרס משום ש"נמאס לו לנקות ידיים ורגליים [של אנשים שדרס] מהזחלים של הטנק".⁵⁶¹ ארגון זכויות אדם תיעד מקרים נוספים שבהם חיילים ישראלים דרסו בכוונה עשרות אזרחים פלסטינים בעודם בחיים.⁵⁶²

קיימים מקרים רבים של הרג פלסטינים חסרי ישע או כאלה שניסו להיכנע. לדוגמה, אב פלסטיני סיפר שתיאם מסלול יציאה בטוח, יצא עם משפחתו כשהם נושאים דגלים לבנים — צה"ל ירה והרג את בנו, וכאשר אשתו ושלוש בנותיו ניסו לעזור לו — הן נורו ונהרגו גם כן. חלק מהירי בוצע ככל הנראה מרחפנים. לאחר מכן התקשר אליו צה"ל ולא איפשר לאמבולנסים לפנות את הגופות.⁵⁶³ משפחה אחת שנשאה דגלים לבנים נורתה — האב ואחד האחים נהרגו.⁵⁶⁴ בסרטון אחר נראה צלף יורה בבנו של אדם שנשא דגל לבן והלך לצידו.⁵⁶⁵ פלסטיני אחר שנשבה שימש כמגן אנושי ונורה סיפר שירי בו כשנפף בדגל לבן.⁵⁶⁶ במקרה נוסף, צה"ל שלח עצור כפות לשאת מסר על פינוי בית חולים בחאן יונס — ואז ירה בו כשהתקרב לשער מול אמו.⁵⁶⁷ צה"ל הפציץ את בית החולים לאחר מכן.⁵⁶⁸ במקרה נוסף, חייל ירה והרג את נאג'יב סלים סאדק, גבר פלסטיני עם צרכים מיוחדים, בבית חולים, לאחר שצעק מפחד ולא נרגע לפי הוראת החייל.⁵⁶⁹ מוחמד בהר, אדם עם תסמונת דאון, הותקף על ידי כלב תקיפה צה"ל ומת ללא טיפול. גופתו המרקיבה נמצאה לאחר שבוע.⁵⁷⁰ חייל אחר ירה והרג פלסטיני בן 73 לא חמוש, שסימן בידי שלא יירו בו בניסיון להינצל. מפקדו של החייל שיבח אותו ואמר: "הוא סימן 'לא לא' והורדת אותו? מעולה".⁵⁷¹ במקרה אחר, צה"ל פינה משפחה מבניין מגורים והכריח אותה להשאיר מאחור את הסבתא בת ה-94, נעיפה רזק א־סואעדה, שסבלה מאלצהיימר ולא יכלה ללכת או לדבר. הבניין הוצת, ודווה שגופתה החרוכה נמצאה על

-
- ⁵⁵⁶ <https://x.com/Kahlissee/status/1819646850833465478> . האדם, שהיה קרוב לאירוע, לא הצליח למשוך אותה ואמר במפורש שהיא הייתה בחיים.
- ⁵⁵⁷ <https://x.com/ytirawi/status/1851217795893068006>
- ⁵⁵⁸ <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eebfd414a79ffbf88cc0000>
- ⁵⁵⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=easTG4YyPOM>
- ⁵⁶⁰ <https://edition.cnn.com/2024/10/21/middleeast/gaza-war-israeli-soldiers-ptsd-suicide-intl/index.html> ;
- ⁵⁶¹ <https://news.walla.co.il/item/3671390> . הוא גם אמר ש"אין דבר כזה אזרחים [בעזה]" בהתייחסות להיעדרה של אוכלוסיה אזרחית.
- ⁵⁶² <https://x.com/ytirawi/status/1866801511424229747> ; ראו גם נסיעה על גופות פלסטינים: <https://euromedmonitor.org/en/article/6202> ; <https://www.middleeasteye.net/news/israel-soldier-boasted-running-over-dead-palestinian-man-tank> ; <https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1771841529868358142> ; <https://www.instagram.com/p/C5W4BUmNhao/?hl=en> (כך נטען) ; ו <https://x.com/MiddleEastEye/status/1807772423862759760> ; <https://x.com/ytirawi/status/1826691206920704432> ; ראו גם: <https://euromedmonitor.org/en/article/6494> (עמ' 30-31)
- ⁵⁶³ <https://x.com/translatingpal/status/1874447253001138669>
- ⁵⁶⁴ <https://mondoweiss.net/2024/10/inside-israels-ongoing-invasion-of-jabalia-in-northern-gaza/>
- ⁵⁶⁵ <https://x.com/AdameMedia/status/1804542832109068567>
- ⁵⁶⁶ <https://x.com/translatingpal/status/1876685731143323761>
- ⁵⁶⁷ <https://theintercept.com/2024/02/14/gaza-nasser-hospital-evacuation-israel-prisoner/> ;
- ⁵⁶⁸ <https://www.nbcnews.com/news/world/israel-hamas-war-gaza-nasser-hospital-man-shot-dead-evacuation-warning-rcna139978> ; https://x.com/Hamza_a96/status/1842133059312714049 ; https://twitter.com/Ahmad_tibi/status/1758038092353503495
- ⁵⁶⁹ <https://www.itv.com/news/2024-03-01/he-didnt-understand-disabled-man-shot-dead-in-gaza-hospital-by-idf>
- ⁵⁷⁰ <https://www.bbc.com/news/articles/cz9drj14e0lo> ; <https://www.middleeasteye.net/news/gaza-palestinian-down-syndrome-left-die-israeli-soldiers-after-combat-dog-attack> . פלסטינים אחרים עם צרכים מיוחדים נהרגו במהלך המלחמה, לעיתים ללא הבנה של מה שקורה מסביבם, ראו: <https://www.mekomit.co.il/ps/140526/> ; <https://twitter.com/MatanGolanPhoto/status/1766586400558739508> ; <https://www.youtube.com/watch?v=3Dp95bN81Ww>

מיטתה.⁵⁷² שתי אימהות ישראליות סיפרו שבניהן החיילים סיפרו להן שירו למוות בנשים פלסטיניות מבוגרות — אחת נהרגה בכיסא גלגלים והשנייה נורתה במיטתה.⁵⁷³ היו גם מקרים של פלסטינים שנהרגו כשידיהם אזוקות.⁵⁷⁴ ביולי 2024 שוחררו כמה מעוכבים — ושלושה מהם נורו למוות על ידי כוחות צה"ל מיד לאחר מכן, כשידיהם עדיין אזוקות.⁵⁷⁵ מקרה דומה התרחש בנובמבר 2024 — ארבעה פלסטינים שוחררו, שימשו מגן אנושי, ודווח ששלושה מהם נורו למוות מיד לאחר מכן.⁵⁷⁶

קיים תיעוד חזותי של חיילי צה"ל הורגים אזרחים בכוונה תחילה.⁵⁷⁷ בסרטון שצולם מרחפן ישראלי נראה צה"ל יורה למוות בארבעה פלסטינים לא חמושים שהלכו לאור יום בהריסות חאן יונס.⁵⁷⁸ חייל ישראלי אחר שיתף סרטון שבו נהרגו חמישה פלסטינים שהלכו בהריסות בצפון הרצועה.⁵⁷⁹ סרטון נוסף מראה חיילים ישראלים יורים בשני פלסטינים לא חמושים ולאחר מכן קוברים את גופותיהם תחת ההריסות באמצעות דחפור.⁵⁸⁰ סרטון אחר מראה התקפה מהאוויר על פלסטיני ההולך בין הריסות באור יום באופן לא מאיים.⁵⁸¹ עוד סרטון מראה שני פלסטינים שסוחבים חבילה באמצע רחוב באופן לא מאיים שמופצים מהאוויר.⁵⁸² סרטונים נוספים מראים סיטואציות דומות.⁵⁸³

נראה כי חלק מההתקיפות כוונו באופן ישיר נגד בני משפחה של אישים פלסטינים בולטים. כך, למשל, נהרגו בני משפחה רבים של המשורר והמרצה רפעת אל-ערי, שזכה לתשומת לב רחבה בשל עבודתו ופעילותו — והוא עצמו נהרג בשלב מוקדם במלחמה.⁵⁸⁴ בדומה לכך, נהרגו לפחות 19 מבני משפחתו הקרובה של בכיר חמאס איסמאעיל הנייה, בהם ילדים קטנים (ועשרות בני משפחה רחוקים יותר).⁵⁸⁵

<https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-israeli-army-forces-family-leave-94-year-old-grandmother-behind> ; <https://www.aljazeera.com/news/longform/2024/4/30/we-didnt-expect-to-find-bones-inside-one-gaza-familys-nightmare> ; <https://www.ha-makom.co.il/idf-disaster-routine/> ; <https://www.instagram.com/msquarednews/reel/C9HpiLzMKH4/> ; <https://www.madamasr.com/en/2024/07/07/news/politics/bodies-of-4-palestinians-retrieved-near-karam-abu-salem-following-arrest-by-israeli-forces/> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/three-gazans-found-dead-after-release-israeli-custody-relative-witness-say-2024-07-08/> ; <https://english.wafa.ps/Pages/Details/151490> ; <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-kills-3-palestinians-shortly-after-their-release-in-northern-gaza/3389520> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1771589516920238241> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1772925436231598415> ; <https://www.latimes.com/opinion/story/2024-02-16/rafah-gaza-hospitals-surgery-israel-bombing-ground-offensive-children> ; <https://twitter.com/NourNaim88/status/1779892829231140976> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1790893499115606334> ; <https://twitter.com/NourNaim88/status/1761163980947558806> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/twilight-zone/2024-04-20/ty-article-magazine/.premium/a-palestinian-is-shot-dead-by-an-israeli-sniper-for-daring-to-go-up-on-his-roof/0000018e-f9a5-d6a0-a9ef-f9bd171b0000> ; <https://twitter.com/GozukaraFurkan/status/1770919234278740269> ; בתקשורת הישראלית, שמראה התקפה מהאוויר על פלסטינים שהולכים באמצע רחוב הרוס ברפיח באוגוסט(?) לא מצאתי את המקור אבל הלוגו של ערוץ 14 נראה בבירור: <https://www.facebook.com/tmarkovitz/videos/445558885143512/?rldid=OCJC8cW5fYLSICA6> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1770919159800402148> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1771054562658427147> ; <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/28/israeli-soldiers-shoot-dead-two-unarmed-palestinian-men-in-gaza-video> ; <https://apnews.com/article/israel-gaza-shooting-palestinians-beach-d0ffbbda3c0aa8873483b6685bb9ddd0> ; <https://x.com/gazanotice/status/1925181402582008006> ; <https://x.com/ireallyhateyou/status/1930295569471140248> ; <https://x.com/gazanotice/status/1941097819101700137> ; <https://x.com/SuppressedNws/status/1939328648407851075> ; <https://edition.cnn.com/2024/04/27/middleeast/shaima-refaat-alareer-death-intl/index.html> ; <https://x.com/AsemAlnabeh/status/1886813340938461452> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1887194827147596005> ; <https://x.com/AsemAlnabeh/status/1891173713632018637> ; <https://x.com/NimerSultany/status/1806730484006662419> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1806663572824498554>

הגופה שלו ושל חמישה מקרוביו נחפרו ונקברו מחדש: <https://x.com/AbuLocation/status/1887194827147596005> ; <https://x.com/AsemAlnabeh/status/1891173713632018637> ; <https://x.com/NimerSultany/status/1806730484006662419> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1806663572824498554>

תחקירים של מעשי טבח

מספרם הרב של אירועי ההרג ההמוני והקושי להפיק מידע ברור מתוך רצועת עזה הובילו לכך ששיעור המקרים שנחקרו בפועל נמוך מאוד ביחס למספר הכולל של אירועי הטבח ההמוני שתועדו. חריג חלקי הוא ארגון Airwars, שבמועד כתיבת הדברים חקר כ-1,084 מתוך למעלה מ-11,650 מקרים של פגיעה באזרחים במשך 21 החודשים שעברו. עדויות מצביעות על כך שבמקרים רבים צה"ל הרג אזרחים מבלי שנתקיימו מנגנוני פיקוח, דין וחשבון או השלכות. לדוגמה, נכון לסוף דצמבר 2024, רק שני קציני צה"ל הודחו על רקע תפקודם בקמפיין האווירי בשל אחריותם להתקפה על עובדי סיוע בינלאומיים באפריל 2024.⁵⁸⁶ היו גם ניסיונות אחדים לבחון מקרים ספציפיים בכתיבה אקדמית.⁵⁸⁷

אמנסטי אינטרנשיונל חקר שלושה מקרי טבח באפריל 2024 שבהם נהרגו בסך הכל 44 אזרחים (מתוכם 32 ילדים). הארגון אסף ראיות מצולמות ותחקיר תושבים מקומיים. ממצאיו העלו כי לא הייתה כל אינדיקציה לנוכחות מטרות צבאיות באזורים המותקפים או בסמוך להם. לעומת זאת, ההפצצות הרגו ילדים ששיחקו בחוץ ואנשים שישנו בבתיהם.⁵⁸⁸ תחקיר אחר של Airwars ניתח מאות קטעי וידאו שפרסם צה"ל במהלך החודש הראשון של המלחמה — קטעים שבהם צה"ל טען כי הותקפו מטרות חמושות של חמאס. הסרטונים מראים פצצות פוגעות ביעדיהן, כך שצה"ל השתמש בהן כדי להציג את ההפצצות שלו כמדויקות אל מול מטרות צבאיות. Airwars הצליח לזהות את מיקומן המדויק של 17 מההתקפות האלו, וגילה כי הן הרגו 448 אזרחים, בהם 204 ילדים ו-123 נשים.⁵⁸⁹

בפברואר 2024 חקר אמנסטי ארבע תקיפות שבהן נהרגו לפחות 95 אזרחים — כולן התרחשו בדרום הרצועה, אזור שהוגדר באותו זמן כ"בטוח". הארגון לא מצא ראיה לכך שמבנים אלו היו מטרות צבאיות לגיטימיות, או שתושביהם היו לוחמים.⁵⁹⁰ באפריל, ארגון Human Rights Watch חקר התקפה שבוצעה באמצעות ארבע פצצות אוויריות אשר פגעו במבנה מגורים בפרק זמן של עשר שניות, ללא כל התרעה מוקדמת. לפחות 106 אזרחים נהרגו, ובהם 54 ילדים — מקרה שדורג "בין הקטלניים ביותר כלפי אזרחים" במלחמה. זהות כל ההרוגים אושרה, והארגון לא מצא כל ראיה לנוכחות מטרות צבאיות באזור. ישראל לא סיפקה הצדקה לתקיפה.⁵⁹¹

העיתון הגרמני Der Spiegel ערך תחקיר במשך מספר חודשים על התקפה על בניין מגורים. על פי ממצאי העיתון, ההתקפה הרגה לפחות 129 בני אדם, מספר גדול ב-20 מההערכה של Airwars וב-24 מהערכות האו"ם ביחס לאותו מקרה. העיתון לא הצליח להבין מדוע הבניין הופצץ, אך הציע שתי אפשרויות: ייתכן שההתקפה הייתה מטרה שנמצאה באמצעות בינה מלאכותית, או שאולי מדובר היה במטרת עוצם שנועדה להגביר את הלחץ על האוכלוסייה האזרחית.⁵⁹²

הארגון Euro-Med Monitor חקר טבח במהלך יומיים בנובמבר 2023, שבו נהרגו כ-70 אזרחים (61 מהם זוהו), כ-100 נפצעו, וכ-900 נעקרו מבתייהם. תועד גם הרס רכוש פרטי, וגופות מהפצצות קודמות נדרסו שוב ושוב על ידי ציוד כבד. התחקיר העלה כי לא היו מטרות צבאיות בזירה, לפני או במהלך התקיפה. הארגון הסיק כי מדובר הן בפשע מלחמה והן בפשע נגד האנושות.⁵⁹³ הארגון חקר גם תקיפה על בית משפחת ג'וחה בתחילת דצמבר 2023, שבה נהרגו כ-90 אזרחים, כולל 71 נשים וילדים. גם כאן התחקיר לא מצא יעד צבאי מוצדק בבניין, וישראל לא סיפקה תיעוד מצולם שיצדיק את התקיפה.⁵⁹⁴

⁵⁸⁶ <https://www.nytimes.com/2024/12/26/world/middleeast/israel-hamas-gaza-bombing.html>

⁵⁸⁷ מאמר אקדמי בחן חלק מתוצאות המבצע לשחרור חטופים בנוסעיראט ובחן 47 מתוך 200 נפגעים שהתקבלו בבית החולים חללי אל-

אקצא. <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2024.11.14.24316980v1>

⁵⁸⁸ [https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/05/israel-opt-israeli-air-strikes-that-killed-44-civilians-further-](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/05/israel-opt-israeli-air-strikes-that-killed-44-civilians-further-evidence-of-war-crimes-new-investigation/)

[evidence-of-war-crimes-new-investigation/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/05/israel-opt-israeli-air-strikes-that-killed-44-civilians-further-evidence-of-war-crimes-new-investigation/)

<https://idf-tweets-gaza.airwars.org/> ⁵⁸⁹

[https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/02/israel-opt-new-evidence-of-unlawful-israeli-attacks-in-](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/02/israel-opt-new-evidence-of-unlawful-israeli-attacks-in-gaza-causing-mass-civilian-casualties-amid-real-risk-of-genocide/) ⁵⁹⁰

[gaza-causing-mass-civilian-casualties-amid-real-risk-of-genocide/](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/02/israel-opt-new-evidence-of-unlawful-israeli-attacks-in-gaza-causing-mass-civilian-casualties-amid-real-risk-of-genocide/)

<https://www.hrw.org/news/2024/04/04/gaza-israeli-strike-killing-106-civilians-apparent-war-crime> ⁵⁹¹

[https://www.spiegel.de/international/world/gaza-city-possible-war-crime-why-did-israel-bomb-this-](https://www.spiegel.de/international/world/gaza-city-possible-war-crime-why-did-israel-bomb-this-residential-building-a-a7e9e4f9-9879-404a-bb87-4a17cef81f8c) ⁵⁹²

[residential-building-a-a7e9e4f9-9879-404a-bb87-4a17cef81f8c](https://www.spiegel.de/international/world/gaza-city-possible-war-crime-why-did-israel-bomb-this-residential-building-a-a7e9e4f9-9879-404a-bb87-4a17cef81f8c)

[https://euromedmonitor.org/en/article/6537/Shaheibar-family-massacre-Euro-Med-Monitor-investigation-](https://euromedmonitor.org/en/article/6537/Shaheibar-family-massacre-Euro-Med-Monitor-investigation-reveals-Israeli-army-killed-70-Palestinians-in-Gaza-street) ⁵⁹³

[reveals-Israeli-army-killed-70-Palestinians-in-Gaza-street](https://euromedmonitor.org/en/article/6537/Shaheibar-family-massacre-Euro-Med-Monitor-investigation-reveals-Israeli-army-killed-70-Palestinians-in-Gaza-street)

[https://euromedmonitor.org/en/article/6626/%E2%80%98My-uncle%E2%80%99s-family-was-incinerated-](https://euromedmonitor.org/en/article/6626/%E2%80%98My-uncle%E2%80%99s-family-was-incinerated-before-me%E2%80%99-Investigation-into-Israeli-army%E2%80%99s-massacre-of-90-civilians-from-the-) ⁵⁹⁴
[before-me%E2%80%99-Investigation-into-Israeli-army%E2%80%99s-massacre-of-90-civilians-from-the-](https://euromedmonitor.org/en/article/6626/%E2%80%98My-uncle%E2%80%99s-family-was-incinerated-before-me%E2%80%99-Investigation-into-Israeli-army%E2%80%99s-massacre-of-90-civilians-from-the-)

שירות הרדיו האמריקאי NPR חקר את אחת התקיפות הקטלניות ביותר במלחמה, ההפצצה של בית משפחת אבו נאצר בבית להיא באוקטובר 2024, כחלק מהמבצע הגדול בצפון הרצועה במהלך החודשים האחרונים של 2024 (ראו חלק זום-אין 3 בהמשך). בתקיפה זו נהרגו 132 מבני המשפחה, ועוד שניים נוספים. מעל 40 בני אדם נפצעו. יותר מ-40% מההרוגים היו ילדים.⁵⁹⁵ צה"ל טען שהתקיפה התרחשה בעקבות זיהוי תצפיתן על גג הבניין אך לא הציג תיעוד לדברים. כוחות ההצלה בעזה לא יכלו להגיע למקום מאחר ונחסמו על ידי צה"ל.⁵⁹⁶ ארגון Airwars הצליח לזהות לפחות 126 הרוגים בתקיפה זו והעריך כי מספר הקורבנות נע בין 129 ל-254 אזרחים, בהתבסס על כמות גדולה של עדויות.⁵⁹⁷

אחד האירועים השנויים ביותר במחלוקת במהלך המלחמה היה הפיצוץ בבית החולים אל-אהלי באמצע אוקטובר 2023, שגרם למאות נפגעים. שני הצדדים הפיצו מידע כוזב במטרה להאשים את האחר, שניהם לא שיתפו את הציבור במידע משמעותי ובחרו שלא לספק ראיות ברורות לטענותיהם. בעוד הוויכוח הציבורי התנהל, רוב הביקורות המוקדמות הצביעו על כך שמקור הפיצוץ היה רקטה פלסטינית, או טענו שהראיות אינן חד-משמעיות.⁵⁹⁸ עם זאת, הניתוחים היחידים שפורסמו מספר שבועות לאחר מכן — שלא בחנו את המקרה כאירוע חדשותי בהווה — לא מצאו ראיות תומכות בטענה שהרקטה הייתה פלסטינית, ואף סתרו את גרסת צה"ל.⁵⁹⁹

ישראל סירבה לשתף פעולה עם רוב החקירות הבינלאומיות. ביולי 2024, חבר כנסת הציע חוק שמטרתו למנוע העמדה לדין של ישראלים בבית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC) באמצעות איסור לשתף פעולה עם המוסד וניסיון לחסום את פעולתו. נכון לזמן הכתיבה הצעת החוק נמצאת בדיון.⁶⁰⁰

התקפות על עובדי סיוע ומבקשי סיוע

כמעט ואין מקרים של הרג אזרחים שמגיעים לחדשות בישראל ובארה"ב.⁶⁰¹ כשמקרים כאלו מתוארים, הדיווח מוגבל בדרך כלל לאזכורים קצרים של מספר המתים, לפעמים לאורך יום. מקרה חריג התרחש בתחילת אפריל 2024 כשצה"ל הרג שבעה עובדים של הארגון הבינלאומי World Central Kitchen (כולם אזרחים זרים) שנסעו ברכבים שסומנו בבידור ותיאמו את תנועותיהם עם צה"ל.⁶⁰² מקור בצה"ל סיפר כי מזל"ט תקף את השיירה של העובדים, שכללה שלושה רכבים, לאחר שצה"ל חשב שהיא כוללת איש חמאס. תחקיר מאוחר יותר גילה שהדבר לא היה ודאי ושהאדם המדובר רק נראה

-
- <https://www.972mag.com/gaza-missing-persons-children-juha-family-in-gaza-wcnst/>; תוצאות ההתקפה מתוארות גם כאן: <https://www.972mag.com/gaza-missing-persons-children-juha-family-in-gaza-wcnst/>
- ⁵⁹⁵ <https://apps.npr.org/gaza-building-israel-strike-casualties/>; <https://www.ha-makom.co.il/1058832-2/>
- ⁵⁹⁶ <https://apps.npr.org/gaza-building-israel-strike-casualties/>
- ⁵⁹⁷ <https://airwars.org/civilian-casualties/ispt291024b-october-28-2024/>
- ⁵⁹⁸ לסיקור מוקדם: <https://www.hrw.org/news/2023/11/26/gaza-findings-october-17-al-ahli-hospital-explosion> (כנראה טיל פלסטיני אבל נדרשת חקירה נוספת); <https://www.nytimes.com/2023/11/03/briefing/gaza-hospital-explosion.html> (כנראה טיל פלסטיני); https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/11/03/explosion-at-al-ahli-hospital-in-gaza-new-findings-from-our-investigation_6224647_4.html; <https://theconversation.com/what-exactly-caused-the-explosion-at-a-hospital-in-gaza-without-an-independent-credible-investigation-it-will-be-hard-for-everyone-to-agree-216242> (לא ברור); <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2023/10/24/1208211857/questions-still-swirl-around-al-ahli-arab-hospital-blast-in-gaza-heres-what-we-know> (לא ברור); <https://edition.cnn.com/2023/11/02/middleeast/al-jazeera-video-gaza-hospital-blast-intl/index.html> (כנראה טיל טועה); <https://apnews.com/article/israel-palestinians-hamas-war-hospital-rocket-gaza-8bc239d2efe0eff3998b2154d9220a83> (כנראה טיל פלסטיני); <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67216929> (לא ברור); ראו גם: <https://x.com/alexto/status/1714670858914894046>; <https://x.com/alexto/status/1715425966091063593>; <https://forensic-architecture.org/investigation/israeli-disinformation-al-ahli-hospital>; <https://forensic-architecture.org/investigation/when-it-stopped-being-a-war>
- ⁶⁰⁰ <https://x.com/PixieOfDeath/status/1809317160659099814>; <https://www.ynet.co.il/news/article/b1elxw0kyg>
- ⁶⁰¹ אל-ג'זירה הייתה החריג שכיסה אירועים שלא כוסו בכלי תקשורת אחרים: <https://twitter.com/SaulStaniforth/status/178025222279840036>; <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/4/16/israels-war-on-gaza-live-israel-vows-response-to-iran>
- ⁶⁰² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-02/ty-article/.premium/0000018e-9e1e-d764-adff-9edf9cd00000>

חמוש.⁶⁰³ לאחר שהרכב הראשון הופצץ, אחד הרכבים האחרים אסף את הניצולים ופנה לצה"ל באופן מיידי. למרות זאת, הרכב השני הופצץ גם כן, ולאחר שהניצולים פונו לרכב השלישי, גם הוא הופצץ, כך שהאירוע הסתיים במותם של כל שבעת העובדים.⁶⁰⁴ האזורים בהם הרכבים נמצאו זוהו והמרחק בין הרכב הראשון שהופצץ לאחרון שהופצץ הוא 2.4 קילומטרים.⁶⁰⁵

ישראל תקפה עובדי סיוע במקרים אחרים גם כן. בהמשך אפריל 2024, רכב של UNICEF שהיה בדרכו לספק ציוד הומניטרי נפגע גם כן מירי של צה"ל (שכוון לאוכלוסיה אזרחית בסמוך), ומשאית לאספקת מים של עמותה קנדית הופצה מהאוויר.⁶⁰⁶ במאי נהרג עובד האו"ם הבינלאומי הראשון כשטנק צה"ל הפגז את המכונית בה נסע (שסומנה כמכונית של האו"ם).⁶⁰⁷ באמצע מאי 2024, Human Rights Monitor מצא לפחות שמונה התקפות ישראליות על שיירות של עובדי סיוע ומתחמים בעזה מתחילת המלחמה שפגעו או הרגו לפחות 31 עובדי סיוע ואנשים שאיתם.⁶⁰⁸

תחקיר על אירוע בינואר 2024 בחן אירוע בו חמישה טכנאי סלולר נסעו לבצע תיקון שאותו צה"ל אישר במרכזיה בחאן יונס. למרות שהנסיעה הייתה בתיאום צמוד עם צה"ל, טנק צה"ל ירה לעבר המכונית והרג שניים מחמשת הטכנאים. התחקיר קבע "בסבירות גבוהה שגרסת דובר צה"ל לאירוע אינה נכונה".⁶⁰⁹ עובדי סיוע המשיכו להיהרג בחודשים שלאחר מכן. בנובמבר 2024, למשל, עובד אחד של Save the Children נהרג,⁶¹⁰ בזמן שרכב אחר של ה- World Central Kitchen הותקף שלוש פעמים ושלושת העובדים בתוכו נהרגו (ביחס להתקפה על עובדי הארגון באפריל התגובה הבינלאומית הייתה פחותה מכיוון שהעובדים היו פלסטינים).⁶¹¹ ישראל טענה שהמטרה שלה הייתה עובד של ה- World Central Kitchen שהשתתף באירועי השביעי באוקטובר אבל לא סיפקה ראיות לכך.⁶¹² בתגובה להתקפה, ה-WCK עצר את עבודתו בעזה.⁶¹³ כמה ימים לאחר מכן, ה-WCK פיטר עשרות עובדים פלסטינים לאחר שישראל טענה שלפחות 62 מהם קשורים לקבוצות חמושות. ה-WCK פיטר את העובדים האלו ללא ראיות או עדויות, מבלי לדעת את הסיבה הספציפית שישראל סימנה אותם.⁶¹⁴ רכבי או"ם הותקפו בהזדמנויות אחרות גם כן אפילו לאחר שתיאמו את תנועותיהם עם צה"ל.⁶¹⁵ באמצע מרץ 2025 עובד או"ם אחד נהרג וחמישה נפצעו לאחר פיצוץ בשני גסטהאוסים בדיר אל-בלח (ישראל הכחישה את אחריות והחלה בחקירה בתגובה).⁶¹⁶ נראה שהאו"ם הגיב בהקטנת מספר העובדים הבינלאומיים בעזה בערך בשליש.⁶¹⁷ באותו זמן ישראל גם תקפה בניין של הצלב האדום בעזה.⁶¹⁸ האירוע המשמעותי בו כוחות צה"ל הרגו 15 פרמדיקים ועובדי סיוע ליד רפיח בסוף מרץ 2025 מתואר בהרחבה בפרק זום-אין 4. בתחילת יוני 2025 ישראל תקפה את ביתו של עובד במשרד הפיתוח של האו"ם (UNDP) והרגה אותו ביחד עם שבעה מבני משפחתו ועל פי דיווחים יותר מ-36 בני משפחתו המורחבת.⁶¹⁹

⁶⁰³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-05/ty-article/.premium/0000018e-aca8-d906-a5cf-aebcb1100000>

⁶⁰⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-02/ty-article/.premium/0000018e-9e1e-d764-adff-9edf9cd00000>

⁶⁰⁵ <https://twitter.com/marcowenjones/status/1775125251149500706>

⁶⁰⁶ <https://www.cbc.ca/news/canada/toronto/canadian-aid-truck-bombed-water-gaza-1.7179849> ; <https://www.youtube.com/watch?v=sI3XydVerm8>

⁶⁰⁷ <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-69013439> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-23/ty-article/.premium/0000018f-9c76-d6da-a1cf-ff76832b0000>

⁶⁰⁸ <https://www.hrw.org/news/2024/05/14/gaza-israelis-attacking-known-aid-worker-locations>

⁶⁰⁹ <https://www.mekomit.co.il/ps/134512/>

⁶¹⁰ https://x.com/Save_GlobalNews/status/1862952420520669522

⁶¹¹ <https://x.com/adinitay/status/1863109904245907802>

⁶¹² <https://www.nytimes.com/2024/11/30/world/middleeast/israel-gaza-world-central-kitchen.html>

⁶¹³ <https://www.bbc.com/news/articles/c4g2g6w4109o>

⁶¹⁴ <https://www.reuters.com/world/world-central-kitchen-fires-dozens-workers-gaza-after-israel-accuses-them-2024-12-10/> ; <https://www.nytimes.com/2024/11/30/world/middleeast/israel-gaza-world-central-kitchen.html>

⁶¹⁵ <https://x.com/nirhasson/status/1876547809987715541>

⁶¹⁶ <https://news.un.org/en/story/2025/03/1161261> ; <https://thedefensepost.com/2025/03/20/israel-un-gaza/>

⁶¹⁷ <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2025-03-24/note-correspondents-gaza> ;

⁶¹⁸ <https://www.nytimes.com/2025/03/24/world/middleeast/un-workers-gaza-israel.html> ; <https://www.icrc.org/en/news-release/israel-and-occupied-territories-icrc-office-gaza-damaged> ;

⁶¹⁹ <https://x.com/muhammadshehad2/status/1904204403906941316> ; <https://www.icrc.org/en/news-release/icrc-outraged-premises-damaged-explosive> ; <https://www.undp.org/speeches/statement-administrator-killing-undp-staff-member-and-his-family-gaza>

ישראל גם תקפה פלסטינים שחיפשו סיוע. באירוע חריג במיוחד, "טבח הקמח", לפחות 115 אזרחים נהרגו ומעל 700 נפצעו בזמן שניסו לקחת מזון משיירת משאיות שהביאה לעזה סיוע הומניטרי.⁶²⁰ הפלסטינים טענו שצה"ל ירה בהם,⁶²¹ בעוד שצה"ל טען שרוב הפגיעות היו תוצאה של צפיפות ודחיפות, ודריסה של המשאיות את האזרחים.⁶²² בשני המקרים האחריות החוקית למות האזרחים היא של צה"ל, שכוח כובש על פי החוק הבינלאומי מחויב להבטיח את אספקת המזון והציוד הרפואי לאוכלוסייה.⁶²³ צוות מומחים של האו"ם וארגוני זכויות אדם,⁶²⁴ כמו גם התקשורת הבינלאומית,⁶²⁵ נטו לאשש את הטענה הפלסטינית, בין השאר בשל העובדה שצה"ל לא גיבה את טענתו בהוכחות ברורות (סרטון שפרסם צה"ל עבר עריכה בבירור, וצה"ל סירב לפרסם את הסרטון המלא), ועל בסיס עדויות מהשטח שאישו את הטענות לגבי אש מדויקת. חייל צה"ל אחד סיפר שחבר שלו צחק לגבי האירוע והתגאה במספר "המחבלים" שהרג.⁶²⁶ מנהל בית החולים אל-עודה אליו הגיעו פצועים לקבל טיפול לאחר האירוע הצהיר כי רובם הגדול (142 מ-176) נפגעו מירי.⁶²⁷ תחקיר של CNN מצא אי דיוקים והטיל ספק בגרסה שמסר דובר צה"ל ואישש את הגרסה הפלסטינית.⁶²⁸ מדגם של כ-200 הרוגים ופצועים מצא שהם נפגעו מכדורים בקוטר בו משתמשים חיילי צה"ל.⁶²⁹ דו"ח מאוחר יותר של הוועדה לזכויות אדם של האו"ם הגיע למסקנה שככל הנראה כוחות הביטחון של ישראל היו אחראים למותם של האזרחים באמצעות ירי.⁶³⁰ על פי מומחים מהאו"ם, כמו גם מקורות מקוונים וסרטונים, פלסטינים שהגיעו לקבל מזון נורו פעמים רבות בימים לפני ואחרי "טבח הקמח".⁶³¹ למרות האמור לעיל, השר לביטחון פנים שיבח את החיילים על תפקודם במהלך האירוע.⁶³² ראוי לציין בהקשר זה כי ישראל וארה"ב הן שתי המדינות היחידות שהצביעו באו"ם נגד ההצהרה שמזון הוא זכות אנושית ב-2021.⁶³³

-
- <https://www.cnn.com/2024/03/08/middleeast/gaza-flour-massacre-idf-report-intl/index.html>⁶²⁰ ; <https://twitter.com/NaksBilal/status/1763188564823576868>⁶²¹ ; <https://twitter.com/idfonline/status/1763174751042695313> ; https://twitter.com/kaneez_e_zahrah/status/1763176424012230952⁶²² ; <https://x.com/idfonline/status/1763174751042695313> ; <https://www.cnn.com/2024/03/08/middleeast/gaza-flour-massacre-idf-report-intl/index.html>⁶²³ סעיף 55 של אמנת ז'נבה הרביעית מ-1949. ראו: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-55> ; <https://www.icrc.org/en/document/ihl-occupying-power-responsibilities-occupied-palestinian-territories> ; <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/occupied-territory/> ; <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/29/dozens-killed-injured-by-israeli-fire-in-gaza-while-collecting-food-aid> ; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68445973> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/29/gaza-aid-trucks-death-toll-explainer> ; https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/03/09/gaza-new-accounts-of-the-flour-massacre_6601904_4.html ; <https://www.972mag.com/gaza-aid-convoy-massacre-testimonies/> ; <https://euromedmonitor.org/en/article/6200> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/05/un-experts-condemn-israeli-massacre-of-palestinians-collecting-flour>⁶²⁵ ; <https://x.com/cusamak/status/1902468720611750251>⁶²⁶ ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1763221018103996559> ; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68445973>⁶²⁷ ; <https://edition.cnn.com/2024/04/09/middleeast/gaza-food-aid-convoy-deaths-eyewitness-intl-investigation-cmd> ; <https://edition.cnn.com/videos/world/2024/04/08/gaza-aid-truck-investigation-polglase-intl-ldn-vpx.cnn> ; <https://euromedmonitor.org/en/article/6259/New-Report-Killing-starving-Palestinians-targeting-aid-trucks-is-a-deliberate-Israeli-policy-to-reinforce-famine-in-the-Gaza-Strip>⁶²⁸ (עמ' 17) ; <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf>⁶²⁹ , פסקאות 249-240.⁶³⁰ ; <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/03/un-experts-condemn-flour-massacre-urge-israel-end-campaign-starvation-gaza> ; https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/03/09/gaza-new-accounts-of-the-flour-massacre_6601904_4.html ; <https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1763651267237216587> ; <https://euromedmonitor.org/en/article/6259/New-Report-Killing-starving-Palestinians-targeting-aid-trucks-is-a-deliberate-Israeli-policy-to-reinforce-famine-in-the-Gaza-Strip> ; <https://x.com/ForensicArchi/status/1790796901123559572> ; <https://twitter.com/itamarbengvir/status/1763196768458604583>⁶³¹ ; <https://www.mekomit.co.il/ps/132587/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/b1dmqv6t> ; <https://press.un.org/en/2021/gashe4336.doc.htm>⁶³² ; <https://www.ynet.co.il/news/article/b1dmqv6t> ; <https://press.un.org/en/2021/gashe4336.doc.htm>⁶³³

יש מקרים רבים בהם ישראל תקפה פלסטינים שחיכו לקבל סיוע.⁶³⁴ דו"ח של עמותת Euro-Med Human Rights Monitor מצא שבין אמצעי ינואר וסוף מרץ 2024, ישראל הרגה לפחות 563 פלסטינים ופצעה 1,523 אחרים שחיכו לקבל סיוע הומניטרי, נכחו בתוך או סביב למרכזי חלוקה, או היו אחראים על ארגון, הגנה על, או חלוקה של סיוע הומניטרי.⁶³⁵

התקפות על אנשים שחיכו לקבל סיוע המשיכו בחודשים הבאים.⁶³⁶ כשה-Gaza Humanitarian Foundation (GHF) החל לפעול ברצועה במאי וביוני 2025 (מתואר בחלק על גרימת מוות לאוכלוסיה אזרחית), מספר מבקשי הסיוע שנורו עלה באופן משמעותי, ונעשה נגדם שימוש בכלי נשק כבדים כולל מרגמות ופגזי טנקים.⁶³⁷ במהלך חודש אחד, 549 פלסטינים נהרגו ו-4,066 נפצעו ליד אזורי חלוקת סיוע.⁶³⁸

עדויות של עובדי בריאות בינלאומיים אשר התנדבו בעזה

הערת אזהרה: חלק זה כולל תיאורים מילוליים גרפיים קשים יותר משאר המסמך.

כמה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, צוותים רפואיים בינלאומיים — בעיקר רופאים ואחיות — החלו להעביר סדרת עדויות חשובות מרצועת עזה, במקום עיתונאים בינלאומיים (ראו את הפרק העוסק בתעמולה ובמדיה). עובדי מערכת הבריאות הללו התמקדו לרוב בחוויותיהם האישיות.

צוותי הבריאות תיארו את חוויותיהם בעזה באופן חריף, לעיתים תוך השוואה לניסיונם הקודם באזורי מלחמה ואסונות. שני מנתחים אמריקאים, מארק פרלמוטר ופרוז סידוואה, כתבו כי "כרופאים הומניטריים חשבנו שראינו את כל סוגי האכזריות בעולם, אך אף אחד מאיתנו לא חווה דבר דומה למה שמצאנו כאשר הגענו לעזה".⁶³⁹ הם תיארו את מראותיהם כ"בלתי ניתנים לתיאור" ו"אימים שחורגים מכל דמיון", והשוו זאת לשבועות הראשונים של אפוקליפסת זומבים מבחינת מראה וריח. בין היתר, הם הזכירו סדרת מקרים של ילדים, ברובם לפני גילאי העשרה, שנורו בראשם, לכאורה על ידי כוחות ישראלים. הם גם פגשו אנשי צוות רפואי רבים שחוו מעצרים והתעללות מצד כוחות צה"ל.⁶⁴⁰ פרלמוטר הוסיף בהודמנות אחרת: "כל האסונות שראיתי, יחד — 40 משלחות סיוע, 30 שנה, פיגועי 11 בספטמבר, רעידות אדמה... כל זה יחד לא משתווה לרמות ההרג שראיתי כלפי אזרחים כבר בשבוע הראשון שלי בעזה".⁶⁴¹

רבים אחרים הביעו תחושות דומות. המנתח הבריטי ניק מיינרד, שהיה בעזה בינואר 2024, אמר כי המצב בבית החולים אל-אקצא היה "ללא ספק הגרוע ביותר" שראה בקריירה שלו.⁶⁴² ד"ר עבדאללה ע'אלי, מנתח אורתופדי שפעל בדרום רצועת עזה באפריל 2024, תיאר את חוויותיו כ"החוויות הקשות ביותר שעברתי", וסיפר שעבד רצוף במשך כ-48 שעות ללא

⁶³⁴ <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-aid-seekers-killed-fire-israel> ;
<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/15/palestinians-killed-wounded-idf-israel-forces-aid-gaza> ;
<https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/3/5/aid-seekers-targeted-at-gaza-city> ;
<https://www.middleeasteye.net/news/palestinians-seeking-food-killed-israeli-strikes-gaza-humanitarian-zone> ;
<https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-palestinians-risk-death-desperate-rush-aid-2024-04-02/> ;
<https://www.aljazeera.com/news/2024/12/9/israeli-strikes-on-gaza-flour-distribution-line-residential-area-kill-22#flips-#ixzz8u9H5VdRM> ;
<https://euromedmonitor.org/en/article/6259/New-Report-Killing-starving-Palestinians-targeting-aid-trucks-is-a-deliberate-Israeli-policy-to-reinforce-famine-in-the-Gaza-Strip> ;
⁶³⁶ למשל: <https://www.bbc.com/news/articles/c4g2g6w4109o> (נובמבר 2024)
⁶³⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-27/ty-article-magazine/premium/00000197-ac81-dd94-addf-afd10fc00000> ;
⁶³⁸ <https://x.com/DropSiteNews/status/1938509271857303764> ;
<https://x.com/SharonNadeem/status/1934766863504036074> ;
⁶³⁹ <https://www.commondreams.org/opinion/surgeons-cruelty-israel-gaza> ;
⁶⁴⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-04-11/ty-article-magazine/premium/00000196-1e9d-d710-a1bf-beff60070000> ;
⁶⁴¹ <https://www.politico.com/news/magazine/2024/07/19/gaza-hospitals-surgeons-00167697> ;
⁶⁴² גם: <https://www.instagram.com/yipeng.ge/reel/C--ZkqdRkVB/> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1882330387936145499> ;
<https://x.com/adinitay/status/1815604394815103325> ;

הפסקה או שינה בשל העומס הרב.⁶⁴³ ד"ר ג'יימס סמית', רופא בריטי שהיה בעזה בין אפריל ליוני 2024, טען שמעולם לא עבד בסביבה כה אלימה, מפחידה ולא יציבה כמו עזה.⁶⁴⁴ ד"ר אנה ג'ילאני, מנתחת בריטית שהייתה בעזה פעמיים (מרץ וספטמבר 2024), אמרה כי "היום שאחרי [המלחמה] נראה כמו אוכלוסייה ללא תשתיות, שמערכת הבריאות שלה נהרסה בכוונה — אין דרך להתאושש מכך". היא ציינה כי חדרה בבית החולים השקיף על חדר המתים ושהיא ראתה מדי יום במשך 30 יום "לפחות 10 עד 15 הלוויות".⁶⁴⁵ היא גם תיארה כיצד איש האבטחה שלה "נפגע בתקיפה אווירית, התעורר לאחר 48 שעות כשחולדה ניסתה לאכול את קרסולו, בעוד שחבריו נאכלו בידי כלבים".⁶⁴⁶ הרופא הבריטי ג'אויד עבדלמונים, ששהה בעזה בין יוני לאוגוסט 2024, תיאר רצף בלתי פוסק של "אירוע רב נפגעים אחרי אירוע רב נפגעים" בקרב אוכלוסייה שחיה באזור שהוגדר כבטוח — רבים מהם עובדי מערכת הבריאות — וציין כי אפילו אספקה בסיסית כמו משככי כאבים פשוטים אזלה.⁶⁴⁷ אמר שועיב, מנתח וחייל בריטי לשעבר, תיאר אלימות "בלתי מובחנת" נגד כל שכבות האוכלוסייה, והאמין כי הותקף במכוון בהפצצה ישראלית.⁶⁴⁸ אדם האמאוו, מנתח פלסטי מניו ג'רזי בעל 20 שנות ניסיון בפעילות הומניטרית (כולל בעירק), תיאר את חוויותיו בעזה במאי 2024: "ראיתי קרבות באזורי מלחמה... אבל זה שונה לגמרי... מספר הילדים שראיתי — חסר תקדים... ביצעתי יותר קטיעות טראומטיות בילדים בשבועיים האחרונים מאשר בכל הקריירה שלי... זה לא כמו מלחמה, זה חורבן מוחלט".⁶⁴⁹ הוא גם הצביע על הפער בין דיווחי התקשורת על כך שסיוע נכנס ושישראל דואגת לאזרחים, לבין המצב שחוה בשטח שהיה שונה לחלוטין. מנתחת אמריקאית אחרת, זינה סאלח, ציינה כי "אפילו סבון או אלכוהול לחיטוי לא היו לנו רוב הזמן".⁶⁵⁰ ניזאם ממודה, מנתח בריטי, שהיה בעזה באוגוסט 2024, סיפר שכוחות ישראליים תקפו שיירות של האו"ם, ואמר ש"הפחד הגדול ביותר שלי שם היה שאהרג על ידי ישראלים".⁶⁵¹ סאמר עטר, מנתח אמריקאי שהתנדב בצפון הרצועה, אמר באוקטובר 2024: "רוב האנשים מתו... בימים מסוימים כל מה שיכולנו לעשות היה להחזיק להם את היד ולהביט בעיניהם בזמן שהם מתו — מרעב, ממחסור בדם, כי לא היה לנו מה לתת להם. כל יום בצפון [הרצועה] הרגיש ככה".⁶⁵² מוחמד מוסטפא, רופא חירום בריטי-אוסטרלי, סיפר ל-CNN כי במהלך אירוע רב נפגעים במרץ 2025, בעודו מנתח חולה, הוא הרגיש שמישהו אוחז בקרסולו. הוא הביט למטה וראה אישה שאיבדה חצי מהרגל שלה שהתחננה שיעזור לה. מכיוון שהיה בעיצומו של ניתוח ועוד לא העריך את מצבה, הוא החליט לסיים את הניתוח — אך עד שסיים, האישה מתה מאיבוד דם.⁶⁵³ רזאן אל-נהאס, רופאת חירום אמריקאית, העידה כי בצפון עזה נותר סורק CT אחד בלבד, וכתוצאה מהתורים הארוכים, חלק מהמטופלים מתו בעוד הם ממתינים לבדיקותיהם.⁶⁵⁴

חלק מעובדי מערכת הבריאות תיארו את מה שראו בעזה כג'נוסייד. באוקטובר 2024, טענה רופאת הילדים האמריקאית טניה האג-חסן בשידור חי ב-CNN: "זה לא משבר הומניטרי, קייט, ואני אומרת זאת בצורה הברורה ביותר לצופים שלך: מדובר בג'נוסייד", והוסיפה כי "מדינות יצטרכו לתת את הדין, סוכנויות תקשורת יצטרכו לתת את הדין על תפקידן המרכזי בג'נוסייד של אוכלוסייה שלמה ובהרס החוק ההומניטרי והסדר העולמי".⁶⁵⁵ באירוע של האו"ם הוסיפה: "למי שיהיה שם חמש דקות בלבד יהיה ברור לגמרי שהפלסטינים נטבחים, מורעבים, ונשלל מהם כל הדרוש לקיום חיים אנושיים".⁶⁵⁶ רופא בריטי נוסף, מוחמד טאהיר, הצהיר באוגוסט 2024 כי מה ש"חוה היה לא פחות מג'נוסייד ברור", והוסיף בתחילת 2025: "עזה

⁶⁴³ <https://www.newsweek.com/i-gaza-saw-child-bone-without-anesthetic-1898930>

⁶⁴⁴ <https://x.com/NourNaim88/status/1827071101538623794> ;

https://www.democracynow.org/2024/6/11/dr_james_smith_gaza_healthcare_system ;

<https://www.youtube.com/watch?v=mXbnghe5W9g>

⁶⁴⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=PwMXoRLYtCE> (40:25, 23:50)

⁶⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=PwMXoRLYtCE> (42:00)

⁶⁴⁷ <https://x.com/amanpour/status/1823053876183867816>

⁶⁴⁸ <https://bylinetimes.com/2024/06/04/british-doctor-bombed-in-gaza-by-uk-made-weaponry-speaks-out-for-first-time/> ;

<https://x.com/abierkhatib/status/1807631823331041619> ; <https://twitter.com/ShaykhSulaiman/status/1790403949230784974> ; <https://jacobin.com/2024/08/hamawy-gaza-israel-devastation-medical>

⁶⁴⁹ <https://www.gofundme.com/f/medical-trip> ; <https://x.com/adinitay/status/1815604394815103325> ; <https://www.drhamawy.com/to-gaza> ;

⁶⁵⁰ <https://www.drhamawy.com/to-gaza> ; <https://www.youtube.com/watch?v=-> ; <https://x.com/GarySpedding/status/1856345070070272386> ;

⁶⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=-> ; <https://x.com/GarySpedding/status/1856345070070272386> ; <https://www.drhamawy.com/to-gaza> ;

⁶⁵² <https://x.com/democracynow/status/1845806513111371802> ;

⁶⁵³ <https://x.com/DropSiteNews/status/1905468993114095997> ;

⁶⁵⁴ <https://x.com/sahatenglish/status/1903401280090882498> ;

⁶⁵⁵ <https://x.com/sahatenglish/status/1903401280090882498> ;

⁶⁵⁶ <https://x.com/OmarBaddar/status/1844759868512637359> ; גם ;

<https://x.com/PulaRJS/status/1926350733969969507> ; <https://www.newstatesman.com/world/middle-east/2025/07/the-horror-of-gazas-childrens-hospitals> ;

⁶⁵⁶ <https://webtv.un.org/en/asset/k1h/k1hdr3f0i9>

הושמדה".⁶⁵⁷ המיילדת הקנדית היבה אל-נאשף, שפעלה בבית החולים אל-עודה ביוני וביוולי 2024, תיארה גם היא את חוויותיה בעזה כג'נוסייד.⁶⁵⁸ קבוצת 19 עובדי בריאות קנדיים שחזרו מעזה בנובמבר 2024 תיארו אף הם את המלחמה כג'נוסייד.⁶⁵⁹ המנתחת הבריטית ויקטוריה רוז תיארה "הפצצה שיטתית של אוכלוסיה באופן חסר אבחנה" ו"הרעבה שיטתית של האוכלוסיה וחנק של המערכת הבריאות" כשחזרה בעזה ביוני 2025.⁶⁶⁰ רופא החירום הבריטי ג'יימס סמית תיאר את המצב כ"מעבר לדיסטופי... זה הדבר הנורא ביותר שרובנו חוונו או עקבנו אחריו במהלך חיינו... זה ג'נוסייד בשידור ישיר, אין גבול לזוועות שישאל מבצעת נגד הפלסטינים".⁶⁶¹ המנתח הבריטי טום פוטוקאר אמר ש"אם קמבודיה הייתה שדות הקטל, עזה היא בית המטבחיים".⁶⁶²

נושא מרכזי בעדויותיהם של עובדי הבריאות היה השפעת המלחמה על ילדים.⁶⁶³ רבים דיווחו כי צה"ל ירה בילדים, וגרם ל"פצעי קליע בודדים בראש או בחזה" שהובילו למותם של חלק מהם.⁶⁶⁴ רופאת החירום האמריקאית מימי סיד אמרה שבאוגוסט 2024 היא טיפלה בלפחות 18 ילדים שנורו בראש או בחזה,⁶⁶⁵ ושבדצמבר ראתה שמונה ילדים שמתו מהיפותרמיה.⁶⁶⁶ המנתחת הבריטית ויקטוריה רוז סיפרה כי כ-80% מהמטופלים שטיפלה בהם באוגוסט 2024 היו ילדים מתחת לגיל 16, וכי כל הפציעות נגרמו מפיצוצים או מכוויות. לדבריה, לא ראתה דבר דומה לזה מעולם.⁶⁶⁷ עיקר עבודתה בעזה הייתה הוצאת רסיסים מגופם של הפצועים.⁶⁶⁸ באוקטובר 2024 תיארה את התסכול שחוו הרופאים הפלסטינים, כאשר העולם עמד מנגד ולא עשה דבר כדי לסייע להם.⁶⁶⁹ במאי 2025 היא סיפרה ש-75% מהמטופלים שלה היו ילדים "קטנים, בתת-משקל ובתת-תזונה".⁶⁷⁰ פרוז סידווה סיפר גם כן שלמעלה מחצי מהמטופלים שלו אחרי סוף הפסקת האש במרץ 2025 היו ילדים.⁶⁷¹ המנתח היווני כריסטוס גיאורגאלאס שהיה בעזה באפריל-מאי 2025 אמר שזו הייתה "מלחמה בעיקר נגד ילדים".⁶⁷² הרופא האמריקאי מרק בראונר סיפר בסוף יוני שטיפל ב"ילדים, מתבגרים" עם "פגיעות ירי בודדות בראש, בצוואר ובמרכז החזה" שנראו "בסגנון הוצאה להורג... פציעות ממוקדות".⁶⁷³

רבים אחרים סיפרו על הילדים שראו ושהם טיפלו. רופא הילדים האמריקאי אחמד יוסוף ציין ביולי 2024 כי בתי החולים בעזה קרסו תחת העומס, והתריע גם על המצב הנפשי והפסיכיאטרי הקשה של הילדים שטיפל בהם — תוצאה ישירה של הזוועות שחוו, אשר לדבריו ימשיכו להותיר חותם על הדורות הבאים. גם הוא אמר: "אין מקום דומה לזה [לעזה]... זו קופסת

-
- ⁶⁵⁷ <https://x.com/MiddleEastEye/status/1825437601727438900> ;
- ⁶⁵⁸ <https://x.com/DropSiteNews/status/1886217628202447293> ;
- ⁶⁵⁹ <https://www.providencehealthcare.org/en/team-member/heba-al-nashef> ;
- ⁶⁶⁰ <https://www.youtube.com/live/sXddaetjBig> ;
- ⁶⁶¹ <https://x.com/MiddleEastEye/status/1930260790612820193> ;
- ⁶⁶² <https://x.com/SaulStaniforth/status/1935216106236424312> ;
- ⁶⁶³ <https://x.com/DoubleDownNews/status/1924220669903966350> ;
- ⁶⁶⁴ <https://x.com/swilkinsonbc/status/1925204663365738862> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-05-20/ty-article/.premium/00000196-e9b6-dfe6-a5f6-eff6f77d0000> ;
- ⁶⁶⁵ <https://x.com/AlexCrawfordSky/status/1926681144595993070> ;
- ⁶⁶⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=t-0zrQZWwDE> ; <https://x.com/gazanotice/status/1906503887030522146> ;
- ⁶⁶⁷ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/02/gaza-palestinian-children-killed-idf-israel-war> ;
- ⁶⁶⁸ <https://www.latimes.com/opinion/story/2024-02-16/rafah-gaza-hospitals-surgery-israel-bombing-ground-offensive-children> ; <https://www.rsn.org/001/not-a-normal-war-doctors-say-children-have-been-targeted-by-israeli-snipers-in-gaza.html> ; https://www.democracynow.org/2024/4/11/surgeons_in_gaza ;
- ⁶⁶⁹ <https://www.itv.com/news/2024-04-24/i-operated-without-anaesthetic-british-surgeons-harrowing-gaza-account> ; <https://www.gazahealthcareletters.org/usa-letter-oct-2-2024> ; https://www.instagram.com/p/DHJz0gNT4_d/ ;
- ⁶⁷⁰ <https://x.com/arixegal/status/1927574184500047990> ;
- ⁶⁷¹ <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-05-29/ty-article-magazine/.highlight/00000197-18f2-d57f-a7d7-3ef227b20000> ;
- ⁶⁷² <https://x.com/SaulStaniforth/status/1831719802563432812> ;
- ⁶⁷³ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1882309013674787114> ; ראו גם: <https://x.com/abierkhatib/status/1880699513675108848> ; <https://x.com/AJEnglish/status/1861745537613205660> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1844912972671615223> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-06-12/ty-article/.premium/00000197-5fa8-df0f-add7-ffaade6d0000> ; גם: https://x.com/Basement_Films/status/1924824927099551772 ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1926093098402136114> ; https://www.efsyn.gr/politiki/synenteyxeis/473570_theloyn-na-xegrapsoun-mellon-tis-gazas#goog_rewarded ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1937910424336216254> ;

מוות", והזכיר מקרים שבהם "ילדים נישאו בידיהם של קרוביהם כשהם קרועים לגזרים". הוא הוסיף כי "בתי החולים ריקים מצויד בסיסי הנדרש להצלת חיים".⁶⁷⁴ אסמא טהא, אחות ילדים אמריקאית, העידה כי ראתה תינוקות מתים מרעב מדי יום.⁶⁷⁵ ת'אאר אחמד, רופא חירום, ציין כי "700 תינוקות לא זכו לראות את יום הולדתם הראשון בעזה בשנה האחרונה".⁶⁷⁶ המנתח הבריטי ניואם ממודה תיאר כיצד לאחר הפצצות "רחפנים ירדו לירות בילדים אזרחים... זה היה דפוס עקבי של פגיעה באוכלוסייה האזרחית, יום אחרי יום".⁶⁷⁷ טניה חאג'-חסן סיפרה סיפור אחר סיפור על מקרי מוות ופציעה של ילדים בעזה.⁶⁷⁸ מימי סיד, שביקרה בעזה בפעם השנייה בדצמבר 2024, דיווחה על תת-תזונה חמורה בקרב ילדים, והוסיפה כי "כמעט לכל ילד יש נמק בשיניים או שיניים רקובות". היא גם דיווחה על התפשטות רחבת היקף של שלשולים ומקרי מוות של תינוקות מהיפותרמיה.⁶⁷⁹ היא סיפרה שבביקורה האחרון בעזה, ראתה 18 מקרי ירי בילדים.⁶⁸⁰ אדם האמאוי, שצוין קודם לכן והתנדב בעזה בפברואר 2025, הוסיף: "אתה רואה את תת-התזונה [אצל ילדים] בכל מקום שאתה מביט בו".⁶⁸¹ המנתח הבריטי-עיראקי מוחמד טאהר סיפר על מקרה שבו ניסה לסייע לילד שמת לבדו על רצפת בית החולים.⁶⁸² המנתח האמריקאי סאמר עטר תיאר איך ילדים מתו בשל היעדר אספקה כמו דם.⁶⁸³ במאי 2025, פרוז סידווה ציין בעדות למועצת הביטחון של האו"ם שילדים מתו לא בגלל שלא היה ניתן לטפל בפציעותיהם אלא מפני שלא היו דם, אנטיביוטיקה וציוד בסיסי במערכת הבריאות בעזה, והוסיף שהוא טיפל ב-13 מקרים של ילדים שנפגעו בראשם או בחזם במהלך שבועיים בעזה.⁶⁸⁴

נושא חוזר נוסף בעדויות היה השפעת המלחמה על עמיתיהם העזתיים של צוותי הבריאות הבינלאומיים. טניה חאג'-חסן תיארה באוגוסט 2024 את ה"טבח אחר טבח" שחוותה בעזה, וסיפרה שלא הכירה אף איש צוות רפואי פלסטיני שלא איבד כמה מבני משפחתו.⁶⁸⁵ בן תומסון, רופא קנדי שהיה בעזה במרץ 2024, סיפר על רופא עזתי שאולץ להתפשט לעיני חיילי צה"ל ולעמוד עירום במשך יומיים, כשהוא נאלץ לעשות את צרכיו במקום. רק לאחר מכן, כשהוא עדיין עירום, הותר לו לטפל במטופליו הילדים.⁶⁸⁶ מארק פרלמוטר, שהוזכר קודם לכן, סיפר את סיפורו של תמיר, אח אורתופדי פלסטיני, שנורה בברכו על ידי חייל צה"ל לאחר שסירב להפסיק לנתח פצוע. תמיר נעצר ופצעיו לא קיבלו טיפול במשך 45 יום. לאחר שנמצא כי אינו קשור לחמאס, תמיר שוחרר בתוך עזה. לפני שחרורו, חייל היכה אותו בפניו עם קת הנשק שלו והרס את עינו. בהמשך תמיר נאלץ לזחול מרחק של שלושה קילומטרים עד שעוברי אורח סייעו לו.⁶⁸⁷ ויקטוריה רוז סיפרה על איך המרדים שלה קיבל הודעת פיגוע מביתו והיה צריך ללכת 22 קילומטרים עם משפחתו כדי להקים להם אוהל ואז לחזור למשמרת שלו בבית החולים.⁶⁸⁸

עדויותיהם של מספר אנשי צוות רפואי שילבו בתוכם רבים מהנושאים שתוארו לעיל. הרופאה האמריקאית תמי אבר'ע'נים סיפרה כיצד רופאים ואחיות פלסטינים העידו בפניה כי היו מטרה מכוונת של ישראל: הם נשלפו מתוך תור במחסום, נעצרו ועברו עינויים במשך חודשים עד ששוחררו. היא ציינה גם כי במחלקות טיפול נמרץ נאלצו לנקות זכובים ותולעים מפיותיהם של מטופלים מדי יום — בשל מחסור חמור בסבון, שאותו ישראל לא איפשרה להכניס לרצועה. אבר'ע'נים העריכה כי 60–

⁶⁷⁴ <https://x.com/Villgecrazy lady/status/1810014347172925620> ;
⁶⁷⁵ <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009577656/gaza-doctor-hospitals.html> ;
⁶⁷⁶ <https://x.com/democracynow/status/1826365021988814899> ;
⁶⁷⁷ <https://x.com/FerozeSidhwa/status/1816488896005648589> ;
⁶⁷⁸ <https://x.com/AssalRad/status/1844793940358361520> ;
⁶⁷⁹ https://x.com/Charles_Lister/status/1856370874644893838 ;
⁶⁸⁰ <https://webtv.un.org/en/asset/k1h/k1hdr3f0i9> ;
⁶⁸¹ <https://x.com/KhaledYousry22/status/1870090150849523769> ;
⁶⁸² <https://x.com/democracynow/status/1874095877234499618> ;
⁶⁸³ https://x.com/Dr_Muneer1/status/1873072731790462993 ;
⁶⁸⁴ <https://x.com/DropSiteNews/status/1873091517625098648> ;
⁶⁸⁵ <https://x.com/SMohyeddin/status/1873753025551962436> ; גם:
⁶⁸⁶ <https://x.com/DropSiteNews/status/1872935382729318784> ; <https://youtu.be/t-0zrQZWwDE?si=HQRuJr80ooHXwm4R&t=430> ;
⁶⁸⁷ <https://x.com/DropSiteNews/status/1897467795425910842> ;
⁶⁸⁸ <https://x.com/gazanotice/status/1924522942936846693> ; <https://www.watanserb.com/en/2025/01/23/dr-mohammed-taher-the-miracle-surgeon-of-gaza/> ;
⁶⁸⁹ <https://x.com/AGvayahu/status/1909668053987872793> ;
⁶⁹⁰ <https://edition.cnn.com/2025/05/01/Tv/video/amanpour-gaza-hospital-american-surgeon-doctor-samer-attar> ;
⁶⁹¹ <https://x.com/AdHaque110/status/1927788672230862892> ;
⁶⁹² <https://x.com/democracynow/status/1825875090229309615> ;
⁶⁹³ <https://x.com/Lowkey0online/status/1824014560858149051> ;
⁶⁹⁴ <https://x.com/tparsi/status/1905640088454803804> ;
⁶⁹⁵ <https://x.com/DropSiteNews/status/1930486077548068974> ;

70% מהמטופלים שהגיעו לבתי החולים היו ילדים, וסיפרה כי ראתה פציעות שמעידות על ירי מכוון לעבר ילדים.⁶⁸⁹ מוחמד טאהיר, מנתח בריטי שנתקע בדרום עזה במהלך המתקפה הישראלית שם, סיפר כי במאי 2024 טיפל בכ-150 מקרים תוך עשרה ימים בלבד, ותיאר שהגיעו אליהם: "אנשים שגופם וגפיהם פשוט נקרעו לגזרים. ילדים עם פנים מרוטשות, ילדים שנאלצנו לקטוע את איבריהם בשל חומרת הפציעות".⁶⁹⁰ באוקטובר 2024 ציין כי גם בית החולים שבו עבד הופצץ, והוסיף: "האנשים בטרומה... הם מרגישים שאין תקווה, שאף אחד לא בא לעזור להם, אף אחד לא בא להציל אותם".⁶⁹¹ מוניקה ג'ונסון, אחות המתמחה בטיפול בפצעים מפורטלנד, ששהתה שלושה שבועות בבית החולים האירופי ברפיח במאי 2024, סיפרה שהיא סייעה בניתוח של "ילד צעיר שלפי הדיווחים פתח קופסת טונה — ואיבד יד אחת, חלק מהשנייה, ונאלץ לעבור קטיעה של רגליו". היא הוסיפה כי מספר המקרים הקשים שראתה בעזה ביום אחד היה דומה למספר המקרים שהייתה רגילה לראות בשנה שלמה בעבודתה בארצות הברית. בשל המחסור החמור בצידוד רפואי, אמרה: "פשוט אי אפשר היה להציל את האנשים האלה". מכיוון שלא הייתה יכולה לעזור במשך זמן מה היא הודתה בהמשך כי חשה "אשמה עצומה ופחד עצום" במהלך שהותה.⁶⁹² חאלד דאואס, מנתח בריטי-פלסטיני שהיה בעזה באפריל 2024, סיפר כי פגש בעזה אדם שהיה כבול בידים בעוד שעניו מכוסות במשך 50 יום, במהלכם הוכה באמצעות מוטות ברזל, וכתוצאה מכך סבל משרירים מרובים בצלעות משני צידי גופו. דאואס הדגיש את תנאי ההיגיינה המזעזעים: "הכול מזוהם — כל פצע, כל משטח, כל מטופל".⁶⁹³ המיילדת חֶפָה אל-נאשף סיפרה כי יומה הראשון ברצועה, בתחילת יוני 2024, חל באותו יום שבו ביצע צה"ל את המבצע בנוסיראת שבו שוחררו ארבעה חטופים ונהרגו 274 פלסטינים. בלילה, אישה שבאה ללדת סיפרה לה כי ראתה את בעלה וחמשת ילדיה נהרגים לנגד עיניה באותו יום. המנתח האוסטרלי סג'אי אדוסומילי תיאר: "ביצענו ניתוחים איומים — קטענו רגליים, פתחנו בטנים וחזות — ולמרות זאת, לא היה לנו די משככי כאבים; השתמשנו בפנאדול [אקמול] פשוט. זה היה שובר לב לראות את האנשים מתייסרים כך". הוא הוסיף כי מקרי מוות של ילדים היו תופעה שכיחה מאוד.⁶⁹⁴

חלק מעובדי הבריאות הבינלאומיים שהו בבתי חולים או במקומות אחרים שהותקפו. בסוף מרץ 2025 למשל שהה פרוז סידוה, שהוזכר קודם, בבית החולים א-נאצר כאשר ישראל תקפה בו גורם בכיר מחמאס, אשר קיבל טיפול רפואי — יחד עם נער בן 16 שסידוה טיפל בו ושלושה מטופלים נוספים.⁶⁹⁵ באותה עת שהתה טניה חאג'-חסן בקומה שמתחת למקום התקיפה.⁶⁹⁶ כמה ימים קודם לכן, תיארה חאג'-חסן תחושת "אימה טהורה" כשהתעוררה לאחר שפצצות התפוצצו סביבה באמצע הלילה ולקח לה כ-20 דקות להירגע.⁶⁹⁷

נעשו מספר ניסיונות לרכז את קולותיהם של עובדי הבריאות. ביולי 2024 פרסמו 45 רופאים ואחיות אמריקאים (חלקם הוזכרו לעיל) מכתב פתוח לנשיא ארצות הברית ג'ו ביידן, שבו תיארו את המצב בעזה מנקודת מבטם האישית.⁶⁹⁸ הם כתבו כי "למעט יוצאים מן הכלל, כל מי שבעזה חולה, פצוע, או שניהם גם יחד", והצהירו כי "כל אחד מהחותמים" טיפל בילדים "שסבלו מאלימות שחיבת הייתה להיות מכוונת כלפיהם" — ובמיוחד, כל אחד מהם טיפל מדי יום בילדים מתחת לגילאי העשרה שנורו בראשם ובחזה. עובדי הבריאות סיפרו שמה שראו הוביל אותם להאמין כי מספר ההרוגים בעזה "גבוה פי כמה" מהנתונים הרשמיים של משרד הבריאות בעזה.

⁶⁸⁹ <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1837828451664847271> ; <https://www.instagram.com/yipeng.ge/reel/C--ZkqdRkVB/>

⁶⁹⁰ <https://news.sky.com/story/ex-nhs-doctor-stuck-in-gaza-during-hospital-placement-says-family-are-terrified-but-he-has-to-keep-going-13133251>

⁶⁹¹ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1845772144879280534>

⁶⁹² <https://x.com/tparsi/status/1796984162169086156> ; <https://x.com/ryangrim/status/1790111634930737387> ; <https://katu.com/news/local/portland-nurse-among-20-american-aid-workers-stuck-in-gaza-abc-news-monica-johnson-israel-rafah-egypt>

⁶⁹³ <https://www.youtube.com/watch?v=oEBcDUYtMts> ; <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/my-diary-10-days-gazan-hospital-conditions-filthy-infected/>

⁶⁹⁴ <https://x.com/NourNaim88/status/1798622171125952937> ; <https://www.theguardian.com/world/video/2024/may/20/most-horrific-of-surgeries-on-panadol-australian-doctor-recalls-operating-on-gaza-child-video>

⁶⁹⁵ <https://www.mekomit.co.il/ps/148095/> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-04-11/ty-article-magazine/premium/00000196-1e9d-d710-a1bf-beff60070000>

⁶⁹⁶ <https://x.com/amanpour/status/1907768999607181523>

⁶⁹⁷ <https://x.com/amanpour/status/1907768999607181523>

⁶⁹⁸ <https://x.com/FerozeSidhwa/status/1816488896005648589> ; <https://tinyurl.com/gazadoctorsletter> ; <https://tinyurl.com/gazadoctorsletterappendix> ; <https://amp.cnn.com/cnn/2024/07/26/world/open-letter-45-us-physicians-gaza>

<https://x.com/adinitay/status/1815604394815103325>

בתחילת אוקטובר 2024 פורסמה גרסה מעודכנת של המכתב עליה חתמו 99 אנשי צוות רפואי אמריקאים שחזרו מעזה, לאחר ששהו בה במצטבר 254 שבועות.⁶⁹⁹ הם חזרו על עיקרי דבריהם מהמכתב הראשון, תוך הבעת דחיפות רבה יותר והוספת דוגמאות נוספות, וציינו גם שאף אחד מהרופאים לא הבחין בפעילות של חמושים פלסטינים בבתי החולים או במתקנים רפואיים אחרים. הם העריכו כי מספר ההרוגים האמיתי היה גבוה כבר אז מ-118,908 איש (בשעה שהמספר הרשמי עמד על כ-42,000).⁷⁰⁰ מחבר המכתב, פרוז סידווא, סקר 65 אנשי מקצוע רפואיים ופרסם את התוצאות בניו יורק טיימס.⁷⁰¹ בסקר נמצא כי 44 מהם ראו מקרים מרובים של ילדים מתחת לגילאי העשרה שנורו בראש או בחזה; 52 מהם תיעדו "מצוקה פסיכיאטרית כמעט אוניברסלית בקרב ילדים צעירים"; 25 ראו תינוקות אשר נולדו בריאים אך חזרו לבתי החולים ומתו מהתייבשות, רעב או זיהומים; ו-64 מהם ציינו כי אפילו ציוד רפואי בסיסי כמו סבון וכפפות כמעט שלא היה בנמצא.⁷⁰² לאחר שפרשנים ברשתות החברתיות הביעו ספקות בעדויות, הודיע הניו יורק טיימס כי הוא עומד מאחורי אמינות הסקר.⁷⁰³ בריאיון מאוחר יותר אמר סידווא: "מטעה לקרוא לזה מלחמה ישראלית — זו מתקפה אמריקאית-ישראלית על עזה", והוסיף: "הפכנו לנורמלי מצב שבו נהרגים רופאים, נהרגות אחיות, מופצצים בתי חולים מהאוויר, בטנקים, בארטילריה וברחפנים, עם מה שלא תרצה".⁷⁰⁴ בתגובה למכתב האמריקאי, חתמו 117 אנשי רפואה ישראלים על מכתב תמיכה במקביל, שבו גינו את המלחמה, הביעו סולידריות עם עמיתיהם האמריקאים, ודיברו על תרבות של שתוקה ופחד מעונש בתוך ישראל.⁷⁰⁵

בנובמבר 2024 קיימה קבוצה של 25 אנשי רפואה קנדים שהתנדבו בעזה (לפי הדיווחים — כל אנשי הרפואה הקנדים שהתנדבו ברצועה במהלך המלחמה) מסיבת עיתונאים, שבה דנו בחוויותיהם וסיפרו שהם מאוחדים בהכנתם את המצב. חברי הקבוצה דיווחו על נפגעים המוניים, השפעותיה ההרסניות של המלחמה על ילדים, המחסור החמור באספקה רפואית, המחסור במים ובמזון, ועל התנאים ההומניטריים הקשים בבתי החולים ובסביבתם. הקבוצה קראה לממשלת קנדה לדרוש הפסקת אש ולגנות את ישראל.⁷⁰⁶ קבוצה אחרת של עובדי בריאות קנדים שהתנדבו בעזה דיברו נגד המלחמה בסוף מאי 2025 כששיתפו את חוויותיהם במסיבת עיתונאים. הפעם, הקבוצה גם ביקרה את ה-Gaza Humanitarian Foundation, שסימל את קריסת המערכת ההומניטרית. הקבוצה קראה לאמברגו נשק, סנקציות על נתניהו והקבינט שלו, והכרה בפלסטין כמדינה.⁷⁰⁷

למרות שישראל טענה כי חמאס מנצל בתי חולים באופן שיטתי, הרופא הבינלאומי היחיד שמצאתי שעדותו כללה התייחסות לכך היה באכת'אר בראם, רופא כורדי, ששירת בבתי החולים אל-עודה וכמאל עדואן בעזה במהלך אפריל-מאי 2024. בראם טען כי חמאס ניצל את בתי החולים לצרכיו, טיפל באנשיו בלבד, וסירב להעניק טיפול לאחרים. הוא גם טען כי חמאס ותושבי עזה "שונאים כורדים".⁷⁰⁸ בנוסף למכתב 99 אנשי הצוות הרפואי, פרוז סידווא אמר שהוא לא ראה ראיות לכך שחמאס השתמש בבתי חולים ואמר שהטענות על מנהרות חמאס מתחת בתי חולים של דובר צה"ל היו לא נכונות.⁷⁰⁹ רופאים אחרים אמרו דברים דומים. המנתח הבריטי גוהיר ראבור אמר שראה "אפס, ממש אפס" ראיות לנוכחות חמאס בבית החולים בו התנדב במאי-יוני 2025.⁷¹⁰

⁶⁹⁹ <https://www.gazahealthcareletters.org/usa-letter-oct-2-2024>

⁷⁰⁰ <https://www.gazahealthcareletters.org/usa-letter-oct-2-2024>

⁷⁰¹ <https://www.nytimes.com/interactive/2024/10/09/opinion/gaza-doctor-interviews.html>; תרגום לעברית כאן:

<https://www.haaretz.co.il/news/world/middle-east/2024-10-17/ty-article-magazine/.highlight/00000192-9a6e-d8fa-a9df-fb6effa00000>

⁷⁰² <https://www.nytimes.com/interactive/2024/10/09/opinion/gaza-doctor-interviews.html>; ראו גם את הראיונות עם

שלושה רופאים כאן: <https://www.mekomit.co.il/ps/141636/>

⁷⁰³ <https://www.nytimes.com/press/response-to-recent-criticisms-on-new-york-times-opinion-essay/>;

<https://www.ynet.co.il/news/article/bk7nyc6jlx>

⁷⁰⁴ <https://x.com/AymanMSNBC/status/1848175741139067370>;

⁷⁰⁵ <https://x.com/AymanMSNBC/status/1848176355021586740>; ראו גם:

<https://www.youtube.com/watch?v=GxHD3DBoYHg>

⁷⁰⁶ https://www.huffpost.com/entry/anti-war-israelis-fear-speaking-gaza-100-medical-workers-letter_n_6716f31be4b0b4263c8b4dce

⁷⁰⁷ <https://www.youtube.com/live/sXddaetjBtg>

⁷⁰⁸ <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-804116>

⁷⁰⁹ <https://x.com/FerozeSidhwa/status/1925965283522396359>;

⁷¹⁰ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1922895821785252177>

<https://x.com/AbubakerAbedW/status/1929837290454409481>

קברי אחים ומתים אנונימיים

מספרם הרב של ההרוגים הפלסטינים הביא להפירת קברים וקברי אחים בכל רחבי רצועת עזה, לרבות בשטחים בנויים לשעבר, בגנים ציבוריים ובבתי ספר.⁷¹¹ כבר בסוף אוקטובר 2023 תועדו לפחות עשרה קברי אחים.⁷¹² ארגון זכויות אדם תיעד כ-130 קברי אחים אקראיים ברחבי הרצועה.⁷¹³ חלק מהמתים נקברו באופן מאולתר בתוך אזורים בנויים,⁷¹⁴ בעוד שאחרים נקברו באופן מאורגן יותר. במקרים אחדים מאז תחילת המלחמה, החזירה ישראל לעזה עשרות גופות, רבות מהן בלתי מזוהות, שנקברו לאחר מכן בקברי אחים. רשימה חלקית כוללת יותר מ-100 גופות של אנשים שנתפסו, לפי דיווחים, בבתי חולים בנובמבר 2023;⁷¹⁵ 80 גופות בדצמבר 2023;⁷¹⁶ 100 גופות בינואר 2024;⁷¹⁷ מעל 80 גופות באוגוסט 2024;⁷¹⁸ ו-88 גופות בספטמבר 2024.⁷¹⁹ חלק מקברי האחים נפתחו מחדש בהמשך המלחמה והגופות הועברו לקבורה מסודרת בבתי קברות.⁷²⁰ במקרה אחד נמצאו מעל 30 גופות של פלסטינים בתוך שקיות פלסטיק שחורות, כשהן כפותות עיניים וידיים.⁷²¹ מקרים דומים דווחו גם בבית החולים אל-שיפא, על פי מספר עדי ראיה (ראו גם את החלק "זום אין 1" למטה).⁷²² מקרים אלה כמעט ולא זכו לסיקור בתקשורת הישראלית.⁷²³

בנוסף, גופות מרקיבות⁷²⁴ ושלדי אדם נותרו פזורים ברחובות במשך זמן רב.⁷²⁵ לפי תיעוד מצולם ועדויות כתובות ממקורות ישראליים, פלסטיניים ובינלאומיים, רבות מהן נאכלו בידי חיות משוטטות.⁷²⁶ חייל אחד העיד כי גופות פלסטיניות הושארו

-
- <https://twitter.com/NourNaim88/status/1759600702886748387> ;⁷¹¹
<https://twitter.com/omarsuleiman504/status/1769735691808743563> ;
<https://twitter.com/EuroMedHR/status/1783855639006986260> ;
<https://x.com/AbuLocation/status/1886363105493430342>
<https://news.sky.com/story/israel-hamas-war-how-many-people-have-died-in-gaza-12998755>⁷¹²
<https://www.reuters.com/pictures/all-cemeteries-are-full-palestinians-buried-mass-grave-gaza-2023-11-22/> ;⁷¹³
<https://euromedmonitor.org/en/article/6264> ; <https://twitter.com/EuroMedHR/status/1783855639006986260>⁷¹⁴
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1769304583325483266>⁷¹⁵
<https://x.com/AJEnglish/status/1727439521514418542>⁷¹⁶
<https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinians-work-identify-80-dead-handed-over-israel-2023-12-27/>⁷¹⁷
<https://english.wafa.ps/Pages/Details/141199>⁷¹⁸
<https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-returns-80-palestinian-bodies-gaza-keeps-up-military-pressure-2024-08-05/>⁷¹⁹
<https://www.middleeasteye.net/news/israel-sends-truck-full-decomposed-bodies-gaza-health-ministry-refuses-accept>⁷²⁰
<https://www.gettyimages.ca/detail/news-photo/the-bodies-of-20-palestinians-killed-during-israeli-raids-news-photo/2196658659> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1886363105493430342> ;
<https://x.com/gazanotice/status/1900167674023600609> ;
<https://x.com/AbuLocation/status/1900335238867517799> ;
<https://x.com/gazanotice/status/1901297556346253708>⁷²¹
<https://www.aljazeera.com/news/2024/2/1/palestinians-demand-international-inquiry-after-mass-grave-found-in-gaza>⁷²²
<https://www.youtube.com/watch?v=IlerY4M9kQc> ; <https://www.youtube.com/watch?v=9hWSjdV7ACU>⁷²³
<https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra13792905> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/syv8bslop>⁷²⁴
<https://www.youtube.com/watch?v=Poydd3EG-8> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1761369042596647177>
; <https://twitter.com/OnlinePalEng/status/1773440806411546953> ; <https://www.972mag.com/beit-lahiya-gaza-rubble-corpses/> ; <https://x.com/translatingpal/status/1867607315811107198>⁷²⁵
; <https://x.com/KufiyyaPS/status/1795870171237646833>
; <https://x.com/HossamShabat/status/1796525578499088829> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1796550174111645766> ;
<https://x.com/muhammadshehad2/status/1798345071722684760> ; <https://www.972mag.com/beit-lahiya-gaza-rubble-corpses/> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1863610704571289798>⁷²⁶
<https://x.com/muhammadshehad2/status/1828112551835484352> ;
<https://x.com/muhammadshehad2/status/1818743874195476778> ; <https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-tel-al-hawa-hospital-0b0b323dd471bacd18d135cf9e597e0b> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/137173/> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1826673829110055347> ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1852462667304186344> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine-premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ;
<https://x.com/translatingpal/status/1868289900812128313> ; <https://www.ha-makom.co.il/idf-disaster-routine/> ;
<https://x.com/translatingpal/status/1861400610362322983> ;

להירקב ברחובות, אך לפני הגעת שיירות הסיוע ההומניטרי, היה מגיע דחפור של צה"ל לקבור את הגופות תחת ההריסות — כדי למנוע מתמונות נוספות של גופות מרקיבות להגיע לתקשורת.⁷²⁷ במקרים מסוימים, פלסטינים לא הורשו לאסוף או לקבור את גופות יקיריהם ונאלצו להותירם מאחור.⁷²⁸ במהלך הפסקת האש השנייה בראשית 2025 נאספו שרידי גופות ממקומות רבים,⁷²⁹ בהם אזור בית החולים כמאל עדואן שבו נמצאו עשרות גופות,⁷³⁰ העיר עזה,⁷³¹ מסדרון נצרים שבו נהרגו מאות פלסטינים,⁷³² כביש אל-ראשיד המרכזי,⁷³³ ורפיח, אשר בה צה"ל החזיק במשך חודשים.⁷³⁴

במקרים מסוימים, אמצעי הלחימה שהופעלו או השריפות שגרמו השמידו חלקים נרחבים מגופות ההרוגים, עד כי לא ניתן היה לזהותם.⁷³⁵ לעיתים, נאלצו פלסטינים לאסוף לתוך שקיות חלקי גופות בלתי ניתנים לזיהוי.⁷³⁶ במקרה אחד לפחות, בתקיפת בית הספר אל-טבאעין באוגוסט 2024, שאריות הגופות חולקו למשפחות על פי משקל בקילוגרמים ומשפחות קיבלו שקית עם שרידי גופות אנונימיות לקבורה.⁷³⁷

https://x.com/Abu_Salah9/status/1859689522071732563 ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1861038441334510076 ;
<https://x.com/translatingpal/status/1863294227939217409> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1869051914115047587 ;
<https://x.com/AbuLocation/status/1871125917436903904> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1870410270130004376> ;
<https://x.com/amanpour/status/1887570811260928246> ; <https://x.com/fnaim65/status/1919024317204934824> ;
<https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2025-07-03/ty-article-magazine/.premium/00000197-bae0-d013-a5b7-bbf4e39c0000>
<https://www.mekomit.co.il/ps/137173/>⁷²⁷
<https://x.com/EyeonPalestine/status/1903841594500907405>⁷²⁸
<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/66-palestinian-bodies-retrieved-from-sand-mounds-built-by-israel-in-gaza/3474340> ; https://x.com/dn_osama_rabee/status/1897140589185110370 ;⁷²⁹
<https://www.instagram.com/p/DFdAxr7NXdr/> ; <https://x.com/EyeonPalestine/status/1881616257663094861> ;
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-271-gaza-strip> ;
<https://x.com/Timesofgaza/status/1884982632317911339> ;
https://x.com/dn_osama_rabee/status/1884196297717973267 ;
https://x.com/dn_osama_rabee/status/1885329471911158020 ;
<https://x.com/gazanotice/status/1881329181960683909> ; <https://x.com/gazanotice/status/1880903396561182835> ;
https://x.com/dn_osama_rabee/status/1898094893399986638⁷³⁰
<https://x.com/AbujomaaGaza/status/1891166694137122899> ;⁷³¹
<https://x.com/EyeonPalestine/status/1882426748849250330> ;
<https://x.com/EyeonPalestine/status/1881319491344409080> ;
<https://x.com/MiddleEastEye/status/1888603329317749108> ; <https://www.instagram.com/p/DFU6JQlt4S4/> ;⁷³²
<https://x.com/EyeonPalestine/status/1884298714623402249> ; <https://www.972mag.com/netzarim-corridor-gaza-missing-bodies/> ;
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-12-18/ty-article-magazine/.premium/idf-soldiers-expose-arbitrary-killings-and-rampant-lawlessness-in-gazas-netzarim-corridor/00000193-da7f-de86-a9f3-feff2e50000> ; <https://x.com/Timesofgaza/status/1884171483691495756> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1884578741256384619>⁷³³
<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2025/1/20/live-palestinian-prisoners-freed-by-israel-after-captives-released-in-gaza>⁷³⁴
<https://x.com/HossamShabat/status/1855648724095029658> ;⁷³⁵
<https://x.com/gazanotice/status/1912387722875895829>
<https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/9/16/rescuers-put-human-remains-in-backpack-after-israeli-attack-on-gaza-city> ; <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/18/father-gathers-body-dead-son-two-plastic-bag-gaza-shelling> ; <https://x.com/MiddleEastEye/status/1834126509319356525> ;
<https://x.com/AJEnglish/status/1827481009027264525> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1925219161757692246>
<https://www.haaretz.com/opinion/2024-08-12/ty-article-opinion/.premium/on-saturday-gazans-collected-body-parts-in-plastic-bags-israel-stayed-unbothered/00000191-4802-d7c5-a3df-4f631d9a0000> ;⁷³⁷
<https://mondoweiss.net/2024/08/the-fajr-massacre-every-70-kg-bag-of-human-remains-is-considered-a-martyr/> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1823350836304494725> ; <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/collection-of-body-parts-in-plastic-bags-from-gaza-school-strike-highlights-israel-s-brutality/3301279> ;

דעת הקהל בישראל והיעדר אחריות

הציבור הישראלי נותר לא ביקורתי ברובו כלפי המצב שתואר לעיל, כאשר רבים אף תמכו בהמשך המלחמה לפחות עד קיץ 2024. בהמשך המלחמה, נוסח השאלות בסקרים השתנה ועבר להדגיש את ההעדפה להסכם הפסקת אש בתמורה לשחרור החטופים הנותרים. בסקר מינואר 2024 נמצא כי שני שלישים מהישראלים תמכו בהמשך הלחימה במתכונתה הנוכחית של "לחימה אינטנסיבית" (כלומר, הפצצות מסיביות ואלימות נרחבת).⁷³⁸ בסקר מפברואר 2024 נמצא כי כשלושה רבעים מהיהודים בישראל תמכו בהרחבת המבצע הצבאי לרפיה.⁷³⁹ סקר מחודשים מרץ-אפריל העלה כי רק 4% מהיהודים הישראלים סברו שהקמפיין הצבאי הלך רחוק מדי.⁷⁴⁰ על פי סקר נוסף ממרץ-אפריל (שפורסם באוגוסט 2024), רוב יהודי ישראל תמכו בהגבלת תכנים ברשתות החברתיות: 70% סברו שיש לאסור ביטויי הזדהות עם אזרחים בעזה, ו-76% תמכו באיסור פרסום תמונות אלימות מהמלחמה.⁷⁴¹ בסקר מאוגוסט 2024, 66.5% מהיהודים הישראלים סברו כי ישראל יכולה להשיג עוד יעדים צבאיים ברצועה.⁷⁴² בסקר ספטמבר נמצא כי 45% מהיהודים הישראלים סברו שהגיעה העת לסיים את המלחמה — כשהסיבה הנפוצה ביותר הייתה החזרת החטופים.⁷⁴³ באותו סקר נמצא גם כי רק 6% מהיהודים בישראל חשבו שהתנהלותו המוסרית של צה"ל במהלך המלחמה הייתה ירודה.⁷⁴⁴

בסקר מאוקטובר 2024 דירגו היהודים בישראל את התנהלותו המוסרית של צה"ל בציון ממוצע של 4.43 מתוך 5.⁷⁴⁵ בסקר מנובמבר, 63.5% מהיהודים הישראלים האמינו כי יש להרוג "מחבל" גם לאחר שנוטרל ולא קיימת ממנו סכנה. לגבי ירי רקטות מרצועת עזה לעבר אוכלוסייה ישראלית, 55% סברו כי יש להשיב בירי מסיבי לעבר אוכלוסייה אזרחית פלסטינית כדי "לצרוב בתודעתם את מחיר ההתגרות". עוד נמצא כי 49% הסכימו כי שימוש באזרחים פלסטינים כמגן אנושי לבדיקת שטח — על מנת להימנע מסיכון חיי חיילי צה"ל — הוא לגיטימי. יש לציין שתי השאלות הראשונות נשאלו בעבר והתמיכה בהן עלתה ביותר מ-25% בשש השנים האחרונות.⁷⁴⁶ הסקר גם העלה כי 60% מהיהודים הישראלים סברו שהמגבלות האתיות שמטיל צה"ל על עצמו מקשות עליו להשלים את משימותיו.⁷⁴⁷ בסקר מדצמבר 2024 נמצא כי 64% מהיהודים הישראלים סברו כי צה"ל חוקר כראוי — או אף חוקר יתר על המידה — מקרים שבהם ייתכן שחיילים עברו על החוק.⁷⁴⁸ עד סוף 2024, רק עשרה ישראלים סירבו בגלוי להתגייס מסיבות מוסריות.⁷⁴⁹ תמיכת הציבור במלחמה פחתה באופן משמעותי בראשית 2025, בעיקר על רקע האפשרות לעסקת חילופי שבויים שתביא להחזרת החטופים הישראלים ועייפות כללית יותר מהמלחמה. בסוף פברואר, כמעט 70% מהיהודים הישראלים (ו-73% מהציבור הכללי) תמכו בהשלמת עסקת החטופים ובסיום סופי של המלחמה.⁷⁵⁰ במקביל, חזרו חייהם של מרבית הישראלים לשגרה. סקר שנערך במרץ 2025 העלה כי 70% מהיהודים בישראל ו-46% מהפלסטינים אזרחי ישראל דיווחו כי שבו לשגרת חייהם הרגילה או קרוב לכך.⁷⁵¹ ביוני 2025, למרות מיעוט הסיקור התקשורתי על הסבל ההומניטרי בעזה (ראו דיון מורחב בחלק על מדיה ותעמולה), 64% מהישראלים לא חשבו שיש צורך בסיקור נוסף נושא, ומספר דומה של ישראלים חשבו שאין בעזה בלתי מעורבים.⁷⁵²

לאחר כניסתו של נשיא ארה"ב דונלד טראמפ לתפקיד בינואר 2025 ופרסום תוכניתו להוציא את העזתים מרצועת עזה, סדרה של סקרים מצאו תמיכה ישראלית חזקה ברעיון זה. שני סקרים בערוצי טלוויזיה ישראליים מצאו ש-72 ו-69 אחוזים מהישראלים תמכו בתוכנית טראמפ.⁷⁵³ סקר של הג'רוזלם פוסט מפברואר מצא ש-65% מהישראלים תמכו ב"יישוב מחדש"

⁷³⁸ <https://www.idi.org.il/articles/52071>

⁷³⁹ <https://www.idi.org.il/articles/53276>

⁷⁴⁰ <https://www.pewresearch.org/global/2024/05/30/views-of-the-israel-hamas-war-may-2024/>

⁷⁴¹ [https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/26/many-israelis-say-social-media-content-about-the-](https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/26/many-israelis-say-social-media-content-about-the-israel-hamas-war-should-be-censored/)

[israel-hamas-war-should-be-censored/](https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/26/many-israelis-say-social-media-content-about-the-israel-hamas-war-should-be-censored/)

⁷⁴² <https://www.idi.org.il/articles/55806>

⁷⁴³ <https://www.idi.org.il/articles/56112>

⁷⁴⁴ <https://www.idi.org.il/articles/56112>

⁷⁴⁵ <https://www.idi.org.il/articles/57459>

⁷⁴⁶ <https://www.idi.org.il/articles/57172>

⁷⁴⁷ <https://www.idi.org.il/articles/57172>

⁷⁴⁸ <https://www.inss.org.il/he/publication/survey-december-2024/>. עוד 18 אחוזים חשבו שצה"ל לא חקר את המקרים

האלו בצורה מספקת, ול-18% לא הייתה דעה בנושא.

⁷⁴⁹ <https://www.mekomit.co.il/>

⁷⁵⁰ <https://www.idi.org.il/articles/57946> ; גם <https://www.idi.org.il/articles/58604>

⁷⁵¹ <https://www.idi.org.il/articles/58980>

⁷⁵² [https://www.haaretz.com/israel-news/2025-06-10/ty-article/.premium/64-of-israelis-see-no-need-for-more-](https://www.haaretz.com/israel-news/2025-06-10/ty-article/.premium/64-of-israelis-see-no-need-for-more-reporting-on-gazans-sufferings/00000197-59e8-deed-a9bf-5def9d770000)

[reporting-on-gazans-sufferings/00000197-59e8-deed-a9bf-5def9d770000](https://www.haaretz.com/israel-news/2025-06-10/ty-article/.premium/64-of-israelis-see-no-need-for-more-reporting-on-gazans-sufferings/00000197-59e8-deed-a9bf-5def9d770000)

⁷⁵³ <https://13tv.co.il/item/news/politics/politics/survey-904449424/?pid=98577> ; [https://www.mako.co.il/news-](https://www.mako.co.il/news-politics/2025_q1/Article-b259081b841e491027.htm)

[politics/2025_q1/Article-b259081b841e491027.htm](https://www.mako.co.il/news-politics/2025_q1/Article-b259081b841e491027.htm)

ועוד 14% מהמשיבים שתמכו בתוכנית רק אם תשלב "יישוב מחדש מרצון". רק 10% מהמשיבים אמרו שהתוכנית היא שגויה מבחינה מוסרית.⁷⁵⁴ סקר של מכון מחקר הגיע לתוצאות דומות וציין שבין המשיבים היהודים רק 3% חשבו שהתוכנית היא "לא מוסרית".⁷⁵⁵ סקר של אוניברסיטת פן סטייט ממרץ 2025 מצא ש-82% מהישראלים היהודים תמכו בסילוק בכוח של הפלסטינים מעזה, ש-47% תמכו ברעיון התנ"כי להרוג את כל התושבים של עיר כבושה, ו-65% האמינו שקיים עמלק בהווה (להרחבה בנושא ראו את החלק על דה-הומניזציה).⁷⁵⁶

מוסדות מדינת ישראל נמנעו לאורך השנים מקבלת אחריות על פגיעות בפלסטינים. מנגנוני הביטחון הישראליים אף פעלו להקשות על פלסטינים להגיש תביעות משפטיות,⁷⁵⁷ ושיעור כתבי האישום נגד חיילים נותר זניח עוד לפני פרוץ המלחמה. מבין 1,260 תלונות שהוגשו על פגיעות חיילים בפלסטינים ובכוחם בגדה המערבית בשנים 2017–2021, פחות מ-1% הובילו לכתבי אישום.⁷⁵⁸ תבנית פעולה מתמשכת זו נועדה להציג מראית עין של חקירה בפני משקיפים בינלאומיים, בעוד שבפועל שיעור כתבי האישום, המשפטים והעונשים היה מזערי — וכך שימש כעלה תאנה להסתרת מאות מקרים נוספים שבהם לא ננקטו צעדים פליליים.⁷⁵⁹

במקביל לכך, מערכת המשפט הישראלית — אותה ישראלים משבחים בזירה הבינלאומית, למשל בחוות הדעת של השופט אהרון ברק בבית הדין הבינלאומי לצדק ("ישראל היא דמוקרטיה עם מערכת חוק חזקה ומערכת משפט עצמאית")⁷⁶⁰ — המשיכה לשתוק. סקירה של החלטות בג"ץ לאורך המלחמה ממחישה שבג"ץ נתן אור ירוק למדיניות של ישראל להרעיב את רצועת עזה, להעלים אנשים (פלסטינים), למנוע מעיתונאים להיכנס לרצועת עזה ולמנוע מהצלב האדום להיפגש עם פלסטינים במערכת הכליאה הישראלית למרות דיווחים רבים על התנאים הקשים שחוו במערכת הכליאה הישראלית.⁷⁶¹

⁷⁵⁴ <https://www.jpost.com/israel-news/article-841693>

⁷⁵⁵ <https://jppi.org.il/en/>

⁷⁵⁶ <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-05-22/ty-article-magazine/.highlight/00000196-f3a3-d6d3-ab9e-f3bbf6070000> ; <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fbpb-us-e1.wpmucdn.com%2Fsites.psu.edu%2Fdist%2F5%2F129010%2Ffiles%2F2025%2F06%2FSorek-Eliminatory-attitudes-method.docx&wdOrigin=BROWSELINK> ; סקר זה הוביל לדיון ציבורי בישראל, ראו: <https://www.haaretz.com/israel-news/2025-06-03/ty-article/.premium/a-grim-poll-shows-most-jewish-israelis-support-expelling-gazans-its-brutal-and-true/00000197-3640-d9f1-abb7-7e742b300000> ; <https://www.mekomit.co.il/> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2025-06-03/ty-article-opinion/.premium/00000197-3587-d079-ab97-75c7b9390000> ; <https://www.facebook.com/100000436025845/posts/pfbid0FJUNJbrn8PAFZMHPUTdswcuwMJnVoqyWZp3AmktDXbzH41MfwMDzf2DSaYUJWUapl/?d=w>

⁷⁵⁷ <https://www.nytimes.com/2024/05/16/magazine/israel-west-bank-settler-violence-impunity.html>

⁷⁵⁸ <https://www.npr.org/2024/05/15/1250417719/israel-military-idf-investigations-icc>

⁷⁵⁹ ראו למשל: <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-08-01/ty-article-opinion/.premium/00000191-0e24-dc1a-a1b7-1ffc85020000>

⁷⁶⁰ <https://www.icj-cij.org/node/203452>

⁷⁶¹ <https://www.haaretz.co.il/magazine/2025-05-21/ty-article-magazine/.highlight/00000196-f2fd-d85b-af9f-fb6d236a0000> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-03-27/ty-article/.premium/00000195-d8ac-da7e-abd7-f9bc5f5d0000>

גרימת מוות לאוכלוסיה אזרחית

עודכן לאחרונה: 18.6.24

ישראל חונקת את האוכלוסיה הפלסטינית בעזה מתחילת המלחמה.⁷⁶² היעדר אספקה ברצועה – מצור – הייתה המדיניות המוצהרת של נציגים ישראליים מובילים מאז תחילת המלחמה.⁷⁶³ הפעילות הצבאית של ישראל גרמה להרס של הרבה מהתשתית המקומית לייצור מזון (אזורים חקלאיים, חממות, סירות דיג, מתקנים לייצור מזון כמו מאפיות ומפעלים),⁷⁶⁴ ופגעה, הרסה או הוציאה מכלל שימוש הרבה מתשתיות המים (בארות, מאגרי מים ומתקני התפלה).⁷⁶⁵ מאז תחילת המלחמה עד כה נכנסו בדרך כלל רק כ-150-100 משאיות (טעונות באופן מלא) מדי יום,⁷⁶⁶ מתוך כ-300 שנדרשות כדי לספק את הצרכים ההומניטריים ברצועה (בעיקר מזון ומים).⁷⁶⁷

ישראל משתמשת בסיוע ההומניטרי שנכנס לעזה ככלי נשק במלחמה, ומגבילה את כניסתו באופן שתלוי בהגיון פוליטי שאינו ברור לציבור.⁷⁶⁸ משאיות שמנסות להיכנס לרצועה נתקלות בקשיים רבים ואף לעיתים מותקפות על ידי צה"ל.⁷⁶⁹ רשימת הפריטים שכניסתם לרצועה אסורה אינה ברורה גם שישה חודשים לאחר תחילת המלחמה, אבל כללה קרואסוני שוקולד, מזון לבעלי חיים, קוצצי ציפורניים, צעצועים בקופסאות עץ, וקביים.⁷⁷⁰ במקרה אחד, למשל, לקח לארגון של האו"ם שלושה חודשים לקבל אישור להכניס לרצועה 500 טון של מזון לבעלי חיים.⁷⁷¹ המתאם ההומניטרי של האו"ם הסביר באפריל חלק מהדרכים שבהן ישראל מנעה מסיוע להיכנס. כך למשל, ישראל דרשה שמשאיות ייכנסו לעזה רק כשהן חצי מלאות, ודרשה הפרדה מלאה בין הנהגים המצרים (שנכנסים עם המשאית לרצועה, פורקים את המטען ועוזבים) ובין הנהגים הפלסטינים (שמחכים שהמצרים יעזבו, מגיעים, מטעינים את המשאית ומעבירים את המטען למחסן). לשיירות מזון לצפון רצועת עזה –

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israel-palestine/244-stopping-famine-gaza>⁷⁶²

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/defense-minister-announces-complete-siege-of-gaza-no-power-food-or-fuel/; <https://twitter.com/KnessetT/status/1716502486331113922>⁷⁶³

<https://policy-practice.oxfam.org/resources/inflicting-unprecedented-suffering-and-destruction-seven-ways-the-government-of-621591/> למשל⁷⁶⁴; עמוד 9

https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf

<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/flash-analysis-report-over-two-months-attacks-food-security-gaza-december-2023>; <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-167>⁷⁶⁵

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiZTVkYmEwNmMtZWYxNy00ODhlLWI2ZjctNjIzMzQ5OGQxNzY5IiwidCI6IjIwMmY2YTQxLTlWZTktNDE0MC04ZDNiLWZkZjVIZWNiNDE1NyIsImMiOiI9&pageName=ReportSection3306863add46319dc574> ; הנכנסות אבל דורשת שהן יהיו חצי מלאות

<https://news.un.org/en/story/2024/03/1147342>; <https://www.wfp.org/news/famine-imminent-northern-gaza>⁷⁶⁷

<https://www.ochaopt.org/data/crossings> ; <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-175>⁷⁶⁹ ; <https://www.ochaopt.org/content/remarks-media-secretary-general>; <https://edition.cnn.com/audio/podcasts/tug-of-war/episodes/0e6112dc-ae58-11ee-8bd1-6f9c6607fa1d> ; <https://jewishcurrents.org/israel-policy-starvation-gaza-aid> ; <https://www.nytimes.com/interactive/2024/03/20/world/middleeast/gaza-aid-delivery.html> ; <https://www.wfp.org/news/famine-imminent-northern-gaza-new-report-warns> ; <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israel-palestine/244-stopping-famine-gaza>⁷⁷⁰

<https://www.washingtonpost.com/world/2024/04/11/israel-aid-gaza-banned-blocked/>⁷⁷¹ ; <https://news.un.org/en/story/2024/04/1148296>

המקום בו האוכלוסיה סובלת מרעב – סיכוי גדול פי 3 לא לקבל אישור להיכנס בהשוואה לכל שיירת סיוע אחרת עם סוגים אחרים של מטען.⁷⁷²

בסוף מרץ, בשל עיכובים במערכת הישראלית של בדיקת משאיות הסיוע, כ-7,000 משאיות חיכו בצד המצרי של הגבול עם רצועת עזה כדי להעביר אספקה לתוך הרצועה (זמן ההמתנה הממוצע הוא 20 יום).⁷⁷³ בשבועיים הראשונים של מרץ, למשל, רק חצי ממשיות הסיוע ההומניטרי לצפון עזה שתוכננו יצאו אל הפועל. האחרות לא קיבלו אישור מצה"ל או נדחו.⁷⁷⁴ יחס דומה נמצא במאי.⁷⁷⁵ חלק מהמזון על גבי המשאיות נרקב בשל הזמן הארוך בו המשאיות עומדות בשמש.⁷⁷⁶

החל מפברואר, ישראל החלה להשתמש גם בחלוקת הסיוע ככלי נשק. בחודשים הראשונים של המלחמה, המשטרה האזרחית בעזה הייתה אחראית לחלוקת הסיוע ההומניטרי ברצועה, באמצעות משימות כמו שמירה על מחסנים, ליווי שיירות ופיקוח על חלוקת הסיוע. המדיניות של ישראל היא לא להבחין בין הזרוע הצבאית של החמאס וחמאס כגוף הלא מדינתי שמושל ברצועה – ישראל רואה בשניהם חלק מאותו ארגון טרור. כפי שקצין צה"ל תיאר "משטרת חמאס היא חמאס... ולא נאפשר לחמאס לשלוט בסיוע ההומניטרי".⁷⁷⁷ בפברואר, ישראל תקפה מספר רכבי משטרה, ואז פיזרה פליירים שהציגו מכונית משטרה הרוסה עם כיתוב לפיו ישראל לא תאפשר למערכת הביטחון של חמאס להמשיך לפעול.⁷⁷⁸ בתגובה, המשטרה ברצועה הפסיקה את תפקידה. כעשרה ימים לאחר מכן, חלוקת הסיוע של האו"ם, ה-WFP, הפסיקה לחלק סיוע בשל הקריסה של הסדר החברתי ברצועה. ארגון אונר"א הפסיק גם הוא את החלוקה כמה ימים לאחר מכן.⁷⁷⁹ ארה"ב והאו"ם ביקשו מישראל להפסיק לתקוף את המשטרה האזרחית ברצועה כדי להימנע מ"קריסה מוחלטת של חוק וסדר" ברצועה.⁷⁸⁰ ישראל סירבה, וניסתה גישה אחרת – שליטה בעזה באמצעות משפחות מקומיות שיוכלו לפקח על העברת הסיוע.

"טבח הקמח" בסוף פברואר (מתואר למעלה) היה ככל הנראה תוצאה של גישתה של ישראל לנסות לתאם את חלוקת הסיוע באמצעות משפחה עזתית.⁷⁸¹ חמאס הגיב בניסיון להקים ועדות חירום מקומיות עבור ביטחון וחלוקת הסיוע ההומניטרי, ככל הנראה תוך שימוש בבית החולים אל-שיפא כדי לתאם ועדות אלו בצפון הרצועה.⁷⁸² ישראל הקטינה את מספר המשאיות שנכנסו לרצועה לפחות משליש ממה שהבטיחה בעבר,⁷⁸³ ותקפה שוב את השוטרים האחראים על חלוקת הסיוע.⁷⁸⁴ זה היה ההקשר לפשיטה השנייה של ישראל על אל-שיפא באמצע מרץ (דיון למטה ב-זום #1), במהלכה הרגה ישראל מספר בעלי תפקידים הקשורים לתיאום חלוקת הסיוע.⁷⁸⁵ בסוף מרץ, התקפות ישראליות על ועדות החירום הרגו יותר מ-70 אנשים

⁷⁷² <https://twitter.com/ChronicBabak/status/1778616402280059360> ; <https://webtv.un.org/en/asset/k1x/k1xkc2nwph>

⁷⁷³ <https://policy-practice.oxfam.org/resources/inflicting-unprecedented-suffering-and-destruction-seven-ways-the-government-of-621591/> ; https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/north-sinai-governor-to-un-chief-7000-gaza-aid-trucks-waiting-israel-holding-up-flow/

⁷⁷⁴ <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-140>

⁷⁷⁵ <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>

⁷⁷⁶ <https://www.nytimes.com/video/world/middleeast/100000009486472/gaza-food-aid-trucks-rafah-egypt.html>

⁷⁷⁷ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/21/gaza-police-aid-hamas/>

⁷⁷⁸ <https://www.ft.com/content/8aa813fc-a87e-4002-9aaf-890c111aacc35> ;

⁷⁷⁹ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/22/gaza-aid-deliveries-looting-police-hamas/> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/22/gaza-aid-deliveries-looting-police-hamas/> ;

⁷⁸⁰ <https://www.mekomit.co.il/https://twitter.com/idfonline/status/1770422130712146254> ; <https://www.axios.com/2024/02/24/gaza-humanitarian-aid-israel-hamas-police-biden> ;

⁷⁸¹ <https://www.nytimes.com/live/2024/02/18/world/israel-hamas-war-gaza-news> ; <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/244-stopping-famine-gaza>

⁷⁸² <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/244-stopping-famine-gaza>

⁷⁸³ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/22/gaza-aid-deliveries-looting-police-hamas/>

⁷⁸⁴ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-airstrike-in-rafah-killed-3-senior-officers-in-hamas-

⁷⁸⁵ <https://english.palinfo.com/news/2024/03/20/316217/> ; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777681986586325481> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/18/israel-hamas-gaza-shifa-issa/>

שהמתינו לסיוע, והועדות הפסיקו לעבוד. ישראל המשיכה להגביל את חלוקת הסיוע והודיעה לאו"ם שלא תאפשר יותר שיירות של אוגרא לצפון עזה.⁷⁸⁶ קציני משטרה אחרים המעורבים בחלוקת הסיוע ההומניטרי נהרגו באפריל.⁷⁸⁷

ניתוח של המידע שדווח מצא לפחות 80 התקפות נפרדות של ישראל על סיוע בעזה מאז ינואר ועד אמצע מאי. מתוכן, היו לפחות 37 התקפות על אזרחים שניסו לקבל סיוע.⁷⁸⁸

רעב והרעבה

דצמבר עד אפריל

מציאות המצור הובילה למחסור קיצוני בצרכים בסיסיים (מזון, מים, אנרגיה) ומצב הומניטרי שמתדרדר במהירות.⁷⁸⁹ דו"ח של עמותת International Crisis Group תיאר אנשים ברפיח בדצמבר עומדים בתור כעשר שעות, ארבעה ימים ברציפות כדי לקבל קמח. רבים עזבו בידיים ריקות.⁷⁹⁰ בינואר, סקר שנעשה בין בעלי חנויות מצא שקיים מחסור חמור במוצרי מזון בסיסיים – כ-81% מהפריטים אזלו במלאי, וב-19% האחרים נותרו מלאים מוגבלים בלבד.⁷⁹¹ המצב קיצוני יותר בצפון רצועת עזה. בתחילת פברואר, בצפון הרצועה, מחירו של שק קמח (30 שקל לפני המלחמה) הגיע לבין 500-1000 שקל, עליה של פי 15-30.⁷⁹² בסוף החודש, דווח ברשתות שמחירה של צלחת עם מעט בשר נא ואורז הגיע ל-95 דולר (כ-360 שקל).⁷⁹³ בעוד שאח בבית החולים אל-שיפא אמר שלא אכל לחם במשך כחודשיים, במהלכם התקיים ממזון לבעלי חיים.⁷⁹⁴ באותו הזמן, המומחה המוביל של האו"ם לזכות האנושית למזון תיאר את המציאות כ"מצב של ג'נוסייד", וה-World Food Programme הצהיר שעזתים החלו למות מסיבות הקשורות לרעב.⁷⁹⁵ בתחילת מרץ, ראש המועצה לביטחון תזונתי קרא להפסקת אש בשל האסון ההומניטרי בעזה.⁷⁹⁶ באפריל, מחירו של קילוגרם סוכר הגיע ל-19-30 דולר.⁷⁹⁷

⁷⁸⁶ <https://twitter.com/UNLazarini/status/1771917857598693549>

⁷⁸⁷ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/hamass-internal-security-chief-killed-in-northern-gaza-

; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-04-16/ty-article-live/0000018e-airstrike-idf-shin-bet-03e3b4-daaf-afaf-e7f555f60000?liveBlogItemId=1978850928#1978850928> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra13878899>

<https://gaza-aid-attacks.forensic-architecture.org/> ; ⁷⁸⁸

<https://twitter.com/ForensicArchi/status/1790796901123559572>

https://www.btsalem.org/sites/default/files/publications/202404_manufacturing_famine_heb.pdf ⁷⁸⁹

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/244-stopping-famine-gaza> ⁷⁹⁰

(הערת שוליים 54) ⁷⁹¹

https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf (עמ' 9) ⁷⁹²

<https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-02-07/ty-article-magazine/.highlight/0000018d-8213-daa1-a9fd->

; <https://www.france24.com/en/live-news/20231117-give-us-our-daily-bread-gaza-faces-flour-e21b04660000-crisis>

<https://twitter.com/HamzaAbuToha/status/1760588426103963720> ⁷⁹³

<https://twitter.com/MiddleEastEye/status/1762736475957829852> ⁷⁹⁴

; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68349031> ⁷⁹⁵

<https://www.theguardian.com/world/2024/feb/27/un-israel-food-starvation-palestinians-war-crime-genocide>

<https://www.haaretz.co.il/news/education/2024-03-03/ty-article/.premium/0000018e-03c5-da4e-adbf-83fdc01f0000> ⁷⁹⁶

<https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-04/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-a379-d315-ab9f-> ⁷⁹⁷

; <https://www.mekomit.co.il/ps/133730/aff98d4b0000>

נכון לאמצע אפריל לפחות 31 בני אדם, מהם 28 ילדים, בעזה מתו מתת-תזונה או היעדר נוזלים עד כה.⁷⁹⁸ בהקשר זה שר החוץ של האיחוד האירופי אמר למועצת הביטחון של האו"ם כי ישראל משתמשת ברעב ככלי מלחמה.⁷⁹⁹ עמותות מובילות של זכויות אדם כמו Oxfam ו-Human Rights Watch הגיעו למסקנה ש"ממשלת ישראל משתמשת בהרעבת אזרחים ככלי נשק בעזה".⁸⁰⁰ גורמים ישראליים מאשימים זאת דה פקטו,⁸⁰¹ ובמבט היסטורי רחב יותר ישראל השתמשה כך במזון לאורך עשרות שנים לפני המלחמה הנוכחית.⁸⁰² דו"ח של סמכות בינלאומית בנושאי תזונה וביטחון תזונתי מאמצע מרץ קבע שרעב (על פי ההגדרה כאן⁸⁰³) עתיד להתרחש בצפון הרצועה בחודשיים הקרובים.⁸⁰⁴ מידע אנקדוטלי מצפון הרצועה מאשש הערכה זו. בסוף מרץ הדובר של UNICEF סיפר כי ראה כתריסר ילדים "שלדיים" בבית חולים אחד בבית לאהיה.⁸⁰⁵ מחירו של שק קמח בצפון הרצועה עלה ל-275 דולר (ביחס ל-8 דולר לפני המלחמה) באמצע מרץ, במקביל לעליה חדה במקרי שוד.⁸⁰⁶ בסוף מרץ, מחירם של מעט עשרות קילוגרמים של ירקות הגיע לכ-3,000 דולר.⁸⁰⁷ חשוב לציין כי ההכנסה היומית הממוצעת בעזה לפני המלחמה הייתה 13-20 דולר ביום.⁸⁰⁸ המצב היה פחות קיצוני בדרום הרצועה, היכן שסקר בסוף מרץ מצא כי רק ל-44% מהאוכלוסיה היה מספיק מזון ומים ליום-יומיים הקרובים, ורק 19% היו יכולים להשיג מזון ומים ללא סיכון משמעותי.⁸⁰⁹ סיפורים אישיים ממחישים את הפרטים הללו.⁸¹⁰

כתוצאה מכך, רוב אוכלוסיית עזה נמצא בסכנת רעב.⁸¹¹ כבר בינואר, כמעט כל משקי הבית בעזה דילגו על ארוחות, ובין 50-80% ממשקי הבית לא אכלו במשך ימים שלמים.⁸¹² כ-90% מהאזרחים בעזה חוו "רמות גבוהות של חוסר ביטחון

-
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-160>; ⁷⁹⁸
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-192> ;
https://twitter.com/Sarah_Hassan94/status/1761372883278807170;
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1761322640935940449> ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1762518985633890640>;
<https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1762478847277084910> ;
https://twitter.com/save_children/status/1762543144061575626;
<https://twitter.com/alijla2021/status/1762535516774302206>; https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/two-babies-starve-to-death-in-northern-gaza-hamas-health-ministry/ ;
<https://twitter.com/FranceskAlbs/status/1763466551968035006>;
<https://twitter.com/FranceskAlbs/status/1764689858067358154>;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1764728907578712177> ;
<https://twitter.com/UNICEF/status/1764296731380920490> ; <https://euromedmonitor.org/en/article/6212/In-just-24-hours-two-children-and-an-elderly-man-starve-to-death-amid-rising-malnutrition-rates-in-Gaza> ;
<https://x.com/NourNaim88/status/1796267564953149612> ;
<https://x.com/AlMezanCenter/status/1801178293023994240> ;
<https://x.com/RamAbdu/status/1800824868453089426> ;
<https://apnews.com/video/europe-gaza-european-union-war-and-unrest-josep-borrell>;⁷⁹⁹
<https://www.hrw.org/news/2024/03/19/israeli-forces-conduct-gaza>⁸⁰⁰
<https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-warns-iran-over-gaza-israel-forms-emergency-war-cabinet-2023-10-11/>;⁸⁰¹
<https://www.nybooks.com/online/2024/03/30/the-road-to-famine-in-gaza>⁸⁰²
⁸⁰³ רעב, על פי ארגון זה, מוגדר כשילוב של שלושת התנאים הבאים: (1) 20% או יותר מבתי האב סובלים מהיעדר קיצוני של מזון. (2) 30% או יותר מהילדים סובלים מתת תזונה אקוטית. ו-(3) לפחות שני מבוגרים או ארבעה ילדים מתוך כל 10,000 בני אדם מתים מדי יום מרעב או ממחלות הקשורות לתת-תזונה.
<https://www.nytimes.com/2024/03/18/world/middleeast/gaza-famine-report-starvation.html>⁸⁰⁴
<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/22/unicef-official-utter-annihilation-gaza>⁸⁰⁵
<https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/22/gaza-aid-deliveries-looting-police-hamas/>⁸⁰⁶
<https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1770911921870446966>⁸⁰⁷
<https://www.state.gov/reports/2022-investment-climate-statements/west-bank-and-gaza/>⁸⁰⁸
⁸⁰⁹
<http://pcpsr.org/sites/default/files/Poll%2091%20English%20press%20release%2020%20March%202024.pdf>
עמוד 6
<https://www.thenation.com/article/world/gaza-starvation-denial-aipac/>⁸¹⁰
⁸¹¹ לזווית עם ניואנס על משמעות ההרעבה וביקורת על משמעות מדידות כמויות המזון והקלוריות הנצרכות:
<https://hazmanhazeh.org.il/hunger>
⁸¹²
https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Acute_Food_Insecurity_Nov2023_Feb2024.pdf ; <https://www.nytimes.com/2024/01/01/world/middleeast/gaza-israel-hunger.html> ;
<https://www.972mag.com/rafah-children-hunger-aid/>

תזונתי".⁸¹³ מנהל ארגון הבריאות העולמי אמר בסוף ינואר שצוותים רפואיים ומטופלים חולים ופצועים מקבלים ארוחה אחת בלבד ביום.⁸¹⁴ כ-40% מהאוכלוסייה חווים "רמות חירום" של היעדר מזון ומעל 15% (378,000) חווים רמות קטסטרופליות של היעדר מזון שמוגדרת כ"היעדר קיצוני של מזון, רעב ושחיקה מוחלטת של אפשרויות ההתמודדות [עם המצב]".⁸¹⁵ בינואר, הכלכלן הראשי של ה-World Food Program הדגיש כי "בחיי מעולם לא ראיתי משהו דומה מבחינת החומרה, מבחינת ההיקף ומבחינת המהירות [של היעדר המזון]".⁸¹⁶ למרות האמור לעיל, קצינים בצה"ל דרשו להקטין עוד יותר את הסיוע ההומניטרי לרצועה.⁸¹⁷ חוקר חשוב של רעב ומנהל ה-World Peace Foundation הצהיר שלא ראה ב-40 שנות הקריירה שלו פשע מלחמה של הרעבה בהיקף דומה לנעשה בעזה.⁸¹⁸ הוא הצהיר עוד כי "הקפדנות, ההיקף והמהירות של הרס המערכות הנחוצות לקיום אנושי, והחלת המצור, חורגות מכל מקרה אחר של הרעבה מתוכננת ב-75 השנים האחרונות".⁸¹⁹

בפברואר, ארגון סיוע הצהיר ב-CNN שעזה היא המקרה עם ההתדרדרות המהירה ביותר שנרשמה אי פעם במצב תזונתי.⁸²⁰ בסוף פברואר ובתחילת מרץ כמחצית מהפעולות לחלוקת סיוע ההומניטרי לצפון רצועת עזה לא קיבלו גישה לאזור על ידי ישראל.⁸²¹ יותר מפעם אחת, צה"ל תקף שיירה שנועדה לספק מזון לעזתיים.⁸²² באמצע מרץ, שר החוץ של הממלכה המאוחדת תיאר שורה של מכשולים שבאמצעותם ישראל עיכבה את חלוקת הסיוע ההומניטרי, ובכך דה פקטו האשים את ישראל באסון ההומניטרי ואת הדובר של ישראל במסירת מידע לא נכון.⁸²³ בסוף מרץ, בית הדין הבינלאומי לצדק הורה לישראל לאפשר הכנסת מזון לרצועת עזה ללא מגבלה.⁸²⁴ בתחילת אפריל, קבוצה של מומחים לסיוע ההומניטרי בממשלת ארה"ב הזהירו אחרים בממשל באופן פרטי שהתפשטות הרעב בעזה היא "חסרת תקדים בהיסטוריה המודרנית".⁸²⁵ באותו הזמן, Oxfam טען שאנשים בצפון הרצועה נאלצו לשרוד על ממוצע של 245 קלוריות ליום מאז ינואר, מספר שמהווה פחות מ-12% מתצרוכת המזון המומלצת ליום.⁸²⁶ למרות דיווחים ראשוניים על העלאת כמות הסיוע הנכנס לרצועה בתחילת אפריל, באמצע אפריל נציג של האו"ם אמר שבשבוע הקודם ישראל דחתה יותר מ-40% מבקשות האו"ם לתאם העברת סיוע לצפון הרצועה, וטען ש"אנחנו מתמודדים עם מין ריקוד שבו אנחנו עושים צעד קדימה ושניים אחורה או שני צעדים קדימה וצעד אחורה, מה שמשאיר אותנו תמיד באותה נקודה".⁸²⁷ בסוף אפריל, הודלף מסמך של ממשלת ארה"ב אשר נכתב על ידי מומחים אמריקאים לביטחון תזונתי במשרד החוץ וב-USAID שקבע שרעב בעזה הוא בלתי נמנע, ושקצב ההתדרדרות של הביטחון התזונתי בעזה גבוה באופן אקספוננציאלי ממקרי הרעב האחרים של המאה ה-21 בסומליה (2011) ובדרום סודן (2017).⁸²⁸ דו"ח של קבוצת ארגוני סיוע בהובלת סוכנות הילדים של האו"ם הצהיר בסוף פברואר שלמעלה מ-90%

-
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-113>;⁸¹³
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-21/ty-article/.premium/0000018c-8908-d60e-afdf-ed0e2bb70000>
<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-on-gaza--the-who-executive-board--trans-fats-and-leprosy>⁸¹⁴
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-113>⁸¹⁵
<https://www.newyorker.com/news/q-and-a/gaza-is-starving>⁸¹⁶
<https://news.walla.co.il/item/3633138>⁸¹⁷
https://youtu.be/0pGgFZovlAw?si=mone7185_SobAivS&t=875;⁸¹⁸
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/21/we-are-about-to-witness-the-most-intense-famine-since-world-war-ii-in-gaza>;
https://www.democracynow.org/2024/2/5/alex_de_waal;
<https://www.nytimes.com/2024/01/11/health/gaza-israel-hunger-starvation.html>⁸¹⁹
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/jan/31/israel-gaza-starvation-international-law>;
<https://jewishcurrents.org/israel-policy-starvation-gaza-aid>
<https://twitter.com/MedicalAidPal/status/1763172220900151317>⁸²⁰
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-140>⁸²¹
<https://palestine.un.org/en/259747-food-convoy-waiting-move-northern-gaza-was-hit-israeli-naval-gunfire>⁸²²

למשל-
<https://www.theguardian.com/politics/2024/mar/21/david-cameron-accuses-israel-of-blocking-key-aid>⁸²³
<https://committees.parliament.uk/publications/44011/documents/217998/default/crossing-in-gaza>;
<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/28/famine-is-setting-in-icj-orders-israel-to-unblock-gaza-food-aid>⁸²⁴
https://www.huffpost.com/entry/gaza-collapse-famine_n_660c96ae4b0328a72be47f5⁸²⁵
<https://www.oxfam.org/en/press-releases/people-northern-gaza-forced-survive-245-calories-day-less-can-beans-oxfam>⁸²⁶
<https://www.yahoo.com/news/u-n-official-says-israel-175312452.html>⁸²⁷
<https://www.devex.com/news/exclusive-usaid-officials-say-israel-breached-us-directive-on-gaza-aid-107545>⁸²⁸

מהילדים בעזה חווים מחסור קשה במזון ובגיוון, ואחוז דומה סובל ממחלות זיהומיות. 70% מקבוצת גיל זו סבלה משלשולים בשבועיים במהלך פברואר.⁸²⁹ תמונות וסרטונים מהרצועה מהווים עדות נוספת לטענות אלו.⁸³⁰

מאי ויוני

למרות שבאפריל חלה עליה בכמות הסיוע ההומניטרי שנכנסה לרצועה, לפחות באופן חלקי בשל לחץ בינלאומי לאחר שישראל הפציצה את עובדי ה-World Central Kitchen, כמות הסיוע שנכנסה לעזה קטנה משמעותית שוב במאי, הפעם בשל הלחימה בצפון ובדרום הרצועה, במהלכה ישראל השתלטה על מעבר רפיח למצרים.⁸³¹ בשאר מאי, כמות המזון שנכנסה לעזה ירדה ב-70%⁸³² (הסתירה עם מספרים ישראליים נובעת מדרכים שונות לספור את מספר המשאיות שנכנסו לעזה,⁸³³ כמו גם כניסתן של משאיות מסחריות של מזון).⁸³⁴ ה-World Food Program עצר את הסיוע ההומניטרי ברפיח בשל היעדר אספקה וחוסר ביטחון.⁸³⁵ המזח האמריקאי,⁸³⁶ שהיה אמור לספק דרך גישה נוספת לסיוע ההומניטרי (ועלה 320 מיליון דולר), נתקל בבעיות מתחילתו והיה לא אפקטיבי להעברת סיוע – כולל הפסקת פעילותו – עד לתחילת יוני, לפני שנגרר שוב לאשדוד באמצע יוני.⁸³⁷ ישראל אישרה מחדש כניסה של משאיות מסחריות עם מזון בסוף מאי, אבל מספרן של משאיות אלו היה קטן בהרבה מכמות הסיוע ההומניטרי שנכנסה (שכאמור היה מעט מדי לצרכי האוכלוסיה).⁸³⁸ בסוף מאי, סקר בקרב עזתים בדרום הרצועה מצא של-64% היה מספיק מזון ליום או יומיים (44% במרץ) ו-26% יכלו לגשת למקום כדי לקבל סיוע במזון ובמים ללא סיכוי רציני לעצמם (ביחס ל-19% במרץ).⁸³⁹

דיווחים נוספים במאי ויוני המשיכו להצביע על משבר משמעותי. ארגון ה-Famine Early Warning Systems Network (FEWS NET) אמר ש"ייתכן, אם לא סביר" שכבר החל רעב בצפון עזה מאז אפריל, ושייתכן שהרעב ימשיך באזור עד יולי. זו הייתה הפעם הראשונה שארגון קבע שייתכן וכבר מתרחש רעב.⁸⁴⁰ חוסר הביטחון נבע מקשיים רבים סביב המידע המוגבל, מצב דומה שנעשה במקרי רעב אחרים. בין אם מדובר ברעב על פי ההגדרה הטכנית, הארגון קבע ש"תת תזונה אקוטית בקרב ילדים היא גבוהה מאוד והדבר יגרום לנזקים פיזיולוגיים בלתי הפיכים".⁸⁴¹ ה-World Food and Agriculture Organization Program וה-Food and Agriculture Organization אמרו שהרעב מחמיר, במיוחד בצפון עזה, בשל המגבלות הקשות

-
- <https://www.nutritioncluster.net/sites/nutritioncluster.com/files/2024-02/GAZA-Nutrition-vulnerability-and->⁸²⁹
; <https://www.theguardian.com/world/live/2024/feb/20/middle-east-crisis-live-israel-gaza-yemen-SitAn-v7.pdf>
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1750503719806923075>;⁸³⁰
<https://twitter.com/NABEELRAJAB/status/1750017231197544706>;
<https://twitter.com/jakeshieldsajj/status/1751580352601309591>
<https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/22/gaza-famine-aid-israel-hamas/>⁸³¹
<https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/30/israel-hamas-war-news-gaza-palestine-rafah/>⁸³²
; <https://apnews.com/article/israel-palestinians-west-bank-jenin-raid-a3320a77a3a6ccff41db2a4bc63e4aa3>⁸³³
<https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/30/israel-hamas-war-news-gaza-palestine-rafah/>
<https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-reopens-gaza-food-sales-rafah-raid-chokes-aid-2024-05-30/>⁸³⁴
<https://apnews.com/article/israel-palestinians-west-bank-jenin-raid-a3320a77a3a6ccff41db2a4bc63e4aa3>⁸³⁵
<https://www.nytimes.com/interactive/2024/04/27/world/middleeast/gaza-pier-israel-hamas-war.html>⁸³⁶
; <https://apnews.com/article/us-pier-gaza-famine-israel-1feae14dac670bb4de0467988799c5c6>⁸³⁷
<https://www.nytimes.com/2024/05/21/world/middleeast/gaza-aid-pier-food.html> ;
<https://news.usni.org/2024/05/23/u-s-soldier-critically-injured-during-gaza-pier-operation-2-other-service-members-hurt> ; <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/3787939/high-sea-states-impact-army-vessels/> ; <https://www.cnn.com/2024/05/28/politics/us-gaza-pier-broken-apart/index.html> ; <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/3808303/us-central-command-moves-pier-ahead-of-high-seas/>
<https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-reopens-gaza-food-sales-rafah-raid-chokes-aid-2024-05-30/>⁸³⁸
; להיקף היחסי של כמות הסיוע בין הסקטור ההומניטרי לסקטור הפרטי ראה למשל:
<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>
<https://pcpsr.org/en/node/980>⁸³⁹
<https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-hamas-famine-0056ceecdb4ae3bee5f64c54ab034c7e> ;⁸⁴⁰
https://fews.net/sites/default/files/2024-06/Gaza-Targeted-Analysis-Update-042024-Final_3.pdf
<https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-hamas-famine-0056ceecdb4ae3bee5f64c54ab034c7e> ;⁸⁴¹
https://fews.net/sites/default/files/2024-06/Gaza-Targeted-Analysis-Update-042024-Final_3.pdf

על הגישה לסיוע הומניטרי וקריסת מערכת המזון המקומית.⁸⁴² הבכיר האחראי על סיוע באו"ם אמר ש"כמעט בלתי אפשרי לבצע חלוקת סיוע" בעזה.⁸⁴³ דוברת של ארגון הבריאות העולמי אמרה במאי ש-85% מהילדים ברצועה "לא אכלו במשך יממה שלמה לפחות פעם אחת בשלושת הימים [האחרונים]" וש"ילדים מורעבים".⁸⁴⁴ בסוף מאי ראש ה-USAID אמרה שהמצב בעזה "קשה יותר... מאשר כל זמן אחר בעבר".⁸⁴⁵ דובר של UNICEF ניסה להעביר אספקה תזונתית ורפואית לצפון עזה באמצע יוני. למרות שקיבל את האישורים הנדרשים מראש, כשהגיע לשטח לא אישרו לו להיכנס ושלחו את המשאיות שהביא בחזרה לאחר המתנה ארוכה.⁸⁴⁶ מצד שני, קבוצת חוקרים ישראלית ניסתה לטעון בנייר עמדה שכמות המזון הזמינה שנכנסה לעזה גדלה בין ינואר לאפריל, אבל המחקר שביצעו כולל מספר בעיות מתודולוגיות מהותיות.⁸⁴⁷

ממצאים נוספים

עדויות מהרצועה מציגות את הפעולות שאותן מבצעים העזתים המיואשים מהיעדר המזון.⁸⁴⁸ כך למשל אזרחים נאלצים לאכול בשר סוס,⁸⁴⁹ דשא ולשתות מים מזוהמים או מי ים בשל הרעב.⁸⁵⁰ סרטון מציג עזתים השוחים באזור מוצף במי שופכין כדי לנסות ולהוציא חבילת סיוע מוצנחת שנפלה לתוכו.⁸⁵¹ נכון לסוף מרץ, מתו כ-18 עזתים מנסיבות הקשורות לסיוע המוצנח – חבילות שנפלו על אנשים, דוחק וטביעה בים בניסיון לחילוץ חבילות סיוע.⁸⁵² אחרים נפלו וכנראה נהרגו לאחר שהבניין שעליו טיפסו כדי להשיג חבילת סיוע הומניטרי קרס.⁸⁵³

כ-60 אחוזים מהציבור היהודי מתנגדים באופן קבוע להעברת סיוע הומניטרי לרצועת עזה.⁸⁵⁴ מפגינים יהודים מנעו לחלוטין מסיוע הומניטרי להיכנס לרצועה מספר פעמים בחודשים האחרונים.⁸⁵⁵ חיילים תיעדו עצמם הורסים מחסני מזון ושורפים

-
- ⁸⁴² ; <https://apnews.com/article/israel-hamas-war-hunger-un-07afb7fe4a1654f54b81b944a0dab535> ; <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000159235/download/> ; <https://x.com/UNReliefChief/status/1798118788576989489> ⁸⁴³ ; <https://x.com/UNGeneva/status/1796579174204813488> ; <https://news.un.org/en/story/2024/05/1150486> ⁸⁴⁴ ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/30/israel-hamas-war-news-gaza-palestine-rafah/> ⁸⁴⁵ ; <https://x.com/blarn357857/status/1801920586677154113> ⁸⁴⁶ ; ⁸⁴⁷ חוץ מהבעיה שהחוקרים לא עסקו בשלוש מתוך ארבע המרכיבים של ביטחון תזונתי (זמינות, גישה, שימוש ויציבות) והודו בכך, המחקר בעייתי מכיוון שבין השאר: (1) הוא בוחן את המגמה בין ינואר לאפריל, שהייתה חיובית בשל העליה בזמינות המזון באפריל אחרי ההתקפה על שיירת ה-World Central Kitchen, למרות שזמינות המזון מאוחר יותר ירדה (ראה בהמשך); (2) לא מבחין בין צפון הרצועה, היכן שכל העדויות מצביעות על היעדר ביטחון תזונתי חמור יותר, ושאר הרצועה; (3) מתעלם בהשוואה בין המזון הזמין לפני ואחרי המלחמה מכל הייצור המקומי של מזון בעזה לפני המלחמה, והשלכות הרס החקלאות והתעשייה על הביטחון התזונתי במלחמה; (4) לא מתייחס לפלסטינים כבני אדם, כולל היעדר התייחסות לתמותה הגבוהה ברצועה, הרס התשתיות, המוות של פלסטינים שניסו להשיג מזון, והמוות של פלסטינים מהיעדר מזון ומים. יש התייחסות לתמותה ישראלית ב-7.10; (5) מקבל ללא ביקורת את המספרים של מתאם הפעולות בשטחים, שטוען למשל ש-98.7% מכל המשאיות קיבלו אישור להיכנס לרצועה (עמ' 18) – מספרים שאינם תואמים את המציאות שעליה מדווחים רובם הגדול של הגורמים העוסקים או בוחנים את הנושא כמו האו"ם, מדינות אחרות, ותקשורת בינלאומית מחוץ לרצועה; (6) מקבל ללא ביקורת ממצאים כמו אלו לגבי המזח האמריקאי בעזה או הטענות שעלו בתחקיר הניו יורק טיימס Screams Without Words (הראשון נכשל והשני הוכר באופן נרחב כבעייתי מאוד, ראה למטה עבור שניהם). המחקר נמצא כאן: <https://biochem-food-nutrition.agri.huji.ac.il/sites/default/files/biochem-food-nutrition/files/preprint-nutritional-assessment-of-food-aid-delivered-to-gaza-via-israel-during-the-swords-of-iron-war.pdf> ; הסיקור בתקשורת הישראלית כאן: <https://www.ynet.co.il/news/article/bkojsnksa> ; <https://twitter.com/amirs74/status/1771198476446998611> ⁸⁴⁸ ; <https://www.france24.com/en/live-news/20240224-dead-horses-scraps-leaves-gaza-s-hungry-get-desperate> ; <https://twitter.com/KhalilAsslan/status/1773732648847876569> ⁸⁴⁹ ; <https://www.cnn.com/2024/01/30/middleeast/famine-looms-in-gaza-israel-war-intl/index.html> ⁸⁵⁰ ; <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-02-07/ty-article-magazine/.highlight/0000018d-8213-daa1-a9fd-e21b04660000> ; <https://www.youtube.com/watch?v=3mN1SRUx0R8> ⁸⁵¹ ; <https://twitter.com/sarabahaa94/status/1771278625175654815> ⁸⁵² ; <https://twitter.com/arixegal/status/1772657137136619838> ⁸⁵³ ; <https://www.cnn.com/2024/03/26/middleeast/palestinians-drown-gaza-aid-drop-intl/index.html> ⁸⁵⁴ ; <https://twitter.com/stairwayto3dom/status/1787522270555996657> ⁸⁵⁵ ; <https://www.idi.org.il/articles/52967> ⁸⁵⁶ ; <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-125> ⁸⁵⁷ ; <https://www.washingtonpost.com/world/interactive/2024/gaza-aid-truck-sea-airdrop/> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-01-30/ty-article/.premium/a-new-low-the-israelis-advocating-to-starve-the-people-of-gaza/0000018d-5b42-d0fc-a9bd-5f5fc0740000>

מזון בעזה.⁸⁵⁶ במאי, מתנחלים/מפגינים ישראלים חסמו⁸⁵⁷ ולעיתים תקפו שיירות שהביאו סיוע לעזה מירדן.⁸⁵⁸ התקפות אלו גרמו לנזק משמעותי למשאיות שהובילו את הסיוע, והשליכו את הסיוע על הכביש.⁸⁵⁹ חלק מההתקפות התרחשו בסמוך למחסומים של צה"ל ועדי ראייה סיפרו שחיילים ושוטרים אפשרו להרס ולביזה של הציוד ההומניטרי להתרחש.⁸⁶⁰ חסימות מזון אחרות התרחשו בערים מרכזיות – כולל ירושלים – עם מעט או ללא התערבות של המשטרה.⁸⁶¹ בשני מקרים לפחות משאיות הוצתו,⁸⁶² ובשני מקרים לפחות מתנחלים תקפו ופצעו את נהגי המשאיות הפלסטיניים שנזקקו לאשפוז (באחת הפעמים התברר לאחר מכן שהנהג לא הוביל סיוע לעזה).⁸⁶³ הפעולה נגד מעבר סיוע ההומניטרי לעזה חורגת מקבוצות שוליים. על פי תחקיר של הגרדיאן, חיילים ושוטרים ישראלים מעבירים מידע על משאיות הסיוע לקבוצות שחוסמות אותן.⁸⁶⁴ עדות נוספת לפופולריות של העמדה נגד הסיוע היא טענתו של סגן יושב ראש הכנסת שהוא בעצמו חסם משאיות סיוע עם רכבו הפרטי.⁸⁶⁵ באמצע יוני, המפכ"ל טען במכתב שהשר לביטחון לאומי – המקורב לקבוצות מתנחלים – ניסה למנוע את אבטחת שיירות הסיוע לעזה.⁸⁶⁶

מחסור שאינו מזון (חשמל, תרופות, מים)

נכון לזמן הכתיבה, מאז תחילת המלחמה אין אספקת חשמל ברצועת עזה (כלומר הפסקת חשמל מוחלטת. לשם השוואה, בשנים לפני המלחמה הייתה אספקת חשמל זמינה במשך כ-12-13 שעות ביום).⁸⁶⁷ בדצמבר מחירי הדלק עלו בלמעלה מ-

⁸⁵⁶ <https://policy-practice.oxfam.org/resources/inflicting-unprecedented-suffering-and-destruction-seven-ways-the-government-of-621591/>, עמוד 11

⁸⁵⁷ <https://twitter.com/JoshuaPHill/status/178940706155445951>

⁸⁵⁸ <https://www.reuters.com/world/middle-east/jordan-says-israeli-settlers-attacked-jordanian-aid-convoys-way-gaza-2024-05-01/>

⁸⁵⁹ <https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1787643854155321448> ; <https://twitter.com/adinitay/status/1787692297527693802> ; <https://politicallycorret.co.il/tyl-jerusalem/status/1790014518828920977> ;⁸⁶⁰

<https://twitter.com/barakavid/status/1790014518828920977> ;⁸⁶⁰

<https://twitter.com/SuppressedNws/status/1789963866404692320> ;

<https://twitter.com/jose23317578/status/1790002807312957511> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-13/ty-article/0000018f-73a1-ddbe-addf-77af249a0000> ;

https://twitter.com/Sapir_SLAM/status/1790049348065055039 ;

<https://twitter.com/ElishaYered/status/1790815866738671858> ;

<https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/21/israeli-soldiers-and-police-tipping-off-groups-that-attack-gaza-aid-trucks> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/26/west-bank-aid-trucks-gaza-settlers/>

<https://x.com/nirhasson/status/1792286756395462866> ;⁸⁶¹

<https://x.com/nirhasson/status/1792291838310727996> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/sjflyy00x0> ;

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-20/ty-article/.premium/0000018f-9268-d212-abcfd66d978d0000>

⁸⁶² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-13/ty-article/0000018f-73a1-ddbe-addf-77af249a0000> ;

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-05-17/ty-article-live/0000018f-833f-dd4f-ab8f-97bfba030000?liveBlogItemId=738950520#738950520> ;

<https://x.com/Mistaclim/status/1791402493173203356> ;

<https://twitter.com/adinitay/status/1790799451856015791> ;⁸⁶³

<https://twitter.com/JoshBreiner/status/1790802070817091935> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-05-17/ty-article-live/0000018f-833f-dd4f-ab8f-97bfba030000?liveBlogItemId=738950520#738950520>

⁸⁶⁴ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/21/israeli-soldiers-and-police-tipping-off-groups-that-attack-gaza-aid-trucks>

<https://twitter.com/lirishavit/status/1790723920221311015>⁸⁶⁵

<https://www.ynet.co.il/news/article/hj6opjuba>⁸⁶⁶

<https://www.ochaopt.org/page/gaza-strip-electricity-supply>⁸⁶⁷

500%.⁸⁶⁸ באפריל, מחירו של ליטר דלק היה 150 שקל.⁸⁶⁹ מחקר בנושא מצא שבינואר, כמות האור בלילה ברצועת עזה קטנה ב-84% (91% בעיר עזה) ביחס למצב לפני המלחמה.⁸⁷⁰ ממצא זה כולל אור שמגיע מכוחות צה"ל ששוהים בתוך הרצועה וככל הנראה מבתי החולים ברצועה, שמקבלים אספקת סולר לגנרטורים שלהם. על פי עדויות מהרצועה, ספרים מספריות אוניברסיטאיות נשרפו כחומר בערה בשביל לבשל מזון.⁸⁷¹

בנובמבר פורסם כי כמות המים המסופקת לאדם מדי יום הייתה 1.5-1.8 ליטר (הממוצע המינימלי הנדרש לשתייה וצרכי הגיינה הוא כ-15 ליטר ליום),⁸⁷² כמות שירדה לפחות מליטר לאדם בממוצע בפברואר.⁸⁷³ קיים אפילו מחסור של ציוד רפואי בסיסי. בשל היעדר פדי גזה, למשל, פדים משומשים עוברים חיטוי ונעשה בהם שימוש עבור מטופל אחר.⁸⁷⁴ עזתים החלו למות ממחלות בהן היה ניתן לטפל – כמו דלקת הכבד.⁸⁷⁵

בשל היעדר ציוד רפואי, ניתוחים רפואיים – כולל ניתוחים קיסריים וקטיעות איברים – נעשים ללא חומרי הרדמה או אספקת דם.⁸⁷⁶ בסרטון מהרצועה מוצג רופא עזתי שנאלץ לקטוע את רגלה של בתו על שולחן האוכל בביתו ללא חומרי הרדמה.⁸⁷⁷ סטודנט לרפואה בבית החולים אל-שיפא מספר על האופן שבו תפר את פניו של ילד שנפצע בהפצצה, בחושך וללא חומרי הרדמה, במשך שלוש שעות.⁸⁷⁸ מנתח בריטי שביקר בבית החולים אל-אקצא תיאר באו"ם סיפור של ילדה שנשרפה כל כך קשה עד שהוא ראה את עצמות הפנים שלה. לא היה לה סיכוי לשרוד והיא מתה בייסורים נוראיים מכיוון שלא היה מורפיום לתת לה, ומכיוון שלא היה מקום בו היה ניתן לשים אותה, היא פשוט הושארה למות על רצפת בית החולים. המנתח הצהיר שראה מקרים דומים רבים ותיאר חלק מהם.⁸⁷⁹ יש סיפורים רבים נוספים במדיה החברתית. לסיפורים אלו יש השלכות ארוכות טווח. למשל, כבר בינואר היו למעלה מ-1,000 ילדים עזתים שעברו כריתת איברים. כל אחד מהם יזדקק בעתיד ל-8-12 התערבויות ניתוחיות באיבר הקטוע במהלך התבגרותם.⁸⁸⁰

בשל מציאות זו, נשים הסובלות מדימום לאחר הלידה עוברות כריתות רחם, מה שמונע מהן ללדת ילדים בעתיד.⁸⁸¹ מנהלת מרחב המזרח התיכון ב-Oxfam אמרה ש"בין האימה והזוועה בעזה אנחנו עכשיו בשלב המזעזע שבו תינוקות מתים בגלל שלשולים והיפותרמיה. מזעזע שתינוקות מגיעים לעולם ובשל התנאים האפוקליפטיים סיכוייהם לשרוד נמוכים". במקרים מסוימים, נשים נאלצו ללדת בכיתות מלאות בכ-70 אנשים אחרים, מצב שתיארה המנהלת כ"פשוט לא אנושי".⁸⁸² שיעורי

⁸⁶⁸ <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000154766/download>

⁸⁶⁹ <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-04/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-a379-d315-ab9f-aff98d4b0000>

⁸⁷⁰ <https://www.care.org/news-and-stories/press-releases/care-warns-84-of-gazas-lights-extinguished-people-left-sick-and-starving/>

⁸⁷¹ <https://www.nbcnews.com/specials/gaza-universities-destroyed-israel-military-war/index.html>

⁸⁷² <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000154766/download/>

⁸⁷³ <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/27/un-israel-food-starvation-palestinians-war-crime-genocide>

⁸⁷⁴ <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena/israelpalestine/244-stopping-famine-gaza>

⁸⁷⁵ <https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1783398458004578791>

⁸⁷⁶ <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-32>; <https://www.trtworld.com/middle-east/nightmarish-gazas-pregnant-women-endure-c-sections-without-anesthesia-15823792>; <https://news.un.org/en/interview/2023/11/1143327>; <https://healthnews.com/news/c-sections-are-performed-without-anesthesia-in-gaza/>; https://www.juzoor.org/cached_uploads/download/2023/11/11/maternal-health-report-final-1699726911.pdf; <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-05-09/ty-article-magazine/.highlight/0000018f-5840-d348-a7bf-fee9cea00000>

⁸⁷⁷ <https://twitter.com/NourNaim88/status/1746887014337671410>

⁸⁷⁸ ולהתאים לה שם פרוטזה: <https://x.com/SkyNews/status/1797909777286090998>

⁸⁷⁹ <https://twitter.com/NourNaim88/status/1763960723695185934>; <https://www.telegraph.co.uk/global-health/science-and-disease/single-worst-top-oxford-surgeon-horrors-gaza-hospital/>; <https://www.newyorker.com/news/dispatch/the-children-who-lost-limbs-in-gaza>

⁸⁸⁰ <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/gaza-conflict-is-creating-a-generation-of-child-amputees/>

⁸⁸¹ https://www.juzoor.org/cached_uploads/download/2023/11/11/maternal-health-report-final-1699726911.pdf

⁸⁸² <https://www.oxfam.org/en/press-releases/babies-dying-preventable-causes-besieged-gaza-oxfam>; <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gazas-silent-killings-destruction-healthcare-system-rafah>

ההפלה ברצועה עלו ב-300% ביחס למצב לפני המלחמה.⁸⁸³ רופאה מארגון רופאים ללא גבולות ששהתה מספר שבועות בעזה הצהירה על הפגיעות המיוחדות של נשים מיניקות, שלא יכולות לייצר מספיק חלב בשל תת התזונה שלהן, ושל התינוקות שלהן, שלעיתים תכופות אין להם חלב אם או פורמולה בשל היעדר המים הנקיים בעזה.⁸⁸⁴ נשים עזתיות מתקשות למצוא תחבושות הגייניות, וחלקן משתמשות בתחליפים הכוללים בין השאר חלקים מהאוהלים בהם הן מתגוררות בזמן המחזור החודשי שלהן.⁸⁸⁵

מערכת הבריאות בעזה

מערכת הבריאות בעזה קרסה. 84 אחוז מכל תשתיות הבריאות ברצועה נפגעו או נהרסו.⁸⁸⁶ בשלב מסוים במלחמה, פחות משליש מבתי החולים ברצועה ורבע מהמרפאות שבה תפקדו באופן חלקי.⁸⁸⁷ נכון לזמן הכתיבה, בערך מחצית מבתי החולים ברצועה מתפקדים באופן חלקי.⁸⁸⁸ רופאים שהתנדבו ברצועה בזמן המלחמה מתארים סיפורי זוועה בנוגע לתנאים בתוך בתי החולים הצפופים, סוגי וכמות הפציעות, וההתקפות החוזרות על בתי חולים במלחמה.⁸⁸⁹ עד כה דווחו מעל מיליון מקרים של מחלות בעזה.⁸⁹⁰ נכון לאמצע יוני, דווחו למעלה מ-865,000 מקרים של זיהומים במערכת הנשימה.⁸⁹¹ למעלה מ-485,000 מקרי שלשולים דווחו, כולל מעל 113,000 בקרב ילדים בני 5 ומטה.⁸⁹² בשבוע באמצע דצמבר תועדו כ-3,200 מקרי שלשול ביום אצל ילדים מגיל 5 ומטה (ביחס לכ-500 מקרים בשבוע לפני המלחמה).⁸⁹³ יש במוצע מקלחת לכל 4,500 בני אדם בעזה, ושירותים לכל 220 בני אדם.⁸⁹⁴ קולות ציבוריים חשובים בישראל, כמו ראש המל"ל לשעבר ויועץ רשמי לשר הביטחון בזמן המלחמה,⁸⁹⁵ קראו לאפשר למחלות להדביק את האוכלוסיה האזרחית בעזה.⁸⁹⁶ דו"ח מאמצע מרץ מצא שכ-75% מהפסולת עזה מושלכת לאזורים אקראיים ולכן מזהמת את מי התהום, כך ש-97% מהמים אינם ראויים לשתיה.⁸⁹⁷ חשיפה לטמפרטורות גבוהות בתוך אוהלי הפליטים גרמה גם כן למוות של פלסטינים ששהו בהם.⁸⁹⁸

ישראל הוציאה מכלל שימוש את מערכת הבריאות ברצועה.⁸⁹⁹ בסוף פברואר, ראש "רופאים ללא גבולות" ציין כי "לא נותרה מערכת בריאות בעזה".⁹⁰⁰ ישראל הצדיקה זאת בטענות שבתי החולים והמרפאות שימשו למטרות צבאיות אבל ראש "רופאים ללא גבולות" ציין בסוף פברואר שהארגון שלו לא ראה שום הוכחה לכך מעבר לדבריה של ישראל.⁹⁰¹ באמצע מרץ, דו"ח של Oxfam מצא כי ישראל ממשיכה לחסום את הסיוע ההומניטרי בשבע דרכים שונות והזהיר שעזה "תסבול

-
- <https://jezebel.com/miscarriages-in-gaza-have-increased-300-under-israeli-1851168680>⁸⁸³
- <https://twitter.com/abierkhatib/status/1771451982500229193>⁸⁸⁴
- <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2024/01/11/1224201620/another-layer-of-misery-women-in-gaza-struggle-to-find-menstrual-pads-running-wa>⁸⁸⁵
- <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/14e309cd34e04e40b90eb19afa7b5d15-0280012024/original/Gaza-Interim-Damage-Assessment-032924-Final.pdf>⁸⁸⁶
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-192> ;⁸⁸⁷
- https://www.emro.who.int/images/stories/Sitrep_-_issue_27.pdf⁸⁸⁸
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>⁸⁸⁹
- https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-05-09/ty-https://www.youtube.com/watch?v=REnN_dLtrLA⁸⁹⁰
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>⁸⁹¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>⁸⁹²
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-86>⁸⁹³
- <https://www.who.int/news/item/21-12-2023-lethal-combination-of-hunger-and-disease-to-lead-to-more-deaths-in-gaza> ;⁸⁹⁴
- <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-59-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem> ;⁸⁹⁵
- https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf (עמ' 22-23)⁸⁹⁶
- <https://www.ynet.co.il/news/article/r1zlcnoga>⁸⁹⁷
- <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001462900>⁸⁹⁸
- <https://policy-practice.oxfam.org/resources/inflicting-unprecedented-suffering-and-destruction-seven-ways-the-government-of-621591/>⁸⁹⁹
- <https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1783397508154052793>⁹⁰⁰
- <https://www.nytimes.com/2024/04/26/world/middleeast/gaza-israel-hospitals-medical-system.html>⁹⁰¹
- <https://www.msf.org/msf-briefing-gaza-un-security-council>⁹⁰²
- <https://www.msf.org/msf-briefing-gaza-un-security-council>⁹⁰³

מוות המוני ממחלות ורעב, הרבה מעבר ל-31,000 ההרוגים במלחמה עד כה.⁹⁰² סמכות בינלאומית העוסקת בביטחון תזונתי ותזונה מצאה בדו"ח שהוציאה באמצע מרץ רמות קטסטרופליות של חוסר ביטחון תזונתי בכל הרצועה (55% מהתושבים בצפון ו-25% מהתושבים בדרום).⁹⁰³ דו"ח של "רופאים ללא גבולות" באפריל בנוגע למצב ברפיח זיהה מגמת עליה במספר המקרים של תת-תזונה והסיק שכמות החשיפה של האוכלוסיה לאירועים טראומטיים "קרעה לגזרים את הבריאות הנפשית של אוכלוסיית עזה". מערכת הבריאות ברצועה "נותרה שבורה", והדרך הארוכה וחסרת הוודאות לשיקומה תיקח שנים אם לא עשורים.⁹⁰⁴

כתוצאה מהתנאים שתוארו לעיל, ראש התוכנית לבריאות הציבור באוניברסיטת אדינבורו אמרה בדצמבר ש"העולם עשוי להתמודד עם מציאות שבה כמעט רבע מ-2 מיליון התושבים ברצועה – כמעט חצי מיליון בני אדם – ימותו בשנה הקרובה. ברוב המקרים, יהיה מדובר במוות בשל קריסת מערכת הבריאות, מגורמים אותם היה ניתן למנוע".⁹⁰⁵ חוקרים אחרים הגיעו למסקנות דומות ומפורטות יותר.⁹⁰⁶

⁹⁰² <https://www.oxfam.org/en/press-releases/israel-government-continues-block-aid-response-despite-icj-genocide-court-ruling>; <https://policy-practice.oxfam.org/resources/inflicting-unprecedented-suffering-and-destruction-seven-ways-the-government-of-621591/>

⁹⁰³ <https://www.nytimes.com/2024/03/18/world/middleeast/gaza-famine-report-starvation.html> ;

⁹⁰⁴ https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf

⁹⁰⁵ <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gazas-silent-killings-destruction-healthcare-system-rafah>

⁹⁰⁶ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/dec/29/health-organisations-disease-gaza-population-outbreaks-conflict> https://gaza-projections.org/gaza_projections_report.pdf

השיח הישראלי ודה-הומניזציה של פלסטינים

עודכן לאחרונה: 18.6.24

דה-הומניזציה במוסדות המדינה וצה"ל

הרבה מהמציאות שתוארה למעלה מתאפשר באמצעות דה-הומניזציה המתמשכת של הפלסטינים, במיוחד אלו שחיים בעזה, שמתוארת בחלק זה, ובאמצעות השיח והפרקטיקות שמרחיקים ומעלימים פלסטינים מעיני הציבור היהודי בישראל (בעניין זה ראה את החלק במסמך זה על תקשורת ותעמולה).⁹⁰⁷ דה-הומניזציה זו מגיעה מראשי המדינה. ראש הממשלה תיאר את הקונפליקט כ"מאבק בין בני אור ובני חושך, בין האנושות וחוק הג'ונגל",⁹⁰⁸ טען ש"המלחמה היא בין התרבות ובין ברבריות",⁹⁰⁹ והגדיר את המלחמה כמלחמה נגד עמלק המקראי בנאום ובאיגרת ששלח לחיילים.⁹¹⁰ כזכור, על פי התנ"ך צריך להשמיד את עמלק לחלוטין – גברים, נשים, ילדים ומקנה.⁹¹¹ נשיא מדינת ישראל טען שישראל אינה מבחינה בין אנשי חמאס ואזרחים כי "האומה השלמה שם [עזה] אחראית".⁹¹² הוא גם כתב באופן אישי מסר על פגז שנועד להפגיוז את הרצועה.⁹¹³ שר הביטחון תיאר את הפלסטינים בעזה כ"חיות אדם". לפחות חמישה שרים אחרים בממשלה אמרו דברים דומים, כולל בסוף מאי.⁹¹⁴ השר לביטחון פנים הורה ללוחמי מג"ב לירות במחבלים גם אם הם לא מהווים סכנה, בניגוד לנהלים.⁹¹⁵ השרה לשוויון חברתי וקידום מעמד האישה אמרה שהיא אישית גאה בהריסות של עזה ושכל תינוק, גם עוד 80 שנה, יספר לנכדיו מה עשו היהודים.⁹¹⁶ בסוף מרץ, היא טענה שישראל נלחמת בעמלקים "של ימינו" בהקשר ישיר של המצווה הדתית למחות את זכר עמלק.⁹¹⁷ חבר כנסת מהקואליציה אמר בטלוויזיה שנאמר לו ש"ברור שאנחנו צריכים להשמיד את כל העזתיים".⁹¹⁸ פוליטיקאים אחרים אמרו דברים דומים.⁹¹⁹ שגרירת ישראל בבריטניה הצדיקה את ההרס של עזה כי "כל בית ספר, כל מסגד, כל בית שני" כוללים כניסה למנהרה ולכן מהווים מטרה צבאית לגיטימית.⁹²⁰ במרץ גנרל לשעבר תיאר את האנשים בשלושה מקומות מהם ישראל נסוגה (עזה, הגדה המערבית ולבנון) כ"חיות אדם".⁹²¹ גם באמצע אפריל, שר האוצר הצהיר כי "יש בעזה 2 מיליון נאצים שרוצים לשחוט, לאנוס ולרצוח כל יהודי".⁹²² בתחילת מאי בעל תפקיד בליכוד טען ש"אין שם [בעזה] בלתי מעורבים, צריך להיכנס ולהרוג, ולהרוג, ולהרוג".⁹²³ באמצע יוני, משרד החוץ הפיק פרסומת בטוויטר שטענה ש"אין שם [בעזה] אזרחים חפים מפשע".⁹²⁴

⁹⁰⁷ <https://humanityjournal.org/blog/discourses-of-palestinian-disappearance/>

⁹⁰⁸ <https://www.snopes.com/fact-check/children-post-deleted-netanyahu/>

⁹⁰⁹ [https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-to-dutch-leader-this-war-is-civilization-vs-](https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-to-dutch-leader-this-war-is-civilization-vs-barbarism/)

[barbarism/](https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-to-dutch-leader-this-war-is-civilization-vs-barbarism/)

⁹¹⁰ <https://www.maariv.co.il/news/politics/Article-1049593>;

⁹¹¹ <https://www.npr.org/2023/11/07/1211133201/netanyahus-references-to-violent-biblical-passages-raise-alarm-among-critics>

⁹¹² שמואל א', ט"ו פסוקים ב'-ג'.

⁹¹³ https://www.huffpost.com/entry/israel-gaza-isaac-herzog_n_65295ee8e4b03ea0c004e2a8

⁹¹⁴ <https://www.haaretz.com/opinion/2024-01-03/ty-article/.premium/a-munition-signed-by-israeli-president-could-hit-a-child/0000018c-cbc4-d4e1-ad8f-fff5a0c70000>

⁹¹⁵ <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf> ; עמודים 60-62 ; גם

⁹¹⁶ <https://www.politico.eu/article/ron-prosor-israel-evoy-hamas-animals-must-be-destroyed> ;

⁹¹⁷ <https://x.com/ireallyhateyou/status/1798525376462725150>

⁹¹⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/bkxx1alf>

⁹¹⁹ <https://twitter.com/GolanMay/status/1759675501424042329>;

⁹²⁰ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1760354792663142557>

⁹²¹ <https://twitter.com/ytirawi/status/1771246005368861008>

⁹²² <https://www.youtube.com/watch?v=WMxNkQSfmQ>

⁹²³ <https://twitter.com/AmirHetsroni/status/1743063371551822292> , הדובר הוא משה פייגלין.

⁹²⁴ <https://www.ynet.co.il/news/article/syq0011n006>

⁹²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=cQtqvSYjMlc>

⁹²⁶ <https://twitter.com/GLZRadio/status/1773260052683469178>

⁹²⁷ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1781995666593456397> ;

⁹²⁸ <https://twitter.com/GLZRadio/status/1779764062433284213>

⁹²⁹ <https://twitter.com/MacaesBruno/status/1787573947690819907>

⁹³⁰ <https://x.com/MaxBlumenthal/status/180174535628962225>

מוסדות במערכת הביטחון הישראלית ביצעו דה-הומניזציה מתמשכת לפלסטינים. צה"ל הפעיל ערוץ טלגרם ("72 בתולות – ללא צנזורה") שהפעיל תעמולה על אזרחי ישראל באמצעות שיתוף של סרטונים ותמונות "בלעדיים" ולא מצונזרים שהציגו הרג וגופות של עזתים, תוך כדי שימוש בשפה בוטה שהשוותה את העזתים המתים לג'וקים ועכברושים.⁹²⁵ צה"ל פרסם סדרה של שמונה גליונות של קבצי שירה שנכתבו על ידי אזרחים, חיילים (כולל קצין חינוך ראשי) וחיילי מילואים שכללו תכני נקמה רבים כמו גם תכנים המתארים את המלחמה כמלחמת דת.⁹²⁶ חייל מילואים סיפר שצה"ל הביא רבנים במדים לדבר עם החיילים. לפחות במקרה אחד הרב אמר שצריך להשמיד ולירות בכולם.⁹²⁷ גישה דומה, הקוראת לחיסול כל העזתים, כולל ילדים, או לחלופין טיהור אתני של רצועת עזה, מופיעה בחשבונות המדיה החברתית של עשרות קצינים בדרג הביניים בצה"ל – שחלקם טוענים שמדובר בפעולה מוסרית.⁹²⁸ בינואר, מעל 130 קצינים בכירים במילואים המשרתים בעזה קראו לרמטכ"ל להטיל מצור על צפון רצועת עזה, למנוע הכנסת סיוע הומניטרי והפעלת בתי חולים באזור.⁹²⁹ באמצע מרץ מערכת הביטחון ניסתה להחזיר לעזה כ-20 ילדים ומבוגרים מעזה שמקבלים טיפולים מצילי חיים בבתי חולים במזרח ירושלים ובתל השומר.⁹³⁰ ההחלטה נדחתה בחודש לאחר בקשה של ארגון רופאים לזכויות אדם לבג"ץ.⁹³¹ באפריל, צה"ל פיזר שטרות מזויפים ברצועה ובהם מופיע דיוקן של מנהיג חמאס המקומי כעכברוש.⁹³²

במאי, צה"ל החל בקמפיין לסחוט עזתים באמצעות פליירים ואתר אינטרנט ייעודי. הקמפיין כיוון לעזתים שמסרו מידע על שכניהם – כולל זהותם המינית וקשרים מחוץ לנישואים – לשירותי הביטחון של חמאס. הפליירים כללו את תמונותיהם ומספרי תעודות זהות של 130 משתפי פעולה לכאורה כאלו (חלקם בבירור ילדים), וקראו למשתפי פעולה אחרים לפנות לצה"ל, ובמקביל פרסמו חלק מהפרטים האישיים של משתפי הפעולה עם חמאס. האתר הייעודי נועד לאפשר לעזתים לבדוק האם היו לכאורה מטרה לריגול. נטען שהמידע בפליירים ובאתר הגיעו מהמסמכים הפנימיים של חמאס שצה"ל תפס.⁹³³

דה-הומניזציה בצה"ל

⁹²⁵ צה"ל הכחיש בתחילת את הקשר שלו לערוץ. <https://www.haaretz.co.il/news/security/2023-12-12/ty-article/premium/0000018c-3918-dc03-a9ec-3d7b95f80000>; <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-02-04/ty-article/premium/0000018d-7042-dd6e-a98d-f462d6a00000>

⁹²⁶ <https://www.haaretz.co.il/gallery/literature/2024-03-26/ty-article-magazine/premium/0000018e-7ad9-d96c-af9f-7ed9e9fa0000>

⁹²⁷ <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-05-15/ty-article-magazine/highlight/0000018f-7c03-d808-a9bf-ff1745530000>

⁹²⁸ רשימה כאן (34 קצינים נכון לאמצע יוני): <https://x.com/ytirawi/status/1794826941209702699>; <https://x.com/ytirawi/status/1795152167457751511>; <https://x.com/ytirawi/status/1796122820683891010>; <https://x.com/ytirawi/status/1798073737893511506>; <https://x.com/ytirawi/status/1798998289456799978>; <https://x.com/ytirawi/status/1801344353375555936>; <https://zeteo.com/p/gaza-israel-genocide-soldier-> גם: <https://x.com/ytirawi/status/1801316437794963578> [rhetoric-instagram](https://x.com/ytirawi/status/1801316437794963578)

⁹²⁹ https://ynet-pic1.yit.co.il/picsserver5/wcm_upload_files/2024/01/21/S1mT5hcKp/merged.pdf; <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/israel-hamas-war-gaza-idf-aid-strike-world-central-kitchen/>

⁹³⁰ <https://www.ynet.co.il/health/article/h17117hua6>

⁹³¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-20/ty-article/premium/0000018e-5d54-d27e-a7af->

⁹³² https://twitter.com/PHR_IL/status/1770877688539988234 [7ffe83dc0000](https://twitter.com/N12News/status/1780977153166688378)

⁹³³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-21/ty-article/premium/0000018f-9b46-dce9-a1cf-ffc6dcee0000>; <https://mondoweiss.net/2024/05/israels-extortion-leaflets-and-namecheap-how-to-do-corporate-accountability-during-a-genocide/>

דה-ההומניזציה של הפלסטינים נורמטיבית, מתמשכת וברורה במאות רבות⁹³⁴ של תמונות וסרטונים, שכמעט כולם הועלו לרשתות חברתיות על ידי חיילי צה"ל.⁹³⁵ הסרטונים והתמונות מראים ירי באזרחים המניפים דגלים לבנים,⁹³⁶ התעללות בבני

(מאות בלינק – רבים אחרים בהמשך מסמך זה) <https://www.youtube.com/watch?v=JAT9NQ4WkE0>⁹³⁴
<https://www.pbs.org/newshour/world/videos-of-israeli-soldiers-acting-maliciously-emerge-amid-international-outcry-against-tactics-in-gaza> ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1757920440155242710> ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1761868392326148474> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1763708173905506449> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1763563991387746557> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1764384165724598533> ;
<https://www.wattan.net/ar/news/430229.html?fbclid=IwAR3bg9o99KfZMujG1phBISJxDhNWIMF6hAaL8nQI>
<https://twitter.com/ytirawi/status/1769359560131657965> ; עוד אוסף ב- <https://twitter.com/ytirawi/status/1771890196805517815> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772715497890394325> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772964108121313599> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1773452674802806910> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1773723836254450046> ;
<https://twitter.com/LensVeritatis/status/1774998396501373207> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1775998584506167408> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1776588809011970367> (אוסף) ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1776384065920217472> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1778542167612592554> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1790108960927719626> ; (אוסף) ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772964772629111095> ; <https://x.com/ytirawi/status/1791770589985640847> ;
<https://www.mako.co.il/news-אוסף-1792656511510143472> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1791770589985640847> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1795042539084345829> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1798765503940530377> ;
<https://zeteo.com/p/israel-soldier-genocide-instagram-facebook> ;
<https://twitter.com/middleeasteye/status/1744351540435935525> ;⁹³⁶
<https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1750601287102542296> ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1749971465422745729> ;
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf> ,
 208-218.

אדם,⁹³⁷ בשבויים ובגופות,⁹³⁸ הפגנות שמחה והתלהבות סביב פגיעה והרס של בתים,⁹³⁹ של מבנים ומוסדות שונים,⁹⁴⁰ של אתרים קדושים,⁹⁴¹ וכן ביזה וגניבה של רכוש פרטי,⁹⁴² כמו גם ירי אקראי,⁹⁴³ ירי בבעלי חיים מקומיים,⁹⁴⁴ הרס של רכוש

937

<https://www.mistaclim.org/he/post/%D7%94%D7%92%D7%99%D7%91%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%A9%D7%9C%D7%A0%D7%95> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1786440756573680082> ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1713533460290076817> : ⁹³⁸ שרשר ארוך של סרטונים ב: <https://twitter.com/ytirawi/status/1744296383174025397> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1745427870216851736> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1747994879156793524> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1752258519900766489> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1755891061015064836> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1758617748383453638> ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1758914324150538698> ; <https://twitter.com/angeloinchina/status/1759769783409738006> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1764778057364042167> ; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1764759225241129162> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1765447101100785887> ; <https://www.bellingcat.com/news/2024/03/05/social-media-posts-show-off-blindfolded-and-bound-palestinian-detainees/> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1767223231549718862> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1768061335030444144> ; <https://twitter.com/Aboujahjah/status/1769867124103598146> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1774197948487725476> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1778766344256737443> ; <https://x.com/ytirawi/status/1795048143261724958> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801560741138350491> ; ⁹³⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=KiC4ApANLwg> ; <https://www.youtube.com/watch?v=YiolU7WwpUQ> ; <https://www.middleeastmonitor.com/20240103-israeli-soldiers-invade-damaged-house-in-gaza-and-destroy-it/> ; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1743665392722059344> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1748137507319939548> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1746581304999542901> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1751618405453422875> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1753158451734220834> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1756458915473105113> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1757155595877032104> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1757163079207358570> ; <https://twitter.com/NourNaim88/status/1760434485957390399> ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1761849659671085212> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1761723209760608272> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1765297033093538206> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1771330290629157277> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1771541779453546829> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1772404140502630573> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1787814577033375768> ; <https://x.com/ytirawi/status/1794648644920238114> ; <https://x.com/ytirawi/status/1795114456936063484> ; <https://x.com/ytirawi/status/1796840765189988723> ; <https://x.com/ytirawi/status/1796999248841453615> ; <https://x.com/ytirawi/status/1798325368023384423> ; <https://x.com/ytirawi/status/1798685435356393524> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801743066497212733> ; ⁹⁴⁰ <https://twitter.com/ytirawi/status/1742346460559995063> ; <https://twitter.com/NourNaim88/status/1743626241104543942> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1760038133872095300> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1772713480140865594> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1780594979230109978> ; <https://x.com/ytirawi/status/1793934222341611526> ; <https://x.com/ytirawi/status/1794012735228825939> ; <https://x.com/KhaledYousry22/status/1798056593218760839> ; <https://x.com/ytirawi/status/1800455049296191612> ; ⁹⁴¹ https://www.youtube.com/watch?v=if_Z2ZeqrN8 ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1754458148276990180> ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1757054593656103198> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1777799671647191117> ;

פרטי, ⁹⁴⁵ שריפת ספרים בספריה, ⁹⁴⁶ השחתה של סמלים פלסטיניים, ⁹⁴⁷ ומוסלמיים ⁹⁴⁸ (כולל שריפת ספרי קוראן ⁹⁴⁹ והפיכת מסגדים למתחמי אוכל ⁹⁵⁰) והכרזה על נכבה חדשה. ⁹⁵¹ סרטונים רבים נוספים סוקרו בתחקירים של הניו יורק טיימס ⁹⁵² ושל CNN. ⁹⁵³

סרטון אחד, למשל, מציג עשרות פלסטינים שנלקחו מזוהר ויושבים באוטובוס בעודם קשורים וכשעיניהם מכוסות. חייל ישראלי דורש מהם להלל במשותף את משפחתו ולומר שהם רוצים להיות עבדים שלה "לנצח נצחים". ⁹⁵⁴ עדות של רופא עזתי מתארת את העינויים שמנהל בית החולים אל-שיפא שמוחזק על ידי ישראל חווה – הוא נאלץ לזחול על ארבע, עם שרשרת מסביב לצווארו, ולאכול מקערה כמו כלב. ⁹⁵⁵ מעוכב אחר סיפר כי חיילי צה"ל הביאו למקום בו הוחזק נשים שנלקחו מזוהר בעודן עירומות לחלוטין. השיער של חלק מהן נגזז. ⁹⁵⁶ אישה עזתית שעוכבה לאחר שהופרדה בכוח מילדיה

<https://twitter.com/ytirawi/status/1789978344311648368> ; <https://x.com/ytirawi/status/1798393141021553018> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1799879016436093021> ; <https://x.com/ytirawi/status/1800841913349894346>
<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/amid-ongoing-genocide-gaza-systematic-israeli-theft-occurring-palestinian-civilian-homes-enar>; <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-war-gaza-singer-helpless-israeli-soldier-filmed-tiktok-his-guitar> ;
<https://twitter.com/BCchutzpah19416/status/1750186862579269867>;
פירצות כאן [https://medium.com/@dillontelem/gaza-warzone-musings-a-soldiers-reflections-on-demolition-and-](https://medium.com/@dillontelem/gaza-warzone-musings-a-soldiers-reflections-on-demolition-and)
<https://twitter.com/adinitay/status/1756791144111816917> ; [humanity-7ddeac313c00](https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1757157210356936804)
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1757157210356936804> ;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1760426342753935765> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1761463006720926062> ;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1761815084081246331> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1762221066372485260> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772399473018192372> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1769705371935912186> ⁹⁴³ ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1769359560131657965> ;
<https://twitter.com/abierkhatib/status/1776475339595628838> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1789265125720920243> ; <https://x.com/arixegal/status/1793722854346990066>
https://twitter.com/Sarah_Hassan94/status/1754620276271149451 ⁹⁴⁴
; <https://twitter.com/ytirawi/status/1748130778737729911> ⁹⁴⁵
<https://twitter.com/ytirawi/status/1761472312908320798> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1764773062908547579> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765035342032142672> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772398568621346898> ;
<https://twitter.com/adinitay/status/1772903912867016869> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1776955769553867178> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1788192609900380361> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1786848576674443715> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1789325679525249441> ;
<https://x.com/NicoleNonya/status/1793681516846788943> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1796232276818424251> ; <https://x.com/ytirawi/status/1796239229779062919> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1801555895878361567> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801747288328479222> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1801740747453940209> ;
<https://www.snopes.com/fact-check/israeli-soldier-burning-books/> ⁹⁴⁶
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1742273606699106542> ; ⁹⁴⁷
<https://twitter.com/QudsNen/status/1743712184725594564> ;
<https://twitter.com/AlonLeeGreen/status/1787892635186712737> ;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1769378368431047090> ⁹⁴⁸
<https://x.com/ytirawi/status/1793756431881294035> גם ; <https://x.com/ytirawi/status/1793032057649512671> ⁹⁴⁹
<https://x.com/SuppressedNws/status/1801193479470534674> ⁹⁵⁰
; <https://x.com/YousefMunayyer/status/1791807669797347571> ⁹⁵¹
<https://x.com/ytirawi/status/1793047312115040450> ⁹⁵²
<https://www.nytimes.com/2024/02/06/world/middleeast/israel-idf-soldiers-war-social-media-video.html> ⁹⁵³
<https://twitter.com/amanpour/status/1758204651927744784> ⁹⁵⁴
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1752433175320478060> ⁹⁵⁵
<https://twitter.com/adham922/status/1756068057779245412> ⁹⁵⁶
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1756605167946899965>

אסתר בעודם יורים פצצת מרגמה למקום שרירותי בכל פעם שהשם "המן" הוזכר במגילה.⁹⁷⁵ בתחילת מאי, חיילים שהתכוננו להיכנס לרפיח קראו "יאללה לפרק את רפיח" כקריאת קרב.⁹⁷⁶

⁹⁷⁵<https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1771197890829898017>
⁹⁷⁶<https://twitter.com/ofercass/status/1787791098095534223>

חיילים רבים נוספים מצלמים סרטונים הומוריסטיים על חוויותיהם וההרס בעזה,⁹⁷⁷ מציגים את חוויותיהם כמשחק מחשב,⁹⁷⁸ או תכנים שמתעלמים מהמלחמה, כמו העברת שיעור יוגה בבית נטוש בעזה⁹⁷⁹ או חייל המחזיק שלט פרסומת למספרה ביהוד

<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1745063720080793681>; ⁹⁷⁷
<https://twitter.com/ytirawi/status/1745491460525375587>;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1748075046294163757>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1746696846817325288>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1746685595366125951>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1745973511301026092>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1749272544975229438>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1749593678861984045>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1750782757326795020>;
<https://twitter.com/NABEELRAJAB/status/1750228266193969448>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1750627849948532763>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1750540763413287350>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1749795644532035602>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1750197302579343870>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1753422534555427299>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1753536164085010674>;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1754091912040968444>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1754553057696784519>;
רשימה ארוכה של סרטונים נוספים כאן
; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1755973157515669708>
<https://twitter.com/ytirawi/status/1757094979460067773>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1760040514915553463>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1759307381169701366>;
<https://twitter.com/NaksBilal/status/1761825956950421858>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1761363322182516924>;
; <https://twitter.com/ytirawi/status/1761360983174316281>
<https://twitter.com/ytirawi/status/1762212629576069120>;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1762543392997703956>;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1766193632661447085>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1766178422361821416>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1766491956090155333>;
עוד רשימה של סרטונים ותמונות כאן:
<https://twitter.com/ytirawi/status/1767526884449853807>;
; <https://twitter.com/ytirawi/status/1766912143444656544>
<https://twitter.com/ytirawi/status/1767985211747270834>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1769374467732767049>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1769865723843588124>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1771544787264409759>;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1773452109532323868>;
<https://twitter.com/LensVeritatis/status/1774471148430111088>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1776049466656579639>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1764936131718635713>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1779619958126784854>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1782212698953990238>;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1785074198844453223>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1789942261209325757>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1789587485955072233>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1791167455731048886> ; <https://x.com/ytirawi/status/1792923935824048336>;
<https://x.com/ShaykhSulaiman/status/1792940664193470525>;
<https://x.com/Partisangirl/status/1793446435935211536>;
<https://x.com/NicoleNonya/status/1793684246512746500>;
<https://x.com/ytirawi/status/1794346305571184910> ; <https://x.com/ireallyhateyou/status/1794102771026723277>
; <https://x.com/KhaledYousry22/status/1795879315155910854>;
<https://x.com/ytirawi/status/1796228939251343652> ; <https://x.com/ytirawi/status/1798801765845897336>;
<https://x.com/KhaledYousry22/status/1800979476961984982>;
<https://x.com/ytirawi/status/1801359465419055210> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801379681423245664>;
<https://x.com/ytirawi/status/1801700803251695684> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801966059886399640>;
<https://x.com/ytirawi/status/1801973888529678428> ; <https://x.com/QudsNen/status/1802266606564675886>

כשמסביבו מוטלות גופות.⁹⁸⁰ קבוצה של חיילים חמושים במדים החזיקו שלטים עם האמירה "אנחנו חיילי צבא העם היהודי מימין ומשמאל לא נפשוט את המדים עד שנמחק ונשמד את עזה".⁹⁸¹ חייל אחד הביע רצון להרעיל את הקמח על המשאיות המביאות סיוע הומניטרי לעזתים.⁹⁸² תמונות אחרות כוללות שלטי בחירות של פוליטיקאים מקומיים (יהודים) ושלטים של רשת מסעדות עם הכיתוב "Coming soon".⁹⁸³ חלק מהמוטיבים החוזרים כוללים תכנים הקשורים להלבשה תחתונה של נשים עזתיות,⁹⁸⁴ או הצגת פריטים (כמו צעצועים) שנמצאו בבתי נטושים בעזה באופן הומוריסטי.⁹⁸⁵ עיתון "הארץ", המזוהה עם צד שמאל של המפה הפוליטית, פרסם ללא אירוניה כתבה שסוקרת את המזון המשובח של חיילי צה"ל המוצבים בבתי עזתיים נטושים בתוך הרצועה בזמן שבעליהם חווים רעב ופליטות.⁹⁸⁶ N12 סיקר בכתבה את הגרפיטי שחיילי צה"ל השאירו בבתי עזתיים באופן חיובי, ואפילו השווה את אחד החיילים לאמן בנקסי.⁹⁸⁷ צה"ל אפילו אפשר למשפיעני רשת להיכנס לרצועה ולצלם שם סרטונים, כמו למשל "ביקורת" על "מלון" (הרוס) בעזה.⁹⁸⁸ חייל צה"ל שסיפר על חוויותיו במלחמה אמר שהיו חיילים שנכנסו לרצועה כדי לראות את ההרס בסוג של תיירות.⁹⁸⁹

בסוף פברואר, הפרקליטות הצבאית הראשית הכירה בכך שמעשיהם של חיילי צה"ל מסוימים חצו את רף החוק הפלילי וציינה שיש לפעול לגביהם.⁹⁹⁰ מאז תחילת המלחמה לא ראיתי כמעט שום עדות לתהליכים פנימיים בצה"ל שאמורים לבלום

<https://x.com/ytirawi/status/1800822593777545634>⁹⁷⁸ ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1802060863731319253> ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1749956154975744455>⁹⁷⁹ ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1753536576791970148> ;
<https://twitter.com/EmilioMorenatti/status/1759669676810904020> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1766582097404137482> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1779481518580125800> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1755129771825000637>⁹⁸⁰ ;
<https://twitter.com/ozleisraelaza/status/1780525230064058757>⁹⁸¹ ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1780159773981220987>⁹⁸² ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1760407071747719357>⁹⁸³ ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1761039679212671105> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1760359033095991623>⁹⁸⁴ ;
<https://twitter.com/OwenJones84/status/1760640827720638639> ;
<https://twitter.com/wattheactualfuq/status/1760775215418634685> ;
https://twitter.com/bernstein_ariel/status/1761809205147717664 ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1762207301920776365> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1762201439785410805> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1763708246227865971> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1763708570514657704> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1764883823857218031> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765392369531187549> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1766016416371630284> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772748840388419826> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772964108121313599> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-soldiers-play-with-gaza-womens-underwear-online-posts-2024-03-28/> ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1775564585329729787> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1776717745045803169> ; <https://x.com/ytirawi/status/1794433825591738491> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1798797098801824165> ; <https://x.com/ytirawi/status/1801978091654279226> ;
<https://twitter.com/grapesofwhat/status/1761332020402118799>⁹⁸⁵ ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1762556002711289987> ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1763682787054211217> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1782216567431872723> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1784575504667890128> ; <https://x.com/ytirawi/status/1797962472399532407> ;
<https://www.haaretz.co.il/food/2024-02-13/ty-article-magazine/premium/0000018d-82c5-d6dc-ab9f-cffd1ebc0000>⁹⁸⁶ ;
https://www.mako.co.il/news-n12_magazine/781730bdada5e810/Article-979e397c1ea9f81027.htm⁹⁸⁷ ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1743296706576269446>⁹⁸⁸ ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1739728935779234254> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1801625890633159060> ;
<https://twitter.com/WarWatches/status/1783121782557352320>⁹⁸⁹ ;
<https://www.nytimes.com/live/2024/02/21/world/israel-hamas-war-gaza-news#the-israeli-militarys-top-lawyer-reports-some-troop-conduct-that-crosses-the-criminal-threshold>⁹⁹⁰ ; <https://www.haaretz.com/israel->

מעשים כאלו, ובמקרים המעטים בהם היו תהליכים כאלו ההשפעה על חיילי צה"ל שביצעו את הפעולות הייתה זניחה.⁹⁹¹ לדוגמא, באמצע מאי בזמן אחדות הסבבים של שימועים בבית הדין הבינלאומי לצדק, צה"ל הוציא מעזה חייל שסרטוני ההשחתה שלו הפכו לויראלים ברשת.⁹⁹² בסוף מאי הפרקליטה הצבאית הראשית אמרה כי מאז תחילת המלחמה הפרקליטות הצבאית פתחה ב-70 חקירות שכוללות מקרים של מות עצורים עזתים (על זה ראה למטה) וביזה.⁹⁹³ כפי שהעדויות במסמך זה מעידות, מדובר במספר זניח של חקירות ביחס לכמות העדויות ביחס לפשעים שנעשו.

דה-הומניזציה בחברה הישראלית

בחודש הראשון של המלחמה, כ-18 אלף קריאות לשטח, למחוק או להרוס את עזה הופיעו בטוויטר בעברית (לעומת 16 פעמים בחודש לפני המלחמה).⁹⁹⁴ קריאות דומות נמצאות במרחב הציבורי, למשל בגרפיטי במקומות ציבוריים.⁹⁹⁵ באוקטובר, היועצת של אשתו של ראש הממשלה קראה לענות את חמושי החמאס באופן גרפי.⁹⁹⁶ בנובמבר, כ-90 רופאים ישראלים חתמו על מכתב הקורא להפצצת בתי חולים בעזה,⁹⁹⁷ בעוד שהנשיא של האוניברסיטה הגדולה בישראל השווה את חמאס לעמלק.⁹⁹⁸ זמר פופולרי הופיע בפני חיילים ושלחב את הקהל בקללות קשות על עזה.⁹⁹⁹ בתחילת ינואר, רשימה ארוכה של רבנים, אקדמאים, אנשי ציבור ועשרה חברי כנסת קראו להפסקה מוחלטת של כל הסיוע ההומניטרי לעזה.¹⁰⁰⁰ בפברואר בכיר שב"כ לשעבר ועיתונאי בכיר הסכימו בערוץ חדשות מרכזי שעזתים מגיל 5 ומעלה אינם בלתי מעורבים.¹⁰⁰¹ רב העיר צפת השווה בין העזתים לעמלק וטען שיש להשמידם מהעולם.¹⁰⁰²

סקר באפריל מצא ש-42% מהישראלים היהודים חשבו שישראל לא צריכה לציית לחוקי הדין הבינלאומי.¹⁰⁰³ כלי תקשורת ישראלי הודיע בשמחה שמספר הערבים המתים בעזה גדול יותר מאשר בכל המלחמות הקודמות.¹⁰⁰⁴ עיתונאי חשוב אחר הצהיר בשידור חי בטלוויזיה "אין שמה חפים מפשע ברצועת עזה. אין שמה... והעובדה שהם עכשיו מבלים בים, במקום לרעוב, במקום להיות מטורטרים, במקום לעבור ייסורים קשים, במקום להתחבא מהפגזות... אנחנו היינו צריכים לראות שם הרבה יותר נקמה, הרבה יותר נהרות של דם של עזתים".¹⁰⁰⁵ תכנים דומים משודרים בערוצי הטלוויזיה הראשיים בישראל.¹⁰⁰⁶ מסרים דומים מתייחסים לערבים/פלסטינים באופן כללי. דוגמנית/משפיענית ישראלית קראה להשמיד את כל הפלסטינים בעלי האזרחות הישראלית,¹⁰⁰⁷ קריאה שנשמעה גם מפי צלם בערוץ 14.¹⁰⁰⁸ כשלושה בני משפחה ערבית ישראלית מתו בתאונת דרכים, ישראלים רבים הביעו שמחה ברשתות החברתיות תוך כדי שיח גזעני.¹⁰⁰⁹ די ג'יי ישראלי השמיע את הלחן של "שיישרף לכם הכפר" במסיבה, ובתגובה החוגגים החלו לשיר את הקריאה תוך כדי ריקוד.¹⁰¹⁰

[news/2024-02-21/ty-article/.premium/top-idf-lawyer-some-israeli-soldiers-have-engaged-in-criminal-behavior-during-war/0000018d-cbb5-d6e9-a38d-fbbdc0610000](https://www.ynet.co.il/news/article/hkrbsjbyvc)
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-11/ty-article/0000018e-2c36-d682-a9df-edbe2df50000>;⁹⁹¹
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/rjytktkra
<https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/750891/>;⁹⁹²
<https://www.ynet.co.il/news/article/hkrbsjbyvc>;⁹⁹³
<https://www.nytimes.com/2023/11/15/world/middleeast/israel-gaza-war-rhetoric.html>;⁹⁹⁴
<https://twitter.com/ytirawi/status/1790031034408394798>;⁹⁹⁵
<https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-war-sara-netanyahu-advisor-torture-gazans-rant>;⁹⁹⁶
<https://mondoweiss.net/2023/11/israeli-doctors-urge-the-bombing-of-gaza-hospitals/>;⁹⁹⁷
<https://www.hidabroot.org/article/1188125>;⁹⁹⁸
[; https://www.ice.co.il/social/news/article/988380](https://www.ice.co.il/social/news/article/988380) "עזה יא בת זונה, עזה יא שחורה, יא פח זבל, עזה יא שרמוטה"⁹⁹⁹
<https://twitter.com/shilofreid/status/1742919348401135788>;¹⁰⁰⁰
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1757837275830907052>;¹⁰⁰¹
<https://www.yeshiva.org.il/midrash/52638>;¹⁰⁰²
<https://www.inss.org.il/he/publication/swords-of-iron-15/>;¹⁰⁰³
https://twitter.com/itamar_green/status/1741504115874627765;¹⁰⁰⁴
<https://twitter.com/muhammadshehad2/status/1782029404916285857>;¹⁰⁰⁵
https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94_%D7%A9%D7%9C%D7%96%D7%99%D7%A0%D7%92%D7%A8;¹⁰⁰⁶
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1790909070708285910>;¹⁰⁰⁷
https://x.com/z_00plz/status/1791336664666603703;¹⁰⁰⁸
<https://x.com/ireallyhateyou/status/1794698212206653773>;¹⁰⁰⁹
https://x.com/Ahmad_tibi/status/1801934557723419012;¹⁰⁰⁹
https://x.com/z_00pIz/status/1802321259188920411;¹⁰¹⁰
<https://x.com/ireallyhateyou/status/1794351306028839298>

ערוץ טלגרם ישראלי עם 127,000 עוקבים שיתף תמונה של ילד עזתי עם שיתוק מוחין שמת מרעב ברצועה והציג אותו בהתלהבות כחיזור E.T. בסרט המשך.¹⁰¹¹ רב העומד בראש ישיבת הסדר אמר שעל פי ההלכה יש להרוג את כל הפלסטינים ברצועה, כולל תינוקות.¹⁰¹² סטנדאפיסט מפורסם צחק בקטע על העזתים שמתו בשגגה מפגיעת נפילות חבילות הסיוע ההומניטרי האווירי והגדיר אותם כ"מטומטמים".¹⁰¹³ התקשורת הישראלית פרסמה שיר ששרה מקהלת ילדים עם שורות כמו "עוד שנה, לא יהיה שם [בעזה] דבר ונחזור בבטחה לביתנו. תוך שנה, נחסל את כולם ונחזור אז לחרוש את שדותינו" (השיר המקורי הוסר).¹⁰¹⁴ מספר שירי מלחמה ישראליים בעברית פורסמו וזכו למיליוני צפיות ביוטיוב. השירים קוראים להתקפות חוזרות ונשנות על עזה, עושים דה-הומניזציה לעזתים ("כל הפאטמות שלכם נראות כמו פוטות [=זונות]"), ומביעים שמחה על כך שלעזתים אין מזון, מים או בית בעזה ("אין לכם לחם או מים. אה וגם אין לכם בית").¹⁰¹⁵ עיתונאי מרכזי אמר שהעזתים "הרוויחו את הגיהנום הזה ביושר, ואין בי מילגרם של אפפתיה".¹⁰¹⁶ פרשן חשוב אמר ש"כדי להשמיד את חמאס... אתה צריך להביא את רצועת עזה לאסון הומניטרי".¹⁰¹⁷ אנשי תקשורת ותרבות רבים אחרים אמרו דברים דומים.¹⁰¹⁸ קולות מהרחוב מדברים באופן גלוי וחיוכי בראיונות על הרג אזרחים פלסטינים.¹⁰¹⁹ חולצה בישראל כוללת את הכיתוב "שישרף לכם הכפר".¹⁰²⁰ לאחר שצה"ל הפציץ והרג 7 עובדים של עמותה בינלאומית (המקרה הוצג למעלה), ערוץ ישראלי פופולרי בטלגרם הביע שמחה על מותם של האזרחים הזרים תוך כדי הצגתם בצורה משפילה.¹⁰²¹ כשצה"ל הרג שלוש בנים וארבעה נכדים של אסמאעיל הנביה, אחד ממנהיגי חמאס,¹⁰²² עיתונאי אזכר את הציווי הדתי למחות את זכר עמלק.¹⁰²³ עיתונאי אחר צירף לתמונה של ההפצצה הישראלית ברפיח בסוף מאי שהרגה עשרות אזרחים בלתי מעורבים את הכיתוב "ההדלקה המרכזית השנה ברפיח" (האירוע התרחש בל"ג בעומר).¹⁰²⁴ קציני משטרה מסוימים תוארו כמאמינים שאין חפים מפשע בעזה, כולל אפילו עוברים בבטן אימם.¹⁰²⁵

מפגינים ישראליים ניסו פעמים רבות למנוע מסיוע הומניטרי להגיע לעזה, כולל באמצעות מסיבה מחוץ לחומת ההפרדה.¹⁰²⁶ לאחר "טבח הקמח" ב-29 בפברואר, השר לביטחון לאומי קרא "להעניק גיבוי מוחלט" לחיילים וטען ש"חייבים להפסיק להעביר את הסיוע [ההומניטרי]".¹⁰²⁷ מספר חיילים הסכים לגבי הפסקת הסיוע ההומניטרי לעזה.¹⁰²⁸ כשצה"ל העביר כ-70 יתומים לגדה המערבית כמחווה של רצון טוב לגרמניה, הוא ספג ביקורת קשה מצד פוליטיקאים והתקשורת.¹⁰²⁹ בתחילת

- ¹⁰¹¹ <https://twitter.com/CensoredMen/status/1765773664325075354>
- ¹⁰¹² <https://olam-katan.co.il/archives/12261> <https://www.ynet.co.il/news/article/sy3bfhu6p>
- ¹⁰¹³ גם; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1769159335299485732>
- ¹⁰¹⁴ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1784224046562816158>
- ¹⁰¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=RV0pEUXMz6M>
- ¹⁰¹⁶ גם; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1768989430084227090>
- ¹⁰¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=1rk3n9V-aQs>; <https://www.youtube.com/watch?v=sfZOJYA7EOg>
- ¹⁰¹⁸ <https://www.haaretz.co.il/gallery/media/2023-12-19/ty-article-magazine/.premium/0000018c-7d09-de44-a9be-7d9d47790000>
- ¹⁰¹⁹ <https://twitter.com/freyisrael1/status/1769996721591877793>
- ¹⁰²⁰ גם; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1768045698350465445>
- ¹⁰²¹ גם; <https://twitter.com/bokeralmog/status/1782777513678196933>
- ¹⁰²² <https://x.com/IsraelGaley/status/1799689832257749110>
- ¹⁰²³ <https://www.instagram.com/reel/C5YJhcgIsyz/>
- ¹⁰²⁴ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1780222143445205191>
- ¹⁰²⁵ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1775162156792631334>
- ¹⁰²⁶ <https://www.reuters.com/world/middle-east/three-sons-hamas-leader-haniyeh-killed-israeli-airstrike-2024-04-10/>
- ¹⁰²⁷ <https://twitter.com/ytirawi/status/1778072422530400755>
- ¹⁰²⁸ גם; <https://x.com/ytirawi/status/1794826941209702699>
- ¹⁰²⁹ <https://x.com/idanlandau/status/1794956280504930630>
- ¹⁰²⁶ גם; <https://twitter.com/AlissaShira/status/1787096840216654241>
- ¹⁰²⁷ גם; <https://twitter.com/LowkeyOnline/status/1757326323712774650>
- ¹⁰²⁸ גם; <https://twitter.com/loffredojeremy/status/1762480372963508266>
- ¹⁰²⁹ גם; <https://twitter.com/mekomit/status/1768220704833446359>
- ¹⁰²⁷ גם; <https://twitter.com/itamarbengvir/status/1763196768458604583>
- ¹⁰²⁸ גם; <https://twitter.com/ytirawi/status/1785410517823046018>
- ¹⁰²⁹ <https://www.inn.co.il/flash/981582>; https://www.mako.co.il/news-diplomatic/2024_q1/Article-ad64e47a0ed2e81026.htm; <https://www.zman.co.il/newsletter/2024-03-12/>; <https://www.jdn.co.il/news/2157725/>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-12/ty-article/.premium/0000018e-3344-d5ad-addf-7f5518fc0000>; <https://chabad.info/news/war/1063572/>; <https://news.walla.co.il/item/3649971>; <https://www.haaretz.co.il/magazine/on-the-line/2024-03-13/ty-article/.highlight/0000018e-32df-d897-a58f-b7dfad0b0000>

מאי, קהל ישראלי ניסה פעמיים לשרוף את המבנה המרכזי של אונר"א בירושלים, בקריאות "שיישרף לכם האו"ם".¹⁰³⁰ כשמונה הושעתה מכיוון שהשתתפה בצעדת נכבה עם דגלי פלסטין, הילדים בבית הספר שלה הפגינו נגדה בקריאות "שיישרף לכם הכפר".¹⁰³¹

דה-ההומניזציה של הפלסטינים קשורה קשר הדוק לעליה חדה במיליטריזם בישראל. עולם הדייטנג בישראל מעיד על שתי התופעות.¹⁰³² מאז תחילת המלחמה חיילים בסדיר ובמילואים העלו תמונות לחשבונותיהם במדיה החברתית, כולל חשבונות באפליקציות דייטנג, שכוללות תכני מלחמה – כמו למשל תמונות שלהם במדים עם כלי נשק, עומדים לפני בניינים הרוסים, יושבים בבתים נטושים, או מצלמים עצמם עם מעוככים עזתים.¹⁰³³ חשבון אחד בטינדר, למשל, כלל בביוגרפיה שלו "אנחנו לא פה רק כדי לזיין את חמאס".¹⁰³⁴ גברים ונשים, בקהילות ואפליקציות של סטרייטים ולהט"ב, דיווחו שתמונות אלו העלו את ה"ערך" של אלו שהעלו אותן (אפקט דומה דווח ביחס לחיילים במדים שישבו בברים).¹⁰³⁵ כל האמור נותן לגיטימציה ואף מתמרץ התנהגות אלימה במלחמה ברצועת עזה.

השפעות דה-ההומניזציה על פלסטינים מעוככים ועצורים

אלפי פלסטינים נלקחו והועברו למחנות בתוך ישראל.¹⁰³⁶ רבים מפלסטינים אלו (כ-85-90% על פי התקשורת הישראלית) נעצרו ללא כל קשר קונקרטי לחמאס.¹⁰³⁷ תנאי המעצר והאחזקה מזעזעים, כפי שמשורר עזתי תיאר באופן מפורט בכתבה ארוכה בניו יורקר בינואר.¹⁰³⁸ רבים אחרים ששוחררו סיפרו סיפורים דומים, כולל על עינויים שעברו.¹⁰³⁹ עמותה אחת

-
- <https://twitter.com/UNLazzarini/status/1788643951945150790>¹⁰³⁰
<https://x.com/AlonLeeGreen/status/1791788316943106366>¹⁰³¹
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-03-24/ty-article-magazine/.premium/were-not-only-here-to-fuck-1032>
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-03-24/ty-article-magazine/.premium/were-not-only-here-to-fuck-1033>
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-03-24/ty-article-magazine/.premium/were-not-only-here-to-fuck-1034>
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-03-24/ty-article-magazine/.premium/were-not-only-here-to-fuck-1035>
<https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/09/gaza-civilians-detained-israel/>;¹⁰³⁶
<https://twitter.com/YinonMagal/status/1754505872753979498>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1755342772670804416>;
<https://www.nytimes.com/2024/03/03/world/middleeast/unrwa-gaza-detention-israel.html>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1772380808327618560>;
 אחד עד ה-4:
https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/summary_on_detention_and_alleged_ill-treatmentupdated.pdf.
 כ-4,000, ויותר מ-1,500, שוחררו, מספרים שנראים כספירת חסר לאור המספר של אונר"א למעלה:
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-27/ty-article/.premium/0000018f-ba6b-dfb0-a7af-fb7b4c150000>
 על פי משרד התקשורת בעזה, לפחות 5,000 עזתים נעצרו:
<https://euromedmonitor.org/en/article/6342/Hostages-of-Israeli-revenge-in-the-Gaza-Strip-Testimonies-of-100-released-Palestinian-detainees-reveal-crimes-of-torture-cruel-treatment>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-10/ty-article/.premium/0000018c-542b-df2f-adac-fe2f4bf80000>¹⁰³⁷
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-27/ty-article/.premium/0000018f-ba6b-dfb0-a7af-fb7b4c150000>
<https://www.newyorker.com/magazine/2024/01/01/a-palestinian-poets-perilous-journey-out-of-gaza>¹⁰³⁸
<https://www.mekomit.co.il/20-שעות-על-הברכיים-מי-שזז-מוכה-אזרחים>;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1747273886264443173>;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1756754492790349978>;
<https://twitter.com/marwasf/status/1762590590737207562>;
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-10-23/ty-article/.premium/0000018b-5be6-d473-a5fb-7fed68c0000>;
<https://twitter.com/Kahlissee/status/1783737956026454347>;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1785941575157067916>;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1786857586098155534>;
<https://x.com/EuroMedHR/status/1794349445498421495>;
<https://x.com/ihcentoo/status/1797391918172659737>;
<https://euromedmonitor.org/en/article/6342/Hostages-of-Israeli-revenge-in-the-Gaza-Strip-עדויות רבות כאן;>

חיברה דו"ח על בסיס ראיונות עם 100 פלסטינים ששוחררו. הדו"ח חושף צורות שונות של עינויים והתעללויות במעוכבים, ומסכם ש"באופן קבוע ונרחב זה"ל מבצע פשעים של מעצר שרירותי, העלמה [של בני אדם] בכוח, הרג מכוון, עינויים, יחס לא-הומני, אלימות מינית ומניעת משפט הוגן".¹⁰⁴⁰ למשל, מספר פלסטינים סיפרו שזה"ל הביא אזרחים בקבוצות של 10-20 בני אדם בכל פעם למתקן בו הוחזקו כדי לצפות בעינויים שאותם עברו.¹⁰⁴¹ סרטונים ברשת משקפים תמונה דומה.¹⁰⁴² באחד, רופא עזתי סיפר שהוחזק למשך 45 יום, במהלכם עינויו היו מכוסות, והוא היה אזוק בידי וברגליו. לאחר מכן שוחרר.¹⁰⁴³ העמדה הרשמית של משרד הבריאות הנחתה שהכלואים יהיו אזוקים ועיניהם יהיו מכוסות כל העת.¹⁰⁴⁴

לפחות 8 אסירים/שבויים פלסטינים מתו בבתי כלא ישראליים מתחילת המלחמה,¹⁰⁴⁵ וגם שם מתקיימים תנאי מעצר מזעזעים.¹⁰⁴⁶ זה"ל הודה שפלסטינים אחרים שנעצרו בעזה מתו אבל סירב לספק פרטים נוספים,¹⁰⁴⁷ עד שבתחילת מרץ הארץ חשף ש-27 עזתים מתו במתקני מעצר זה"ליים מתחילת המלחמה.¹⁰⁴⁸ עד לסוף מאי, המספר עלה ל-35, מהם שניים מתו בדרך למתקן המעצר לאחר שחיילים היכו אותם ושניים מתו בשל הזנחה או טיפול לקוי.¹⁰⁴⁹ בתחילת יוני, מספר הפלסטינים שמתו בנסיבות פליליות לכאורה על פי זה"ל עלה ל-48.¹⁰⁵⁰ לשם השוואה, בכלא גואנטאמו האמריקאי הידוע לשמצה, מתו רק 9 עצורים במהלך יותר מ-20 שנות פעילותו.¹⁰⁵¹ זה"ל סירב לענות על השאלה האם פתח בחקירות מצ"ח בנוגע לעצורים שמתו.¹⁰⁵² בסוף מרץ, רופאים לזכויות אדם ישראל בחנו 10 מקרים של פלסטינים שמתו במתקני מעצר וכליאה, והשתתפו בניתוחים לאחר המוות של חמישה מהם. הניתוחים מצאו סימנים של תקיפה ואלימות קשים בשני מקרים, עדויות לבעיות רפואיות בארבעה מקרים, ובמקרה אחד סיבת המוות הספציפית הייתה הזנחה רפואית.¹⁰⁵³

על פי חוק שתוקן לאחר תחילת המלחמה, ניתן לעצור "לוחמים בלתי חוקיים" ל-45 ימים ללא צו כליאה, ולמנוע מהם להיפגש עם עורך דין עד ל-75 ימים (עד חצי שנה באישור שופט).¹⁰⁵⁴ נעשה בחוק שימוש, למשל, כדי לעצור ולכלוא אישה בת 82 החולה באלצהיימר למשך כמעט חודשיים.¹⁰⁵⁵ ישראל הכריזה שמשפחות של מעוכבים יכולות לפנות בעניינם רק אחרי 90 יום, אז הן צריכות לשלוח מייל לכתובת מייל גנרית כדי לנסות לתאם פגישה בין המעוכב ועורך דין.¹⁰⁵⁶ בשל

-
- ; [Testimonies-of-100-released-Palestinian-detainees-reveal-crimes-of-torture,-cruel-treatment](https://euromedmonitor.org/en/article/6367/Killing,-torture,-and-injections-of-unknown-substances:-Intl.-community-must-act-on-Israeli-violations-of-Gaza-detainees)
<https://euromedmonitor.org/en/article/6367/Killing,-torture,-and-injections-of-unknown-substances:-Intl.-community-must-act-on-Israeli-violations-of-Gaza-detainees>
<https://euromedmonitor.org/en/article/6342/Hostages-of-Israeli-revenge-in-the-Gaza-Strip:-Testimonies-of-100-released-Palestinian-detainees-reveal-crimes-of-torture,-cruel-treatment>¹⁰⁴⁰
<https://euromedmonitor.org/en/article/6153/>¹⁰⁴¹
https://twitter.com/brown_johnbrown/status/1743021596682371453; ¹⁰⁴²
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1753512387322474545> ;
<https://twitter.com/NourNaim88/status/1753044873974849578> ;
<https://twitter.com/arixegal/status/1759978751524212926> ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1780281723424547297>
<https://twitter.com/ReneeLevant/status/1754269959927079245>¹⁰⁴³
<https://img.mako.co.il/2023/12/20/MEDIC.pdf>¹⁰⁴⁴
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-06/ty-article-magazine/.premium/0000018c-3b9b-d11b-a3bf-ffbb16d80000>; <https://twitter.com/KhalilAsslan/status/1741926482463633866> ;
<https://twitter.com/MustafaBarghou1/status/1761325667252092984>
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1759571535637954816>¹⁰⁴⁶
<https://www.mekomit.co.il/20-שעות-על-הברכיים-מי-שזו-מופה-אזרחים/> ¹⁰⁴⁷
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-07/ty-article/.premium/0000018e-1240-df16-a58e-1ffedcf70000>¹⁰⁴⁸
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-28/ty-article/.premium/0000018f-bbb6-dc1f-abef-ffbf9de50000>¹⁰⁴⁹
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1781018819961454697> ; לדוגמאות: <https://twitter.com/RamAbdu/status/1789930610783408368>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-03/ty-article/.premium/0000018f-dab1-db0d-a98f-def9186a0000>¹⁰⁵⁰
<https://reprieve.org/uk/campaign/guantanamo/faq/>¹⁰⁵¹
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-01-02/ty-article/.premium/0000018c-c6e1-d6c4-ab8d-e7f5fd670000>¹⁰⁵²
<https://www.phr.org.il/wp-content/uploads/2024/03/Death-in-Israeli-Prisons-28.03.24-Ver.pdf>¹⁰⁵³
<https://www.mekomit.co.il/20-שעות-על-הברכיים-מי-שזו-מופה-אזרחים/> ¹⁰⁵⁴
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-02-01/ty-article/.premium/0000018d-5f18-d0af-a3af-7fbcea840000>¹⁰⁵⁵
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-02/ty-article/.premium/0000018f-3945-d516-afbf-ffc73dd00000>¹⁰⁵⁶

מדיניות זו, למשל, עזתי אחד שעוכב ביחד עם אשתו סיפר שבזמן העיכוב היא הופרדה מילדיהם הקטנים (בן 4 ובן חצי שנה) ומאז ששוחרר לא מצא אותה או אותם.¹⁰⁵⁷

פרטים מוקדמים מדו"ח של UNRWA שהתבסס על למעלה מ-100 ראיונות עם מעוכבים ששוחררו כולל תיאורים מזוועים רבים, כמו של סטודנט עזתי למשפטים שהוכה כה קשות עד שאיבר מינו הפך לכחול והשתין דם במשך שבועות. הוא נאלץ לישון עירום ליד מאוורר שקירר אותו במשך הלילה, והושמעה לו מוזיקה בעוצמה שגרמה לו לדימום מאוזניו. לאחר שצה"ל קבע כי הוא אינו קשור לחמאס, הוא שוחרר.¹⁰⁵⁸ הדו"ח שפורסם הוסיף פרטים, כמו למשל התייחסות לכך שחלק מהמעוכבים הוכנסו לכלובים והותקפו על ידי כלבים (על חלק מהמעוכבים ששוחררו, כולל ילד אחד, היו סימני נשיכה של כלב).¹⁰⁵⁹ מעוכבים קיבלו איומים על המשך עיכובם, פציעות, או הרג בני משפחותיהם אם לא ימסרו מידע.¹⁰⁶⁰ מעוכב אחד סיפר על כך שירו מסמרים לתוך הברך שלו, ואלו הושארו שם במשך כ-24 שעות. צורות אחרות של התעללות כללו דרישה מהמעוכבים לשנות מים מאסלות, השארת קבוצה אחת לפחות של מעוכבים עירומים לגמרי, והחדרת מכשיר חשמלי לפי הטבעת של מעוכבים גברים (עד ראייה תיאר שמעוכב אחד מת לאחר טיפול כזה).¹⁰⁶¹ בתחקיר של ABC פלסטיני ששוחרר סיפר שהכוחות הישראליים הביאו כלבים להשתין על מעוכבים והאכילו מעוכבים במזון רקוב ומים מלוחים.¹⁰⁶² מעוכב אחר סיפר שהוא איבד 37 קילוגרמים ממשקלו בזמן שהיה מעוכב, ותיאר שחישמלו אותו כחלק מהעינויים שעבר.¹⁰⁶³ מעוכב נוסף סיפר שהוא היה יכול להשתמש בשירותים רק במשך 4 דקות, לאחריהן קיבל שוק חשמלי.¹⁰⁶⁴ רופא בריטי שחזר מעזה סיפר על עזתי שנלקח מבית חולים ועוכב למשך כמה שבועות בהן היה כבול, ומסיבה זו פיתח פצעי לחץ בשני צדי גופו. כששוחרר, עצמות האגן שלו היו חשופות בשני הצדדים.¹⁰⁶⁵ תחקיר של ה-BBC באמצע מרץ מצא שצה"ל היכה, השפיל ועיכב במשך ימים עשרות אנשים מהצוות הרפואי של בית החולים נאסר. שר החוץ של הממלכה המאוחדת אמר שהתחקיר "מטריד מאוד",¹⁰⁶⁶ בעוד שהדובר של UNICEF תיאר את היקף ההרס בבית החולים שהפסיק לפעול (נכון לאז).¹⁰⁶⁷ עד יוני, לפי עמותה אחת, התקשורת הבינלאומית כללה דיווחים על 7 מקרי אונס בפלסטינים עצורים ומעוכבים.¹⁰⁶⁸

בתחילת אפריל רופא בבית חולים שדה במתקן המעצר בשה תימן תיאר תנאים קשים בהם הוחזקו עזתיים מעוכבים. במכתב מתואר שבאותו שבוע שני מטופלים עברו קטיעה של רגל כתוצאה מפציעה שהחלה מאיזוק ("מדובר באירוע שגרתי"). בבית החולים מתקיימים האכלה בקשית, עשיית צרכים בחיתול, עיני החולים מכוסות, והם נמצאים באיזוק מתמיד¹⁰⁶⁹ (גם לפני במלחמה, 95% מהאסירים נאזקו בזמן שקיבלו טיפול רפואי).¹⁰⁷⁰ רופא אחר סיפר דברים דומים והוסיף שהחולים במתקן ערומים מלבד החיתולים שהם לובשים. הוא האמין כ"אפילו הטיפול הרפואי בבסיס מהווה עינויים".¹⁰⁷¹ מקור רפואי שביקר במתקן תיאר את המצב "זה כמו עולם אחר או חור שחור. יש שם מדגרה של מחלות".¹⁰⁷² באמצע אפריל ארגון רופאים לזכויות אדם ישראל קרא "לסגור את שדה תימן – עכשיו" מכיוון שהמתרחש שם שיקף "נקודת שפל לאתיקה ולמקצועיות הרפואית".¹⁰⁷³ תחקיר של CNN במאי אישש את הממצאים על בסיס ראיונות עם שלושה ישראלים שעבדו במתקן. התחקיר הוסיף תיאורים כמו "האוויר מלא בריח של פצעים מוזנחים שהושארו להירקב". עזתיים הוכו בשגרה "מתוך נקמה"

¹⁰⁵⁷ <https://twitter.com/Hanine09/status/1769258663837827582>

¹⁰⁵⁸ <https://www.nytimes.com/2024/03/03/world/middleeast/unrwa-gaza-detention-israel.html>

¹⁰⁵⁹ https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/summary_on_detention_and_alleged_ill-treatmentupdated.pdf

¹⁰⁶⁰ https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/summary_on_detention_and_alleged_ill-treatmentupdated.pdf

¹⁰⁶¹ https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/summary_on_detention_and_alleged_ill-treatmentupdated.pdf

¹⁰⁶² <https://www.abc.net.au/news/2024-04-19/allegations-of-gaza-abuse/103692464>

¹⁰⁶³ <https://www.abc.net.au/news/2024-04-19/allegations-of-gaza-abuse/103692464>

¹⁰⁶⁴ <https://euromedmonitor.org/en/article/6367/Killing,-torture,-and-injections-of-unknown-substances:-Intl.-community-must-act-on-Israeli-violations-of-Gaza-detainees>

¹⁰⁶⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=oEBcDUYtMts>

¹⁰⁶⁶ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68513408>; <https://www.bbc.com/news/uk-68546268>

¹⁰⁶⁷ <https://twitter.com/JamesElder/status/1770440852717912117>

¹⁰⁶⁸ <https://euromedmonitor.org/en/article/6367/Killing,-torture,-and-injections-of-unknown-substances:-Intl.-community-must-act-on-Israeli-violations-of-Gaza-detainees>

¹⁰⁶⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-04/ty-article/.premium/0000018e-9ac3-dd2b-ad9f-dadb900f0000>

¹⁰⁷⁰ <https://www.israelhayom.co.il/health/article/14391915>

¹⁰⁷¹ <https://www.abc.net.au/news/2024-04-19/allegations-of-gaza-abuse/103692464>

¹⁰⁷² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-28/ty-article/.premium/0000018f-bbb6-dc1f-abef-ffb9de50000>

¹⁰⁷³ <https://www.phr.org.il/shut-down-the-sde-teiman-facility-now-heb/>

ו"הופשטו מכל דבר שמזכיר [את היותם] בני אדם".¹⁰⁷⁴ תחקיר של הניו יורק טיימס ביוני מצא עדויות נוספות דומות, והוסיף פרטים לגבי מקרי אונס של עזתים מעוכבים.¹⁰⁷⁵ חובש ישראלי ששירת במתקן סיפר שהורו לו לבצע הליכים רפואיים שהיו מחוץ לתחום המומחיות שלו, ושהורו לו לבצע את ההליכים האלו ללא הרדמה.¹⁰⁷⁶ במשך שבועות היה במתקן מחסור בתרופות לטיפול במחלות כרוניות. בתחילת אפריל שהו במתקן המעצר בין 600-800 עזתים (ו-849 אחרים היו עצורים בבתי כלא),¹⁰⁷⁷ אבל ישראל צמצמה משמעותית את מספר הכלואים בו החל מתחילת יוני.¹⁰⁷⁸

לפחות מאות נשים עוכבו בעזה ובגדה מאז ה-7.10 (140 בעזה באמצע דצמבר¹⁰⁷⁹). פאנל מומחים של משרד הנציב העליון לזכויות אדם של האו"ם מצא עדויות לפגיעות קשות בזכויות האדם של נשים פלסטיניות, שכוללות השמת נשים בעזה בכלוב בזמן קור וגשם וללא מזון, תקיפות מיניות שכוללות שני מקרי אונס, איומים באונס ובתקיפות מיניות, כמו גם העלאת תמונות לאינטרנט של נשים מעוכבות כשהן במצבים משפילים.¹⁰⁸⁰ אישה פלסטינית אחת שעוכבה טענה ש"ברוב החקירות, אני ורוב המעוכבות קיבלנו איומים חוזרים ונשנים שנאנס".¹⁰⁸¹ בראיון עם אישה פלסטינית שעוכבה היא תיארה את ההתעללות המינית, הנפשית והפיזית שחוותה במהלך יותר מחודש עד לשחרורה.¹⁰⁸² נשים אחרות אמרו דברים דומים.¹⁰⁸³ כמעט באותו הזמן, קצין בכיר ישראלי לעבר טען שבכיר אמריקאי האשים את צה"ל בפגיעה מכוונת "באופן שיטתי" בנשים פלסטיניות.¹⁰⁸⁴ בסוף מאי, דו"ח של עמותת תיאר שנשים עזתיות שנעצרו הוצבו לפעמים בעירום מול חיילים גברים וקיבלו איומים באונס, בנוסף לעינויים שאותם עברו גברים עזתים שנעצרו.¹⁰⁸⁵

<https://www.cnn.com/2024/05/10/middleeast/israel-sde-teiman-detention-whistleblowers-intl-cmd/index.html>¹⁰⁷⁴

<https://www.nytimes.com/2024/06/06/world/middleeast/israel-gaza-detention-base.html>¹⁰⁷⁵

<https://www.cnn.com/2024/05/10/middleeast/israel-sde-teiman-detention-whistleblowers-intl-cmd/index.html>¹⁰⁷⁶ ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-10/ty-article/0000018f-622a-d9a0-a38f-ee2f1f8e0000>

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-04/ty-article/.premium/0000018e-9ac3-dd2b-ad9f-dadb900f0000>¹⁰⁷⁷

<https://www.cnn.com/2024/06/05/middleeast/israel-top-court-sde-teiman-hearing-intl/index.html>¹⁰⁷⁸ ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-05/ty-article/.premium/0000018f-e1b1-db29-a3ef-edbb381c0000> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-11/ty-article/00000190-0719-da02-a1dc-ff5b23460000>

<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/un-human-rights-office-opt-disturbing-reports-north-gaza-mass-detentions-ill-treatment-and-enforced-disappearances-possibly-thousands-palestinians>¹⁰⁷⁹

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/02/israelopt-un-experts-appalled-reported-human-rights-violations-against>¹⁰⁸⁰

<https://euromedmonitor.org/en/article/6342/Hostages-of-Israeli-revenge-in-the-Gaza-Strip:-Testimonies-of-100-released-Palestinian-detainees-reveal-crimes-of-torture,-cruel-treatment>¹⁰⁸¹ (עמוד 45)

<https://twitter.com/MiddleEastEye/status/1762502752184467495>¹⁰⁸² ; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1772749440027074609>¹⁰⁸³ ; <https://twitter.com/MiddleEastEye/status/1773318803075531136> .

שבאופן שקרי) שחיילי צה"ל אנסו נשים בזמן הפשיטה לבית החולים אל-שיפא. הטענה המרכזית הוסרה, ועורך לשעבר בערוץ אל-ג'זירה (ששידר אותה) ואחיה של הטוענת טענו שלא היו דברים מעולם. <https://www.youtube.com/watch?v=3mN1SRUx0R8> ; <https://www.middleeastmonitor.com/20240324-women-in-gaza-are-being-raped-and-this-is-not-being-investigated-or-reported/> ; <https://twitter.com/ytirawi/status/1771585576963092757> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/by115igc0a> ; <https://www.timesofisrael.com/al-jazeera-report-alleging-idf-rapes-in-shifa-hospital-retracted/>

<https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-793420>¹⁰⁸⁴

<https://euromedmonitor.org/en/article/6342/Hostages-of-Israeli-revenge-in-the-Gaza-Strip:-Testimonies-of-100-released-Palestinian-detainees-reveal-crimes-of-torture,-cruel-treatment>¹⁰⁸⁵

בישראל מתקיים דיון פתוח וציבורי בנושא טיהור אתני, כולל על ידי שרים בקואליציה. שר האוצר,¹⁰⁸⁶ השר לביטחון לאומי (שאף אמר שישמח לגור בעזה),¹⁰⁸⁷ השר למורשת (שאמר שהטלת פצצת אטום על עזה היא אחת האפשרויות),¹⁰⁸⁸ שר החקלאות (שטען שישראל מבצעת נכבה נוספת),¹⁰⁸⁹ שרת ההסברה לשעבר¹⁰⁹⁰ ושרת משפטים לשעבר.¹⁰⁹¹ חברי כנסת נוספים אמרו דברים דומים.¹⁰⁹² עובדי מדינה אחרים דיברו גם כן באופן דומה. ראש מועצה מקומית, למשל, הציע לשלוח את כל העזתים ללבנון, לשטח את כל הרצועה כך ש"תהפוך למוזיאון ריק, כמו אושוויץ".¹⁰⁹³ חלק מחיילי וקציני צה"ל הנלחמים בעזה תומכים באותו רעיון.¹⁰⁹⁴ תוכנית ממשלתית להעביר את כל העזתים לחצי האי סיני נחשפה בתחילת המלחמה.¹⁰⁹⁵ ישראל ניסתה להשפיע על ארה"ב להפעיל לחץ על מצרים לקבל פליטים פלסטינים,¹⁰⁹⁶ וניסתה לשכנע מדינות אחרות ביניהן קונגו לקבל פליטים פלסטינים.¹⁰⁹⁷ אזורים אחרים שהוצעו כיעדים להעברת האוכלוסיה הפלסטינית כוללים את ערב הסעודית, ירדן, האיחוד האירופאי וצ'ילה.¹⁰⁹⁸ על פי התקשורת הישראלית, צ'אד ורואנדה הביעו עניין בקבלת עשרות אלפי פלסטינים בתמורה לתמיכה כלכלית נדיבה שתכלול גם תמיכה צבאית.¹⁰⁹⁹ בתחילת פברואר, חבר כנסת מהקואליציה טען שהסילוק של עזתים מצפון הרצועה הוא "ההישג היחידי שיש לנו במלחמה".¹¹⁰⁰ באמצע פברואר התפרסם כי ממשלת מצרים בונה אזור ביטחון העשוי לקבל פליטים פלסטינים במקרה של התקפה ישראלית על רפיח,¹¹⁰¹ ובסוף מרץ מקור מצרי טען שמצרים תאפשר כניסה של כ-150,000 פלסטינים במקרה של פעולה ישראלית ברפיח.¹¹⁰² באמצע מרץ ג'ארד קושנר, חתנו של דונלד טראמפ, הציע שישראל תפנה את הפלסטינים מהרצועה והוסיף כי ל"קו החוף של עזה יש ערך [כלכלי] רב".¹¹⁰³ על פי הערכות באפריל, מספר הפלסטינים שברחו למצרים היה בין 30 ל-50 אלף.¹¹⁰⁴ בתחילת אפריל, חברת כנסת מהקואליציה סיפרה שיש במספר משרדי ממשלה "עבודה מאחורי הקלעים" על הכנת תוכנית להתיישבות מחודשת בעזה.¹¹⁰⁵

- <https://www.timesofisrael.com/ministers-call-for-resettling-gazas-palestinians-building-settlements-in-strip/>¹⁰⁸⁶ ; <https://x.com/N12News/status/1798769743119167566> ; <https://www.timesofisrael.com/ministers-call-for-resettling-gazas-palestinians-building-settlements-in-strip/>¹⁰⁸⁷ ; <https://www.kikar.co.il/interviews/sdtng3> ; <https://x.com/KhaledYousry22/status/1798729352412319874> ; [https://www.kan.org.il/content/kan-](https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/596470/)¹⁰⁸⁸ https://twitter.com/Eliyahu_a/status/1772645094295830643 [https://www.haaretz.com/israel-news/2023-11-12/ty-article/israeli-security-cabinet-member-calls-north-](https://www.haaretz.com/israel-news/2023-11-12/ty-article/israeli-security-cabinet-member-calls-north-gaza-evacuation-nakba-2023/0000018b-c2be-dea2-a9bf-d2be7b670000)¹⁰⁸⁹ [gaza-evacuation-nakba-2023/0000018b-c2be-dea2-a9bf-d2be7b670000](https://www.hidabroot.org/article/1187840) <https://www.hidabroot.org/article/1187840>¹⁰⁹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=JEu-dQWOIL4>¹⁰⁹¹ <https://twitter.com/tzvisuccot/status/1754822778950148138>¹⁰⁹² ; ראה גם [https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-](https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf)¹⁰⁹³ [4.pdf](https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-778367) פסקאות 138-141. <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-778367>¹⁰⁹⁴ <https://x.com/ytirawi/status/1794113236708573451> ; <https://x.com/ytirawi/status/1794826941209702699>¹⁰⁹⁵ <https://www.mekomit.co.il/> המסמך המלא של משרד המודיעין-כיבוש-עזה-ו- / <https://www.972mag.com/intelligence-ministry-gaza-population-transfer/>¹⁰⁹⁶ <https://www.washingtonpost.com/politics/2023/12/21/biden-netanyahu-dispute-palestinian-state/>¹⁰⁹⁷ [https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/israeli-officials-said-in-talks-with-congo-others-on-taking-in-](https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/israeli-officials-said-in-talks-with-congo-others-on-taking-in-gaza-emigrants/)¹⁰⁹⁸ [gaza-emigrants/](https://www.washingtonpost.com/world/2024/01/04/gaza-displaced-civilians-resettlement-israel/) <https://www.washingtonpost.com/world/2024/01/04/gaza-displaced-civilians-resettlement-israel/>¹⁰⁹⁹ <https://www.zman.co.il/453910/popup/>¹¹⁰⁰ [https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-02-05/ty-article-live/0000018d-762a-dd6e-a98d-](https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-02-05/ty-article-live/0000018d-762a-dd6e-a98d-f62a9c200000?liveBlogItemId=310435701#310435701)¹¹⁰¹ [f62a9c200000?liveBlogItemId=310435701#310435701](https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-egypt-building-buffer-zone-palestinian-refugees) <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-egypt-building-buffer-zone-palestinian-refugees>¹¹⁰² <https://www.alaraby.co.uk/politics/> مصر-تطلب-معلومات- <https://www.alaraby.co.uk/politics/> ومساعدات-من-أمير-كا-قبل-عملية-فرج <https://www.theguardian.com/us-news/2024/mar/19/jared-kushner-gaza-waterfront-property-israel-negev>¹¹⁰³ [https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-04/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-a379-d315-ab9f-](https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-04/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-a379-d315-ab9f-aff98d4b0000)¹¹⁰⁴ [aff98d4b0000](https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-04/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-a379-d315-ab9f-aff98d4b0000) <https://twitter.com/Mistaclim/status/1777360030380986803>¹¹⁰⁵

מסרטונים בתוך הרצועה נראה שחיילים בצה"ל בנו את "בית הכנסת הראשון בחאן יונס"¹¹²¹, הכריזו על בית כנסת נוסף בעיר,¹¹²² והכניסו ספר תורה בלפחות ארבעה מקרים (שכונת שיח' רדואן, האוניברסיטה האיסלאמית בעזה, חאן יונס ומסדרון נצרים).¹¹²³ חייל אחד צילם את עצמו מצייר בספריי את בית המקדש בירושלים על הריסות מסגד בעזה.¹¹²⁴ תכנים אחרים כוללים סרטון של פיצציה בחאן יונס שמופעלת על ידי חיילים ושלט שמצהיר על תקווה לפתיחת סניף של מסעדת מזון מהיר.¹¹²⁵ חיילים אחרים מחזיקים בשלט של חברת בניה אמריקאית מניו ג'רזי על רקע ההריסות בעזה (ודגל ארה"ב).¹¹²⁶ נראה שדונה איטליה (רשת בינלאומית של פיצה) פתחה "פיצריה" עבור צה"ל בתוך בית שננטש על ידי בעליו בחאן יונס.¹¹²⁷ נראה שרוב היוזמות הללו היו קצרות בזמן. בסוף מרץ נראה שחיילים הקליטו את עצמם קוראים את מגילת אסתר בבית החולים אל-שיפא.¹¹²⁸ סרטונים מאפרייל הראו שצה"ל השתלט על בית החולים הטורקי-פלסטיני, השתמש בו ואף חגג בו סעודה גדולה בפסח (סדר?).¹¹²⁹ יחידה אחרת השתלטה על בית ספר עזתי והפכה אותו לבסיס צבאי.¹¹³⁰ במאי, עיתונאי הציג את בית הכנסת הראשון באזור רפיח,¹¹³¹ וקבוצת חיילים מצה"ל הכריזה על גבי שלט מאולתר על הקמת יישוב חדש ברצועה.¹¹³²

על פי כל העדויות שראיתי, ישראל מבצעת הרס שיטתי בעזה כדי להפוך אותה לבלתי ראויה למגורים בעתיד. בשבוע הראשון של המלחמה ישראל הטילה 6,000 פצצות על עזה, יותר ממה שעשתה ארה"ב באפגניסטן במשך שנה.¹¹³³ בשלושת החודשים הראשונים של המלחמה, ישראל הרסה יותר מ-10,000 מבנים – בהשוואה לכ-4,700 מבנים שנהרסו בקרב על ח'אלב במשך שלוש שנים בזמן מלחמת האזרחים בסוריה. קואליציה של ארגוני סיוע העריכה בדצמבר שבניה מחדש של הבתים שנהרסו עד אז תיקח 7-10 שנים במידה ויימצא מימון, ותעלה כ-3.5 מיליארד דולר.¹¹³⁴ דו"ח של הבנק העולמי והאו"ם מצא שמחיר הנזק למבנים ברצועה הגיע ל-18.5 מיליארד דולר בסוף ינואר (המחיר בצוק איתן ב-2014 היה 1.4 מיליארד דולר).¹¹³⁵ באמצע מאי בכיר באו"ם העריך שהבניה מחדש בעזה תעלה כ-50 מיליארד דולר במשך כעשרים שנה.¹¹³⁶ שנים רבות יידרשו לפנות את ההריסות שנותרו מהרס אזורי מגורים (בין 26 ל-37 מיליון טון נכון לאפריל).¹¹³⁷ מומחה של האו"ם לפינוי מוקשים טען שרק פינוי ההריסות עשוי לקחת כ-14 שנים.¹¹³⁸ מומחה בנושא הרס באזורי קרב טען

-
- <https://twitter.com/yanivkub/status/1742189448006127715>¹¹²¹
<https://twitter.com/ytirawi/status/1745979741931282775>¹¹²²
 ; <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1743588216630919271>¹¹²³
<https://twitter.com/ytirawi/status/1750793042850664750> ;
<https://twitter.com/KhalilAsslan/status/1753364384800252200> ;
<https://x.com/moshebs11/status/1766830282219372906>¹¹²⁴
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1756666882331988140>¹¹²⁵
<https://twitter.com/arixegal/status/1747704367145201666>¹¹²⁶
 גם; <https://twitter.com/ytirawi/status/1759534834710352030>¹¹²⁷
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765450350549487672>¹¹²⁸
<https://twitter.com/ytirawi/status/1753547113638604865>¹¹²⁹
<https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1771974813491360211>¹¹³⁰
<https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1778864079995568598> ;¹¹³¹
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1784694240921989320>¹¹³²
<https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1785413134011838765>¹¹³³
<https://twitter.com/YakiAdamker/status/1787846143096828303>¹¹³⁴
https://twitter.com/T_Nachala/status/1786806755374084274¹¹³⁵
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-01-04/ty-article-magazine/.highlight/amid-israeli-destruction-in-gaza-a-new-crime-against-humanity-emerges-domicide/0000018c-d585-d751-ad8d-ffa5965e0000>¹¹³⁶
<https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542> ;¹¹³⁷
https://twitter.com/NRC_MiddleEast/status/174134134311110950¹¹³⁸
<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/14e309cd34e04e40b90eb19afa7b5d15-0280012024/original/Gaza-Interim-Damage-Assessment-032924-Final.pdf>¹¹³⁹
<https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-post-war-reconstruction-estimated-20-billion-un-trade-body-2024-02-15/>¹¹⁴⁰
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-05-02/rebuilding-gaza-to-cost-50-billion-over-two-decades-un-says>¹¹⁴¹
 ; <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-150>¹¹⁴²
<https://www.theguardian.com/world/2024/apr/26/gazas-37m-tonnes-of-bomb-filled-debris-could-take-14-years-to-clear-says-expert> ;
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-104>¹¹⁴³
<https://www.theguardian.com/world/2024/apr/26/gazas-37m-tonnes-of-bomb-filled-debris-could-take-14-years-to-clear-says-expert>¹¹⁴⁴

שהמקרה של עזה מתאים להגדרת 'דומיסייד' (domicide) – הפרה מסיבית של הזכות למגורים ולתשתיות בסיסיות באזורי מגורים שהפכו לבלתי ראויים למגורים – ובעצמו פשע נגד האנושות.¹¹³⁹

ישראל הטילה יותר מ-500 פצצות במשקל טון בתוך השטח הבנוי הצפוף בעזה, למרות הנזק הגדול שפצצות אלו גורמות (פציעה או מוות ברדיוס של עד 365 מטרים מסביב לנקודת הפגיעה). פצצות אלו גדולות פי 4 מהפצצות הגדולות ביותר שבהן השתמשה ארה"ב כשנלחמה בדעאש במוסול, ארה"ב השתמשה בפצצה אחת בלבד במשקל טון לאורך כל המערכה שלה נגד דאעש.¹¹⁴⁰ כבר אחרי חודשיים של לחימה, ישראל גרמה ליותר הרס בעזה מאשר ההרס לו גרמה סוריה בח'אלב (2012-2016) או רוסיה במריופול (2022) או (באופן יחסי) בעלות הברית בגרמניה במלחמת העולם השנייה,¹¹⁴¹ כמו גם הפעולות נגד דאעש במוסול (2016-7) או בא-רקה (2017).¹¹⁴²

מעל 60% מיחידות הדיור שבעזה נהרסו או נפגעו.¹¹⁴³ בהתבסס על תצלומי אוויר, מומחים העריכו באמצע ינואר שבין 142,900 ל-176,900 בניינים נפגעו.¹¹⁴⁴ בתחילת מרץ נהרסו או נפגעו 54.8% מהבניינים ברצועה (כ-70% בצפון, כ-50% בחאן יונס).¹¹⁴⁵ ההיקף גדל ל-58.5% בתחילת יוני.¹¹⁴⁶ סרטונים מרחפנים מציגים את היקף ההרס.¹¹⁴⁷ עד לסוף מרץ, בין רבע לשליש מהמחנות ברצועה נהרסו לגמרי, בין 40-48% ממטעי העצים נפגעו, כ-48% מהעצים נפגעו או הורסו, וכ-38% מהשטחים החקלאיים (כמחצית משטח הרצועה לפני המלחמה) נהרסו מפעילות צבאית ישראלית.¹¹⁴⁸ חלק מההרס מכווו, כפי שמעידים סרטונים שהעלו חיילי צה"ל.¹¹⁴⁹ כתוצאה מהמלחמה וההרס, עד דצמבר איבדו את עבודתם 89% מקרב העזתים.¹¹⁵⁰ נכון לאפריל, כל הצוותים של לפחות בית חולים אחד לא קיבל משכורת מאז ה-7.10.¹¹⁵¹ על פי הערכות, התל"ג של עזה ירד ב-80% מאז תחילת המלחמה.¹¹⁵²

<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-01-04/ty-article-magazine/.highlight/amid-israeli-destruction-in-gaza-a-new-crime-against-humanity-emerges-domicide/0000018c-d585-d751-ad8d-ffa5965e0000>¹¹³⁹

<https://www.cnn.com/gaza-israel-big-bombs/index.html>; ¹¹⁴⁰

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-made-munitions-killed-43-civilians-in-two-documented-israeli-air-strikes-in-gaza-new-investigation/>

<https://apnews.com/article/israel-gaza-bombs-destruction-death-toll-scope-419488c511f83c85baea22458472a796>¹¹⁴¹

; <https://foreignpolicy.com/2024/02/14/gaza-war-israel-civilian-deaths-urban-warfare-hamas/>¹¹⁴²
<https://news.un.org/en/story/2024/04/1149051>

<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>¹¹⁴³

<https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2024/jan/30/how-war-destroyed-gazas-neighbourhoods-visual-investigation>¹¹⁴⁴

¹¹⁴⁵

https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf (עמוד 6). ניתוחים אחרים הגיעו למספרים אחרים, כמו <https://unosat.org/products/3804> (כ-35% עד לסוף פברואר) <https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542> (כ-50% עד לסוף דצמבר)

<https://www.conflict-damage.org/>¹¹⁴⁶, נבדק ב-17.6, המספר היה מעודכן ל-1.6.

<https://twitter.com/RamAbdu/status/177786701768708193>¹¹⁴⁷

<https://www.theguardian.com/environment/2024/mar/29/gaza-israel-palestinian-war-ecocide-environmental-destruction-pollution-rome-statute-war-crimes-aoe>; <https://forensic-architecture.org/investigation/ecocide-in-gaza>¹¹⁴⁸

<https://x.com/ytirawi/status/1796232276818424251>¹¹⁴⁹

על פי דו"ח אחר ממרץ, כ-74% מהעזתים הם מובטלים בהווה: <https://gisha.org/almost-89-of-gaza-residents-have-lost-their-jobs-heb/>¹¹⁵⁰

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/14e309cd34e04e40b90eb19afa7b5d15-0280012024/original/Gaza-Interim-Damage-Assessment-032924-Final.pdf>

https://www.democracynow.org/2024/4/11/surgeons_in_gaza¹¹⁵¹

<https://news.un.org/en/story/2024/04/1148296>¹¹⁵²

ישראל הרסה מבנים שהקשר בינם לחמושי חמאס הוא רופף או לא קיים,¹¹⁵³ כולל רשימה ארוכה של מוסדות תרבות,¹¹⁵⁴ אתרים היסטוריים וארכיאולוגיים,¹¹⁵⁵ עשרות מבני ממשלה (כולל הפרלמנט¹¹⁵⁶ ובית המשפט המרכזי),¹¹⁵⁷ מבני דת (מעל 233 מסגדים ו-3 כנסיות),¹¹⁵⁸ אוניברסיטאות (רוב או כל האוניברסיטאות ברצועה נהרסו על פי Euro-Med Human Rights Monitor, 5 מ-7 האוניברסיטאות העיקריות ברצועה נהרסו או נפגעו על פי NBC, 12 מ-12 אוניברסיטאות נפגעו או נהרסו על פי Le Monde),¹¹⁵⁹ בתי חולים,¹¹⁶⁰ מוסדות חינוך (88% ממבני בתי הספר ספגו נזק כלשהו, 13 ספריות ציבוריות נהרסו או נפגעו),¹¹⁶¹ ארכיונים,¹¹⁶² ומשרדי או"ם.¹¹⁶³ כבר בתחילת דצמבר ישראל הרסה או נפגעה ביותר מ-100 אתרי מורשת, כולל בניינים מהתקופה הרומית, הביזנטית וימי הביניים¹¹⁶⁴ (עד לסוף אפריל המספר עלה ל-195 אתרים כאלו).¹¹⁶⁵ חיילי צה"ל צולמו בתוך מחסן עתיקות ומנהל רשות העתיקות בישראל העלה תוכן למדיה החברתית שמעיד על הצגת חלק מהפריטים שנלקחו מעזה בכנסת (התוכן נמחק מאו).¹¹⁶⁶ תחקיר של עמותה עקב אחרי הנתיב של יחידה צה"לית אחת ברצועה, והעלה חששות רציניים ביחס לסיבות לפיצוצים הרבים להם הייתה אחראית.¹¹⁶⁷ אזורים מסוימים טוהרו לחלוטין ממבנים פלסטיניים. למשל, חייל צה"ל טען שיחידתו קיבלה הנחיה להרוס את הכפר ח'וואעה, והציג סרטון שהראה את הפעילות, שנמשכה שבועיים, ותוצאותיה.¹¹⁶⁸ במציאות זו, גם מחסה פשוט – למשל אוהל – נמכר במחיר של למעלה מ-3,000 שקלים. אלו שלא יכולים להרשות מחסה כזה מאלתרים לעצמם מחסה.¹¹⁶⁹ אפשרות אחרת היא לשכור דירות שרופות וחצי הרוסות. דירה אחת כזו בחאן יונס הושכרה ב-1200 שקלים לחודש.¹¹⁷⁰

-
- <https://www.972mag.com/mass-assassination-factory-israel-calculated-bombing-gaza/> ;¹¹⁵³
<https://twitter.com/ytirawi/status/1790901748346867875> ;
https://x.com/JalalAK_jojo/status/1797296916763418747 ;
<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-says-it-struck-islamic-university-of-gaza/3015542> למשל¹¹⁵⁴
<https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-26/ty-article-magazine/.premium/bombing-historical-sites-in-gaza-israel-is-destroying-everything-beautiful/0000018c-a565-df1f-a7bf-b7e53e8e0000> ;¹¹⁵⁵
<https://www.theartnewspaper.com/2023/12/22/gaza-city-archives-among-heritage-sites-destroyed-in-israel-amas-war> ;
<https://www.unesco.org/en/gaza/assessment> ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1766458940118769799> ;
<https://www.wsj.com/world/middle-east/gaza-destruction-bombing-israel-aa528542> ;¹¹⁵⁶
<https://www.newarab.com/news/israel-destroys-gaza-courthouse-dozens-govt-buildings> ;¹¹⁵⁷
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-192> ;¹¹⁵⁸
<https://twitter.com/PeruginiNic/status/1747730495482310771> ;¹¹⁵⁹
<https://euromedmonitor.org/en/article/6108/Israel-kills-dozens-of-academics,-destroys-every-university-in-the-Gaza-Strip> ;
<https://euromedmonitor.org/en/article/6163/Israel%E2%80%99s-demolition-of-educational-institutions,-cultural-objects-in-Gaza-is-additional-manifestation-of-genocide> ;
<https://www.nbcnews.com/specials/gaza-universities-destroyed-israel-military-war/index.html> ;
https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/03/07/all-12-universities-in-gaza-have-been-the-target-of-israeli-attacks-it-s-a-war-against-education_6592965_4.html ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1786005107986841626> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1760766861279391872> ;¹¹⁶⁰
<https://www.latimes.com/opinion/story/2023-12-12/gaza-library-bombing> ;
<https://lithub.com/gazas-main-public-library-has-been-destroyed/> ;
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1759474743189660011> ;
<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024> ;
<https://www.youtube.com/watch?v=dCNftkL7cx4> ;¹¹⁶²
<https://twitter.com/RamAbdu/status/1771195504883339683> ;¹¹⁶³
<https://www.npr.org/2023/12/03/1216200754/gaza-heritage-sites-destroyed-israel> ;¹¹⁶⁴
<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over-scholasticide-gaza> ;¹¹⁶⁵
<https://www.middleeastmonitor.com/20240122-israel-army-displays-artefacts-stolen-from-gaza-in-the-> ;
<https://twitter.com/EmekShavehHeb/status/1749030636529008651> kneset/¹¹⁶⁶
<https://www.bellingcat.com/news/2024/04/29/weve-become-addicted-to-explosions-the-idf-unit-responsible-for-demolishing-homes-across-gaza> ;¹¹⁶⁷
גם, <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1744195835577921772> ;¹¹⁶⁸
<https://www.bellingcat.com/news/2024/04/29/weve-become-addicted-to-explosions-the-idf-unit-responsible-for-demolishing-homes-across-gaza> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1798462630736396472> ;
<https://www.nytimes.com/2024/05/18/world/middleeast/israel-gaza-economy.html> ;¹¹⁶⁹
<https://x.com/IamIbrahim21/status/1797521016702550496> ;¹¹⁷⁰

התשתיות האזרחיות בעזה, הנחוצות לקיום חברה, ניזוקו באופן משמעותי. רוב העמותות הרשומות בעזה (980 לפני המלחמה) הפסיקו לפעול.¹¹⁷¹ כ-88% מכל בתי הספר נפגעו.¹¹⁷² נכון לסוף מרץ, ישראל הרסה 91% (51 מ-56) מסניפי הבנקים ו-92% (84 מ-91) מהכספומטים ברצועת עזה. כל הבנקים והכספומטים ששרדו נמצאים בדרום הרצועה.¹¹⁷³ שימוש בכספומט או ניסיון למשוך כסף של אדם באמצעות חלפני כספים מלווה בעמלות גבוהות (למשל 17%).¹¹⁷⁴ לפחות 16 בתי קברות הושחתו באופן משמעותי על ידי צה"ל, בין השאר על ידי דחפורים.¹¹⁷⁵ סרטון אחד למשל מראה בית דחפור נוסע בתוך בית קברות,¹¹⁷⁶ בעוד שאחר מציג הרס של דחפור בבית קברות שהשאיר עשרות גופות פזורות בשטח.¹¹⁷⁷ בדיקה עיתונאית העלתה שצה"ל שיטח אזורים בהם נקברו גופות בבית החולים נאסר.¹¹⁷⁸ צה"ל שיטח אזורים נרחבים באמצעות דחפורים.¹¹⁷⁹ סרטון מציג את השריפה של שכונת שגעי'ה במבצע צבאי.¹¹⁸⁰ צילומי לוויין מציגים את היקף ההרס העצום בחאן יונס.¹¹⁸¹ בסוף מרץ, דובר של UNICEF תיאר שחאן יונס "נהרסה לחלוטין" וש"הזוועה גדולה מכדי שנוכל לתאר אותה".¹¹⁸²

על פי ממצאים מהשטח, נראה שישראל מנסה להרוס את כל הבניינים בתוך הרצועה במרחק קילומטר מהגדר בין ישראל לרצועה כדי ליצור "אזור חיץ".¹¹⁸³ אזור חיץ זה יגנס ב-16% משטח הרצועה.¹¹⁸⁴ הרס כזה תואר על ידי הנציב העליון לענייני זכויות אדם באו"ם כ"הפרה בוטה של אמנת ז'נבה הרביעית וכפשע מלחמה".¹¹⁸⁵ באמצע פברואר התקשורת הישראלית דיווחה שישראל בונה כביש שיחצה את הרצועה לשניים, עדות נוספת לתוכניותיה של ישראל לכיבוש מחדש של הרצועה.¹¹⁸⁶ בתחילת מרץ בניית הכביש הושלמה,¹¹⁸⁷ והוא משמש לתנועה מהירה לעומק הרצועה, וצה"ל מתכנן להחזיקו לעוד "שנה לפחות".¹¹⁸⁸ לפחות 750 מבנים נהרסו כדי לייצר אזור חיץ משני צדי הכביש.¹¹⁸⁹ בחודשים לאחר מכן, ישראל בנתה בסיסים בתוך רצועת עזה, בין השאר במבנים אזרחיים כמו בית חולים ובית ספר, כמו גם מגדלי שמירה ומוצבים.¹¹⁹⁰

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/14e309cd34e04e40b90eb19afa7b5d15-0280012024/original/Gaza-Interim-Damage-Assessment-032924-Final.pdf>¹¹⁷¹

<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>¹¹⁷²

<https://twitter.com/ryangrim/status/1774422433736393207>¹¹⁷³

<https://www.nytimes.com/2024/05/18/world/middleeast/israel-gaza-economy.html>¹¹⁷⁴

<https://www.cnn.com/2024/01/20/middleeast/israel-gaza-cemeteries-desecrated-investigation-intl-13121638>¹¹⁷⁵

<https://twitter.com/QudsNen/status/1749145986595713498>; [cmd/index.html](https://twitter.com/HossamShabat/status/1779565112300302634)¹¹⁷⁶

<https://twitter.com/RamAbdu/status/1771125186370101561>¹¹⁷⁷

<https://twitter.com/RamAbdu/status/1743386378606412188>¹¹⁷⁸

<https://news.sky.com/story/israel-bulldozed-mass-graves-at-gaza-hospital-sky-news-analysis-shows-13121638>¹¹⁷⁹

<https://twitter.com/ytirawi/status/1750443193575886945>¹¹⁸⁰

<https://twitter.com/ytirawi/status/1767698980127838474>¹¹⁸¹

<https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-14/ty-article-magazine/.premium/0000018e-3bab-db12-a9ef-fbfb627d0000>¹¹⁸²

<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/22/unicef-official-utter-annihilation-gaza>¹¹⁸³

<https://twitter.com/ytirawi/status/1758376261628436523>¹¹⁸⁴

<https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-28/ty-article-magazine/.premium/0000018d-9cc9-df62-2a7347af>; <https://www.wsj.com/world/middle-east/israel-gaza-hamas-war-buffer-zone-explained-a3fd-9ecdb8420000>¹¹⁸⁵

<https://www.mekomit.co.il/ps/135417/>¹¹⁸⁶

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/02/widespread-destruction-israeli-defence-forces-civilian-infrastructure-gaza>¹¹⁸⁷

<https://twitter.com/YairWallach/status/1759572148559962424>¹¹⁸⁸

<https://news.sky.com/story/israel-completes-construction-of-road-which-cuts-across-gaza-strip-13089556>¹¹⁸⁹

https://twitter.com/Doron_Kadosh/status/1762434310831796618; <https://www.wsj.com/world/middle-east/israel-is-building-a-road-bisecting-gaza-in-next-phase-of-war-c73503ff>¹¹⁹⁰

<https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/17/gaza-israel-netzarim-corridor-war-hamas/>; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/05/17/gaza-israel-netzarim-corridor-war-hamas/>¹¹⁹⁰

<https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-04-18/ty-article-magazine/.premium/0000018e-f03c-d240-a19f-f43f6da50000>; <https://x.com/ytirawi/status/1795129920902873557>; <https://inews.co.uk/news/world/israel-gaza-superhighway-watchtower-post-war-plans-3090909>

ההרס בעזה גרם ל-75% מהאוכלוסיה לעזוב את בתיהם.¹¹⁹¹ תחקיר של הוראות הפינוי של צה"ל לאוכלוסיה האזרחית בעזה העלה מספר רב של מקרים של חוסר בהירות וחוסר עקביות.¹¹⁹² כך למשל, היו לפחות חמש גרסאות שונות של האזור הבטוח א-מואסי, שבעצמו הופצץ ושאליו צה"ל פלש קרקעית.¹¹⁹³ תחקיר של NBC בחן שבעה מקרים של הפצצות של צה"ל באזורים שהוכרזו כבטוחים אשר הרגו אזרחים.¹¹⁹⁴ חלק מהוראות הפינוי ניתנו באופן מקוון בזמן של עצירה מוחלטת של התקשורת ברצועה.¹¹⁹⁵ כבר בתחילת פברואר, 67% משטח הרצועה קיבל הוראות פינוי.¹¹⁹⁶ כתוצאה מהוראות חוזרות ונשנות אלו, והצפיפות הרגילה ברצועה, פלסטינים רבים נאלצו להתפנות מספר פעמים.¹¹⁹⁷

¹¹⁹¹ <https://twitter.com/UNHumanRights/status/1742863747683668418>;

¹¹⁹² <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024> למשל <https://edition.cnn.com/2024/01/26/middleeast/hala-khreis-white-flag-shooting-gaza-cmd-intl/index.html> ; <https://x.com/marcowenjones/status/1795063041513402446>

¹¹⁹³ <https://gaza.forensic-architecture.org/displacement> ; https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2024/03/Humanitarian-Violence_Report_FA.pdf ; https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2024/05/Inhumane-Zones-Report-Forensic-Architecture_WEBSITE.pdf :ראה גם: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-4.pdf>, פסקה 96.

¹¹⁹⁴ <https://twitter.com/NBCNightlyNews/status/1784001112124932600>

¹¹⁹⁵ https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2024/03/Humanitarian-Violence_Report_FA.pdf (e.g. p. 28)

¹¹⁹⁶ https://www.business-standard.com/world-news/israel-s-evacuation-covers-67-of-gaza-leaves-palestinians-crammed-124020600748_1.html

¹¹⁹⁷ <https://gaza.forensic-architecture.org/displacement> ; https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2024/03/Humanitarian-Violence_Report_FA.pdf ; <https://www.mekomit.co.il/מידרדר-ותושבים-בורחים-למרח; /למשל: https://palestine.beehiiv.com/p/surviving-genocide-people> ; <https://www.youtube.com/watch?v=cK7oytWs7vQ> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/133730/> ; <https://palestine.beehiiv.com/p/israel-tried-starve-gaza-palestine> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/135043/> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/135923/>

חטופים

עודכן לאחרונה: 9.3.25¹¹⁹⁸

ב-7.10.23 חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים תפסו 251 בני ערובה וחטפו אותם לרצועת עזה,¹¹⁹⁹ היכן ששני אזרחים ישראלים ושתי גופות של חיילי צה"ל הוחזקו עוד מ-2014 ו-2015.¹²⁰⁰ בני הערובה (להלן: החטופים) כללו אזרחים ישראלים, חיילים ישראלים, עובדים זרים שהגיעו לישראל וזרים אחרים.¹²⁰¹ למעלה ממחצית מהחטופים החזיקו בדרכונים זרים מ-25 מדינות.¹²⁰² חלק מהחטופים נחטפו בחיים, מהם חלק נפצעו לפני או במהלך החטיפה, וחלק נחטפו לאחר מותם, כגופות.¹²⁰³ על פי הנרטיב הרשמי של חמאס לקיחת חיילים ישראלים כשבויים הייתה מרכזית לתוכניות ב-7.10.¹²⁰⁴ ביום ההתקפה, מי שהיה אז סגן ראש הלשכה מדינית של חמאס הציע דבר דומה כשאמר באל ג'זירה ש"מה שיש בידינו ישחרר את כל האסירים שלנו".¹²⁰⁵ עדויות ויזואליות מאותו היום מאששות אמירות אלו ואף ממחישות שחטיפת הישראלים הייתה חלק מתוכנית מתואמת היטב ושמספר ארגונים פלסטיניים לקחו בה חלק. בהקשר זה, אפוא, חטיפת בני ערובה – כליאתם של אזרחים תוך כדי הפרת הדין הבינלאומי – מהווה פשע מלחמה ופשע נגד האנושות.¹²⁰⁶ בהתאם לכך, חטיפת אזרחים הייתה אחד הסעיפים שבגללם בית הדין הבינלאומי קידם הוצאת צווי מעצר נגד שלושה ממנהיגי חמאס.¹²⁰⁷

בעשורים האחרונים, ישראל ביצעה מספר עסקאות לשחרור שבויים בהן שחררה פלסטינים ולבנונים עבור אזרחיה. במשך השנים, ישראל שחררה מספר רב יותר של אסירים מאשר הצד איתו ביצעה את העסקה. היחס גדל לאורך הזמן והגיע לשיא של 1,027 אסירים ששוחררו ב-2011 כדי לשחרר חייל צה"ל אחד, גלעד שליט.¹²⁰⁸ יחיא סינוואר, מנהיג חמאס ברצועת עזה באוקטובר 2023 וההוגה של מתקפת השביעי באוקטובר, היה אחד האסירים הפלסטינים ששוחררו בעסקה ההיא.¹²⁰⁹

בשל ההפתעה המוחלטת שחוותה ישראל ב-7.10, איסוף השרידים האנושיים והעדויות הפורנזיות מהמקומות השונים שהותקפו, כולל בפסטיבל הנובה, הכבישים בעוטף, הקיבוצים והיישובים אחרים והבסיסים הצבאיים, לקח זמן רב.¹²¹⁰

¹¹⁹⁸ ברצוני להודות לאיריס אגמון ולשתי קוראות אנונימיות נוספות על הערותיהן המפורטות על טיטות שהובילו לגרסה של חלק זה ממרץ 2025.

¹¹⁹⁹ במהלך למעלה משנה, אף גורם מדיני ישראלי רשמי לא הבהיר לאזרחי ישראל מה קרה ב-7.10 (למשל: מי נהרג היכן ומתי). צה"ל הוציא דו"ח אחד והפסיק לאחר ביקורת ציבורית, וחזר להוציא תחקירים רק בפברואר 2025. המשטרה לא סיפקה פרטים. ראו גם: <https://x.com/nirhasson/status/1839604637596275142>

¹²⁰⁰ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67165002>

¹²⁰¹ <https://www.reuters.com/world/middle-east/more-than-half-hamas-hostages-have-foreign-nationality-israel-2023-10-25/>

¹²⁰² <https://www.reuters.com/world/middle-east/more-than-half-hamas-hostages-have-foreign-nationality-israel-2023-10-25/>

¹²⁰³ למשל: <https://www.makorishon.co.il/news/782103/>

¹²⁰⁴ עמ' 7 ב-<https://www.palestinechronicle.com/wp-content/uploads/2024/01/PDF.pdf>. במסמך זה חמאס טוען שניסה למנוע נזק לאזרחים, טענה שחזר עליה בדו"ח של Human Rights Watch. הדו"ח האמור מצא את טענתו של חמאס לא מהימנה לאור הממצאים שאסף. לדו"ח של HRW ראו https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/08/israel_palestine0724web.pdf (תגובת חמאס ב-עמ' 241-242, עמ' 235 עבור המסקנות).

¹²⁰⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=65OXS7ymafl&rco=1> (3:40); https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/08/israel_palestine0724web.pdf (עמ' 225).

¹²⁰⁶ <https://www.hrw.org/news/2024/07/17/october-7-crimes-against-humanity-war-crimes-hamas-led-groups>; https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2024/08/israel_palestine0724web.pdf (עמ' 9, 12-13, 211, 225, 226); <https://www.youtube.com/watch?v=65OXS7ymafl&rco=1> (226).

¹²⁰⁷ שלושת המנהיגים היו יחיא סינוואר, אסמאעיל הנייה ומוחמד דף. כל השלושה נהרגו בחודשים שלאחר מכן. לבקשת צווי המעצר וצווי המעצר: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state>, <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-issues-warrant-arrest-mohammed-diab-ibrahim>

¹²⁰⁸ <https://www.theguardian.com/world/2011/oct/18/gilad-shalit-palestine-prisoners-freed>

¹²⁰⁹ <https://www.nytimes.com/2024/05/26/world/middleeast/hamas-sinwar-israel-doctor-prison-swap.html>

¹²¹⁰ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/newstv/p-11894/s1/571854/>; <https://www.ynet.co.il/news/article/hjgk45hzt>

העדויות נבדקו במרכז מיוחד שנועד לאמת את זהות הקורבנות שמתו ואת אלו שנחטפו. בתקופה זו - ימים עד שבועות - משפחות רבות נותרו בחוסר ודאות ביחס לגורל יקיריהן.¹²¹¹

כבר מהימים והשבועות הראשונים אחרי ה-7.10, ארגונים אזרחיים קיימים הציעו שירותים מסוימים, בעוד שאחרים התפתחו באופן אורגני, למשל כדי לייצג את משפחות החטופים עבור תמיכה וריכוז מאמצים משותף. במיוחד בתחילת המלחמה, ארגוני החברה האזרחית, ביחד עם משפחות החטופים, פעלו ביעילות כדי להגביר את המודעות בנוגע לחטופים בזירה הבינלאומית. כך למשל, הם יצרו חומרים ויזואליים סטנדרטיים להפצה ברחבי העולם, וארגנו אירועים כדי להגביר את המודעות לחטופים בישראל, שכללו הפגנות, מאהלים והנכחות החטופים במרחב הציבורי.¹²¹²

במקביל, המוסדות האדמיניסטרטיביים והבירוקרטיים של המדינה לא פעלו במשך שבועות, ומשפחות החטופים טענו פעמים רבות שאף גורם רשמי לא דיבר איתן.¹²¹³ היעדרה של המדינה מהפעילות בשטח התרחשה במקביל לשימוש שעשתה המדינה בנושא החטופים בזירה הבינלאומית. החטופים הופיעו במסרים הרשמיים של המדינה זמן קצר אחרי ה-7.10, ושחרור החטופים הפך במהירות למטרה מוצהרת חשובה של המלחמה בעזה.¹²¹⁴ החזרת החטופים נותרה מטרה מוצהרת של המלחמה באמצע ינואר 2025, מה שהוביל להפסקת האש השניה במלחמה.¹²¹⁵

עדויות של החטופים ששוחררו בעסקה השניה ממחישות את התנאים הקשים בהם הוחזקו.¹²¹⁶ רבים מתנאים אלו היו ידועים לגורמים ישראלים,¹²¹⁷ בין השאר על פי חוויות החטופים שחזרו בעסקה הראשונה.¹²¹⁸ חלק מהחטופים הוחזקו מתחת לאדמה בזמן שהותם בעזה (כ-500 ימים).¹²¹⁹ אחד תיאר שהתקלקל רק פעם בכמה חודשים ושהיה יחף רוב הזמן.¹²²⁰ אחר העיד שהוא עבר ניתוח ללא הרדמה.¹²²¹ שלישי אמר שהרגליים שלו היו אזוקות למשך יותר משנה.¹²²² חלק מהחטופים הועברו באופן תכוף – אחד סיפר שעבר בין מקומות שונים 33 פעמים.¹²²³ כמה מהחטופים דיווחו על עינויים פיזיים

¹²¹¹ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/newstv/p-11894/s1/571854/> ;

¹²¹² <https://www.ynet.co.il/news/article/hjgk45hzt> ; <https://news.walla.co.il/item/3637685> ;

¹²¹³ <https://www.ynet.co.il/news/article/hliffsup> ; <https://www.israelhayom.co.il/news/local/article/14709456> ; <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/612385/> . ראו גם: <https://www.haaretz.co.il/gallery/mishpaha/2024-03-10/ty-article-magazine/premium/0000018e-1830-d8fb-abff-5d3a63560000> ; <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1083582> ; <https://x.com/N12News/status/1846944121740472419> ;

¹²¹⁴ <https://www.ynet.co.il/news/article/bky8ovgcc> ; <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/588169/> ;

¹²¹⁵ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-return-of-the-hostages-a-war-goal-we-wont-let-up-until-its-completed/ ;

¹²¹⁶ לעדות של חטוף ששוחרר בעסקה הראשונה, ראו: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/03/we-were-constantly-in-terror-israeli-hostage-tells-of-captivity-in-gaza> ;

¹²¹⁷ https://www.mako.co.il/news-diplomatic/2025_q1/Article-c209c2d9ff90591027.htm ;

¹²¹⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/s1opu0ksyg> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/hkmpy90bkl> ;

¹²¹⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/bjncumhkje> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-23/ty-article/00000195-33f9-d5d4-adf7-f3ffac310000> ; <https://www.nytimes.com/2025/02/10/world/middleeast/israel-hostages-abuse-hamas.html> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-03-06/ty-article-premium/00000195-6ce0-d46d-a3f7-eded98570000> ;

¹²²⁰ <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1171380> ;

¹²²¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-23/ty-article/00000195-33f9-d5d4-adf7-f3ffac310000> ;

¹²²² <https://www.ynet.co.il/news/article/bktsrh0c1e> ;

¹²²³ <https://www.ynet.co.il/news/article/hymanrc5yx> ;

ופסיכולוגיים.¹²²⁴ רבים סיפרו על היעדר המזון,¹²²⁵ למרות שחלק מהחטופים קיבלו תוספת מזון מעט לפני שחרורם.¹²²⁶ רבים דיווחו על הסכנה שבה היו נתונים בשל התקפות ישראליות.¹²²⁷ עדויות מגורמי חמאס וחטופים ישראלים מעידים שחמאס הגיב ליחס הקשה של ישראל לאסירים פלסטינים בהקשחת התנאים של החטופים הישראלים.¹²²⁸ חמאס גם הגיב לניסיונות חילוץ ישראליים. לאחר החילוץ של ארבעה חטופים מנוסיראת ביוני 2024, חמאס הרע את התנאים של חטופים אחרים באותו אזור בכך שהעביר אותם מבתיים למנהרות צפופות בהן גם קיבלו פחות מזון.¹²²⁹

למרות הצהרות ממשלה שטוענות אחרת, מסמך זה טוען ששחרור החטופים (59 מהם נותרו בעזה נכון לזמן הכתיבה¹²³⁰) היה ונותר מטרה בעדיפות נמוכה עבור ממשלת ישראל, שמעדיפה מזה זמן רב להמשיך את המלחמה, גם על חשבון חיי ושחרור החטופים.¹²³¹ התימוכין לטענה זו הם מגוונים: הכישלון המתמשך לשחרר את החטופים באמצעות לחץ צבאי, חוסר הרצון של מדינת ישראל להגיע להסכם עם חמאס כדי לשחרר את החטופים, התנהגותם והצהרותיהם של גורמי ממשלה ומדינה ישראלים, עדויות מאנשים שהיו מעורבים במשא ומתן וממשפחות החטופים, אופן התייחסותה של הממשלה למשפחות החטופים וניסיונות ממשלתיים לא רשמיים למנוע תסיסה חברתית ופוליטית סביב משפחות החטופים. כל קטגוריה של ראיות מופיעה בחלק נפרד למטה.

כישלון הפעילות הצבאית

פעולותיה הצבאיות של ישראל לא רק נכשלו בשחרור חטופים, אלא גם הרגו מספר משמעותי של חטופים ואזרחים עזתיים רבים. עד לזמן הכתיבה, שוחררו בפעילות צבאית שבעה חטופים בלבד מתוך ה-251 שנחטפו ב-7.10.¹²³² חטוף נוסף נמצא לבדו במנהרה על ידי כוחות צה"ל בסוף אוגוסט 2024.¹²³³ הפעולה הצבאית ששחררה שני חטופים בפברואר 2024 גם הרגה 74 עזתיים (או כ-100), רובם הגדול אזרחים.¹²³⁴ פעולה צבאית אחרת ביוני 2024 ששחררה ארבעה חטופים הרגה גם

-
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-23/ty-article/00000195-33f9-d5d4-adf7-f3ffac310000> ;¹²²⁴
<https://www.nytimes.com/2025/02/10/world/middleeast/israel-hostages-abuse-hamas.html> ;
<https://www.ynet.co.il/news/article/bktsrh0c1e>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-23/ty-article/00000195-33f9-d5d4-adf7-f3ffac310000> ;¹²²⁵
https://x.com/Uvda_tweet/status/1895220233184665913 ;
<https://www.nytimes.com/2025/02/10/world/middleeast/israel-hostages-abuse-hamas.html> ;
<https://www.ynet.co.il/news/article/hymanrc5yx> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2025-03-07/ty-article-live/00000195-6d91-d690-a39f-7d9dd7f30000?liveBlogItemId=986784789#986784789>
<https://www.ynet.co.il/news/article/bjncumhjkje>¹²²⁶
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-23/ty-article/00000195-33f9-d5d4-adf7-f3ffac310000> ;¹²²⁷
<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/03/we-were-constantly-in-terror-israeli-hostage-tells-of-captivity-in-gaza>
https://x.com/Uvda_tweet/status/1895214428305735953 ;¹²²⁸
<https://x.com/RamAbdu/status/1888300883655454951>
<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14254462>¹²²⁹
לחטופים.
<https://www.ha-makom.co.il/hostages-data>¹²³⁰
ראו ; <https://x.com/NimerSultany/status/1830157780499435693>¹²³¹
<https://x.com/orlybarlev/status/1836646874951893071> ; https://www.mako.co.il/news-military/2024_q3/Article-106ea7c9e070291026.htm?s=09 ופירוט נוסף בהמשך.
<https://www.haaretz.com/israel-news/2023-10-30/ty-article/.premium/israel-rescues-woman-soldier-kidnapped-to-gaza-by-hamas/0000018b-81cc-df47-a3df-ffcdcbdc0000> ;
<https://www.nytimes.com/2024/02/11/world/middleeast/israel-gaza-hostages-rescued.html>
<https://www.ynet.co.il/news/article/rlykid0s0> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/ryxxr4iic>¹²³³
<https://www.cnn.com/2024/02/12/middleeast/israel-airstrikes-rafah-ground-offensive-looms-intl>¹²³⁴
<hmk/index.html> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-strikes-rafah-refugee-camp-22-killed-local-health-officials-say-2024-02-12/>

274 עזתים, ביניהם נשים וילדים רבים, ופצעה מאות.¹²³⁵ בלפחות כמה מקרים צה"ל פעל באזורים בהם ידע שהיו חטופים למרות הסכנה לחייהם מאחר ושוביהם הונחו להוציאם להורג במידה וכוחות צה"ל מתקרבים.¹²³⁶

תחקיר שפורסם באוקטובר 2024 ציטט גורמים מצה"ל לפיהם בשבועות הראשונים של המלחמה צה"ל הפציץ בתים של פלסטינים שהיו קשורים לחטיפות מבלי לדעת האם החטופים נמצאו באותם בתים.¹²³⁷ מקור אחד אמר שבשלב מוקדם במלחמה "החטופים פשוט לא השפיעו על מדיניות האש".¹²³⁸ החטופים ששוחררו בעסקה הראשונה בנובמבר 2023 חזרו על כך שההתקפות הישראליות היו בין הדברים המפחידים ביותר בתקופת השבי שלהם.¹²³⁹ במקרה אחד, חטוף סיפר שצה"ל תקף את הבית בו שהה. הוא הצליח לברוח, אבל צה"ל המשיך לירות עליו בזמן שברח. הוא שרד ארבעה ימים ברחובות עזה עד שנשבה שוב ושוחרר בעסקה ב-2023.¹²⁴⁰

תחקיר של הניו יורק טיימס במרץ 2025 מצא כי 41 חטופים שהובאו בחיים לעזה נהרגו שם מתחילת המלחמה.¹²⁴¹ על פי גורמים ישראלים בספטמבר 2024 המספר עמד על לפחות 26 חטופים.¹²⁴² בנובמבר 2023, שלושה חטופים נהרגו מגזים (פחמן חד-חמצני) ששוחררו כתוצאה משימוש בפצצות חודרות בונקרים בהן השתמש צה"ל כדי לפגוע במפקד חמאס באזור.¹²⁴³ שלושה חטופים ישראלים נהרגו על ידי כוחות צה"ל בעזה בדצמבר 2023 למרות שנופפו בדגלים לבנים וקראו לעזרה.¹²⁴⁴ בינואר 2024, חטוף נהרג בזמן מבצע חילוץ שכשל.¹²⁴⁵ בסוף פברואר 2024 תחקיר ישראלי מצא שלפחות 10 חטופים נהרגו בשל פעולות צה"ל.¹²⁴⁶ אלו כללו התקפה של צה"ל על בניין בו היה חשד להימצאות חטוף והוצאה להורג של חטוף על ידי שומרו לאחר שצה"ל תקף מטרה סמוכה.¹²⁴⁷ תחקיר של צה"ל קבע ששישה חטופים הוצאו להורג בפברואר 2024 אך הודה שגם אם לא היו מוצאים להורג הם היו מתים כתוצאה מההתקפות צה"ל באזור.¹²⁴⁸

<https://x.com/ofercass/status/1799425838397395195> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-1235>
[rescues-four-hostages-gaza-palestinians-say-50-dead-israeli-assault-2024-06-08/](https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-1235) ;
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-06-08/ty-article/0000018f-f7e1-d084-abef-f7e94ff0000> ;
<https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-pounds-central-gaza-palestinian-death-toll-hostage-rescue-1236>
<https://www.972mag.com/nuseirat-camp-israeli-hostages-massacre-gaza/> ; גם <https://www.nytimes.com/2025/03/08/world/middleeast/israel-hamas-gaza-hostages.html>
<https://www.mekomit.co.il/ps/141114/>¹²³⁷
<https://www.mekomit.co.il/> תוצר-לוואי-ידוע-מראש-הגז-שהרג-חטופים-1/ ¹²³⁸
<https://www.mekomit.co.il/> תוצר-לוואי-ידוע-מראש-הגז-שהרג-חטופים-1/ ¹²³⁹
<https://www.mekomit.co.il/> תוצר-לוואי-ידוע-מראש-הגז-שהרג-חטופים-1/ ¹²⁴⁰
<https://www.ice.co.il/local-news/news/article/1051060> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-11-27/ty-article/0000018c-1008-d679-abdc-9638dc4d0000>
<https://www.nytimes.com/2025/03/08/world/middleeast/israel-hamas-gaza-hostages.html>¹²⁴¹
<https://www.ha-makom.co.il/hostages.data2/> ; חמאס טען ש-27 חטופים נהרגו מההתקפות הישראליות בשבוע הראשון של המלחמה: <https://www.mekomit.co.il/> תוצר-לוואי-ידוע-מראש-הגז-שהרג-חטופים-1/ ¹²⁴²
¹²⁴³ תחקיר מאוחר יותר מצא שצה"ל השתמש בגז – במקור תוצר לוואי של הפצצות חודרות הבונקרים – במודע כדי להרוג את מי שהיה במנהרות. ראו: <https://www.mekomit.co.il/> תוצר-לוואי-ידוע-מראש-הגז-שהרג-חטופים-1/ . היו ראיות לתוצאות אלו עוד הרבה לפני כן: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-09-15/ty-article/premium/00000191-f5dd-d5f5-a7f9-ffffe7730000> ; <https://www.nytimes.com/2024/09/15/world/middleeast/israel-hostages-killed-strike.html> ; <https://twitter.com/tomashinyu3/status/1747651031737979233> ; <https://www.wsj.com/world/middle-east/israel-said-their-sons-were-murdered-by-hamas-these-mothers-werent-convinced-15461312>
<https://www.ft.com/content/2e299603-2fed-4855-9694-9801008c48dc>¹²⁴⁴
<https://www.ynet.co.il/news/article/rjzpo117da>¹²⁴⁵
<https://www.ha-makom.co.il/post/revital-host-idf>¹²⁴⁶
¹²⁴⁷ <https://www.ha-makom.co.il/post/revital-host-idf> ; בסבירות גבוהה גם ארבעת החטופים כאן: <https://www.ynet.co.il/news/article/ry7qkbjbc> , ראו גם: <https://www.ynet.co.il/news/article/b1e4mwjea> ; נועה ארגמני לפיה יוסי שרעבי נהרג לידה בשל התקפה ישראלית: <https://x.com/DropSiteNews/status/1894487797031158054>
¹²⁴⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-12-04/ty-article/00000193-91a0-d6ba-afdb-9bbc5ca90000> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/r1piqe07kx>

בסוף מרץ 2024 פרסם כתב ותיק לענייני מודיעין כי רק 60-70 מהחטופים הישראלים נותרו בחיים.¹²⁴⁹ הערכות מודיעין אמריקאיות הציעו מספר דומה.¹²⁵⁰ המספר קטן נכון לסוף מאי.¹²⁵¹ באוקטובר 2024, הכתב האמור העביר הערכות שרק 25-30 חטופים נותרו בחיים,¹²⁵² אבל עיתונאי אחר טען בנובמבר ש-51 חטופים היו בחיים.¹²⁵³

במהלך האביב והקיץ ב-2024 כוחות צה"ל מצאו את גופותיהם של 19 חטופים נוספים במספר פעולות נפרדות.¹²⁵⁴ על פי החשד, חלק מהחטופים נהרגו באופן ישיר או עקיף מאש צה"ל.¹²⁵⁵ אלו כללו את ששת החטופים (אורי דנינו, הרש גולדברג פולין, כרמל גת, אלכסנדר לובנוב, אלמוג סרוסי ועדן ירושלמי) שהוצאו להורג על ידי שוביהם זמן קצר לפני הגעת צה"ל בסוף אוגוסט כדי למנוע את שחרורם בפעולה צבאית. שוביהם של החטופים לא נתפסו.¹²⁵⁶ מקרה זה – בו כל החטופים שמתו היו צעירים ושוב הוצאו להורג ביחד – סימן את הפעם הראשונה בה מספר משמעותי של ישראלים הטילה את האשמה למותם של החטופים באופן ישיר על ממשלת ישראל (ראו גם למטה).¹²⁵⁷ מעט לאחר מכן, בכירים בצה"ל טענו שצה"ל הזהיר את הממשלה שכל פעולה צבאית קרקעית משמעותית תסכן את חייהם של החטופים.¹²⁵⁸ בנוסף, היו אינדיקציות שצה"ל נמנע מלהשתמש במידע שעשוי היה להציל את ששת החטופים.¹²⁵⁹ ממקרה זה ועד תחילת דצמבר, אז נמצאה גופה אחת,¹²⁶⁰ לא שוחררו חטופים ולא נמצאו גופות. בתחילת ינואר 2025, שתי גופות של חטופים נמצאו ליד גופות שוביהם,¹²⁶¹ מה שרמז לכך שכולם נהרגו בהתקפה ישראלית.¹²⁶² גופה של חייל צה"ל שהוחזקה ברצועה מאז 2014 נמצאה מעט לאחר מכן, מעט לפני הפסקת האש השנייה.¹²⁶³

ראיות מכוונות צה"ל שפעלו ברצועת עזה עד תחילת 2025 רומזות לכך שמציאת החטופים לא הייתה חלק מהמשימות היומיומיות של החיילים. עיתונאי ישראלי אשר ביקר במספר יחידות וחדרי מבצעים ביוני 2024 סיפר שהתמונות או השמות של החטופים אינם נוכחים, קיומם אינו מוזכר בתדריכים לפני פעולות צבאיות, ונוכחותם באזור לא מצוינת בהוראות הפתיחה באש שניתנות לחיילים.¹²⁶⁴ מפקדים בצה"ל הסכימו שהלחימה מונעת את החזרת החטופים.¹²⁶⁵ כשהמלחמה המשיכה לסתיו ולחורף של 2024 הופיעו סימנים רבים לירידה במורל של חיילי צה"ל, שבאה לידי ביטוי בירידה משמעותית במספר

-
- ¹²⁴⁹ <https://www.haaretz.co.il/blogs/yossimelman/2024-03-26/ty-article/0000018e-7564-d787-a5de-75e616c60000>
- ¹²⁵⁰ <https://www.wsj.com/world/middle-east/hamas-may-not-have-enough-living-hostages-for-cease-fire-deal-61606c66>
- ¹²⁵¹ <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-05-26/ty-article/.premium/rafah-operation-advances-as-israel-faces-added-pressure-by-icj-ruling-to-end-the-war/0000018f-b179-dfc6-a3ef-b57daa210000> (פחות מ-64 חטופים נותרו בחיים)
- ¹²⁵² https://x.com/yossi_melman/status/1844485557990355003
- ¹²⁵³ <https://www.israelhayom.co.il/news/defense/article/16709273>
- ¹²⁵⁴ <https://www.ynet.co.il/news/article/r1p9klsmc>; ארבעה באמצע מאי: <https://www.ynet.co.il/news/article/r1jcsi70>; שלושה בסוף מאי: <https://www.ynet.co.il/news/article/rkhpns7r>; חמישה בסוף יולי: <https://www.mako.co.il/pzm-soldiers/Article-c8c7be07986e091027.htm>; שישה באמצע אוגוסט: <https://news.walla.co.il/item/3685713>; אחד בסוף אוגוסט: <https://www.israelhayom.co.il/news/defense/article/16344859>
- ¹²⁵⁵ <https://www.mako.co.il/pzm-soldiers/Article-498964b7abe6191026.htm>; <https://x.com/JackyHugi/status/1825787237054763159>; <https://www.ynet.co.il/news/article/ryel1gbmsr>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-08-20/ty-article/.premium/00000191-7037-dab0-a9b7-f43f194a0000>
- ¹²⁵⁶ <https://www.ynet.co.il/news/article/byil5uw2r>. על פי דיווחים מאוחרים יותר ייתכן שהחטופים נהרגו: <https://www.mako.co.il/news-military/036814c74a0e1910/Article-4606a2c9b6e0491026.htm>
- ¹²⁵⁷ <https://www.thenation.com/article/world/israel-protests-hostage-deal-palestine/>
- ¹²⁵⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/syhlk0nnc>
- ¹²⁵⁹ <https://www.mako.co.il/news-military/036814c74a0e1910/Article-4606a2c9b6e0491026.htm>
- ¹²⁶⁰ איתי סבירסקי, <https://www.ynet.co.il/news/article/hjc1h1rmyl>
- ¹²⁶¹ <https://www.ynet.co.il/news/article/sl3bm2ukg>
- ¹²⁶² יוסף וחמזה אל-זיאדנה, <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-01-08/ty-article/.premium/00000194-468d-d354-abff-76af9c7e0000>
- ¹²⁶³ אורון שאול, <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-01-19/ty-article/.premium/00000194-7d23-de1b-a9bd-7d67f9790000>
- ¹²⁶⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-06-28/ty-article-magazine/.premium/00000190-5aa7-de5e-abd0-fbf704260000>
- ¹²⁶⁵ <https://www.ynet.co.il/news/article/bkeh2hfbkl>

החיילים שהסכימו להתייצב לשירות מילואים.¹²⁶⁶ אחת הסיבות המוצהרות לסירוב לשרת היה הכישלון בשחרור חטופים.¹²⁶⁷ באוקטובר, למשל, 130 חיילים חתמו על מכתב שבו הצהירו שלא ימשיכו לשרת ללא עסקה לשחרור החטופים.¹²⁶⁸ בתגובה, צה"ל הוריד את אותם החיילים שסירבו לשרת ממצבת כוח האדם שלו.¹²⁶⁹ בתחילת ינואר 2025, חיילים שהשתתפו במבצע הגדול בצפון הרצועה (ראו חלק זום-אין 3 במסמך זה) הדגישו את מטרת מיטוט חמאס אבל גם אמרו שהחטופים לא היו חלק ממטרות המבצע, שנועד להגביר את הלחץ על חמאס.¹²⁷⁰ עדויות נוספות למוראל הנמוך בצה"ל ביחס לחידוש הלחימה הופיעו במרץ 2025.¹²⁷¹

בעוד הלחץ הצבאי לא הצליח להחזיר את החטופים, במהלך החלק הראשון של הפסקת האש השניה בינואר ופברואר 2025 שוחררו 30 חטופים חיים והוחזרו 8 גופות.¹²⁷² בתחילת מרץ נתניהו אמר שמתוך 59 החטופים שנותרו בעזה אחרי השלב הראשון של הפסקת האש עד 24 נותרו בחיים ולפחות 35 מתים.¹²⁷³ גורמים אנונימיים טענו שמספר החטופים החיים הוא 21 או 22, ומספר החטופים המתים הוא 37-38.¹²⁷⁴

חוסר מוכנות להגיע לעסקה

קיימות עדויות רבות לכך שחמאס היה מוכן להגיע לעסקת חטופים מלאה, כלומר לשחרר את כולם בשני הצדדים, ב-8.10.23, הרבה לפני הכניסה הקרקעית של ישראל לרצועת עזה.¹²⁷⁵ כבר ב-9.10.23 היו אינדיקציות שחמאס היה מוכן לעסקה "הומניטרית" שתשחרר נשים, ילדים וזקנים בשני הצדדים, מבלי למנוע פעולה צבאית ישראלית בהמשך.¹²⁷⁶ אף אחת מהעסקאות האלו לא כללה הפסקת אש או הפוגה בלחימה. ישראל הייתה יכולה להגיע לעסקה מוקדמת כזו שהייתה אולי מגבילה או מעכבת את התגובה הצבאית שלה, אבל הייתה מביאה לשחרור חטופים רבים יותר. מאמר המערכת של עיתון הארץ ב-11.10.23 וראיון עם אדם שהיה מעורב במו"מ עם חמאס בעבר שפורסם ב-12.10.23 ממחישים שהיה מעט רצון להסכם בצד הישראלי.¹²⁷⁷ בסוף אוקטובר 2023, חמאס כבר האשים את ישראל באופן גלוי בכך שהיא מסרבת לעסקה מלאה של החלפת חטופים ואסירים, ואף הביע נכונות להגיע לעסקה חלקית.¹²⁷⁸ בהקשר זה אחת החטופות ששוחררה

¹²⁶⁶ <https://www.ha-makom.co.il/idf-droppings/>; <https://www.ha-makom.co.il/idf-absentees-request/>
¹²⁶⁷ <https://www.ha-makom.co.il/war-mental-price>; <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14137642>
¹²⁶⁸ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/11/24/israel-war-gaza-lebanon-reservists-deaths/>
¹²⁶⁹ <https://www.ha-makom.co.il/idf-droppings/>
¹²⁷⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-10-09/ty-article-magazine/.premium/00000192-4ca8-dfda-ab92-6ded7a8a0000>
¹²⁷¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-15/ty-article/.premium/00000192-902f-d2db-ab97-ddffbfd80000>
¹²⁷² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-01-03/ty-article/.premium/00000194-28b8-ddaf-adb7-6bb89cfb0000>
¹²⁷³ <https://www.haaretz.com/israel-news/2025-03-06/ty-article/.premium/new-israeli-army-chief-set-to-present-plans-to-resume-fighting-in-gaza-retake-key-areas/00000195-6c9a-d0f8-a1f7-7cd56ba0000>
¹²⁷⁴ <https://x.com/DropSiteNews/status/1896218617408303170>
¹²⁷⁵ <https://x.com/DropSiteNews/status/1896218617408303170>
¹²⁷⁶ <https://www.haaretz.co.il/opinions/2025-03-02/ty-article-opinion/.premium/00000195-574f-d636-a3df-7f6f095d0000>
¹²⁷⁷ <https://apnews.com/article/palestinians-israel-military-prisoners-hostage-hamas-soldiers-e75729364f8c0b453da272365c16d136>
¹²⁷⁸ <https://www.reuters.com/world/middle-east/qatar-leads-talks-swap-hamas-held-hostages-palestinians-israeli-jails-2023-10-09/>; <https://x.com/RavivDrucker/status/1711349716842115533>; <https://www.ynet.co.il/news/article/bj314dw116>; <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2023-10-11/ty-article-opinion/0000018b-1a18-d2fc-a59f-db19e6e10000>; https://x.com/yossi_melman/status/1711704086356083152; <https://www.timesofisrael.com/no-doubt-netanyahu-preventing-hostage-deal-charges-ex-spokesman-of-families-forum/>; https://x.com/restart_israel/status/1893342160738533869
¹²⁷⁹ <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2023-10-11/ty-article-opinion/0000018b-1a18-d2fc-a59f-db19e6e10000>; <https://newmedia.calcalist.co.il/magazine-12-10-23/m02.html>
¹²⁸⁰ <https://www.maariv.co.il/news/military/Article-1048160>

מסיבות הומניטריות בשלב זה, יוכבד ליפשיץ, אמרה מאוחר יותר שחמאס רצה לשחרר אותה וחטופה אחרת, אבל ישראל סירבה לקבל אותן כי העריכה שהמחיר יהיה גבוה מדי. חמאס אמר שישאיר את שתי החטופות ליד הגבול ושישראל יכולה לקחת אותן אם תרצה. הן בסופו של דבר ניתנו "בחינם".¹²⁷⁹ פקידי ממשל אמריקאים בתקופה הרגישו שבעוד שהאמריקאים היו מוכנים לשאת ולתת עם חמאס ודאגו לחטופים, ישראל העדיפה למוטט את חמאס וסמכה על יכולתה להציל את החטופים במבצעים צבאיים נועזים.¹²⁸⁰

בסוף נובמבר 2023, שני הצדדים הסכימו על הפסקת אש זמנית שהסתיימה בשחרורם של 105 חטופים.¹²⁸¹ אלו כללו 80 אזרחים ישראלים ששוחררו לאורך שבעה ימים רצופים, 23 חטופים תאילנדים ואחד מהפיליפינים ששוחררו בעסקה נפרדת בין חמאס וממשלת תאילנד, וחטוף רוסי-ישראלי ששוחרר כמחווה לנשיא רוסיה ולדימיר פוטין.¹²⁸² בתמורה, ישראל שחררה 240 אסירים פלסטינים שהיו צעירים ברובם: שלושה רבעים מהם לא הורשעו בפשע, ורובם היו במאסר פחות משנה.¹²⁸³ למרות היחס הנמוך בעסקה זו (שלושה פלסטינים עבור ישראלי אחד) ביחס לעסקת שליט האמורה, ישראל סירבה להמשיך ולהאריך את העסקה. כשחמאס הציע להחליף 7 חטופים חיים ו-3 גופות (שחמאס טען שנהרגו בהפצצות ישראליות) במקום עשרה חטופים חיים, ישראל הפסיקה את החילופים וחזרה ללחימה.¹²⁸⁴

במקום לשאת ולתת על שחרור חטופים נוספים, הממשלה ובמיוחד ראש הממשלה נתניהו העדיפו להמשיך את המבצע הצבאי, למרות הסיכון הברור לחטופים – כפי שהתרחש באופן טרגי במקרים המתוארים בהם חטופים נהרגו אופן ישיר או עקיף מפעילות צה"ל. עדויות רבות שהצטברו לאורך חודשים מראות שנתניהו הכשיל בכוונה עסקאות חטופים, לכאורה מכיוון שהעריך שעסקה כזו תוביל לנפילת הממשלה שלו – הערכה שהייתה מבוססת על הצהרות פומביות של חברים בכירים בקואליציה שלו.¹²⁸⁵ משפחות החטופים גם האשימו את נתניהו על כך שלא הגיע להסכם ובמקום זאת הגדיל את החיכוכים הפנימיים בישראל, ודיווחו גם על מספר פגישות מתוחות עימו.¹²⁸⁶ למרות ראיות אלו, התקשורת ובכירים אמריקאים הציגו את חמאס כאחראי הבלעדי בעיכוב העסקה, מה שהקטין את הלחץ הציבורי על נתניהו וכך האט את המשא ומתן.

אחת ההזדמנויות להגיע לעסקה באפריל 2024 נכשלה בשל התנגדות בתוך ממשלת ישראל.¹²⁸⁷ מסמך שהודלף מאוחר יותר חשף שנתניהו ניסה למנוע עסקה (שלה חמאס הסכים) שתשחרר כמה מהחטופים שנהרגו מאוחר יותר בסוף באוגוסט (הרש גולדברג פולין, כרמל גת, ועדן ירושלמי) בכך ששינה את הדרישות של ישראל בעסקה כזו.¹²⁸⁸ נקודה מרכזית במסמך

¹²⁷⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/rkijrqbdje> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/sycmqdema>

¹²⁸⁰ <https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581/>

¹²⁸¹ <https://www.cnn.com/interactive/2023/12/world/hostage-israel-hamas-deal-dg/>

¹²⁸² <https://www.timesofisrael.com/hamas-frees-2-israeli-women-with-6-8-more-set-for-return-thursday-alongside-3-bodies/> ; <https://www.nbcnews.com/news/world/live-blog/israel-hamas-war-live-updates-rcna127130> ; <https://www.reuters.com/world/three-thai-hostages-released-gaza-good-health-thai-pm-2023-11-27/>

¹²⁸³ <https://www.nytimes.com/2023/12/01/world/middleeast/palestinian-prisoners-released-gaza.html>

¹²⁸⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-11-30/ty-article/0000018c-1f68-da36-a1de-5f6fc4980000> ; ראו גם ישראלים שהכירו בטעותם חודשים רבים לאחר מכן: <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14193739>

¹²⁸⁵ <https://www.nytimes.com/2024/08/13/world/middleeast/israel-gaza-cease-fire-talks.html> ;

¹²⁸⁶ <https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581/> ; <https://jacobin.com/2024/09/netanyahu-israel-hamas-hostage-deal>. Israeli sources: https://www.mako.co.il/news-military/2024_q3/Article-106ea7c9e070291026.htm?s=09 ; <https://x.com/orlybarlev/status/1836646874951893071> ; <https://www.ha-makom.co.il/hostages-data> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-03-28/ty-article-magazine/.premium/netanyahu-is-sabotaging-chances-for-a-hostage-deal-and-defense-chiefs-are-angry/0000018e-8136-d0d3-a98c-d7ffa0f00000> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-07-10/ty-article-timeline/.premium/00000190-9695-d0d3-a5f3-9ebd81f60000> ; <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-810551> ; <https://jacobin.com/2024/09/netanyahu-israel-hamas-hostage-deal> ; <https://www.timesofisrael.com/no-doubt-netanyahu-preventing-hostage-deal-charges-ex-spokesman-of-families-forum/>

¹²⁸⁷ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/group-of-hostage-families-say-pm-continues-to-sabotage-hostage-deal/ ; https://www.mako.co.il/news-israel/2024_q3/Article-1f18083ec658191026.htm ; <https://13tv.co.il/item/news/domestic/internal/dklkf-904243646/>

¹²⁸⁸ https://www.mako.co.il/news-politics/2024_q4/Article-b48c14cc5be5391027.htm ; <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14060618> ; <https://x.com/eranetzion/status/1830514863132586170> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/b1lhlwm3r>

האמור הייתה הדרישה הישראלית החדשה להמשיך ולהחזיק בציר פילדלפי (הגבול בין מצרים ועזה) ובמעבר רפיח למצרים.¹²⁸⁹ התעקשות זו קיבלה את הסכמת הקבינט הישראלי.¹²⁹⁰ במקביל, נתניהו הצהיר שישראל גם לא תעזוב את פרוזדור נצרים במרכז הרצועה. חמאס, לעומת זאת, הצהיר שנסיגתה של ישראל מנצרים ומפילדלפי היא דרישה בסיסית עבורו בכל הסכם עתידי.¹²⁹¹ דיווחים מאוחרים יותר הראו שהפערים בין דרישות שני הצדדים במשא ומתן בתחילת יולי היו קטנים.¹²⁹² מי שהיה אז שר הביטחון של ישראל, יואב גלנט, הצהיר מאוחר יותר בהקשר זה שישראל לא עשתה את כל מה שיכולה הייתה כדי להחזיר את החטופים, ושישראל יכולה הייתה להחזיר יותר חטופים, מוקדם יותר ובמחיר נמוך יותר.¹²⁹³ למרות זאת, ישראל סירבה להתקדם במשא ומתן ובסוף יולי גם חיסלה את איסמעיל הנייה, בכיר בחמאס שהיה דמות מרכזית בצוות המשא ומתן, חיסול שפגע ביכולת להגיע לאיזשהו הסכם.¹²⁹⁴

כמה ימים אחרי מציאת ששת החטופים שהוצאו להורג (כפי שתואר לעיל: דנינו, גולדברג פולין, גת, לובנוב, סרוסי וירושלמי) בסוף אוגוסט 2024, נתניהו הכריז שציר פילדלפי הוא הכרחי עבור ביטחון ישראל, לכאורה בשל המנהרות תחתיו שבאמצעותן חמאס יוכל להמשיך להבריח נשק לתוך הרצועה וייתכן שגם להבריח חטופים החוצה. לא רק שתוספת זו הקשתה מאוד על המשא ומתן,¹²⁹⁵ אלא שכמה ימים לאחר מכן אף נחשף שהמנהרות שנמצאו תחת ציר פילדלפי נחסמו בצד המצרי הרבה לפני המלחמה הנוכחית.¹²⁹⁶ במקביל, נטען שבכירים במערכת הביטחון הרגיעו את נתניהו שישראל יכולה להרשות לעצמה לסגת מנצרים ומפילדלפי.¹²⁹⁷

בתחילת ספטמבר, אחד הדוברים של ראש הממשלה הדליף לעיתון הגרמני בילד ציטוטים ממסמך סודי שכביכול הגיע מהמחשב של ראש חמאס בעזה יחיא סינוואר.¹²⁹⁸ המסמך תיאר את האסטרטגיה של חמאס במשא ומתן סביב הסכם חטופים, ובאופן ספציפי הדגיש את ניסיונו של חמאס לעודד הפגנות למען הסכם חטופים בישראל. לאחר שהדליף את המסמך, הדובר ביקש מהתקשורת הישראלית – שלא הייתה יכולה לפרסם את המסמך בעצמה בשל הצנזורה הצבאית – לסקר את הכתבה בבילד.¹²⁹⁹ נראה שהמטרה הייתה להשפיע על דעת הקהל ולעצור את ההפגנות שקראו לעסקת שבויים, הפגנות שהתגברו לאחר גילויים של ששת החטופים שהוצאו להורג.¹³⁰⁰ בירור מעמיק יותר הראה שאין שום הוכחה לכך שהמסמך המתואר אכן שייך לסינוואר.¹³⁰¹ בכתבה אחרת שפורסמה בג'ואיש כרוניקל הבריטי צוטט מסמך אחר של חמאס שתיאר את הברחת החטופים דרך ציר פילדלפי למצרים ומשם לאיראן או תימן. לכתבה זו לא היה שום תימוכין והעיתון הסיר אותה בהמשך והפסיק לעבוד עם המחבר.¹³⁰² למרות בעיות אלו, נתניהו ציטט גם את הכתבה בבילד וגם את הכתבה בג'ואיש כרוניקל

-
- ¹²⁸⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/b1lhlwm3r>
- ¹²⁹⁰ https://x.com/academic_la/status/1829581501559865555
- ¹²⁹¹ <https://www.makorrishon.co.il/news/779331/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/bkp048mnr>
- ¹²⁹² <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14119332>
- ¹²⁹³ <https://x.com/AssalRad/status/1887919951295696943>
- ¹²⁹⁴ <https://edition.cnn.com/2024/07/31/middleeast/ismail-haniyeh-death-hamas-profile-intl-hnk/index.html> ;
- ¹²⁹⁵ https://x.com/MBA_AlThani/status/1818572584327221303 (קטאר ניסתה לגשר במשא ומתן)
- ¹²⁹⁶ <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/the-latest-poison-pill-in-the-israel-hamas-ceasefire-negotiations> ;
- ¹²⁹⁷ <https://www.nytimes.com/2024/09/03/opinion/netanyahu-trump-harris.html> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-09-03/ty-article/premium/netanyahus-gaza-map-failed-to-show-the-route-he-used-to-funnel-qatari-cash-to-hamas/00000191-b46f-dc3b-a7df-f77f9c820000> ;
- ¹²⁹⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-09-12/ty-article/00000191-e71a-dbaa-a195-ffbf7a510000> ;
- ¹²⁹⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-09-16/ty-article/premium/00000191-f6f8-db99-adfb-f6fa8ef00000> ; אבל ראו גם את הטענות
- ¹³⁰⁰ <https://www.mako.co.il/pzm-soldiers/Article-212ff371b85f191026.htm> ;
- ¹³⁰¹ <https://x.com/shailevy6/status/1834472798980329787> ; <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1129004> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-09-16/ty-article/premium/00000191-f6f8-db99-adfb-f6fa8ef00000>
- ¹³⁰² הדובר קיבל את המסמך באמצעות נגד במילואים: <https://www.ynet.co.il/news/article/syu700cpmke>. ראו גם: <https://www.bild.de/politik/inland/bild-exklusiv-zum-schaudern-das-plant-der-hamas-chef-mit-den-geiseln-66d98503c0fd674dd9f5d092>
- ¹²⁹⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/syycihun0> ; סיקור מקורי: <https://www.ynet.co.il/news/article/syu700cpmke>
- ¹³⁰⁰ <https://www.ynet.co.il/news/article/syu700cpmke> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/slcr9npgye>
- ¹³⁰¹ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/797987/> ; הבילד לא ספג ביקורת ציבורית מיידית למרות פרסום המיסאיןפורמציה, ראו: <https://www.972mag.com/bild-german-media-netanyahu-bibileaks/>
- ¹³⁰² לכתבה: <https://archive.md/xlnJg> ; לסיקור: <https://www.middleeasteye.net/news/jewish-chronicle-removes-fabricated-articles-investigated-israeli-intelligence> ; <https://www.newarab.com/news/jewish-chronicle-axes-fabricated-articles-investigated-israeli-intelligence>

בישיבת ממשלה ובמסיבת עיתונאים לתקשורת הזרה מאחר ושתי הכתבות חיזקו מאוד את עמדתו בנושא נגד הסכם חילופי שבויים.¹³⁰³ אשתו של נתניהו ציטטה גם כן את הכתבה בבילד כשנפגשה עם משפחות חטופים.¹³⁰⁴ הדובר שהדליף את המסמך לבילד נחקר ונעצר מאוחר יותר.¹³⁰⁵ הנגד שהדליף את המסמך לדובר נחקר אף הוא אך קיבל תמיכה רבה מחברי כנסת בקואליציה.¹³⁰⁶ על פי הדובר, נתניהו עצמו היה מעורב בהדלפה.¹³⁰⁷ המקרה עדיין נמצא תחת חקירה נכון לזמן הכתיבה.

נתניהו המשיך לנסות להימנע מלהגיע להסכם בסוף 2024. באוקטובר, הוא הוקלט באמרו שישראל "לא יכולה להסכים" לסיים את המלחמה.¹³⁰⁸ בנובמבר הוא הציע לעזתים פרס של 5 מיליון דולר על כל חטוף שישוחרר, ובכך הצטרף ליוזמה מוקדמת יותר של מנכ"ל של חברה ישראלית שהציע הצעה דומה.¹³⁰⁹ נכון לזמן הכתיבה, למיטב ידיעתי אף אחד לא דרש פרס כזה. בתחילת דצמבר, חבר כנסת מהקואליציה הצהיר במפורש שמטרות המלחמה היו לפרק את תשתיות חמאס ושעסקה לשחרור חטופים תפגע במטרות אלו ולכן הוא לא יתמוך בה.¹³¹⁰ המשא ומתן הפסיק בנובמבר וחודש בדצמבר,¹³¹¹ אבל קולות רבים מכל הצדדים הסכימו שנתניהו לא היה מוכן לסיים את המלחמה.¹³¹² סקר של ישראלים מסוף דצמבר מצא ש-47% מהישראלים האמינו שהסיבה העיקרית לכך שלא הייתה עסקת חטופים הייתה חששו של נתניהו שעסקה כזו תוביל לנפילת הממשלה שלו (43% האשימו את חמאס).¹³¹³

בתחילת ינואר 2025, השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר סיפר שהוא השתמש בכוחו הפוליטי בהצלחה כדי לסכל עסקה מספר פעמים מאז תחילת המלחמה.¹³¹⁴ דבריו הובנו כראיה לכך שנתניהו ניסה גם הוא לסכל עסקה כדי למנוע את נפילת הממשלה שלו, אשר הייתה תלויה בתמיכתו של בן גביר.¹³¹⁵ יצוין שכבר בזמן עסקת החטופים הראשונה בסוף נובמבר 2023 בן גביר פרסם טוויט שהצהיר כי "עצירת המלחמה = פירוק הממשלה".¹³¹⁶

journalist-over-fabricated-hamas-report ; <https://www.972mag.com/jewish-chronicle-elon-perry-netanyahu-intelligence/>¹³⁰³

<https://www.gov.il/en/pages/spoke-start080924> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/slcr9npgye> ; ראו גם את ההצהרות המוקדמות יותר שמתאימות לתוכן: <https://www.gov.il/en/pages/pm-netanyahu-holds-press-conference-for-the-foreign-media-4-sep-2024> ; <https://www.foxnews.com/world/netanyahu-dismisses-claims-imminent-cease-fire-deal-fox-friends-appearance>¹³⁰⁴

<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14071321>¹³⁰⁵

<https://www.ynet.co.il/news/article/slcr9npgye>¹³⁰⁶

<https://www.ynet.co.il/news/article/bks808qikg> ; <https://www.kikar.co.il/israel-news/ari-rosenfeld-court-1079525/hearing> ; <https://www.srugim.co.il> ; <https://www.inn.co.il/news/658118> ; https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1169556447868985&id=100044439219465&set=a.513948996763070&locale=ko_KR ; <https://news.walla.co.il/item/3717731>¹³⁰⁷

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/in-recording-netanyahu-pessimistic-on-hostage-deal-israel-looking-for-partial-agreement/¹³⁰⁸

<https://www.nytimes.com/2024/11/19/world/middleeast/israel-5-million-dollars-hostage.html> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/ry3hhodwj1>¹³⁰⁹

<https://x.com/NTarnopolsky/status/1848035782449074389>¹³¹⁰

<https://x.com/RadmanMoshe/status/1863172477335032102>¹³¹¹

<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra1419332> ; https://www.mako.co.il/news-politics/2024_q4/Article-b48c14cc5be5391027.htm ; <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/828185/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/syu700cpmke> ; <https://x.com/muhammadshehad2/status/1866904405418574122>¹³¹²

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/poll-plurality-of-israelis-think-reason-for-no-hostage-deal-is-pms-fear-coalition-will-collapse/¹³¹³

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/ben-gvir-says-he-repeatedly-foiled-a-hostage-deal-over-the-last-year-sparking-outcry/¹³¹⁴

<https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2025-01-15/ty-article-opinion/00000194-656e-de89-a5df-656fb20a0000>¹³¹⁵

<https://x.com/itamarbengvir/status/1729567921989419239>¹³¹⁶

עזה שגרמו למותם של לפחות 116 בני אדם ופציעתם של 490 לאורך שלב א' של העסקה.¹³³¹ פרשן ישראלי ספר למעלה מ-50 התקפות כאלו,¹³³² ועמותה תיעדה לפחות 16 התקפות על אזרחים לאורך הפסקת האש עד ה-9.2.¹³³³ באותו הזמן נטען שחמאס ירה טיל בודד מתוך הרצועה שנפל בתוכה.¹³³⁴

הפרה משמעותית נוספת מצד ישראל הייתה סירובה להתחיל את המשא ומתן על שלב ב' של העסקה עם חמאס בהתאם ללוח הזמנים שנקבע.¹³³⁵ גורם אנונימי סיפק חמש דוגמאות שהמחישו של ישראל לא הייתה שום כוונה להמשיך לשלב ב' של העסקה.¹³³⁶ לבסוף, ישראל סירבה לפנות את ציר פילדלפי למרות שפינוי זה היה חלק משלב א' של העסקה.¹³³⁷ עם סוף שלב א' של העסקה בתחילת מרץ 2025 ישראל הפסיקה את כל הסיוע ההומניטרי לעזה.¹³³⁸ פעולה זו הגבירה את הלחץ על חמאס והגדילה את הסבירות לחזרה ללחימה. ישראל נראתה כמי שמתכוננת לחזור ללחימה למרות שהדבר היה מנוגד לרצון הציבור הישראלי.¹³³⁹ סקר מפברואר 2025 מצא ש-73% מהישראלים רצו להמשיך לשלב ב' בעסקה.¹³⁴⁰ סקר אחר שנערך בישראל בתחילת מרץ מצא שרק 9% תמכו בחזרה ללחימה.¹³⁴¹

התנהגות והצהרות מצד גורמים בממשלה ובמדינה ונציגי החברה האזרחית

נימה שלילית ביחס למשפחות החטופים עלתה מתומכי הממשלה מיד לאחר ה-7.10.¹³⁴² כבר בחורף 2023 פעל מערך תעמולה שתמך בממשלה בכך שתקף משפחות חטופים ברשת, מה שהוביל למספר מקרי אלימות נגדן.¹³⁴³ כבר במרץ 2024, כמה חברי ממשלה השמיעו ביקורת על משפחות החטופים.¹³⁴⁴ בחודש מאי, חברי כנסת מהקואליציה הסלימו את ההתקפות הגלויות שלהם נגד משפחות החטופים,¹³⁴⁵ בעוד שהמשרה ותומכי הממשלה השתמשו באלימות נגדן ברחובות.¹³⁴⁶ מקרים נוספים, כמו הפגנות נגד משפחות החטופים וונדליזם, התרחשו בחודשים שלאחר מכן.¹³⁴⁷ בסוף מאי, ראש המל"ל אמר

- <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/at-least-116-palestinians-killed-by-israeli-fire-since-gaza>¹³³¹
<https://www.ynet.co.il/news/article/h1a28zy5ke> .ceasefire/3497767 ראו למשל:
<https://x.com/AirFreelance/status/1896165562562310237>¹³³²
<https://x.com/ForensicArchi/status/1895539459040391643> ; https://content.forensic-architecture.org/wp-content/uploads/2025/02/2025.02.25_FA_Ceasefire_Report.pdf¹³³³
https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-it-is-striking-source-of-rocket-launch-in-southern-gaza-that-fell-in-strip/¹³³⁴
<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14261639> ; ¹³³⁵
<https://www.nytimes.com/2025/02/11/world/middleeast/trump-israel-gaza-cease-fire-deal-jordan.html>
<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14261639>¹³³⁶
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-27/ty-article/.premium/00000195-466b-de32-ad9d-76ffaa3b0000>¹³³⁷
מספר פרשנים ישראלים ציפו לכך כניסיון לכפות על חמאס לחזור ללחימה אחרי שלב א' בעסקה:
<https://x.com/erantzion/status/1888515601473196127>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2025-03-02/ty-article-live/00000195-5409-d544-a795-dc99faf10000?liveBlogItemId=1977840289#1977840289>¹³³⁸
<https://www.jpost.com/breaking-news/article-845162> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2025-03-06/ty-article/.premium/new-israeli-army-chief-set-to-present-plans-to-resume-fighting-in-gaza-retake-key-areas/00000195-6c9a-d0f8-a1f7-7cdb56ba0000> ; https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/report-us-believes-israel-leaked-information-about-direct-talks-with-hamas-in-attempt-to-sabotage-them/
<https://www.maariv.co.il/news/israel/article-1174561> ; גם ; <https://www.idi.org.il/articles/58604>¹³⁴⁰
https://x.com/kann_news/status/1896633246408142994¹³⁴¹
<https://www.mako.co.il/news-money/tech12/Article-457a7b32ff48d81026.htm>¹³⁴²
<https://www.themarker.com/captain-internet/2024-02-12/ty-article/.premium/0000018d-9d76-d92c-a9ed-ffff9ca60000> ; <https://www.themarker.com/magazine/2024-01-07/ty-article-magazine/.premium/0000018c-bfe2-d3e0-abac-ffeb2bb40000>¹³⁴³
<https://13tv.co.il/item/news/politics/politics/hostages-903992721/>¹³⁴⁴
שנהרגו ב-7.10. ראו: <https://www.maariv.co.il/news/politics/Article-1085268>
<https://www.ynet.co.il/news/article/hko00u9uma>¹³⁴⁵
<https://www.israelhayom.co.il/news/local/article/15767757> ; ¹³⁴⁶
<https://www.israelhayom.co.il/news/local/article/15775483>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-07-21/ty-article-live/00000190-d23d-d89a-a1f7-f6bd1c640000?liveBlogItemId=418259821#418259821> ;
<https://x.com/AllHostages/status/1804339519967367190> ; <https://www.rehovot.muni.il/articles/item/6467/> ;

בשיחה עם משפחות חטופים שישראל לא תסיים את המלחמה בעסקה לשחרור כל החטופים, ותקף מילולית חלק מקרובי המשפחה של החטופים בשיחה.¹³⁴⁸ בנוסף דווח שהוא אמר למשפחות שמהלכי הממשלה תלויים בסקרי דעת קהל.¹³⁴⁹

ביולי, התקשורת דיווחה שחמאס שלח לשר לביטחון לאומי איתמר בן גביר סרטונים בהם חמאס מענה את החטופים הישראליים. סרטונים אלו היו כנראה אמצעי לשכנע את השר להקל על תנאי האסירים הפלסטינים מפני שהוא היה מעורב באופן אישי בהחמרת התנאים של האסירים הפלסטינים במערכת הכליאה בישראל. יחד עם זאת, השר כביכול סירב וטען שהסרטונים נתנו לו לגיטימציה להרע את תנאיהם של האסירים הפלסטינים עוד יותר.¹³⁵⁰ באמצע ספטמבר התגלה שחלק מהחטופים הוסרו מפנקס הבוחרים במועצות המקומיות שלהם לקראת הבחירות הקרובות, מה שרמז על כך שהמדינה ויתרה על שחרורם בחיים.¹³⁵¹ במקביל, משפחות חטופים סבלו מאיומים גוברים במוות ואלימות, שהגיעו כנראה מתומכי הממשלה.¹³⁵² בספטמבר 2024, מספר נציגים של משפחות החטופים היו אמורים להגיע לאירוע של הליכוד (בתיאום עם הליכוד), אך כניסתם סורבה ופעילי ליכוד תקפו אותם מילולית.¹³⁵³ ביצים נזרקו על נציגים אחרים של משפחות החטופים מחוץ לאירוע רשמי אחר של הליכוד.¹³⁵⁴ משפחות החטופים הותקפו באופן קבוע בערוץ 14.¹³⁵⁵

עסקת חילופי השבויים במהלך ינואר ופברואר 2025 הובילה לעליה מחודשת בתשומת הלב לחטופים, במיוחד בקרב קבוצות בימין הדתי בישראל. שרת ההתיישבות אמרה שניצחון במלחמה חשוב יותר מאשר החזרת החטופים.¹³⁵⁶ מספר קבוצות של רבנים כתבו נגד העסקה תוך כדי התגבשותה. למעלה מ-400 רבנים, חברים בקבוצת "קונגרס הרבנים למען שלום", קראו לנשיא ארה"ב דונלד טראמפ לתמוך במלחמה של ישראל ולא להתור לעסקה.¹³⁵⁷ קבוצה אחרת של 100 רבנים דחתה את העסקה באופן ציבורי.¹³⁵⁸ קבוצה נוספת של רבנים ישראלים האיצה בנתניהו לתעדף את תבוסת חמאס בהקשר לשלב ב' של עסקת השבויים, דהיינו להמשיך להילחם ולא להחזיר את החטופים הנותרים.¹³⁵⁹ ערוץ טלוויזיה ישראלי שידר ראיון עם אזרח ישראלי שקרא להרוג את כולם בעזה, כולל את "החטופים שלנו".¹³⁶⁰ קולות ישראלים רבים ברשת תקפו את החטופים ובני משפחותיהם, כשהתבטאו למשל נגד חטוף ששוחרר ואמר שהבטיח לחטופיו שילמד אותם חקלאות כשהשלוש יגיע, או בני משפחות חטופים שלא הכירו תודה לנתניהו או ביקרו אותו או נציגים אחרים בממשלה.¹³⁶¹ חלק מהתוקפים האלו היו דמויות מוכרות בשיח הישראלי, כמו למשל אדם שתקף את עמית סוסנה, חטופה ששוחררה בעסקה הראשונה שהעידה שהיא הותקפה מינית, באומרו שהיא ניצלה את החוויה שלה עבור תשומת לב ציבורית.¹³⁶² כשהחטוף המשוחרר אלי שרעבי קישר במפורש את התנאים שחווה בעזה להצהרותיו של בן גביר לגבי התנאים הקשים של אסירים פלסטינים, בן גביר אמר שמדובר בתעמולה של חמאס וקרא לתקשורת הישראלית שלא להדהד את העמדה.¹³⁶³

<https://x.com/freyisrael1/status/1831714432864452750;>
<https://x.com/ArzaKuttner/status/1806052536350134591> (לכאורה תומכת של נתניהו) הציעה בטלוויזיה להחליף בין החטופים בהווה לילדים של הצמרת הבטחונית של ישראל;
https://x.com/Nifla_Po/status/1826120032964706403
<https://www.timesofisrael.com/israel-wont-end-war-for-free-all-hostages-pms-aide-said-to-tell-families/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/sj118wnin0> ; <https://www.maariv.co.il/news/politics/Article-1103425>
<https://www.timesofisrael.com/government-sacrificing-hostages-families-say-after-fraught-hanegbi-meet/>¹³⁴⁹
<https://www.telegraph.co.uk/world-news/2024/07/28/hamas-sends-hostage-torture-video-with-direct-warning/> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/sj2wvqrqr>¹³⁵⁰
<https://www.ynet.co.il/news/article/skvlxnia0>¹³⁵¹
<https://www.ynet.co.il/news/article/hy115tj7ca>¹³⁵²
<https://www.ynet.co.il/news/article/bykbzfxac>¹³⁵³
<https://www.haaretz.co.il/news/dailynews/2024-09-25/ty-article-live/00000192-25fd-d1f6-a596-6dfdb2bf0000?liveBlogItemId=1815058734#1815058734>¹³⁵⁴
<https://www.nytimes.com/2025/02/28/magazine/einav-zangauker-hamas-hostages-netanyahu.html>¹³⁵⁵
<https://www.ynet.co.il/news/article/rk557bc5ke>¹³⁵⁶
<https://ladaat.co/archives/81505>¹³⁵⁷
<https://www.inn.co.il/news/658660>¹³⁵⁸
<https://www.emess.co.il/radio/1662956> ; <https://hm-news.co.il/535493/>¹³⁵⁹
<https://x.com/DvirKariv/status/1891110578812248227>¹³⁶⁰
<https://x.com/FakeReporter/status/1886102873848557818>¹³⁶¹
<https://x.com/Mistaclim/status/1884618904103760034> ; <https://www.israelhayom.co.il/forreal/localy/article/17257859>¹³⁶²
<https://x.com/dovhalbertal/status/1885211667316797945>
<https://x.com/danielpet4/status/1895892543331844277>¹³⁶³

עדויות מאנשים שהיו מעורבים במשא ומתן וממשפחות החטופים

לאורך זמן, מספר עדויות מאנשים שהיו מעורבים במשא ומתן הראו שהממשלה לא הראתה מחויבות לשחרור החטופים. בכך עדויות אלו איששו טענות דומות של משפחות החטופים עוד משלבים מוקדמים במלחמה. כך למשל בפגישה עם ראש הממשלה בדצמבר 2023 חלק מבני משפחות החטופים צעקו "בושה" לנתניהו,¹³⁶⁴ בעוד שאחרים עזבו בזעם לאור דבריו.¹³⁶⁵ אח של חטוף ישראלי שנהרג מאש צה"ל אמר שירדוף את שר הביטחון גם בחלומותיו.¹³⁶⁶ הביקורת הגיעה גם מקרב החטופים. חיים פרי, אחד החטופים שנהרג בעזה, אמר לחטופה אחרת ששחררה בעסקה בנובמבר 2023 שהוא ציפה להישאר בשבי למשך שנתיים כי ראש הממשלה הוא "ביבי ואנחנו שמאלנים".¹³⁶⁷

באמצע מרץ 2024, ראש המטה של היחידה בצה"ל שהייתה אחראית על נושא החטופים התפטר מתפקידו כי הרגיש שהמנהיגות הפוליטית בישראל לא הייתה מעוניינת להמשיך לעסקה.¹³⁶⁸ תחושות דומות בוטאו מתוך מערכת הביטחון של ישראל.¹³⁶⁹ בסוף מרץ 2024 חלק מבני משפחות החטופים האשימו את ראש ממשלת ישראל באופן ציבורי בכך שדחה עסקה אפשרית לשחרור חטופים באופן חוזר ונשנה.¹³⁷⁰ כמעט 600 בני משפחות של 81 חטופים כתבו מכתב לנשיא ארה"ב ביידן כדי להביע את תסכולם מהיעדר המחויבות של ממשלת ישראל להגיע לעסקה ולבקש מביידן להפעיל לחץ על נתניהו.¹³⁷¹ במרץ 2024 חלק ממשפחות החטופים הצהירו שהתנהלותו של נתניהו סביב החטופים הייתה "פשע".¹³⁷² באמצע אפריל, שני חברי צוות המשא ומתן בצד הישראלי, שלפחות אחד מהם היה בצוות במשך שישה חודשים, אמרו במפורש שהממשלה ובמיוחד ראש הממשלה ניסו לעכב ואף למנוע עסקה לשחרור החטופים.¹³⁷³ דובר לשעבר של משפחות החטופים הסכים שראש הממשלה מנע עסקת חטופים מסיבות פוליטיות אישיות.¹³⁷⁴ מספר מקורות ישראליים וזרים, כולל מקורות מקטאר, אמרו דברים דומים.¹³⁷⁵ קרובי המשפחה של החטופים הסכימו גם כן.¹³⁷⁶ במאי, משפחות אמרו שהממשלה מקריבה את החטופים.¹³⁷⁷

ביוני 2024, פוליטיקאי ישראלי בכיר וחבר לשעבר בקבינט המלחמה אמר שראש הממשלה סירב לעסקה מסיבות פוליטיות.¹³⁷⁸ בסוף יולי, בכיר שהיה מעורב במשא ומתן אמר שנתניהו הוביל את המשא ומתן למשבר ושצוות המשא ומתן היה פיקציה ששירתה אותו.¹³⁷⁹ בתחילת אוגוסט, בכיר שהיה מעורב במשא ומתן אמר שבכירים במערכת הביטחון של ישראל האמינו שנתניהו לא רצה להגיע לעסקה.¹³⁸⁰ בסוף אוגוסט, אמו של החטוף מתן צנגאוקר העידה שראש המוסד אמר

-
- <https://edition.cnn.com/2023/12/06/middleeast/leaked-audio-of-heated-meeting-reveals-hostages-fury-at-netanyahu/index.html>¹³⁶⁴
- <https://www.timesofisrael.com/chaos-and-yelling-freed-hostages-family-members-clash-with-netanyahu-in-meeting>¹³⁶⁵
- <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/12/21/israel-hamas-war-live-global-condemnation-as-gaza-death-toll-hits-20000?update=2572293>¹³⁶⁶
- <https://www.ynet.co.il/news/article/h1qv00d11f>¹³⁶⁷
- <https://13tv.co.il/item/news/politics/security/sqpw-903972705/>¹³⁶⁸
- <https://www.haaretz.co.il/blogs/yossimelman/2024-03-26/ty-article/0000018e-7564-d787-a5de-75e616c60000>¹³⁶⁹
- <https://www.ynet.co.il/news/article/bjebbohyc>¹³⁷⁰
- <https://www.timesofisrael.com/nearly-600-relatives-of-81-hostages-ask-biden-to-pressure-pm-for-deal-to-free-them/>¹³⁷¹
- <https://www.nytimes.com/2025/02/28/magazine/einav-zangauker-hamas-hostages-netanyahu.html>¹³⁷²
- https://twitter.com/Uvda_tweet/status/1778496650798833931¹³⁷³
- <https://www.zman.co.il/481871/>¹³⁷⁴
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-14/ty-article/.premium/0000018e-de16-deb6-afee-ded71d110000>¹³⁷⁵
- <https://twitter.com/selftitled/status/1784272179817041951>¹³⁷⁶
- <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra13937291>¹³⁷⁷
- <https://www.nytimes.com/2025/02/28/magazine/einav-zangauker-hamas-hostages-netanyahu.html>¹³⁷⁸
- <https://www.timesofisrael.com/government-sacrificing-hostages-families-say-after-fraught-hanegbi-meet/>¹³⁷⁹
- <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/760712/>¹³⁸⁰
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-07-26/ty-article/.premium/00000190-ef0e-d8b8-a59a-ef9ea1250000>¹³⁸¹
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-08-02/ty-article/.premium/00000191-1442-db7e-a99d-1edabb590000>¹³⁸²

לה שבקונסטלציה הפוליטית הנוכחית עסקת חטופים היא בלתי אפשרית.¹³⁸¹ מקור אחר מעורב במשא ומתן טען שנתניהו הכשיל אותו "שוב".¹³⁸² אדם שנשא ונתן עם חמאס בעבר בתפקיד חצי רשמי טען שהגיע לפריצת דרך במגעים הנוכחיים כבר במאי 2024, אבל הוסיף שקיבל הודעה להפסיק את ערוץ התקשורת שלו מול חמאס. במגעים לא-רשמיים נוספים במהלך אוגוסט הוא הגיע להסכם אפשרי עם חמאס, אבל הצהיר שנתניהו לא רצה לסיים את המלחמה וסירב להסכמות האלו.¹³⁸³ בסוף דצמבר, אביו של אחד החטופים אף נפגש עם התובע של בית הדין הבינלאומי הפלילי קארים חאן, שהוציא כחודש לפני כן צו מעצר נגד נתניהו, בתקווה להגדיל את הלחץ על נתניהו להסכים לעסקת חטופים.¹³⁸⁴ אמו של אחד החטופים ציינה בדצמבר 2024 שלאחר שדיברה עם נתניהו הבינה שהממשלה לא תסכים לעסקה מלאה.¹³⁸⁵

בהקשר למשא ומתן הסופי סביב העסקה השניה בינואר 2025, הנציגים הבכירים של ישראל בתהליך הרגישו לכאורה שנתניהו הפריע למשא ומתן בכוונה.¹³⁸⁶ נציג בכיר אחר במשלחת הישראלית נתן ראיון ארוך שבו הדגיש שהיה ניתן להגיע לעסקה לפחות פעמיים במהלך החצי הראשון של 2024 אם ישראל הייתה גמישה יותר באופן ההתנהלות שלה במשא ומתן.¹³⁸⁷ במרץ אביו של אחד החטופים אמר שנתניהו "משחק משחקים" עם החזרת בנו.¹³⁸⁸ חלק מהחטופים ששוחררו הצטרפו למאמצים להפעיל לחץ ציבורי על נתניהו להסכים לעסקה. במכתב לנתניהו, 56 מהחטופים ששוחררו קראו לו לממש את ההסכם לשחרור שאר החטופים.¹³⁸⁹ שבעה חטופים ששוחררו נפגשו עם נשיא ארה"ב דונלד טראמפ כדי לקדם את החזרת החטופים הנותרים בפעימה אחת.¹³⁹⁰

התייחסותה של הממשלה למשפחות החטופים ולחטופים המשוחררים

לאורך המלחמה, הממשלה השתמשה בנושא החטופים כנשק בזירה הלאומית והבינלאומית אך לא תמכה במשפחות החטופים ובחטופים עצמם באופן שיתאים להצהרותיה.

משפחות החטופים התלוננו על היעדר התקשורת מצד נציגי הממשלה. חלק מהמשפחות לא קיבלו מידע מגורם רשמי במשך שבועיים אחרי ה-7.10.¹³⁹¹ נתניהו פגש נציגים של משפחות החטופים רק ב-15.10 והמשפחות לא קיבלו עדכון שצה"ל מתחיל את הכניסה הקרקעית לעזה בסוף אוקטובר למרות הרלוונטיות של המידע למצב יקיריהם.¹³⁹² בעיות תקשורת דומו המשיכו לאורך המלחמה.¹³⁹³ באפריל 2024 למשל, אביו של אחד החטופים אמר ש"היעדר התקשורת איתנו [מצד נתניהו] הוא ביזיון לאומי".¹³⁹⁴ בכמה מקרים התקשורת הישראלית התייחסה למקרים בהם משפחות ניסו להיפגש עם נתניהו או נציגי

-
- <https://www.ynet.co.il/news/article/ry1u9a11ja> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2024-09-14/ty-article-live/00000191-ed46-d2a0-a7f5-ed5e21960000?liveBlogItemId=844356126#844356126>¹³⁸¹
- <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-08-20/ty-article/sources-involved-in-cease-fire-negotiations-say-netanyahu-is-once-again-sabotaging-talks/00000191-7168-dadb-a1f9-7dfb63870000>¹³⁸²
- <https://x.com/gershonbaskin/status/1829807974006571448>¹³⁸³
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/kolkore/2024-12-30/ty-article/00000194-1396-da22-affe-1b9661f10000>¹³⁸⁴
- <https://www.maariv.co.il/news/military/article-1154424>¹³⁸⁵
- <https://www.haaretz.co.il/blogs/yossimelman/2025-01-22/ty-article-magazine/00000194-8d16-d288-afd4-dd5689b40000>¹³⁸⁶
- https://www.mako.co.il/news-diplomatic/2025_q1/Article-c209c2d9ff90591027.htm¹³⁸⁷
- <https://www.thetimes.com/world/middle-east/israel-hamas-war/article/stop-playing-games-over-israeli-hostages-families-tell-netanyahu-hqictj0mp>¹³⁸⁸
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/war-2023/2025-03-07/ty-article-live/00000195-6d91-d690-a39f-7d9dd7f30000?liveBlogItemId=986784789#986784789>¹³⁸⁹
- <https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/17488516>¹³⁹⁰
- <https://www.timesofisrael.com/no-doubt-netanyahu-preventing-hostage-deal-charges-ex-spokesman-of-families-forum/>¹³⁹¹
- <https://www.timesofisrael.com/no-doubt-netanyahu-preventing-hostage-deal-charges-ex-spokesman-of-families-forum/>¹³⁹²
- <https://edition.cnn.com/2023/11/21/world/gaza-hostages-families-frustrations-netanyahu-intl-hnk/index.html>¹³⁹³ ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-04/ty-article/.premium/0000018e-0939-d6be-affd-4d79aa980000>¹³⁹⁴
- <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-795842>

הממשלה אבל נתקלו בהתעלמות או בסירוב.¹³⁹⁵ גם חטופים משוחררים ציינו את היעדר ההתייחסות מצד גורמי ממשלה. עמית סוסנה סיפרה בטלוויזיה שאף אחד מהממשלה לא פנה אליה לאחר שחרורה.¹³⁹⁶ חטוף משוחרר אחר אמר בפגישה עם קבינט המלחמה בישראל בדצמבר 2023 ש"התחושה שהייתה לנו הייתה שאף אחד לא עשה שום דבר בשבילנו".¹³⁹⁷ לאחר שצה"ל גילה במרץ 2024 שהפצצה שלו גרמה למותם של חטופים, הוא הודה בכך למשפחות רק בספטמבר.¹³⁹⁸ כשמשדר הבריאות פרסם בדצמבר 2024 דו"ח שתיאר את חוויות החטופים בשבי הוא לא עדכן בכך את החטופים ששוחררו עצמם.¹³⁹⁹

התנהלות זו אינה חדשה. במקרה של אברה מגניסטו, חטוף ישראלי שהוחזק בעזה למשך למעלה מעשור ושוחרר בעסקה בתחילת 2025, כבר ב-2015 התקשורת הישראלית חשפה ניסיונות מצד גורמים רשמיים להרתיע את משפחתו באמצעות הפעלת לחץ כדי למנוע מהם להאשים באופן ציבורי את נתניהו על כך שלא עשה מספיק כדי לשחרר אותו. המתאם הרשמי איים על המשפחה שהתנהגות כזו, או ניסיונות להפוך את המקרה של מגניסטו למייצג את היחס של המדינה לעדה האתיופית (מגניסטו הוא אתיופי) יוביל לכך שמגניסטו יישאר בעזה לשנים נוספות.¹⁴⁰⁰ ב-2019 כחלק מניסיון למשא ומתן כדי להחזיר את הישראלים שהיו בעזה עוד לפני ה-7.10, דובר חמאס טען שישראל לא שאלה לשלום של מגניסטו או אפילו שאלה אם הוא חי או מת.¹⁴⁰¹ לדבריו של חבר כנסת חשוב, ישראל ניהלה משא ומתן עם סינוואר על עסקת חילופי שבויים עד קיץ 2023.¹⁴⁰²

במקרים אחרים, נציגי ממשלה ביקרו את קרוביהם של החטופים. בפגישה שהתרחשה בינואר 2024 אשתו של נתניהו שהתלוותה אליו לפגישה עם משפחות החטופים אמרה להם שההצהרות שלהם בתקשורת מסייעות לחמאס.¹⁴⁰³ חבר כנסת מהליכוד האשים את אחיו של אחד החטופים על כך שהשתמש בסיטואציה כדי לקדם אג'נדה פוליטית.¹⁴⁰⁴ במקביל, נעשה שימוש במוסדות ממשלה כדי לבקר את משפחות החטופים. בינואר 2025, נאסר על עינב צנגאוקר, אמו של אחד החטופים שביקרה את הממשלה לעיתים קרובות על חוסר נכונותה להגיע לעסקה, להיכנס לכנסת למשך שבוע.¹⁴⁰⁵ בתחילת מרץ 2025 קבוצה של משפחות חטופים וחללים פונתה באלימות מאולם הכניסה למליאת הכנסת ונאסר עליהם להיכנס ליציאת האורחים.¹⁴⁰⁶

במקרה בוחן שמשך תשומת לב רבה בפברואר 2025, החטוף ירדן ביבס וגופותיהם של אשתו ושני ילדיהם אריאל וכפיר הוחזרו לישראל. למרות שמותם של שלושת האחרונים היה משוער,¹⁴⁰⁷ החזרת משפחה שהפכה לאחד הסמלים של המלחמה משכה תשומת לב רבה בישראל ובעולם.¹⁴⁰⁸ סיבת המוות של שירי והילדים הפכה לעניין מרכזי. בעוד שהקבוצה הפלסטינית שהחזיקה בהם טענה שהם נהרגו בהפצצה ישראלית כבר בנובמבר 2023,¹⁴⁰⁹ דובר צה"ל אמר שבהתבסס על

¹³⁹⁵ <https://www.ynet.co.il/news/article/bky8ovgcc> ; <https://www.gly.co.il/item?id=49406>

¹³⁹⁶ גם ; <https://x.com/RotemShtarkman/status/1884346229452157055>

¹³⁹⁷ <https://www.ynet.co.il/news/article/h1qv00d11fr>

¹³⁹⁸ <https://edition.cnn.com/2023/12/06/middleeast/leaked-audio-of-heated-meeting-reveals-hostages-fury-at-netanyahu/index.html>

¹³⁹⁹ <https://www.nytimes.com/2025/03/08/world/middleeast/israel-hamas-gaza-hostages.html>

¹⁴⁰⁰ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/local/841378/>

¹⁴⁰¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2015-07-09/ty-article/0000017f-ea02-d639-af7f-ebd7baad0000> ; <https://x.com/ArikW/status/1893223789640450275>

¹⁴⁰² <https://www.timesofisrael.com/hamas-says-real-opportunity-for-prisoner-swap-if-israel-gets-serious/>

¹⁴⁰³ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/620173/>

¹⁴⁰⁴ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/report-sara-netanyahu-accused-hostage-families-of-helping-hamas/

¹⁴⁰⁵ <https://www.timesofisrael.com/government-sacrificing-hostages-families-say-after-fraught-hanegbi-meet/>

¹⁴⁰⁶ <https://www.ynet.co.il/news/article/syxhpvmiyy> ; <https://x.com/muhammadshehad2/status/1876301687197204960> ; <https://www.mekomit.co.il/ps/144508/>

¹⁴⁰⁷ <https://x.com/N12News/status/1896569248274932215> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/hkuo3xmo1x> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1896826182504767619>

¹⁴⁰⁸ https://www.mako.co.il/news-military/2024_q3/Article-106ea7c9e070291026.htm

¹⁴⁰⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/hkblx00rcyl> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2025-02-19/ty-article-opinion/premium/00000195-1a1f-d785-a3dd-3a1f76160000> ; <https://www.nytimes.com/2025/02/20/world/middleeast/israel-hamas-hostages-bodies.html>

¹⁴⁰⁹ <https://x.com/jeremyscahill/status/1892170530209337573>

נתונים פורנזיים הם נהרגו על ידי חוטפיהם.¹⁴¹⁰ שני הצדדים לא סיפקו ראיות לטענותיהם.¹⁴¹¹ עיתונאי ישראלי הציע שהיכולת לאמת את שתי הטענות מוגבלת ושהאמת ככל הנראה תישאר לא ידועה בשל הזמן שעבר מאז המוות והתפוררות הגופות.¹⁴¹²

למרות שבני משפחת ביבס נהרגו למעלה משנה קודם לכן, מדינת ישראל ובמיוחד נתניהו השתמשו במוותם ככלי נשק בזירה הלאומית והבינלאומית.¹⁴¹³ במקביל לכך, ירדן והמשפחה סירבו באופן ציבורי שנציג של המשפחה ינכח בלוויה.¹⁴¹⁴ הם גם ביקשו מספר פעמים מבכירים ישראלים, כולל נתניהו, להפסיק לתאר את מותם של שירי והילדים (אחותו של ירדן קראה לכך "התעללות"), ואף שלחו מכתב רשמי של עורך דין בנושא, שציין בין השאר שהם לא קיבלו דו"ח פורנזי לגבי אופן המוות.¹⁴¹⁵ למרות בקשות אלו, נתניהו דיבר על פרטים אלו בשני מקרים שונים (בטקס סיום קורס קצינים ובוועידת אייפאק).¹⁴¹⁶ מעט לאחר מכן, ירדן כתב מכתב לנתניהו ובו ביקש ממנו לקחת אחריות על חלקו במחדל ה-7.10.¹⁴¹⁷

ניסיונות לא רשמיים של המשפחה למנוע תסיסה

ישנן אינדיקציות שהמשפחה, או אנשים הקשורים אליה, ניסו למנוע תסיסה חברתית סביב עניין החטופים באמצעות הפעלת לחץ על או פיצול קבוצת משפחות החטופים.¹⁴¹⁸ יועץ אסטרטגי העיד ששבועיים אחרי תחילת המלחמה, גורם מהמשפחה ניסה לשכור את שירותיו לפצל או להרוס את הקבוצה שאיחדה את משפחות החטופים.¹⁴¹⁹ פיצול כזה אכן אירע בשלב מוקדם, עם קבוצה קטנה בשם "פורום תקווה" שהופיעה בנובמבר 2023. פורום תקווה ייצג את מעט המשפחות שתמכו בממשלה ובמדיניותה סביב בנושא החטופים.¹⁴²⁰ כבר משלב מוקדם במלחמה, הממשלה מינתה מתאם עבור משפחות החטופים שאמר למשפחות שעדיף שלא יארגנו הפגנות.¹⁴²¹ דובר הליכוד, ששוחח עם משפחות החטופים בינואר 2024, הזהיר אותם מהפעלת לחץ לבחירות מוקדמות מכיוון ש"מערכת בחירות זה רע לחטופים" וש"בתקופה כזאת הרפז שצף הוא רב".¹⁴²²

רוב משפחות החטופים התארגנו סביב מטה משפחות שהוקם בתחילת-אמצע אוקטובר 2023 וניסו לרוב לשמור על קו לא פוליטי ביחס לממשלה כדי שלא לייצר אנטגוניזם מצידה. המטה החליף בעלי תפקידים בכירים מספר פעמים, בדרך כלל בהקשר של טענות או רמיזות להתערבות מצד נתניהו או ממשלתו. אחד משלושת מקימי המטה עזב כבר בסוף אוקטובר

¹⁴¹⁰ <https://www.tiktok.com/@13newsil/video/7473877029788814600> ;

¹⁴¹¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-21/ty-article/.premium/00000195-28da-d293-a1d5-https://www.haaretz.co.il/israel-; eedf81ab0000> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/ryvpvvr5kg-news/2025-02-27/ty-article/.premium/amid-forensic-challenges-israel-may-never-fully-determine-how-hostages-died-in-gaza/00000195-46cd-dfb4-a1f7-f7ed65f00000>

¹⁴¹² <https://www.nytimes.com/2025/03/08/world/middleeast/israel-hamas-gaza-hostages.html>

¹⁴¹³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-02-27/ty-article/.premium/00000195-4343-de32-ad9d-73d7229a0000>

¹⁴¹⁴ <https://www.ynet.co.il/news/article/rjdz05d51x> ; <https://x.com/netanyahu/status/1892938637559603683> ;

¹⁴¹⁵ <https://www.ynet.co.il/news/article/s1qlsf59jl> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/hymimqf5ye>

¹⁴¹⁶ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/at-bibas-family-requests-no-government-minister-to-attend-funeral-for-shiri-ariel-and-kfir/

¹⁴¹⁷ <https://www.ynet.co.il/news/article/b10ly8sq1x> ; <https://www.timesofisrael.com/bibas-family-tells-netanyahu-to-shut-up-as-he-details-the-murders-of-shiri-ariel-and-kfir/> ; <https://img.haaretz.co.il/bs/00000195-3dea-d574-a3b5-7ffaad640000/21/1f/19cdccc6439fae0a919707ffe0ae/pnia.pdf> ; גם:

¹⁴¹⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/hkfownq9kl>

¹⁴¹⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/b10ly8sq1x>

¹⁴²⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2025-03-06/ty-article/.premium/00000195-6ce0-d46d-a3f7-ed98570000> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/skdg4rxile> ;

¹⁴²¹ <https://x.com/NTarnopolsky/status/1896579284992753898>

¹⁴²² <https://www.the7eye.org.il/508670>

¹⁴²³ <https://x.com/talschneider/status/1825832401030807846>

¹⁴²⁴ https://www.calcalist.co.il/local_news/article/hkqcmmqi6

¹⁴²⁵ <https://www.zman.co.il/481871/popup/>

¹⁴²⁶ https://twitter.com/Bar_ShemUr/status/1757852992215056477

2023 אחרי שנשען שהוא היה קשור לנתניהו ולמטה שלו (שני מארגנים נוספים עזבו איתו).¹⁴²³ היו"ר המקורי (שגם היה ממקימי המטה) עזב את תפקידו בפברואר 2024 לאחר שכמה משפחות חטופים קיבלו איומים מצד חברי כנסת ישראלים שהתנו את תמיכתם במטה בעזיבת היו"ר.¹⁴²⁴ הדובר המקורי של המטה (מייסד נוסף שלו) עזב במרץ 2024 סביב הליך המשא ומתן עם חמאס, ורמז שהופעל עליו לחץ לעזוב אז. באפריל 2024 הוא טען שההתערבות של נתניהו בענייני המטרה היא זו שהובילה אותו לעזוב.¹⁴²⁵ מנכ"ל המטה התחלף אף הוא ביולי 2024 לאחר שהמנכ"ל המקורי הואשם בהטרדה מינית ובדיבור פוגעני.¹⁴²⁶ היועץ האסטרטגי של הפורום התחלף שלוש פעמים עד נובמבר 2024 (אחד עזב במרץ לאור שמועות שהוא מקורב לנתניהו,¹⁴²⁷ השלישי עזב בנובמבר 2024¹⁴²⁸). באותו זמן, המטה שכר יועץ שעבד בעבר עם נתניהו והשתתף בקמפיין של הליכוד.¹⁴²⁹ המעורבות של נתניהו באה לידי ביטוי גם בדרכים אחרות. ביולי 2024 ערוץ ישראלי חשף שפעיל ליכוד ותומך נתניהו תיאם מספר פגישות בין משפחות החטופים ואשתו של נתניהו.¹⁴³⁰

יש עדויות נוספות שבני משפחות החטופים נמנעים מלבקר את הממשלה מפחד שביקורת כזו תוביל להעברת בני המשפחה החטופים לסוף התור מבחינת סדר העדיפויות בשחרור.¹⁴³¹ מגישה ישראלית שנחשבה לתומכת נתניהו רמזה על כך אף היא בינואר 2025 כשאמרה שאמה של אחת החטופות דיברה באופן בוטה יותר נגד הממשלה בתחילת המלחמה, אבל אז מיתנה את הביקורת שלה וקיבלה את בתה בחזרה.¹⁴³² לאור זאת והפרטים לעיל סביר מאוד שמשפחות חטופים נוספות גם כן מעדיפות להמעיט בביקורת על הממשלה.

¹⁴²³ דודי זלמנוביץ'; <https://www.maariv.co.il/news/israel/article-1048587>; <https://www.ynet.co.il/news/article/rkxvdbpz6>; <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001461283>

¹⁴²⁴ רונן צור; <https://www.ynet.co.il/news/article/sjrnc5j2t>; הוא היה דמות פוליטית: <https://www.youtube.com/watch?v=hh4Tx61pK4>; <https://www.maariv.co.il/news/politics/article-1157747>

¹⁴²⁵ חיים רובינשטיין; <https://www.timesofisrael.com/no-doubt-netanyahu-preventing-hostage-deal-charges-ex-spokesman-of-families-forum/>

¹⁴²⁶ יוסי מואטי; https://www.mako.co.il/news-israel/2024_q3/Article-8032fe621b5a091026.htm; https://www.mako.co.il/news-israel/2024_q2/Article-ee39dfe15564091027.htm

¹⁴²⁷ דניאל קוגן; <https://www.ynet.co.il/news/article/ryl9edoca>; <https://www.ynet.co.il/news/article/rjnf2wdap>

¹⁴²⁸ ליאור חורב; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-27/ty-article/00000193-6d1d-d7d8-adbb-fd5db6eb0000>

¹⁴²⁹ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/229937/>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-27/ty-article/00000193-6d1d-d7d8-adbb-fd5db6eb0000>

¹⁴³⁰ <https://13tv.co.il/item/news/politics/politics/y4nlr-904150478/>; <https://www.zman.co.il/213246/>

¹⁴³¹ <https://www.ynet.co.il/news/article/bjkutcon6>

¹⁴³² <https://x.com/idobenbaji/status/1881929356978897390>. הסרטון כולל שני קליפים.

הגדה המערבית

עודכן לאחרונה: 18.6.24

הגדה המערבית מושכת פחות תשומת לב בתקשורת ובשיח הציבורי. ישראל כשלה במשך שנים להחיל את שלטון החוק על המתנחלים באזור. למשל, מתוך 1,600 מקרים של אלימות מתנחלים בין 2005 ל-2023, רק 3% הסתיימו בהרשעה.¹⁴³³ למרות זאת, המצב שם התדרדר במהירות מאז תחילת המלחמה. לפחות 18 קהילות של רועים/בדואים ננטשו בשל התקפות של מתנחלים (968 התקפות נרשמו מאז ה-7.10).¹⁴³⁴ בערך 4,000 פלסטינים בגדה איבדו את בתיהם ב-2023,¹⁴³⁵ ובתיהם של 2,155 נהרסו מאז ה-7.10.¹⁴³⁶ מתנחלים הרגו מספר פלסטינים, ופצעו, גירשו, הטרידו והבריחו אחרים.¹⁴³⁷ במקרים מסוימים, מתנחלים תקפו כפרים פלסטינים בקבוצה גדולה יותר.¹⁴³⁸ כשצלם עיתונות ישראלי יהודי בן 72 נתפס על ידי המתנחלים, הם היכו אותו, גנבו את רכושו (ושרפו חלק ממנו), ושברו לו מרפק ואצבע. הצלם סיפר שחיילים אבטחו את המתנחלים ולא עזרו לו למרות בקשותיו.¹⁴³⁹ רבים מהמתנחלים שגויסו ליחידות הגנה אזורית במהלך המלחמה פועלים מאז במדים עם תמיכה מלאה של צה"ל, ובהקשר זה תוקפים ומתעמרים בפלסטינים.¹⁴⁴⁰ בסוף מאי, צה"ל הודיע שיחלק רובים למתנחלים שאינם חלק מכיתות הכוננות ביישוביהם.¹⁴⁴¹

בסך הכל כ-521 פלסטינים נהרגו בגדה מאז תחילת המלחמה.¹⁴⁴² מחצית מההרוגים בגדה מאז תחילת שנת 2023 (פי 4 מאשר ב-2022) נהרגו באירועים בהם לא תועדו עימותים חמושים. כך למשל סגן ראש עיריית ירושלים טען שהמשטרה השתמשה בכדורים חיים וירתה במתפרעים פלסטיניים בתחילת אוקטובר, וכך הרגה חמישה מתושבי מזרח ירושלים.¹⁴⁴³ מאז ה-7.10, נפצעו בגדה מעל 5,200 פלסטינים.¹⁴⁴⁴ תחקיר של הוול סטריט ג'ורנל מצא כי מאז ה-7.10 מתנחלים בנו במהירות כבישים והתנחלויות נוספות בגדה המערבית. מדינת ישראל סירבה לבחון את ממצאי התחקיר של העיתון.¹⁴⁴⁵ נכון לסוף מרץ, צה"ל המשיך להחזיק מחסומים בכניסות לכפרים בגדה שאילצו את התושבים המקומיים לנסוע בדרכים עוקפות.¹⁴⁴⁶ נכון לאותו הזמן, ישראל אסרה על כניסת פלסטינים מהגדה העובדים בישראל, מה שהוביל לאובדן הכנסתם

¹⁴³³ <https://www.nytimes.com/2024/05/16/magazine/israel-west-bank-settler-violence-impunity.html>

¹⁴³⁴ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-178-west-bank> ; <https://twitter.com/YehudaShaul/status/1758122975386014057> ; <https://twitter.com/Mistaclim/status/1770753310686917108> ; <https://www.mekomit.co.il/ימים-לאחר-שקם-לי-10-קהילה-פלסטינית-גורשה-10-177074344596064360> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-30/ty-article-magazine/.premium/0000018f-fce987090000> (18)

¹⁴³⁵ <https://www.ochaopt.org/content/about-4000-palestinians-displaced-west-bank-2023>

¹⁴³⁶ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-178-west-bank>

¹⁴³⁷ למשל: <https://www.washingtonpost.com/investigations/2024/01/09/israel-settler-violence-qusra-west-bank/> ; <https://www.newyorker.com/magazine/2024/03/04/israel-west-bank-settlers-attacks-palestinians> ; <https://twitter.com/masafering/status/1786353369658839199> ; <https://x.com/Issaamro/status/1796595059259044284> ; <https://x.com/masafering/status/1802412746572435879>

¹⁴³⁸ <https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-hamas-west-bank-war-f85997a95d5579159ffe83d2c0cb988e7e75e1ef8f5307946d24f8b9a190fd66> ; <https://twitter.com/AlonLeeGreen/status/1779136328480805197>

¹⁴³⁹ <https://www.ynet.co.il/yedioth/article/yokra13889978>

¹⁴⁴⁰ ; <https://x.com/btselem/status/1793384580046565608> ; <https://x.com/nurityohanan/status/1798226333186871622> ; <https://x.com/QudsNen/status/1801295354840629385>

¹⁴⁴¹ <https://x.com/tzvisuccot/status/1796110479816818955>

¹⁴⁴² <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-178-west-bank>

¹⁴⁴³ <https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1754079208643420204>

¹⁴⁴⁴ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-178-west-bank>

¹⁴⁴⁵ <https://www.wsj.com/video/series/in-depth-features/visual-evidence-shows-illegal-settler-construction-in-west-bank-surging/BF11225B-45A7-430A-A39C-48336B5B8286>

¹⁴⁴⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-19/ty-article/.premium/0000018e-50c4-dca4-ad8e-f4fe5f020000>

ולמצב כלכלי קשה בגדה.¹⁴⁴⁷ במקרים מסוימים, ישראל גם מנעה מפלסטינים בגדה לעבד את שטחיהם החקלאיים במשך חודשים רבים.¹⁴⁴⁸

בשלושת החודשים הראשונים של השנה, ישראל הכריזה על כמות שיא של שטחים בגדה, כמעט 11,000 דונם, כאדמות מדינה.¹⁴⁴⁹ כמות זו כוללת את השטח הגדול ביותר עליו ישראל הכריזה על שטח מדינה לפחות מאז 1993.¹⁴⁵⁰ כתבת תחקיר של הניו יורק טיימס פרסמה מסמך בו אלוף פיקוד מרכז מודה בכתב במרץ שמאז תחילת המלחמה קיימת עלייה חדה בבניה הלא חוקית היהודית בגדה המערבית, ובמקביל דה פקטו לא התקיימה אכיפה שאמורה למנוע בניה כזו. המציאות בבניה לא חוקית פלסטינית הייתה שונה לחלוטין.¹⁴⁵¹ במאי, שר הביטחון ביטל את חוק ההתנתקות שאסר על התיישבות בארבע נקודות בגדה.¹⁴⁵²

עדויות להרג פלסטינים

מספר סרטונים מראים הרג של פלסטינים לא חמושים ולא מאוימים.¹⁴⁵³ כששטר מג"ב ירה למוות בילד פלסטיני בן 12 שירה זיקוק לאוויר, השר לביטחון לאומי הגיע לבקרו ושיבח את התנהלותו ואמר שמגיע לו צל"ש.¹⁴⁵⁴ חיילי צה"ל מחופשים לעובדי מערכת הבריאות ולנשים מוסלמיות נכנסו לבית חולים בגדה המערבית והרגו שלושה מבוקשים בשנתם, כולל אחד שהיה משותק במשך כשלושה חודשים.¹⁴⁵⁵ במקרה אחר, חייל ירה למוות בפלסטיני שהתגייס לאחר שמצא בתיקו סכין. שני סרטונים שפורסמו הראו שהפלסטיני הרים את ידיו באוויר כשנורה למוות.¹⁴⁵⁶ שני רועים פלסטיניים נורו למוות על ידי מתנחלים בזמן שחיילים נכחו באירוע ולא התערבו.¹⁴⁵⁷

התעללות, השפלה ומעצר של פלסטינים

<https://news.sky.com/story/the-war-may-be-in-gaza-but-its-effects-can-mean-starvation-in-the-west-bank-13101929>¹⁴⁴⁷

<https://www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/2024-05-25/ty-article/.premium/distance-requirements-and-barriers-how-palestinians-are-being-expelled-from-their-land/0000018f-acf8-df13-a3af-bcfea1270000>¹⁴⁴⁸

<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-04-11/ty-article/.premium/israel-has-declared-record-amount-of-west-bank-land-as-state-owned-in-2024/0000018e-c7a2-dd23-a3cf-e7a713c90000>¹⁴⁴⁹

<https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/22/israel-largest-west-bank-settlement-blinken-visit/>¹⁴⁵⁰

<https://www.nytimes.com/2024/05/16/magazine/israel-west-bank-settler-violence-impunity.html>;¹⁴⁵¹

<https://www.nytimes.com/interactive/2024/05/16/magazine/fox-document-march-24-redacted.html> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/byxkztxxc> ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/bkfau7iq0> (¹⁴⁵²)

למקום (עבור אחד החוקים: <https://www.gov.il/BlobFolder/legalinfo/disengagement-plan/he/%D7%A6%D7%95%D7%91%D7%93%D7%91%D7%A8%D7%91%D7%99%D7%98%D7%95%D7%9C%D7%97%D7%95%D7%A7%D7%94%D7%94%D7%AA%D7%A0%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%AA%D7%91%D7%9E%D7%A8%D7%97%D7%91%D7%97%D7%95%D7%9E%D7%A9.pdf>);

<https://twitter.com/ytirawi/status/1746987605034447294>¹⁴⁵³ ;

<https://www.haaretz.com/israel-news/twilight-zone/2024-04-20/ty-article-magazine/.premium/a-palestinian-is-shot-dead-by-an-israeli-sniper-for-daring-to-go-up-on-his-roof/0000018e-f9a5-d6a0-a9ef-f9bd171b0000> ;

<https://twitter.com/Kahlisse/status/1767976353532383504>¹⁴⁵⁴ ;

<https://twitter.com/itamarbengvir/status/1767860298432528673> ;

<https://twitter.com/origivati/status/1767806214254002619> ;

<https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-forces-kill-3-gunmen-west-bank-hospital-army-says-2024-01-30/>¹⁴⁵⁵ ;

<https://www.ynet.co.il/news/article/hym4dpy0t> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/hk9p5nact> ;¹⁴⁵⁶

<https://twitter.com/KhaledYousry22/status/1773557971831632078> ;

<https://www.mekomit.co.il/ps/133998/>¹⁴⁵⁷

סרטונים רבים מראים כוחות ישראליים מתעמרים בפלסטינים ומשפילים אותם,¹⁴⁵⁸ מכים אותם,¹⁴⁵⁹ מובילים אותם בעודם עירומים למחצה ברחובות,¹⁴⁶⁰ הורסים את רכושם¹⁴⁶¹ או תשתיות ציבוריות,¹⁴⁶² חוסמים כבישים,¹⁴⁶³ משחיתים סמלים פלסטיניים,¹⁴⁶⁴ וקוראים לנכבה נוספת.¹⁴⁶⁵ תמונה אחת מציגה תיק מלא בכסף שנלקח כביזה.¹⁴⁶⁶ אחרת מראה חייל שחוגג את יום הולדתו(?) עם בלונים כשברקע פלסטיני כפות עם כיסוי עיניים שוכב על הרצפה.¹⁴⁶⁷ בסרטון אחד נראה שכוחות צה"ל חטפו או עצרו פלסטיני, הלבישו אותו במדים, אזקו את ידיו ורגליו בשרשראות ונראה שהשתמשו בו כבמגן אנושי.¹⁴⁶⁸ גם כאן מוצגים סרטונים הומוריסטיים הקשורים להשפלה ודה-הומניזציה של פלסטינים,¹⁴⁶⁹ התייחסות אליהם כאל עמלק,¹⁴⁷⁰ ואף תמונות של חיילים המצטלמים עם הלבשה תחתונה בתוך בתים של פלסטינים עליהם פשטו.¹⁴⁷¹ סרטונים רבים מראים נערי גבעות מתעמתים עם פלסטינים ותוקפים אותם,¹⁴⁷² או מתנחלים הלבושים כחיילים מעכבים פלסטינים,

<https://twitter.com/ytirawi/status/1741445118333222937> ;¹⁴⁵⁸
<https://twitter.com/ytirawi/status/1748100280560845092> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1747358396519493874> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1751689800254476390> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1760462497943839127> ;
<https://twitter.com/ireallyhateyou/status/1765200009580925182> ;
<https://twitter.com/masafering/status/1770529772885483666> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1770320641826169263> ;
<https://twitter.com/adinitay/status/1771990979333026009> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1780354741882474980> ;
<https://twitter.com/adinitay/status/1781214747104252184> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1781397024417448055> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1783507450643063185> ;
<https://twitter.com/ofercass/status/1785416217152344434> ;
<https://x.com/SaulStaniforth/status/1791485421903401141> ;
https://x.com/brown_johnbrown/status/1792560897732341961 ;
<https://x.com/ireallyhateyou/status/1793287354372825172> ;
<https://x.com/LensVeritatis/status/1793454169741033661> ;
<https://twitter.com/AdameMedia/status/1761508331598848224> ;¹⁴⁵⁹
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1781945504240214016> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1787112612880105776> ;¹⁴⁶⁰
<https://twitter.com/ytirawi/status/1743038305581593033> ;¹⁴⁶¹
<https://twitter.com/ytirawi/status/1756688401233817855> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1776551587885801759> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1781677858953285846> ;
<https://x.com/Mistaclim/status/1801853273114116104> ;
<https://twitter.com/QudsNen/status/1751125745701671025> ;¹⁴⁶²
<https://twitter.com/ytirawi/status/1782135295204262065> ;¹⁴⁶³
<https://twitter.com/ytirawi/status/1768010284860416327> ;¹⁴⁶⁴
<https://x.com/btselem/status/1793384580046565608> ;¹⁴⁶⁵
<https://twitter.com/ytirawi/status/1756695309239939117> ;¹⁴⁶⁶
<https://twitter.com/ytirawi/status/1758619734809928130> ;¹⁴⁶⁷
<https://twitter.com/TameeOliveFern/status/1752615765092815206> ;¹⁴⁶⁸
<https://twitter.com/ytirawi/status/1756696385510883830> ;¹⁴⁶⁹
<https://twitter.com/ytirawi/status/1756697908907233406> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765313264324333905> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765436458108653778> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1765673191521874004> ;
<https://twitter.com/ytirawi/status/1790921496421937522> ;¹⁴⁷⁰
<https://twitter.com/ytirawi/status/1782837821432082700> ;¹⁴⁷¹
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1769277315941339483> ;¹⁴⁷²
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1769435760392900855> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1769300216719515931> ;
<https://twitter.com/masafering/status/1769723591480742007> ;
(ככל הנראה מתנחלים?) <https://twitter.com/masafering/status/1775593225278939147> ;
<https://twitter.com/Mistaclim/status/1785895596198400359> ;
<https://twitter.com/Issaamro/status/1790820035201466412> ;

כולל על אדמתם הפרטית.¹⁴⁷³ מספר סרטונים אחרים מראים מתנחלים גונבים את רכושם של פלסטינים,¹⁴⁷⁴ או חיילים אשר עומדים מנגד כשמתנחלים פוגעים באוכלוסיה אזרחית פלסטינית וברכושה.¹⁴⁷⁵ סגן ראש עיריית באר-שבע העלה לחשבון המדיה החברתית שלו תכנים משירות המילואים שלו, שכללו פלסטינים כפופים עם עיניים מכוסות ותכנים המתייחסים בבירור לנקמה.¹⁴⁷⁶

פלסטינים רבים אחרים, כולל ילדים,¹⁴⁷⁷ נעצרו בגדה המערבית. בחודש הראשון ללחימה נעצרו יותר מ-2,200 פלסטינים. מעל 2,000 הוחזקו במעצר מנהלי, ללא כתב אישום או משפט. עצורים אלו סבלו מעינויים וחס משפיל על פי ארגון זכויות האדם אמנסטי.¹⁴⁷⁸ עד לסוף מאי, כמעט 5,000 אנשים נעצרו בגדה (המספר לא כולל אנשים שנעצרו ושוחררו לפני שהובאו אל מול שופט).¹⁴⁷⁹ בנקודת זמן זו, ישראל החזיקה במעצר (כלומר לפני הרשעה) 7,016 בני אדם, מתוכם 4,299 (יותר מ-60%) מוחזקים ללא משפט או אישום.¹⁴⁸⁰

תיאורים רבים שמסרו כלואים ששוחררו מעידים על התעללות מתמשכת מצד הסוהרים.¹⁴⁸¹ אחד סיפר שמדי יום מאז ה-7.10 הסוהרים אילצו את העצורים/אסירים לזחול בעודם עטופים בדגל ישראל, ודרשו מהם לנשק את דגל ישראל, תוך כדי הכאתם אם הם מסרבים לעשות זאת. בנוסף, הסוהרים השליכו את המזון שניתן לאסירים על הרצפה ודרכו עליו.¹⁴⁸² עזור אחר מבית לחם תיאר בפירוט את האלימות, ההתעללות וההשפלה שחווה בכלא הישראלי במשך שלושה חודשים בהם היה עצור במעצר מנהלי ללא האשמה או עדויות נגדו.¹⁴⁸³ עדויות נוספות לטענות אלו נמצאות ברשתות החברתיות.¹⁴⁸⁴ פוליטיקאי פלסטיני בכיר, דובר המועצה המחוקקת, נעצר באוקטובר. כששוחרר ביוני, הוא סיפר על חלק מחוויותיו – שכללו אסיר שלכאורה הומת לאחר ששאל האם יש הפסקת אש בעזה, ואסיר אחר שנהרג לאחר שביקש מצוות הכלא שלא להעליב את הוריו.¹⁴⁸⁵

¹⁴⁷³ <https://twitter.com/masafering/status/1769453241929011501>

¹⁴⁷⁴ ; <https://twitter.com/Mistaclim/status/1753732272816029757>

¹⁴⁷⁵ <https://x.com/Mistaclim/status/1794071598372172056>

¹⁴⁷⁶ https://twitter.com/Yesh_Din/status/1779501559379849229

¹⁴⁷⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-05-20/ty-article/.premium/0000018f-9268-d212-abcf-d66d978d0000>

¹⁴⁷⁸ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1775555921151693151>

¹⁴⁷⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-horriying-cases-of-torture-and-degrading-treatment-of-palestinian-detainees-amid-spike-in-arbitrary-arrests/>

¹⁴⁸⁰ <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-05-28/ty-article-opinion/.premium/0000018f-beff-d0b7-abdf-feff4aa90000>

¹⁴⁸¹ <https://cda.gov.ps/index.php/en/51-slider-9,000-על-פי-הממשלה-הפלסטינית-המספר-היה-קרוב-ל-9,000-:en/17065-on-the-233rd-day-of-genocide-brief-on-detention-campaigns-carried-out-in-the-west-bank-since-october-7-until-may-26-2025>

¹⁴⁸² <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-05-28/ty-article-opinion/.premium/0000018f-beff-d0b7-abdf-feff4aa90000>

¹⁴⁸³ ; <https://www.haaretz.co.il/news/law/2023-12-30/ty-article/0000018c-b51e-d45c-a98e-bf5e7a340000>

¹⁴⁸⁴ <https://twitter.com/RZabaneh/status/1784223150156181904>

¹⁴⁸⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-01-02/ty-article/.premium/0000018c-c6e5-d6c4-ab8d-e7f561840000>

¹⁴⁸⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/twilightzone/2024-03-22/ty-article/.premium/0000018e-62b4-d541-a78e-ffff79470000>

¹⁴⁸⁷ <https://twitter.com/ytirawi/status/1761463527489900685>

¹⁴⁸⁸ <https://x.com/QudsNen/status/1801743540436771252> ;

¹⁴⁸⁹ <https://x.com/Palestinecapti1/status/1801781895413555571>

מדיה, תעמולה והמלחמה (הערה)¹⁴⁸⁶

עודכן לאחרונה: 18.6.24

כדי למקד את הדיון חלק זה יבחן את המדיה הישראלית והאמריקאית, כמו גם פעולות אחרות של מדינת ישראל שנועדו להגביל את השיח הציבורי.

הקדמה: תעמולה, הנקראת לעיתים גם דיפלומטיה ציבורית, נועדה להעביר מידע כדי להשפיע על תפיסות ציבור מסוים. תעמולה יכולה לכלול אמיתות, שקרים או מה שביניהם. מדינות וארגונים אחרים במאה ה-21 משתמשים בתעמולה באופן שגרתי. התעמולה של מדינת ישראל נקראת לעיתים קרובות הסברה.¹⁴⁸⁷

הקשר: חוקרים טוענים כבר במשך עשורים שלמרות המידע הרב מסביבנו, האדם הפשוט מוציא ממידע זה רק מעט אינפורמציה ועוד פחות ידע ותבונה.¹⁴⁸⁸ התוצאה הוגדרה עוד בשנות ה-90 כ"הרס התבונה הפוליטית" בשל המניפולציות של התקשורת המודרנית.¹⁴⁸⁹ חלק זה של המסמך מניח שהמידע שנמסר על ידי מדינות, ארגונים שאינם מדינות והתקשורת הוא מוטע, אבל גם אינו מהימן לחלוטין או לחלוטין לא מהימן מעצם הגדרתו. בפועל, גורמים אלו כותבים ומעבירים מידע כדי לשקף את האינטרסים השונים שלהם (למשל: פוליטיים, כלכליים או אידיאולוגיים). ראוי לציין שהבעיה המרכזית היא לא פייק ניוז – אלא העובדה שהרבה מידע זה מוצא מהקשרו ומוטה בגסות על ידי גורמים אלו וכך מוביל למיסאינפורמציה ודיסאינפורמציה.¹⁴⁹⁰ כדי להעריך טוב יותר את מהימנות המידע שערוצים שונים מוסרים, יש צורך בקריאה וחשיבה ביקורתית, ובהערכה זהירה של מקור המידע.

התעמולה הישראלית כוללת אלמנטים מוסדיים שפועלים דרך המדינה.¹⁴⁹¹ ישראל ייחודית ביחס למדינות המגדירות עצמן כדמוקרטיות מערביות בכך שיש לה צנזור צבאי (פירוש נוסף למטה) וחוק שקובע שכל כתבה על נושאי ביטחון צריכה להיות מוגשת לצנזורה קודם לכן.¹⁴⁹² כשהצנזורה מתערבת בכתבה, נאסר על גוף תקשורת להעביר מידע על התערבותה לקוראים (למשל על ידי השחרה של החלק האסור בפרסום).¹⁴⁹³ ראש הממשלה של ישראל לחץ את הצנזור הראשי להפעיל את הצנזורה במקרים נוספים, כולל כאלו ללא הצדקה בטחונית.¹⁴⁹⁴ במקרה דומה, אתר ללא שיוך רשמי שהקים משרד ההסברה הישראלי לתיעוד סרטונים ותמונות של חמאס מה-7.10 שנועד לקהל בינלאומי נחסם לגישת הציבור הישראלי.¹⁴⁹⁵

מדינת ישראל קונה סיקור חיובי בתקשורת הבינלאומית לפחות מאז 2018, אז טענה שמדינות רבות אחרות פועלות באותו אופן.¹⁴⁹⁶ שורה ארוכה של פוליטיקאים ומשרדי ממשלה עושים את אותו הדבר בתקשורת הלאומית.¹⁴⁹⁷ משרדי ממשלה לפעמים השתמשו בחוזים שאפשרו להם להטיל וטו על תוכן הסיקור החיובי שקנו.¹⁴⁹⁸ כבר ב-2017, ממשלת ישראל השקיעה עשרות וייתכן שאף מיליוני שקלים כדי ליצור רשת של ארגונים שבאמצעותם תוכל להעביר את תכני התעמולה

¹⁴⁸⁶ בשל טבע העדויות, חלק זה עוסק בעיקר בשיח, בניגוד לשאר מסמך זה. האמת מאחוריו היא הרבה פחות ברורה. למרות האמור לעיל עשיתי כמיטב יכולתי להציג את העדויות באופן ביקורתי. אשמח לקבל ביקורת.

¹⁴⁸⁷ <https://www.the7eye.org.il/272146> ; https://he.wikipedia.org/wiki/התעמולה_הישראלית

¹⁴⁸⁸ <https://lib.civics.cet.ac.il/pages/item.asp?item=9260&kw=2079>

¹⁴⁸⁹ <https://lib.civics.cet.ac.il/pages/item.asp?item=9260&kw=2079>

¹⁴⁹⁰ <https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/>

¹⁴⁹¹ <https://theintercept.com/2024/02/07/gaza-israel-netanyahu-propaganda-lies-palestinians/>

¹⁴⁹² ראה למשל: <https://www.haaretz.co.il/opinions/2022-07-26/ty-article-opinion/00000182-39f9-d145-a3df-7dfb21db0000>

¹⁴⁹³ <https://www.haaretz.com/opinion/2024-05-29/ty-article-> אבל ראה גם: <https://www.mekomit.co.il/ps/134881/>

¹⁴⁹⁴ <https://www.haaretz.com/opinion/premium/reason-for-detention/0000018f-c0d3-dade-adeb-ecfb884f0000>

¹⁴⁹⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-11-29/ty-article/.highlight/0000018c-1adf-d4e4-a1df-3edf52340000>

¹⁴⁹⁶ [https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-04-02/ty-article-opinion/premium/0000018e-9ef0-d9c2-afbe-](https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-04-02/ty-article-opinion/premium/0000018e-9ef0-d9c2-afbe-1495)

¹⁴⁹⁷ <https://saturday-october-seven.com/bef6abb00000> ; <https://www.the7eye.org.il/281581>

¹⁴⁹⁸ <https://www.the7eye.org.il/281581> ; <https://www.the7eye.org.il/268428> ; דוגמאות רבות ב-

<https://shakuf.co.il/books/critical-reading.html>

¹⁴⁹⁸ <https://www.the7eye.org.il/281581>

שלה, שבמקור יועדו להילחם בדה-לגיטימציה של ישראל ובתנועת החרם נגדה (BDS).¹⁴⁹⁹ בניגוד לתעמולה מסורתית וישירה, תעמולה זו נועדה לפעול דרך ארגונים אזרחיים ולא ממשלתיים, והקישור למדינה מוסתר מצרכני המידע (ולפעמים מהארגון האזרחי בעצמו).¹⁵⁰⁰ מדינת ישראל עבדה עם מאות מהארגונים האלו וסביר להניח ששימרה את הקשרים איתם. ¹⁵⁰¹ משרד התפוצות, למשל, משתמש בכמה חברות שאמורות לנהל קמפיינים כאלו כדי להימנע מלסבך את ישראל במשבר דיפלומטי.¹⁵⁰² בינואר 2024, ישראל רכשה מערכת טכנולוגית להשפעה המונית שיכולה לייצר תוכן מתאים לקמפיינים של תודעה ברשת והחלה להשתמש בה.¹⁵⁰³ בנוסף למאמצי מדינת ישראל, מספר חברות סטארט-אפ ניסו להשפיע על השיח בעצמן לפני ובמהלך המלחמה.¹⁵⁰⁴

מחוץ לישראל, כלי תקשורת רבים "מלבינים" את ישראל באמצעות אמצעים ושיטות שונים. עובד לשעבר בחברת השידור הקנדית פירט איך כל דיווח על נושאים הקשורים לפלסטין היה נתון לקשיים רבים, ביניהם ביטולי ראיונות, אפשרות לחזרה על תכנים פרו-ישראליים שהופרכו בשידור, סירוב לנהל דיונים על נושאים מורכבים מפרספקטיבה ישראלית (כמו למשל שאלת הג'נוסייד), היעדר הקשר חשוב לאירועים בהווה (למשל המציאות לפני ה-7.10), עריכה של תכנים מעוררי מחלוקת (למשל התייחסויות לג'נוסייד והרעבה במהלך ראיון), הוספת אזכורים ביחס לטבע הבלתי-ניתן לאישוש של הצהרות אישיות (למשל על אובדן של קרובי משפחה של מרואיינים פלסטיניים), הסרת שמות ופרטי קשר של דוברים פלסטיניים ממאגרי מידע פנימיים, והתעלמות מהצהרות של בכירים ישראלים שניתן היה להבינן כקריאה לרצח עם.¹⁵⁰⁵ פעולות אלו היו קשורות לפחות באופן חלקי לקמפיינים של קבוצות לובי מהצד הימני של המפה, שעזרו להשתיק את השיח בנושא.¹⁵⁰⁶ חלק מההשפעה על התקשורת מגיע מאליטה עסקית מבוססת בארה"ב. קבוצה מאליטה זו דנה בתוכנית להוציא כ-50 מיליון דולר על קמפיין מדיה שנועד לקבע את הדימוי של חמאס כארגון טרור בקרב אמריקאים.¹⁵⁰⁷

כמו מלחמות קודמות בעזה,¹⁵⁰⁸ המלחמה הנוכחית מתאפשרת בשל מאמצי מדיה משמעותיים¹⁵⁰⁹ לעצב את השיח בישראל ובמערב – במדינות כמו ארה"ב, קנדה,¹⁵¹⁰ בריטניה וגרמניה.¹⁵¹¹ לישראל השפעה רבה על תשומת הלב בתקשורת, בעיקר בארה"ב. ה-Intercept, למשל, הראה איך ישראל פעם אחר פעם "בוחרת נושא ודורשת את תשומת הלב העולמית אליו תוך

¹⁴⁹⁹ <https://cdn.the7eye.org.il/uploads/2017/11/mizam201217.pdf>; <https://www.the7eye.org.il/272146> ;
¹⁵⁰⁰ <https://www.the7eye.org.il/269874> ; <https://www.the7eye.org.il/262318> ; <https://www.the7eye.org.il/276553> ;
¹⁵⁰¹ <https://www.the7eye.org.il/444078> ; <https://www.the7eye.org.il/399982> ; <https://www.the7eye.org.il/443586> ;
¹⁵⁰² <https://www.jpost.com/israel-news/article-713678> ; <https://forward.com/israel/453286/us-pro-israel-groups-failed-to-disclose-grants-from-israeli-government/>;
¹⁵⁰³ <https://www.the7eye.org.il/272146> ;
¹⁵⁰⁴ <https://www.the7eye.org.il/272146> ;
¹⁵⁰⁵ https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://fs.knesset.gov.il/20/Committees/20_ptv_348357.doc&ved=2ahUKEwjE5r24_ZCFAxVhElkFHcatCNwQFnoECBEQAQ&usq=AOvVaw2F_YnzelnfDxOLulPUg-2rX (עמוד 8).
¹⁵⁰⁶ <https://www.haaretz.com/israel-news/security-aviation/2024-06-05/ty-article-magazine/.premium/israel-secretly-targeted-american-lawmakers-with-gaza-war-influence-campaign/0000018f-e7c8-d11f-a5cf-e7cb62af0000>;
¹⁵⁰⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-01-16/ty-article-magazine/.premium/0000018c-e8c1-d765-ab9d-f8fd29800000>;
¹⁵⁰⁸ <https://www.israelhayom.com/opinions/can-ai-help-hasbara/> ; <https://wordsofiron.com/>;
¹⁵⁰⁹ <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/rkrug57na>;
¹⁵¹⁰ <https://breachmedia.ca/cbc-whitewashed-israels-crimes-gaza-firsthand/>;
¹⁵¹¹ <https://breachmedia.ca/cbc-whitewashed-israels-crimes-gaza-firsthand/>;
¹⁵¹² <https://www.semafor.com/article/11/09/2023/billionaires-discuss-50-million-anti-hamas-media-blitz>;
¹⁵¹³ Amer, "War Reporting in the International Press: A Critical Discourse Analysis of the Gaza War of 2008-2009", Ph.D Dissertation (Hamburg, 2015).
¹⁵¹⁴ <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/israel-social-media-twitter-messaging-david-saranga-1234874381/>;
¹⁵¹⁵ <https://breachmedia.ca/cbc-whitewashed-israels-crimes-gaza-firsthand/>;
¹⁵¹⁶ <https://adamtooze.substack.com/p/chartbook-271-reasons-of-state-memory>

כדי התעלמות מכל עניין אחר".¹⁵¹² אסטרטגיית מלחמת המידע של ישראל מתמקדת בארבעה ערוצים: (1) הדגשת זוועות אירועי ה-7.10; (2) ביטול קולות ביקורתיים; (3) הגבלת זרימת המידע שמגיעה מעזה לגבי המלחמה; (4) ליכוד הציבור הישראלי באמצעות הדגשת עוצמתו של צה"ל והרס עזה.¹⁵¹³ המטרה המרכזית של קמפיין זה הייתה לייצר לגיטימציה להתקפות הישראליות המסיביות נגד עזה. ארבעת החלקים הבאים במסמך מתארים בפירוט את ארבעת הערוצים האלו.

הדגשת זוועות התקפות ה-7.10

מיד לאחר ה-7.10 ישראל החלה בקמפיין פרסום מסיבי להדגיש את זוועות טבח החמאס.¹⁵¹⁴ על פי סקירה אחת, בעשרת הימים הראשונים שלאחר הטבח, ישראל הציפה את המדיה החברתית בלפחות 70 פרסומות, שכללו סרטונים גרפיים, למיליונים. כ-30 סרטונים הוסרו משרתי גוגל בשל התכנים האלימים שכללו.¹⁵¹⁵ סקירה אחרת מצאה שבפחות משבועיים ישראל הפנתה 88 פרסומות לקהלים במערב אירופה, ושילמה 7.1 מיליון דולר כדי להגיע למיליארד צפיות.¹⁵¹⁶ לכל הפחות בשש מדינות באירופה פרסומות פרו-ישראליות שכללו תכנים קשים שימשו כפרסומות במשחקי מחשב מותאמים לילדים, ונצפו על ידי ילדים.¹⁵¹⁷ בחודש הראשון של המלחמה, צוות הדיגיטל של משרד החוץ הישראלי העריך שהתכנים שייצר קיבלו 2 מיליארד צפיות.¹⁵¹⁸ בפייסבוק ואינסטגרם בלבד, ארגונים אמריקאים פרו-ישראליים קנו פרסומות ב-2.2 מיליון דולר עד דצמבר, סכום הגדול פי 100 מזה שאותו השקיעו קבוצות פרו-פלסטיניות.¹⁵¹⁹ ארגון ישראלי חשף בתחקיר פעולת השפעה פרו-ישראלית של משרד התפוצות שעלתה שני מיליון דולר וכללה שלושה אתרי מדיה חדשים ומאות פרופילי טוויטר שטירגו חברי קונגרס וסנאטורים אמריקאים (בעיקר שחורים) בניסיון להשפיע על דעתם ביחס לפשעי חמאס ב-7.10 (במיוחד פשעים מיניים) וביחס לאונר"א (דיון מפורט בהמשך).¹⁵²⁰

למרות הזוועות האמיתיות שתועדו במתקפת חמאס ב-7.10, גורמים ישראליים רשמיים הפיצו תכנים רבים שהתגלו כלא מהימנים או פייק.¹⁵²¹ רוב ערוצי התקשורת הישראלים בחרו שלא ליידיע את הציבור שתיאורים אלו הופרכו.¹⁵²² בשיחה עם נשיא ארה"ב ג'ו ביידן, ראש הממשלה עצמו הציג מידע לא מהימן כמו זה שחמאס "לקח עשרות ילדים, קשר אותם, שרף אותם, והוציא אותם להורג".¹⁵²³ אשת ראש הממשלה כתבה לג'ל ביידן (אשתו של נשיא ארה"ב) לגבי סיפור על חטופה שכביכול ילדה בעזה, סיפור שקיבל תמיכה ממדינת ישראל והתקשורת הישראלית שגם כן הוכח כפייק מאוחר יותר.¹⁵²⁴ צה"ל טען שיש לו עדויות ברורות על תינוקות שערפו את ראשם, סיפור שהופרך מאוחר יותר.¹⁵²⁵ סיפורים אחרים כמו הוצאת תינוק מבטן אמו ודקירתו או תינוק שהושם בתנור, הופצו וקיבלו תמיכה על ידי התקשורת ו/או הצבא, אבל התבררו

¹⁵¹² <https://theintercept.com/2024/02/07/gaza-israel-netanyahu-propaganda-lies-palestinians/>; גם: <https://newyorkwarcrimes.com/a-continuous-series-of-insults-to-our-understanding> ¹⁵¹³ <https://foreignpolicy.com/2024/03/11/israel-gaza-hamas-netanyahu-warfare-misinformation/> ¹⁵¹⁴ <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/israel-social-media-twitter-messaging-david-saranga-1234874381/> ¹⁵¹⁵ <https://www.politico.eu/article/israel-social-media-opinion-hamas-war/> ¹⁵¹⁶ <https://www.lalibre.be/international/moyen-orient/2023/10/23/israel-a-concentre-sa-campagne-publicitaire-youtube-anti-hamas-sur-la-france-de-la-propagande-4MECZ54CHFFWRPWBVU5BVPiB6U/> ¹⁵¹⁷ <https://www.eurogamer.net/rovio-blocks-disturbing-pro-israel-ad-found-in-angry-birds-and-other-games> ¹⁵¹⁸ <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/israel-social-media-twitter-messaging-david-saranga-1234874381/> ¹⁵¹⁹ <https://www.politico.com/news/2023/12/06/israel-palestinian-advocacy-groups-social-media-spending-00130118> ¹⁵²⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-19/ty-article-magazine/.premium/0000018e-4cd5-d26a-a6bf-eed552de0000>; https://fakereporter.net/pdf/pro-israel_influence_network_report-0324.pdf?v=2 ¹⁵²¹ <https://www.nytimes.com/2024/06/05/technology/israel-campaign-gaza-social-media.html> ¹⁵²² <https://apnews.com/article/israel-hamas-war-sexual-violence-zaka-ca7905bf9520b1e646f86d72cdf03244> ¹⁵²³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> לשני יוצאי דופן ראויים לציון: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵²⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵³⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁴⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁵⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁶⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁷⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁸⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁵⁹⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁰⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶¹⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶²⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶³⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁴⁹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁰ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵¹ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵² <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵³ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁶ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁷ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-> ¹⁶⁵⁹ [https://www.haaretz.co.il/news/politics/](https://www.haaretz.co.il/news/politics/2023-12-03/ty-article-)

כלא נכונים מאוחר יותר.¹⁵²⁶ בכירים ישראלים כמו שר הכלכלה המשיכו לחזור על חלק מסיפורים אלו – שהופרכו – בראיונות לתקשורת הבינלאומית לפחות עד אפריל.¹⁵²⁷

חוקרת באוניברסיטה שקיבלה את האחריות לחקור מקרי אונס ב-7.10 נבחרה לקבל את פרס ישראל היוקרתי על עבודתה, למרות שמעולם לא פרסמה את הדו"ח שעליו קיבלה את הפרס, וכללה עדויות לא נכונות בבירור בדבריה. בפרסומים אף הוטחה בה ביקורת מצד עובדי מדינה שהטילו ספק רב במתודולוגיה שלה וסירבו לשתף עימה פעולה.¹⁵²⁸ סיפורים נוספים לאורך המלחמה – כמו למשל הטענה הישראלית שמרכז הפיקוד הראשי של חמאס נמצא מתחת בית החולים שיפא – התבררו כלא נכונים (ראה גם את מקרה טבח הקמח שתואר למעלה).¹⁵²⁹

ביטול קולות ביקורתיים מחוץ לישראל

ישראל גם ביטלה בעקביות קולות ביקורתיים. אחת הטקטיקות ששימשו למטרה זו הייתה האשמה באנטישמיות, טקטיקה בה השתמשה ישראל במשך שנים רבות.¹⁵³⁰ כש-Amnesty International טענה שפשעי מלחמה נעשו על ידי שני הצדדים בסוף אוקטובר, ישראל תקפה את הארגון כאנטישמי.¹⁵³¹ ישראל והתקשורת שלה תקפה את פעילת האקלים גרטה תונברג שקראה להפסקת אש בעזה בסוף אוקטובר, בעוד שנציג של דובר צה"ל קבע ש"כל מי שיזדהה עם גרטה בכל דרך שהיא בעתיד, לדעתי, הוא תומך טרור" (הוא התנצל מאוחר יותר).¹⁵³² כתוצאה מהאירוע, גרטה הוסרה מחומרי הלימוד של משרד החינוך בישראל.¹⁵³³ תומכים בהפסקת אש במלחמה בנובמבר תוארו כ"פרו-חמאס" או "פרו-פלסטינים" בישראל ובארה"ב.¹⁵³⁴ בכירים ישראלים האשימו צלמים שעבדו עבור עיתונות זרה ב-7.10 כעובדים עבור חמאס, ותיארו אותם כטרוריסטים – למרות שהאשמות אלו לא גובו בעדויות והארגון שהחל בהאשמות נסוג מהן.¹⁵³⁵ תחקיר של Human Rights Watch מצא למעלה מאלף מקרים של הסרה או צנזור של תכנים פרו-פלסטיניים שנכתבו ב-60 מדינות בפייסבוק ובאינסטגרם. בבדיקה סיסטמית של כל התכנים האמורים, כולם מלבד אחד כללו תוכן שהוגדר כ-peaceful. במקביל נמצא

<https://twitter.com/Israel/status/1717553687025815817> ; <https://www.mako.co.il/culture-articles/Article-1526-cdbeed08ded1b81027.htm> ; <https://www.news1.co.il/Archive/001-D-475197-00.html> ; <https://www.maariv.co.il/news/israel/Article-1043930> ; <https://twitter.com/IDF/status/1716462311370633484> . סיפור התינוק והאישה בהריון נותר בשיח הציבורי כסיפור אמיתי לפחות עד אמצע מרץ, אז הוצג בדיון באחת מועדות הכנסת - 0:38, <https://twitter.com/KnessetT/status/1769687691669430716> ; <https://twitter.com/waleedshahid/status/1775934807165272158> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/skt8j03rt> ; <https://13tv.co.il/item/news/domestic/internal/r16up-1527-903990418/> ; https://www.calcalist.co.il/local_news/article/hjnoxpf0a ; <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-04-18/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-edb5-dbb3-a3bf-fdfd6e0d0000> וגם <https://www.thetimes.com/magazines/the-times-magazine/article/israel-hamas-rape-investigation-evidence-october-7-6kzphszsj-israel-inversion-projection> ; <https://www.972mag.com/ihra-antisemitism-> . על אנטישמיות ראה גם: <https://www.nytimes.com/2023/11/17/us/politics/israel-al-shifa-hospital-hamas-evidence.html> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2023/12/21/al-shifa-hospital-gaza-hamas-israel/> ; <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/01/03/hamas-gaza-israel-alshifa-tunnels/> ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/04/01/gaza-al-shifa-hospital-israel/> ; <https://www.palestine-studies.org/en/node/1649970> ; <https://www.youtube.com/watch?v=q0TFxpp7pco> ; <https://www.columbiaspectator.com/opinion/2024/04/10/jewish-faculty-reject-the-weaponization-of-antisemitism/> ; <https://www.politico.eu/article/israel-calls-amnesty-international-antisemitic-and-biased-after-it-criticized-war-crimes-by-all-parties/> ; <https://www.dw.com/en/greta-thunberg-faces-backlash-for-pro-palestinian-post/a-67172344> ; <https://www.ynet.co.il/environment-science/article/b1uzeagf6> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/sktx811ba> ; <https://theintercept.com/2023/11/09/republican-debate-hamas-gaza-ceasefire/> ; https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2023/11/11/photojournalists-embedded-with-hamas-on-october-7-heavy-but-unsubstantiated-israeli-accusations_6247085_8.html ; <https://apnews.com/article/israel-hamas-photographers-attack-200be1ba47361f1c1fc113cdaeb65d04>

רק מקרה אחד של הסרת תוכן פרו-ישראלי (על פי HRW, היחס בין המקרים אינו בהכרח מייצג). אחת הסיבות להסרת התכנים הייתה פנייה ישירה לחברת Meta מצד נציגי מדינת ישראל.¹⁵³⁶

כשהתובע של בית הדין הפלילי הבינלאומי כרים קאן הכריז על כוונתו להוציא צווי מעצר נגד ראש הממשלה ושר הביטחון של ישראל במאי, ראש הממשלה תיאר אותו כמי שתופס את מקומו "בין האנטישמים הגדולים בעת המודרנית" והשווה אותו לשופטים בגרמניה הנאצית שמנעו מיהודים זכויות בסיסיות ואפשרו את השואה, בעוד שהחלטתו של התובע הייתה "פשע מוסרי במימדים היסטוריים".¹⁵³⁷ כדי לשים תיאורים קשים אלו בהקשר, קאן היה המועמד המועדף על ישראל למשרת התובע ב-2021.¹⁵³⁸ ראש ממשלת ישראל גם תיאר את הוצאת כתבי האישום כ"פשע שגאה אנטישמי".¹⁵³⁹ תחקיר משותף של הגרדיאן ושל מגזין 972/שיחה מקומית מצא שישיראל ניהלה מבצע חשאי במשך כעשור נגד בית הדין הפלילי הבינלאומי כדי לנסות להשפיע על בכיריו וקודמתו בתפקיד של קאן ולמנוע חקירה וכתבי אישום נגד בכירים ישראלים.¹⁵⁴⁰ חלק מהפרטים היו ידועים לעיתונאי ישראלי כבר ב-2022, אבל בזמן עבודתו על הסיפור הוא קיבל איומים משני בכירים במערכת הביטחון הישראלית, ולא פרסם את הדברים.¹⁵⁴¹

הגבלת זרימת המידע מעזה

ישראל מנסה לשלוט בסיקור התקשורת על ישראל כדי לתמוך בתעמולה שלה. כך למשל ישראל אסרה על עיתונאים עצמאיים מהתקשורת הבינלאומית להיכנס לעזה ולדווח באופן עצמאי, וכך מונעת מהעולם להבין את מחירה של המלחמה,¹⁵⁴² ומעכבת תחקירים של התקפות נגד אזרחים בתוך הרצועה כמו "טבח הקמח".¹⁵⁴³ כפי שהוצג למעלה, ישראל מנסה למנוע מעיתונאים עזתים לדווח על הנעשה, כולל באמצעות איומים על חייהם ועל בני משפחותיהם. בדוגמא אחרת, הצנזור הישראלי קבע כבר בתחילת המלחמה איסור לדווח על 8 נושאים מבלי לאשרם לפני הפרסום. הצנזור כולל גם עיתונאים ישראלים וגם את עמיתיהם הבינלאומיים, שצריכים לחתום על מסמך שאומר שהם יפעלו על פי הוראות הצנזורה כדי לקבל ויזה כעיתונאים בישראל.¹⁵⁴⁴ רשת CNN למשל הודתה שהיא מעבירה את כל הסיקור שלה בנושא עזה דרך המשרד שלה בירושלים, שבעצמו נמצא תחת סמכות הצנזורה הישראלית.¹⁵⁴⁵ התקשורת הישראלית, במיוחד בתחילת המלחמה, חזרה פעמים רבות על כך שהידיעות שלה עברו את הצנזורה הצבאית, וכך יצרה אווירה שעודדה עיתונאים לצנזר את עצמם.¹⁵⁴⁶ כבר בדצמבר, חוקרים ישראלים תיארו את התקשורת הישראלית כזרוע תעמולה של הממשלה.¹⁵⁴⁷ ב-2023, הצנזורה מנעה את פרסומן של 613 כתבות (כמעט פי 4 יותר מאשר ב-2022) והתערבה בתכנים של 2,703 כתבות (כמעט

¹⁵³⁶ <https://www.hrw.org/report/2023/12/21/metabroken-promises/systemic-censorship-palestine-content-instagram-and> ובשביל הקשר: <https://www.972mag.com/meta-arabic-palestine-censorship/>. בשביל עוד על הנהלים הפנימיים של החברה ביחס לצנזור תמיכה או סולידריות עם הפלסטינים: <https://theintercept.com/2024/05/22/whatsapp-security-vulnerability-meta-israel-palestine/>. לגבי העבודה של יחידת הסייבר של ישראל עם חברות המדיה החברתית, ראה: <https://www.adalah.org/en/content/view/10292>. עבור העבודה של ממשל ביידן עם חברות אלו ראה: <https://www.kenklippenstein.com/p/biden-admin-working-with-social-media>.¹⁵³⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=8O2i0G9qQUM>; <https://www.bbc.com/news/articles/cw4490z75v3o>; גם: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-absurd-icc-bid-to-arrest-israeli-leaders-is-the-new-antisemitism/>; לגבי שיתוף הפעולה בין הממשל האמריקאי לחברות מדיה חברתית ראה גם: <https://www.kenklippenstein.com/p/biden-admin-working-with-social-media>.¹⁵³⁸ <https://www.timesofisrael.com/uks-karim-khan-elected-next-icc-prosecutor-will-replace-controversial-bensouda/>.¹⁵³⁹ <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-04-30/ty-article/.premium/netanyahu-icc-arrest-warrants-against-israeli-leaders-would-be-antisemitic-hate-crime/0000018f-3037-d0b5-a59f-31f78a070000> / <https://www.mekomit.co.il/>.¹⁵⁴⁰ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/28/israeli-spy-chief-icc-prosecutor-war-crimes-inquiry>.¹⁵⁴¹ https://www.mako.co.il/news-columns/2024_q2/Article-6736c6e7f3ebf81027.htm.¹⁵⁴² <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-04-08/ty-article/.premium/foreign-press-association-calls-on-israel-to-lift-ban-on-independent-press-in-gaza/0000018e-be21-d92b-adaf-fe6513ea0000>.¹⁵⁴³ <https://www.nytimes.com/2024/04/17/opinion/gaza-journalists-censorship-israel.html>.¹⁵⁴⁴ <https://theintercept.com/2023/12/23/israel-military-idf-media-censor/>.¹⁵⁴⁵ <https://www.salon.com/2024/01/05/cnn-admits-it-runs-all-gaza-coverage-through-bureau-monitored-by-israeli-military-censor-partner/>; <https://theintercept.com/2024/01/04/cnn-israel-gaza-idf-reporting/>.¹⁵⁴⁶ <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-25/ty-article-magazine/.premium/how-israeli-media-became-a-wartime-government-propaganda-arm/0000018c-a0d3-d957-a98f-aed3ea560000>.¹⁵⁴⁷ <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-25/ty-article-magazine/.premium/how-israeli-media-became-a-wartime-government-propaganda-arm/0000018c-a0d3-d957-a98f-aed3ea560000>

פי 3 ביחס ל-2022).¹⁵⁴⁸ בסך הכל, הצנזורה התערבה ב-31% מהכתבות שנשלחו אליה.¹⁵⁴⁹ בסוף מאי, ישראל החרימה את הציוד של סוכנות הידיעות AP ששידרה צילומים מעזה, והחזירה אותו רק לאחר לחץ אמריקאי.¹⁵⁵⁰ ביוני, אחרי המבצע המוצלח לשחרור ארבעה חטופים, מגישה בערוץ 13 הודעה שהם "לא יכולים להראות" סרטון עם התוצאות של הפעולה במחנה הפליטים נוסיראת שהרגה 274 עזתים ופצעה מאות אחרים.¹⁵⁵¹

ליכוד הציבור הישראלי סביב המלחמה

כדי ללכד את הציבור הישראלי סביב המלחמה, ישראל מגבילה בבוטות את גבולות השיח הציבורי המקובל. משטרת ישראל מדכאת הפגנות נגד המלחמה מאז תחילתה, לעיתים קרובות תוך שימוש ב אלימות יתרה.¹⁵⁵² בסוף מרץ, המשטרה ביצעה חיפוש כוחני בביתה של פעילת מחאה בחשד שצבעה מי מזרקה באדום,¹⁵⁵³ ופיזרה ב אלימות מפגינים אשר קראו "ישראל מבצעת רצח עם" בטענה שהאמירה "מפרה את הסדר הציבורי".¹⁵⁵⁴ בהפגנה אחרת, המשטרה אסרה על קריאת שמותיהם של אזרחים עזתים שמתו והחרימה את המיקרופון ואת הדפים עם רשימת השמות שהוקראה.¹⁵⁵⁵ באמצע אפריל, המשטרה הגיעה לביתו של פעיל בן 75, הכתה ועיכבה אותו כדי למנוע ממנו להשתמש בטנק מקרטון בהפגנה נגד הממשלה.¹⁵⁵⁶ השיר לבטחון לאומי הקים באפריל צוות במשטרה להרחקת פעילי שמאל מהגדה המערבית.¹⁵⁵⁷ המשטרה חטפה וקרעה שלטים שכללו סיסמאות נגד המלחמה ב"שורה ארוכה של הפגנות ומשמרות מחאה".¹⁵⁵⁸ לשכת ראש הממשלה פסלה את השתתפותו של אב שכול מהקראת "יזכור" בטקס ממלכתי בשל מאמר ביקורתי שפרסם נגד ראש הממשלה.¹⁵⁵⁹ ערוץ 12 הקטין באופן משמעותי את תשומת הלב למחאות משפחות החטופים נגד הממשלה.¹⁵⁶⁰ ביוני נחשף שיחידת עילית משטרתית מונתה לפעול נגד מפגינים נגד הממשלה או בעד שחרור חטופים בירושלים.¹⁵⁶¹

אזרחים פלסטינים בישראל לא קיבלו אישור להפגין בתחילת המלחמה בהסכמת בג"ץ,¹⁵⁶² מצב שהשתנה רק באופן חלקי מאוחר יותר.¹⁵⁶³ חופש הביטוי של אזרחים פלסטינים בישראל הוגבל באופן משמעותי.¹⁵⁶⁴ ישראל ניסתה להפעיל לחץ על עיתונאים פלסטיניים ביקורתיים בגדה המערבית כדי שלא יסקרו את המלחמה.¹⁵⁶⁵ סקר בקרב הציבור הערבי מצא ש-76% מהאזרחים הפלסטינים בישראל אמרו שלא פרסמו תכנים במדיה החברתית בחודשיים הראשונים של המלחמה, ו-63% מהם נמנעו לחלוטין מהבעת דעות בקבוצות מעורבות ליהודים וערבים ברשתות החברתיות.¹⁵⁶⁶ בתחילת אפריל ישראל העבירה חוק שיאפשר לה לסגור את פעילות ערוץ אל-ג'זירה במדינה.¹⁵⁶⁷ לאחר עיכוב קל, הממשלה החליטה לסגור את הערוץ

- <https://www.mekomit.co.il/ps/134881/>¹⁵⁴⁸
<https://www.mekomit.co.il/ps/134881/>¹⁵⁴⁹
<https://www.haaretz.com/israel-news/2024-05-21/ty-article/israeli-officials-seize-ap-equipment-halt-gaza-live-broadcast-citing-al-jazeera-law/0000018f-9b4e-dce9-a1cf-ffce461c0000>¹⁵⁵⁰
<https://x.com/Morpheus1099/status/1799407973791645979>¹⁵⁵¹
<https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-pounds-central-gaza-palestinian-death-toll-hostage-rescue-raid-rises-274-2024-06-09/>¹⁵⁵²
<https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/09/like-the-horrors-of-judgment-day-palestinians-on-israels-hostage-rescue>¹⁵⁵³
<https://www.972mag.com/israel-police-repression-protests-gaza/>¹⁵⁵⁴
<https://twitter.com/JoshBreiner/status/1772662679225635054>¹⁵⁵⁵
<https://www.ynet.co.il/news/article/b1pqgh4yr>¹⁵⁵⁶
<https://twitter.com/OmerArvili/status/1776192429709812033>¹⁵⁵⁷
<https://twitter.com/RedRevDanny/status/1779844167226609787>¹⁵⁵⁸
<https://www.ynet.co.il/news/article/yokra13887273>¹⁵⁵⁹
<https://twitter.com/ofercass/status/1783896320933036133> גם <https://www.acri.org.il/post/1084>¹⁵⁶⁰
<https://www.ynet.co.il/news/article/hkj7dmdv0>¹⁵⁶¹
<https://www.themarket.com/blogs/2024-06-06/ty-article/.premium/0000018f-ecfe-dcb4-a38f-fdffd470000?gift=4cc430b6ec7c45b3adaf05ab9b10ba52>¹⁵⁶²
<https://www.ynet.co.il/news/article/rk0tbkyba>¹⁵⁶³
<https://www.haaretz.co.il/news/law/2023-11-16/ty-article/.premium/0000018b-d84e-dffa-adeb-fe4e97f50000>¹⁵⁶⁴
<https://www.haaretz.co.il/news/law/2023-11-08/ty-article/.premium/0000018b-af66-dedf-adab-ef76b2400000>¹⁵⁶⁵
<https://13tv.co.il/item/news/domestic/crime-and-justice/war-protest-903791798/>¹⁵⁶⁶
<https://x.com/nirhasson/status/1796567421412938129>¹⁵⁶⁷
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/rvzchr0g0¹⁵⁶⁸
<https://twitter.com/ytirawi/status/1774836624280473643>¹⁵⁶⁹
<https://www.the7eye.org.il/521195>¹⁵⁷⁰
<https://apnews.com/article/israel-al-jazeera-qatar-hamas-war-gaza-49c2aa4afb3c3b0ee6ac314b63d80716>¹⁵⁷¹
<https://www.ynet.co.il/entertainment/article/r117bidy0>¹⁵⁷²

של מספר רב של חמושי חמאס (10-13 אלף נכון לסוף פברואר-תחילת מרץ),¹⁵⁷⁸ המספר לא נבחן בתקשורת הישראלית, בעוד שתחקיר של ה-BBC מצא מעט מאוד עדויות לכך במאות סרטונים ששחרר דובר צה"ל, ומעט תמיכה למספר זה מהדיווחים של צה"ל עצמו עד אז.¹⁵⁷⁹ במשך מספר חודשים, דובר צה"ל הציג את הפרספקטיבה של צה"ל בפריים טיים מדי יום בכל ערוצי התקשורת הישראלית עם מעט מאוד ביקורת.¹⁵⁸⁰

כמעט ואין התייחסות לחוויות של אזרחים עזתים או לזוועות המלחמה בצד העזתי.¹⁵⁸¹ הרס מוצג באופן נקי באמצעות תמונות של הרס בניינים מרחוק.¹⁵⁸² ההרס אינו מוצג באופן ברור בתקשורת הישראלית - באפריל, סקר מצא ששני שלישי מהישראלים היהודים שנשאלו לא ראו או ראו מעט תמונות וסרטונים שמראים את ההרס בעזה.¹⁵⁸³ לדוגמה, עשרות האזרחים הפלסטינים שנהרגו בהפצצות בזמן מבצע החילוץ של שני חטופים בפברואר כמעט ולא סוקרו בתקשורת הישראלית.¹⁵⁸⁴ רוב התקשורת הישראלית לא סיקרה את הזוועות ופשעי המלחמה שביצעו חיילי צה"ל בעזה, ואלו שכן סיקרו עשו זאת רק חודשים אחרי תחילת המלחמה.¹⁵⁸⁵ האיגור העיקרי לנרטיב הדומיננטי בישראל בשפה העברית מגיע מתקשורת עצמאית כמו מגזין 972/שיחה מקומית והעין השביעית,¹⁵⁸⁶ להם יש משאבים וקהל מעטים יחסית (ובנוסף הם נתונים לצנזורה הצבאית),¹⁵⁸⁷ כמו גם עמותות כגון בצלם וג'ישה.¹⁵⁸⁸

התקשורת הישראלית גם ממעיטה בדיווח על דו"חות ותחקירים של ארגונים בינלאומיים כמו האו"ם ובית הדין הבינלאומי לצדק, והנחת העבודה שהתקשורת מטפחת היא שמוסדות אלו מוטים נגד ישראל. למשל, סקר מצא ש-60% מהיהודים בישראל האמינו שהתובע הכללי של בית הדין בהאג התכוון להוציא צווי מעצר נגד ראש הממשלה ושר הביטחון של ישראל בשל "הטיה אנטי ישראלית מתמשכת של בית הדין".¹⁵⁸⁹ בהקשר זה, ישראל הקשתה במכוון על בדיקות חיצוניות רשמיות

¹⁵⁷⁸ <https://www.israelhayom.co.il/news/defense/article/15395367> ; ¹⁵⁷⁹ <https://www.politico.eu/article/israels-netanyahu-https://www.ynet.co.il/blogs/118daysofwar/article/sksjxiy9a-says-he-will-defy-bidens-red-line-and-invade-rafah/> ; ¹⁵⁷⁹ ה-BBC מצא שרק אחד מ-280 סרטונים שצה"ל העלה עד ה-27.2 הראה מה שנראה כמו גופות של חמושי חמאס. צה"ל התייחס ב-160 פוסטים למספרים ספציפיים של חמושי חמאס שנהרגו והגיע לסך של 714. אזכורים אחרים להרוגים של חמאס היו עמומים ולא היה אפשר לספור אותם בברור. ראה: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68387864> ; ¹⁵⁸⁰ <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-25/ty-article-magazine/.premium/how-israeli-media-became-a-wartime-government-propaganda-arm/0000018c-a0d3-d957-a98f-aed3ea560000> ; ¹⁵⁸¹ <https://hazmanhazeh.org.il/dehumanization-by-disregard/> ; <https://www.the7eye.org.il/503665> ; <https://www.kikar.co.il/journalism/s6bo7x> ; https://www.democracynow.org/2024/1/17/gideon_levy_israel_gaza ; <https://www.youtube.com/watch?v=Myby8-55uwc> ; <https://www.the7eye.org.il/128234> ; <https://www.wsj.com/world/middle-east/inside-israel-its-a-very-different-war-628097b2> ; https://www.democracynow.org/2024/5/17/amira_hass_israel_palestine_gaza ; <https://x.com/the7i/status/1799724456958706071> ; ¹⁵⁸² <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-25/ty-article-magazine/.premium/how-israeli-media-became-a-wartime-government-propaganda-arm/0000018c-a0d3-d957-a98f-aed3ea560000> ; ¹⁵⁸³ <https://en.idi.org.il/articles/53666> ; ¹⁵⁸⁴ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-03/ty-article/.highlight/0000018e-a04c-ded0-a18f-e2fc22fc0000> ; ¹⁵⁸⁵ <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-12-25/ty-article-magazine/.premium/how-israeli-media-became-a-wartime-government-propaganda-arm/0000018c-a0d3-d957-a98f-aed3ea560000> ; ¹⁵⁸⁶ <https://pcpsr.org/en/node/980> ; <https://www.972mag.com/> ; <https://www.the7eye.org.il/> ; ¹⁵⁸⁷ https://www.democracynow.org/2023/12/1/israel_gaza_war_gospel_artificial_intelligence ; ¹⁵⁸⁸ https://www.btselem.org/hebrew/press_releases/20231010_revenge_policy_in_motion_israel_committing_war_crimes_in_gaza ; <https://gisha.org/targeting-civilians-is-a-war-crime/> ; ¹⁵⁸⁹ <https://www.idi.org.il/articles/54307>

בנושא זוועות ה-7.10, למשל ועדה שהובילה מועצת זכויות האדם של האו"ם,¹⁵⁹⁰ או חקירות של האו"ם בנושא אלימות מינית ב-7.10.¹⁵⁹¹ כשדו"חות אלו פורסמו, הם קיבלו מעט תשומת לב בתקשורת הישראלית, שנטתה להטיל בהם ספק.

עמדת התקשורת הישראלית בעד המלחמה וללא ביקורת

עמדת התקשורת הישראלית בעד המלחמה עוברת רציונליזציה והצדקה, ומקובלת באופן נרחב. עוד לפני המלחמה, עיתונאים ישראלים רבים היטו באופן מכוון את הסיקור שלהם ימינה או צנזרו את עצמם בשנים האחרונות.¹⁵⁹² המנכ"ל החדש של ערוץ 13 למשל אמר לעובדיו באמצע מרץ שהם צריכים לאחד את העם באמצעות בידור והסברה.¹⁵⁹³ עיתונאי ישראלי חשוב אמר שהוא מאמין שעיתונאות צריכה לחזק את המורל הישראלי במהלך המלחמה.¹⁵⁹⁴ בהתאם, התקשורת הישראלית מעצימה קולות בעד המלחמה – שמוציגים כתומכים במטרות המדינה – בזמן שהיא משתיקה קולות אחרים. לכן, בעיקר בשלב מוקדם במלחמה, עיתונאים ישראלים נמנעו מלדווח על אירועים של נפגעים מאש ידידותית.¹⁵⁹⁵

עיתון הארץ (הנוטה לשמאל בשיח הישראלי) חיכה חמישה חודשים עד שקרא להפסקת אש,¹⁵⁹⁶ למרות עדויות רבות מאוד למחיר ההומניטרי של המלחמה, הכרה רחבה בכך שראש הממשלה מאריך את המלחמה בשל האינטרסים הפרטיים שלו, וחוסר היכולת של צה"ל להשיג את המטרות הצבאיות שהוצבו לו. באופן דומה, העיתון קרא נגד טיהור אתני רק כמעט חצי שנה אחרי תחילת המלחמה,¹⁵⁹⁷ ופרסם רק בסוף מרץ כתבה על מודל רפואי שתיאר את התמותה העודפת הצפויה ברצועה שפורסם במקור באמצע פברואר.¹⁵⁹⁸ עיתונאי חשוב בעיתון עבר מהפך דומה ללא שום ניסיון להודות בטעותו.¹⁵⁹⁹ במקרה אחר, כשבמאי ישראלי זכה בפרס עבור הסרט שלו והציג בנאום הזכייה שלו את האפרטהייד בישראל, ערוץ 11 כינה את הנאום אנטישמי.¹⁶⁰⁰ בעוד שהארץ הציג לא פחות מארבעה מאמרים נגדו.¹⁶⁰¹ הארץ גם לא איפשר לפלסטינית אזרחית ישראל שכתבה כתבת דעה להשתמש במונח 'פלסטינים' לתאר אזרחים ישראלים – ושינה את המינוח ל'ערבים'.¹⁶⁰²

התקשורת הישראלית המשיכה להפיץ טענות גם לאחר שהן כבר הופרכו. ערוץ 12 שידר כתבה בתוכנית תחקירים רצינית שכללה ראיון עם קצין בכיר שסיפר שראה זוועות שלא התרחשו.¹⁶⁰³ ערוץ 14 הציג מקרים חריגים יותר של קידום פייק ניוז

-
- <https://www.timesofisrael.com/government-forbids-doctors-from-speaking-to-un-group-investigating-oct-7-atrocities/>¹⁵⁹⁰
- <https://www.france24.com/en/live-news/20231206-un-seeks-israel-access-for-hamas-sexual-violence>¹⁵⁹¹
- <https://www.reuters.com/world/middle-east/accounts-sexual-violence-hamas-attack-mount-investigation-justice-is-remote-israels-victims-2023-12-05/>
- <https://www.wsj.com/world/middle-east/inside-israel-its-a-very-different-war-628097b2>¹⁵⁹²
- <https://www.haaretz.co.il/gallery/media/2024-03-13/ty-article/.premium/0000018e-38a2-d21d-a3ef-3be6160f0000>¹⁵⁹³
- <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-01-14/ty-article-opinion/.premium/0000018d-0361-d832-a59d-17f7e2e50000>¹⁵⁹⁴
- <https://www.haaretz.co.il/gallery/media/2023-12-27/ty-article-gam-17f7e2e50000> ; [magazine/.premium/0000018c-a5c7-d97c-a9ec-bfc6d6d0000](https://www.haaretz.co.il/magazine/.premium/0000018c-a5c7-d97c-a9ec-bfc6d6d0000)
- <https://www.the7eye.org.il/503392>¹⁵⁹⁵
- <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2024-03-01/ty-article-opinion/0000018d-f607-da4e-adbf-f6bf17c30000>¹⁵⁹⁶ ; <https://www.the7eye.org.il/128234> : מומלץ להשוות לעמדת העיתון בצוק איתן ב-2014
- <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2024-03-27/ty-article-opinion/0000018e-7bc4-d680-a1cf-ffc775940000>¹⁵⁹⁷
- <https://www.haaretz.co.il/magazine/2024-03-27/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-8062-d49b-a3bf-f47f49810000>¹⁵⁹⁸ ; https://gaza-projections.org/gaza_projections_report.pdf ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2024-03-31/ty-article-opinion/0000018e-907e-d9a4-a7bf-dc7f1b1f0000>
- <https://twitter.com/idanlandau/status/177753047789117499>¹⁵⁹⁹
- <https://www.haaretz.co.il/gallery/media/2024-02-26/ty-article/.premium/0000018d-e6ee-d7f4-a3dd-e6ee92270000>¹⁶⁰⁰
- <https://www.haaretz.co.il/gallery/opinion/2024-02-28/ty-article-opinion/.premium/0000018d-ef8e-d1e0-a1dd-ffffe46f0000>¹⁶⁰¹ ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-02-28/ty-article-opinion/.premium/0000018d-eedc-d7f4-a3dd-eedcb0040000> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-03-05/ty-article-opinion/.premium/0000018e-0b2c-d9cb-afdf-0bbc88e20000> ; <https://www.haaretz.co.il/gallery/opinion/2024-03-04/ty-article/.premium/0000018e-0a17-d9cb-afdf-0a9f2b770000>
- <https://youtu.be/WHCMVqNOre0?si=PlZXwSpzeJ4boVyR&t=2430> : היא מוזכרת בפרדקסט אחר¹⁶⁰²
- <https://www.mako.co.il/news-military/6361323ddea5a810/Article-831cb8cdf6d6b81026.htm>¹⁶⁰³ ; https://twitter.com/brown_johnbrown/status/1768222848361881615

והזרה על טענות כוזבות. במקרה אחד, למשל, כדי להקטין את אחריותו של ראש הממשלה, שדרן פופולרי דן לעומק בכתבה שכביכול התפרסמה באטלנטיק על אירועי ה-7.10. תחקיר קצר מאוחר יותר גילה שמעולם לא פורסמה כתבה כזו באטלנטיק.¹⁶⁰⁴ במקרה אחר הערוץ שידר ראיון עם קצין צה"ל ששיקר בבירור לגבי זוועות שראה בעוטף עזה, הרבה אחרי שזוועות אלו כבר הופרכו בתקשורת הישראלית.¹⁶⁰⁵ במקרים אחרים, התקשורת הישראלית מטילה ספק בנתונים שמעריכים על הלגיטימציה של ישראל. כך למשל ערוץ 11 שידר מקטע בסוף מרץ שכותרתו "האם יש רעב בעזה?",¹⁶⁰⁶ בעוד שאתר ynet העביר ללא ביקורת טענה רשמית כי "אין משבר הומניטרי ברצועת עזה" והאשים את האו"ם בהיעדר המזון.¹⁶⁰⁷

מדיה בארה"ב

מחקרים ומומחים שונים מצאו שבתקשורת האמריקאית יש הטיה מתמשכת נגד פלסטינים במשך כמאה שנים.¹⁶⁰⁸ למשל, בדיקה של הסיקור של פלסטינים בתקשורת האמריקאית מצאה שרק מיעוט זעיר (פחות מ-2%) ממאמרי מערכת, דעה, ואורחים שעסקו בפלסטין בניו יורק טיימס ובושינגטון פוסט (בין 1970-2019) נכתבו על ידי פלסטינים.¹⁶⁰⁹ הסיקור התקשורתי של תחילת המלחמה נשאר פרו-ישראלי בבירור.¹⁶¹⁰ עורך ראשי בניו יורק, למשל, קרא לשטח חלקים גדולים בעזה ולהפוך אותה למגרש חניה.¹⁶¹¹ הניו יורק טיימס ציטט באופן ישיר גורמים בממשלה ובמערכת הביטחון הישראלית פי ארבע יותר פעמים מאשר מקביליהם הפלסטיניים.¹⁶¹² בדוגמא אחרת, תחקיר של הגרדיאן הראה שהסיקור של ה-CNN מוטה בחדות לטובת ישראל,¹⁶¹³ ביקורת שעלתה גם בתוך הערוץ.¹⁶¹⁴ באופן דומה, מחקר של ה-Intercept מצא שכבר בשלב מוקדם במלחמה, הסיקור של הפלסטינים בעיתונים החשובים ביותר בארה"ב ירד ככל שמספר הפלסטינים המתים עלה. מילים עם מטען רגשי חזק שימשו באופן לא פרופורציונלי לתאר את מקרי המוות של ישראלים ולא את אלו של פלסטינים.¹⁶¹⁵ מחקר אחר אישש את אותו הממצא בניו יורק טיימס עד לסוף פברואר.¹⁶¹⁶ מחקר שלישי מצא שעד מרץ הניו יורק טיימס, הושינגטון פוסט והוול סטריט ג'ורנל השתמשו במילה "ברוטלי" לתאר את הפלסטינים ופעולותיהם באופן הרבה יותר שכיח (77%) למרות יחס התמותה החד-צדדי.¹⁶¹⁷ מזכר פנימי בניו יורק טיימס הנחה את כתיבי העיתון להימנע ממילים כמו "ג'נוסייד", "טיהור אתני", "השטחים הכבושים", "מחנות פליטים" או "פלסטין" בסיקור המלחמה.¹⁶¹⁸ מסמך דומה בארגון החדשות העולמי AFP הביע גם כן עמדה פרו-ישראלית.¹⁶¹⁹

בעוד שישיראלים שמתו קיבלו סיקור אינדיבידואלי, פלסטינים שמתו במספרים גדולים בהרבה תוארו בדרך כלל באופן קולקטיבי ופסיבי.¹⁶²⁰ בדיקה של 5 כלי תקשורת מובילים הראתה את האופן בו פלסטינים עוברים דה-הומניזציה והופכים

-
- ¹⁶⁰⁴ <https://twitter.com/FakeReporter/status/1761696937256853788>
- ¹⁶⁰⁵ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-01-21/ty-article/.premium/0000018d-2bb4-daf5-a1bf-aff41ac80000>
- ¹⁶⁰⁶ https://twitter.com/kann_news/status/1770492431990956343
- ¹⁶⁰⁷ <https://www.ynet.co.il/news/article/sys5qltaa>; עבור ההקשר: https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Feb_July_2024_Special_Brief.pdf
- ¹⁶⁰⁸ הפניות רבות כאן; <https://palestine.beehiiv.com/p/new-york-times-complicit-plausible-genocide> ; <https://newrepublic.com/article/171286/new-york-times-israel-coverage-history-netanyahu>
- ¹⁶⁰⁹ <https://www.972mag.com/us-media-palestinians> הנייטן כלל אחוז גבוה יותר (10.5%) הניו רפליק לא כלל מאמרים כאלו שנכתבו על ידי פלסטינים.
- ¹⁶¹⁰ <https://www.columnblog.com/p/massacred-vs-left-to-die-documenting>
- ¹⁶¹¹ https://twitter.com/josh_hammer/status/171185635229282605
- ¹⁶¹² <https://newyorkwarcrimes.com/the-times-quotes-israeli-and-american-sources-more-than-3-times-as-much-as-palestinians>
- ¹⁶¹³ <https://www.theguardian.com/media/2024/feb/04/cnn-staff-pro-israel-bias>
- ¹⁶¹⁴ <https://theintercept.com/2024/03/01/cnn-christiane-amanpour-israel-gaza-coverage/>
- ¹⁶¹⁵ <https://theintercept.com/2024/01/09/newspapers-israel-palestine-bias-new-york-times/>
- ¹⁶¹⁶ <https://newyorkwarcrimes.com/the-times-quotes-israeli-and-american-sources-more-than-3-times-as-much-as-palestinians>
- ¹⁶¹⁷ <https://fair.org/home/brutal-is-a-word-mostly-reserved-for-palestinian-violence/>
- ¹⁶¹⁸ <https://theintercept.com/2024/04/15/nyt-israel-gaza-genocide-palestine-coverage/>
- ¹⁶¹⁹ <https://www.declassifieduk.org/analysis-how-the-uk-and-us-media-dehumanise-palestinians/>
- ¹⁶²⁰ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/11/a-new-abyss-gaza-and-the-hundred-years-war-on-palestine> ; <https://newyorkwarcrimes.com/the-times-quotes-israeli-and-american-sources-more-than-3-times-as-much-as-palestinians>

למספרים, בהם מוטל ספק לאחר מכן.¹⁶²¹ השימוש בשפה כדי לטשטש את אחריותה של ישראל, למשל להרג של פלסטינים, ולשמר את תדמיתה, תועד במשך תקופה ארוכה וממשיך לאורך המלחמה.¹⁶²² כתוצאה מכך, למשל, סקר בפברואר מצא שכמחצית מהאמריקאים לא ידעו איזה צד ספג יותר אבידות במלחמה עד כה, למרות חוסר הפרופורציה במציאות בין השני הצדדים (בערך פי 20 יותר פלסטינים נהרגו מאשר ישראלים).¹⁶²³ הניו יורק טיימס פרסם מאמר מערכת בו הכיר בכך שהסיוע הצבאי לישראל לא יכול להיות בלתי תלוי בהתנהלותה של ישראל רק לאחר יותר מחצי שנה של מלחמה.¹⁶²⁴

התקשורת האמריקאית גם נמנעה מתחקירים של אירועים שעשויים להציג את ישראל באור שלילי. לפחות חלק מהתחקירים האלו כן קיבלו סיקור בתקשורת הישראלית, במיוחד בנוגע לאירועי ה-7.10, מה שרומז על כך שמדובר במגמה מכוונת שמתאימה לקבלת ההחלטות של הדרג הפוליטי. כך למשל ארגון FAIR להוגנות ודיוק בסיקור תקשורתי מצא כי התקשורת האמריקאית מונעת מהציבור האמריקאי מידע על נפגעים ישראלים מאש ידידותית באירועי ה-7.10 – מידע שקיבל תשומת לב רבה יחסית בשיח הישראלי.¹⁶²⁵ באופן ספציפי, העבודה העיתונאית של רונן ברגמן – שעובד גם עבור ידיעות אחרונות וגם עבור הניו יורק טיימס – כוללת תחקירים של אירועים כאלו בעבודתו בידיעות אחרונות אבל לא בעבודתו עבור הניו יורק טיימס.¹⁶²⁶ הניו יורק טיימס לא סיקר כלל או סיקר בקצרה סיפורים שליליים אחרים עבור ישראל כמו מדיניות האש של צה"ל ברצועה, אחריות ישראל בהרעבת פלסטינים, או העינויים שעברו מעוכבים.¹⁶²⁷ במקום זאת, סיפור גדול שעסק באונס ההמוני של חמאס במהלך ה-7.10 קיבל משאבים יוצאי דופן – כולל תקציב לראיין מעל 150 בני אדם¹⁶²⁸ – והיוזמה לעשותו הייתה של העיתון עצמו. באופן בלתי מוסבר, הכתבה ניתנה לקצינת מודיעין ישראלית לשעבר ללא שום רקע בכתיבה עיתונאית, שאף עשתה לייק לציוץ שקרא "להפוך את רצועת עזה לבית מטבחיים".¹⁶²⁹ לאחר פרסום התחקיר, מדיה עצמאית כמו גם ה-Intercept מצאו שורה ארוכה של בעיות מהותיות עם התחקיר ואופן הביצוע שלו.¹⁶³⁰ הניו יורק טיימס עצמו נאלץ לפרסם הודעה שחלק מהמידע שמסר בנושא הוא שגוי,¹⁶³¹ וניתק לאחר מכן את קשריו עם הכתבה.¹⁶³² ה-Nation תיאר את הכתבה כ"כישלון הגדול ביותר של עיתונות" בניו יורק טיימס ב-20 השנים האחרונות,¹⁶³³ בעוד שהארץ השווה את קריסת תחקיר הניו יורק טיימס כ"7 באוקטובר" של העיתון.¹⁶³⁴ בסוף אפריל, 59 פרופסורים לתקשורת ולמדיה

¹⁶²¹ <https://www.declassifieduk.org/analysis-how-the-uk-and-us-media-dehumanise-palestinians/>; לחריג:

<https://www.nytimes.com/interactive/2024/04/18/world/middleeast/gaza-university-class.html>

¹⁶²² <https://palestine.beehiiv.com/p/new-york-times-complicit-plausible-genocide> ;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1763453379811098672>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1764012307385053635>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1764815517548994866>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1764752005673984066>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1763254348942037335>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1762992473067130934>;

<https://twitter.com/AssalRad/status/1761979317779824767> ;

¹⁶²³ <https://twitter.com/AssalRad/status/1767686506939068845>; מחברת הציוצים האלו מציגה דוגמאות רבות אחרות. למשל:

<https://x.com/AssalRad/status/1799543857539108962>

¹⁶²⁴ <https://www.pewresearch.org/2024/03/21/emotions-news-and-knowledge-about-the-israel-hamas-war/>

¹⁶²⁵ <https://www.nytimes.com/2024/04/13/opinion/israel-military-aid.html>

¹⁶²⁶ גם; <https://fair.org/home/shielding-us-public-from-israeli-reports-of-friendly-fire-on-october-7/>

<https://theintercept.com/2024/02/27/zaka-october-7-israel-hamas-new-york-times/>

¹⁶²⁷ <https://fair.org/home/shielding-us-public-from-israeli-reports-of-friendly-fire-on-october-7/>

¹⁶²⁸ <https://palestine.beehiiv.com/p/new-york-times-complicit-plausible-genocide>

¹⁶²⁹ <https://www.nytimes.com/2023/12/28/world/middleeast/oct-7-attacks-hamas-israel-sexual-violence.html>

¹⁶³⁰ <https://theintercept.com/2024/02/28/new-york-times-anat-schwartz-october-7> . האחיין של השותף שלה עבד איתה,

ביחד עם כתב ותיק יותר שהיה אחראי למסגור הכתבה.

¹⁶³¹ <https://theintercept.com/2024/02/28/new-york-times-anat-schwartz-october-7>;

¹⁶³² <https://theintercept.com/2024/03/04/nyt-october-7-sexual-violence-kibbutz-beeri/>;

¹⁶³³ <https://www.npr.org/2024/03/06/1236130609/new-york-times-hamas-attacks-israel-palestine> ;

<https://jacobin.com/2024/02/new-york-times-anti-palestinian-bias>

¹⁶³⁴ <https://www.nytimes.com/2024/03/25/world/middleeast/video-sexual-assault-israel-kibbutz-hamas.html>

¹⁶³⁵ <https://www.ynetnews.com/culture/article/rkoh8h8ya>

¹⁶³⁶ <https://www.thenation.com/article/culture/new-york-times-intercept-hamas-rape/>

¹⁶³⁷ <https://www.haaretz.co.il/gallery/galleryfriday/2024-03-28/ty-article-magazine/.highlight/0000018e-7ab6-de80-a78f-7bf747280000>

קראו לנו יורק טיימס להתמודד עם השאלות הפתוחות בנוגע לכתבה.¹⁶³⁵ למרות רצף הבעיות בעיתון, במאי הוא קיבל את פרס פוליצר על הסיקור שלו של מלחמת חרבות ברזל.¹⁶³⁶

היחס לאונר"א כמקרה של הטיה בייצוג תקשורתי

מקרה אחד של פעולות האסטרטגיה התקשורתית של ישראל היא היחס לאונר"א, הגוף באו"ם שאחראי על הסיוע לפליטים פלסטינים. באותו היום בו בית הדין הבינלאומי לצדק קבע שניתן לטעון שישראל מבצעת רצח עם בעזה (ה-26 בינואר), ישראל טענה ש-12 עובדי אונר"א (מתוך כ-13,000 ברצועה) השתתפו בהתקפות נגד ישראל ב-7.10.¹⁶³⁷ כמעט מיד, 16 מהתורמים של אונר"א – מדינות מערביות – הצהירו שהן יפסיקו את התמיכה בארגון.¹⁶³⁸ התקשורת הישראלית והמערבית עקבו אחרי סיפור אונר"א עם סיקורים ודיונים, וכך העלימו את הסיפור החשוב יותר של בית הדין הבינלאומי לצדק. למרות שעד כה ישראל לא הציגה עדויות ציבוריות כלשהן לתמוך בטענותיה,¹⁶³⁹ כתבת תחקיר בערוץ 4 הבריטי חשפה את המסמך שישראל כביכול שלחה למדינות שתורמו לאונר"א. המסמך עצמו היה קצר מאוד. הוא לא כלל הוכחות כלשהן אלא רק שורה אחת ביחס לכל אחד מ-12 עובדי אונר"א שכביכול השתתפו בטבח.¹⁶⁴⁰ מסמך מודיעיני אחר ששחררה ישראל גם כן לא כלל תימוכין בטענות.¹⁶⁴¹ נכון לזמן הכתיבה, ראש אונר"א טען שלמרות בקשות חוזרות ונשנות ישראל לא שיתפה פרטים לגבי ההאשמות.¹⁶⁴² טענות אחרות של ישראל מעולם לא הגיעו לאונר"א אלא יצאו ישירות לתקשורת.¹⁶⁴³ על פי סוכנות מודיעין אמריקאית, המעורבות של מעט עובדי אונר"א ב-7.10 הוערכה כ"ביטחון נמוך".¹⁶⁴⁴ העדויות החלשות שתמכו בטענה הישראלית הובילו חלק מהמדינות התורמות לאונר"א שהפסיקו את תמיכתן להחזיר את התמיכה במהלך מרץ.¹⁶⁴⁵ מדינות אחרות עשו זאת בהמשך או שהצהירו שיעשו זאת בקרוב, וחלקן אף הגדילו את תמיכתן בסיוע ההומניטרי ברצועה.¹⁶⁴⁶ באמצע מרץ, גם ראש ארגון הסיוע של האיחוד האירופי הצהיר שישראל לא העבירה שום תימוכין לטענותיה כלפי

-
- ¹⁶³⁵ <https://www.washingtonpost.com/style/media/2024/04/29/new-york-times-oct-7-journalism-professors-letter/> ; <https://www.ynet.co.il/entertainment/article/bk8ntgcw0> ; https://www.democracynow.org/2024/5/8/nyt_investigation . המכתב נמצא כאן: <https://www.washingtonpost.com/documents/adc3143c-ccc7-477f-8a38-a76308b18cca.pdf> ; <https://twitter.com/PulitzerPrizes/status/1787561713291645419> ; <https://www.nytimes.com/2024/05/06/business/pulitzer-prize-winners.html> ¹⁶³⁶ <https://www.nytimes.com/2024/01/26/world/middleeast/un-aid-israel-oct-7-attacks.html> ¹⁶³⁷ עובדי אונר"א הואשמו. החקירה מתנהלת על ידי הגוף העליון באו"ם לעניין (Office of Internal Oversight Services). מקרה אחד נסגר מחוסר ראיות, 4 מקרים הושעו בשל היעדר ראיות מספקות, והחקירה ממשיכה להתנהל ב-14 המקרים הנותרים, ראה כאן: <https://www.nytimes.com/2024/05/30/opinion/israel-gaza-un-unrwa.html> ¹⁶³⁸ <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/01/unrwa-funding-pause-employees-october-7-hamas-attack-claims-no-evidence-un> ¹⁶³⁹ אך וידאו זה שסוקר בהתחלה בווישינגטון פוסט מראה עובד אונר"א כביכול לוקה גופה של ישראלי ב-7.10. <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-presents-video-allegedly-showing-un-aid-worker-taking-body-israeli-oct-7-2024-02-17/> ¹⁶⁴⁰ <https://twitter.com/DrSakriKaia/status/1754685268454785074> ¹⁶⁴¹ <https://www.scribd.com/document/702738861/Swords-of-Iron-UNRWA-Hamas-Relations> ; סקירה של האופן שבו המדיה התמודדה עם הטענות של ישראל כאן: <https://responsiblestatecraft.org/unwra-hamas-israel/> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-02-20/ty-article-magazine/premium/unrwa-chief-waiting-for-israels-evidence-on-hamas-infiltration-of-gaza-employees/0000018d-c5fc-db3b-a9cf-cdfdf5a0000> ; <https://twitter.com/UNLazarini/status/1760764594644013287> ¹⁶⁴² <https://www.un.org/unispal/document/unrwa-claims-versus-facts-press-release-26feb2024/> ¹⁶⁴³ <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-s-finds-claims-that-u-n-aid-agency-staff-took-part-in-hamas-attack-credible-957b747e> ¹⁶⁴⁴ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68518468> ; <https://twitter.com/Kahlissee/status/1763587426163798282> ; <https://www.reuters.com/world/unrwa-donors-likely-resume-funding-soon-norway-says-2024-03-06/> ; <https://www.reuters.com/world/eu-holds-back-part-unrwa-payment-boosts-palestinian-aid-2024-03-01/> ; <https://www.timesofisrael.com/france-to-resume-unrwa-funding-while-ensuring-right-conditions-are-met/> ; <https://www.aljazeera.com/economy/2024/3/29/japan-to-resume-funding-to-unrwa-following-sweden-finland-and-canada> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/24/germany-to-resume-funding-of-unrwa-aid-operations-in-gaza> ¹⁶⁴⁵ <https://www.middleeasteye.net/news/war-gaza-uk-unrwa-plan-place-resume-funding> ; https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/20240228_10/ ; <https://apnews.com/article/australia-unrwa-hamas-israel-gaza-funding-1b4bcb81251cf7eed0904da9fe4144b> ¹⁶⁴⁶

אונר"א.¹⁶⁴⁷ על פי תחקיר אונר"א שהודלף, ישראל הפעילה לחץ על עובדי אונר"א בעזה להצהיר באופן שקרי שלאונר"א יש קשר לחמאס ושצוות אונר"א השתתף בהתקפות ה-7.10. עובדי אונר"א הוכו באופן קשה, עונו וקיבלו אימים שמשפחותיהם ייפגעו.¹⁶⁴⁸ בסוף מרץ ארגון ישראלי פרסם תחקיר שחשף פעולת השפעה פרו-ישראלית שטירגטה מחוקקים אמריקאים שחורים מהמפלגה הדמוקרטית בניסיון להטות את דעתם נגד אונר"א והפלסטינים.¹⁶⁴⁹ כמה חודשים לאחר מכן, התברר שמשדר התפוצות בישראל ניהל את פעולת ההשפעה, שנוהלה על ידי חברה לקמפיינים פוליטיים.¹⁶⁵⁰ בסוף אפריל, דו"ח בלתי-תלוי של שרת החוץ לשעבר של צרפת ושלושה מכוני מחקר הזכיר שישראל עדיין לא סיפקה הוכחות לטענותיה ביחס לקשרים כביכול של עובדי אונר"א לחמאס ולג'יהאד הפלסטיני. הדו"ח הוסיף שאונר"א העבירה באופן קבוע רשימות של עובדיה לישראל ולמדינות אחרות, ושמשלת ישראל לא הודיעה לאונר"א על בעיה כלשהי עם עובדים אלו מאז 2011.¹⁶⁵¹

גורמים רשמיים בישראל הצהירו שהם רוצים לסגור את אונר"א במשך זמן רב.¹⁶⁵² לאחרונה, ישראל הצהירה שוב על כוונה זו,¹⁶⁵³ ואף החלה לפעול כדי לממשה,¹⁶⁵⁴ כולל הצעת חוק שהגדירה את אונר"א כארגון טרור בסוף מאי.¹⁶⁵⁵ ממצאים אלו מעידים על כך שישראל משתמשת בטענותיה הנוכחיות נגד אונר"א למטרה זו.¹⁶⁵⁶ במלחמה האחרונה ישראל והתקשורת הישראלית קבעו או רמזו שיש קשר בין אונר"א לבין חמאס, אבל התקשורת הישראלית לא בחנה את ממצאי הצבא באופן עצמאי, ולא הציגה עובדות כמו הביקורות התכופות שאונר"א עוברת בתוך האו"ם,¹⁶⁵⁷ או יידעה את הציבור הישראלי שכל עובדי אונר"א קיבלו אישור ממשלת ישראל לעבוד בסוכנות (כולל אישור מחדש מדי שנה, ובדיקה פעמיים בשנה מול רשימות של מועצת הביטחון של האו"ם).¹⁶⁵⁸ אונר"א אף פיטרה בעבר מספר עובדים לאחר שנמצא קשר בינם לבין חמאס.¹⁶⁵⁹ יתרה מזו, סגירת אונר"א תחמיר באופן משמעותי את המשבר ההומניטרי בעזה, בעוד שדיונים בתקשורת הישראלית לא כוללים תוכנית ברורה להענקת סיוע חלופי לעזתים (סקרים בסוף מרץ ובסוף מאי מצאו כי אונר"א סיפקה את הסיוע ל-62% ו-53% בהתאמה מהנשאלים בדרום הרצועה ששהו באזורי מקלט, במקביל לתלונות על אפליה בסיוע באזורים אלו.¹⁶⁶⁰)

<https://www.reuters.com/world/no-evidence-israel-back-unrwa-accusations-says-eu-humanitarian-chief-2024-03-14/>¹⁶⁴⁷

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/unrwa-report-says-israel-coerced-some-agency-employees-to-falsely-admit-hamas-links/¹⁶⁴⁸

https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-19/ty-article-magazine/.premium/0000018e-4cd5-d26a-afb6-eed552de0000; https://fakereporter.net/pdf/pro-israel_influence_network_report-0324.pdf?v=2¹⁶⁴⁹

https://www.haaretz.com/israel-news/security-aviation/2024-06-05/ty-article-magazine/.premium/israel-secretly-targeted-american-lawmakers-with-gaza-war-influence-campaign/0000018f-e7c8-d11f-a5cf-e7cb62af0000; https://fakereporter.net/pdf/pro-Israeli_influence_network-new_findings-0624.pdf¹⁶⁵⁰

<https://www.theguardian.com/world/2024/apr/22/israel-unrwa-staff-terrorist-links-yet-to-provide-evidence-colonna-report>¹⁶⁵¹ ; <https://www.washingtonpost.com/world/2024/04/22/unrwa-israel-hamas-report-palestinians/> ; https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/unrwa_independent_review_on_neutrality.pdf ; https://www.passblue.com/wp-content/uploads/2024/04/2024_04_20_UNRWA-final-technical_report.pdf ; <https://twitter.com/MartinKonecny/status/1783445318329147400>¹⁶⁵²

<https://www.youtube.com/watch?v=h0bMANfC0BQ> ; <https://jewishcurrents.org/the-campaign-to-abolish-unrwa>¹⁶⁵³

<https://www.kikar.co.il/israel-news/sa71dg> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-03-11/ty-article/.premium/0000018e-2dbc-d468-a9ff-2fdbafa0000>¹⁶⁵⁴

<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/31/israel-plan-un-dismantle-palestinian-relief-agency-unrwa> ; <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/mar/26/israel-unrwa-palestine>¹⁶⁵⁵

<https://www.msf.org/israeli-proposal-designate-unrwa-terrorist-organisation-outrageous>¹⁶⁵⁶

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-04-24/ty-article/.premium/0000018f-1017-d361-a3ef-52f798500000>¹⁶⁵⁷

<https://www.unrwa.org/who-we-are/frequently-asked-questions> [under oversight of UNRWA spending]; https://youtu.be/LA_xtBh3eLw?si=DXUkq3gct46VbE9O&t=445¹⁶⁵⁸

<https://www.un.org/unispal/document/unrwa-claims-versus-facts-press-release-26feb2024/> ; <https://jewishcurrents.org/the-campaign-to-abolish-unrwa>¹⁶⁵⁹

<https://www.nytimes.com/2024/02/10/world/middleeast/unrwa-hamas-gaza.html>¹⁶⁶⁰

, <http://pcpsr.org/sites/default/files/Poll%2091%20English%20press%20release%2020%20March%202024.pdf> ; <https://pcpsr.org/en/node/9807-8> ע"מ

דוגמא נוספת של תעמולה מוצלחת: הטלת ספק בהערכת התמותה הפלסטינית¹⁶⁶¹

מוקדם במלחמה, ישראל ערערה באופן ציבורי על אומדן התמותה בעזה, בטענה שהערכות אלו מוגזמות ולא ריאליסטיות. גם כן התקשורת שיחקה תפקיד משמעותי בהנחת הטענה ובזריעת ספק בקרב רבים בציבור. עד היום, התקשורת שומרת על ספקות אלו, בדרך כלל באזכור שהערכת התמותה בקרב הפלסטינים מגיעה מ"משרד הבריאות של חמאס בעזה" (או ניסוח דומה). ספקות אלו הגיעו עד לנשיא ארה"ב ג'ו ביידן, שהטיל ספק ציבורי במספרי המתים בנאום מתקשר ב-25.10.2023 ובו טען ש"אין [לו] ביטחון" במספרים אלו.¹⁶⁶² המספר הגדול של תגובות בעברית לגרסה מוקדמת של מסמך זה (שפורסם ב-15.3.2023 בטוויטר) רומזת כי ספקות אלו נותרו בקרב רבים בציבור הישראלי. הטלת ספק שטחית במספר המתים ממשיכה להופיע מדי פעם בתקשורת הישראלית בעברית ובמכוני מחקר פרו-ישראליים באופן מובהק.¹⁶⁶³

הערעור ביחס למספרים המפורסמים לא משקף עמדה רצינית. גם מבלי לדון באינטרס הברור של ישראל להקטין את מספר המתים בצד הפלסטיני, כמה ימים לאחר שביידן פקפק בהערכת התמותה, משרד הבריאות בעזה פרסם רשימה של 6,747 הפלסטינים שמתו עד להצהרתו של ביידן ב-26.10.2023, כולל שמם, מינם, גילם ומספר תעודת הזהות שלהם.¹⁶⁶⁴ למיטב ידיעתי, אף אחד, כולל ישראל שמחזיקה במרשם האוכלוסין בעזה, לא הטיל ספק במהימנות של רשימה זו.¹⁶⁶⁵ בהמשך, ביידן התנצל על כך שהטיל ספק בהערכות התמותה של הפלסטינים.¹⁶⁶⁶ למיטב ידיעתי, התקשורת הבינלאומית לא ערערה מאז על הערכות התמותה הפלסטיניות (למרות הרמיזות החוזרות אליהן התייחסתי בפסקה הקודמת). הניסיון היחיד לעשות זאת היה כתבה במרץ בעיתון היהודי השמרני בארה"ב Tablet Magazine, שברר מידע חלקי כדי לנסות לבנות טיעון סטטיסטי.¹⁶⁶⁷ למרות שמומחים דחו את טיעוני הכתבה בשל הניתוח הסטטיסטי הקלווקל שבו עשתה שימוש,¹⁶⁶⁸ שורה של גורמי תקשורת ישראליים (כולל AIPAC) ניסו לדחוף את המסר ללא כל ביקורת כדי להמשיך להטיל ספק במספר הפלסטינים.¹⁶⁶⁹

ניסיון אחר להטיל ספק במספרים של משרד הבריאות הפלסטיני התרחש באמצע מאי, לאחר שמשרד התיאום של האו"ם, אשר מפרסם מדי כמה ימים דו"חות עם סיכומי נתונים, שינה את המקור שעליו התבסס עבור מידע בנוגע לחלוקה הפנימית של המיתות בעזה (השינוי היה לעבור מהערכות של למעלה מ-9,500 נשים מתות ולמעלה מ-14,500 ילדים מתים, על בסיס משרד התקשורת העזתי, למספרים קונקרטיים יותר – 4,959 נשים מזוהות, 7,797 ילדים מתים וכ-10,000 מיתות לא מזוהות, בהתאם למידע שהגיע ממשרד הבריאות הפלסטיני).¹⁶⁷⁰ למרות שהמספר הכולל של המיתות שדווחו לא השתנה, והזיהוי הקונקרטי של ההרוגים על בסיס שמם ומידע דמוגרפי מלא לגביהם ייצג צעד קדימה מבחינת הדיוק והמהימנות של המידע שהגיע מעזה, דיווחי התקשורת על השינוי – שהחלו רק כמה ימים לאחר פרסום המספרים – שימשו בעיקר בשביל

¹⁶⁶¹ הוספתי את התוכן כאן בשל עניין ציבורי, במיוחד לאור התגובות לפרסום של הגרסה העברית של מסמך זה ב-15.3.2023. אני מקווה שחלק זה יבהיר את המתודולוגיה שבה השתמשתי ובאותו זמן יציג מקרה נוסף של הטיה תקשורתית, תעמולה, והשפעותיהן לאורך המלחמה.

¹⁶⁶² <https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-says-he-has-no-confidence-palestinian-death-count-2023-10-26/>; <https://www.npr.org/2023/10/25/1208577490/biden-says-hes-worried-about-civilian-deaths-in-gaza-but-questions-death-toll-st>; <https://www.wsj.com/livecoverage/israel-hamas-war-palestinians-news/card/biden-says-he-doubts-accuracy-of-palestinians-death-toll-reports-WXQUdN2EwX9EZO3Jhziq>; <https://www.fdd.org/analysis/2024/04/09/hamas-run-gaza-health-ministry-admits-to-flaws-in-casualty-data/> ¹⁶⁶³

FDD: על ה- <https://twitter.com/petersavodnik/status/1778620648551829969>; <https://web.archive.org/web/20191116031839/https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/11/anti-iran-advocacy-group-fdd-registers-to-lobby.html>; Seliktar, Ofira, and Farhad Rezaei. *Iran, Israel, and the United States: The Politics of Counter-Proliferation Intelligence*. Rowman & Littlefield, 2018, pp. 162, 168.

<https://mondoweiss.net/2023/10/this-is-a-list-of-the-names-of-more-than-6000-palestinians-that-israel-has-killed-in-gaza/> ¹⁶⁶⁴

<https://theintercept.com/2023/10/31/gaza-death-palestine-health-ministry/> ¹⁶⁶⁵
<https://www.washingtonpost.com/politics/2023/10/27/biden-israel-palestine-muslim-americans-war/> ¹⁶⁶⁶
<https://www.nytimes.com/2024/02/09/us/politics/biden-aide-israel-regret.html> ¹⁶⁶⁷
<https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/how-gaza-health-ministry-fakes-casualty-numbers/> ¹⁶⁶⁸

משל – הכתבה פורסמה חמישה חודשים לאחר תחילת המלחמה אבל בחנה רק מקטע של 15 ימים בתחילת המלחמה. אחרים ביקרו את הכתבה, למשל: <https://twitter.com/joftius/status/1766199967364890949>; <https://twitter.com/BallouxFrancois/status/1769476779234721915>

<https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-791838>; <https://www.israelhayom.co.il/news/world-1669>
<https://www.i24news.tv/en/news/israel-at-war/artc-expert-claims-hamas-s-news/middle-east/article/15388434-gaza-death-toll-exaggerated-or-faked>; <https://www.jns.org/hamas-fakes-casualty-figures-the-numbers-are-not-real/>; <https://twitter.com/AIPAC/status/1769387362289655835>

<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-213> ¹⁶⁷⁰
<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-215>

להטיל ספק במידע המדווח ואף באו"ם (תהליך ששוב הובילו מקורות מדיה פרו-ישראליים באופן מובהק).¹⁶⁷¹ למרות שנרטיב ההקטנה בחצי נשלל במהירות על ידי סגן הדובר של מזכ"ל האו"ם,¹⁶⁷² הנזק של מתקפת המידע כבר נעשה.¹⁶⁷³

הערכות משרד הבריאות הפלסטיני כוללות מספר בעיות מתודולוגיות. הבעיה הרצינית ביותר היא החלוקה של הערכות התמותה לשלוש קטגוריות שונות. הראשונה כוללת את התמותה שדווחה דרך מערכת הבריאות – בתי החולים (20,976, או 61% מסך כל התמותה המוערכת בדיווח מה-3.5). השנייה כוללת את דיווח העזתים דרך טופס מקוון (3,715, או 11% מסך התמותה). שתי קטגוריות אלו כוללות מידע דמוגרפי מלא ואנשים שמופיעים בהן מופיעים ברשימות התמותה המלאות של משרד הבריאות (שפורסמו לאחרונה ב-30.4). הקטגוריה השלישית כרגע רשומה כמיתות עבורן רק 'מידע חלקי' ידוע (9,963, או 29% מסך התמותה). בהתאם לדיווחים מוקדמים יותר של משרד הבריאות, הערכות אלו נאספו מ"גורמי תקשורת מהימנים" (לא ברור אילו) במקומות בהם למשרד הבריאות לא היה תקשורת או במקומות בהם מערכת הבריאות קרסה.¹⁶⁷⁴

מספר גורמי תקשורת רציניים קיבלו את הערכת התמותה הרשמית בעזה¹⁶⁷⁵ וקבעו כי "מספר [המתים בהערכה] נחשב באופן נרחב כמספר האמין ביותר הזמין".¹⁶⁷⁶ בדצמבר, מחקר אקדמי בכתב עת יוקרתי טען שאין עדות להערכת יתר של תמותה במספרים שהגיעו מעזה.¹⁶⁷⁷ משרד הבריאות ברצועה העביר דיווחים על התמותה למספר גורמי תקשורת בינלאומיים, כמו למשל ל-אל ג'זירה (רשימה של כמה אלפי ילדים מזוהים שמתו; הרשימה פורסמה)¹⁶⁷⁸ ול-NPR (דיווח על הערכות התמותה, הרשימה לא פורסמה דרך NPR).¹⁶⁷⁹ באמצע מרץ, אפידמיולוג מומחה עם ניסיון של 30 שנים בהערכת תמותה במצבי משבר קיבל את המספר והוסיף כי "למעשה, ככל הנראה לא היה עימות בקנה מידה כזה שבו ההערכות בזמן אמת ביחס למקרי המוות היו מלאות יותר ממה שמתרחש בעזה היום".¹⁶⁸⁰ בסוף אפריל, בכיר באו"ם וקצינים בצה"ל הסכימו שהמספר הוא אמין.¹⁶⁸¹

בהקשר זה יש לציין שהמלחמה הנוכחית היא המבצע הגדול הראשון בעזה שבו ישראל לא עוקבת באופן עצמאי אחרי מספר המתים בצד הפלסטיני. למיטב ידיעתי, נכון לזמן הכתיבה אין מקור אחר לתמותה בעזה חוץ ממשרד הבריאות הפלסטיני.¹⁶⁸² תחקיר עיתונאי ישראלי מצא שצה"ל עצמו משתמש במספרי המתים שמפרסמים הפלסטינים, ומעדכן אותם בסקירות הפנימיות שלו.¹⁶⁸³ טענה זו אומתה על ידי ה-Wall Street Journal.¹⁶⁸⁴ ראש ממשלת ישראל בעצמו טען בראיון שישראל

-
- ¹⁶⁷¹ <https://www.ipost.com/israel-hamas-war/article-800772>;
- ¹⁶⁷² <https://www.usatoday.com/story/news/politics/2024/05/13/un-cuts-estimates-women-children-deaths-gaza/73669560007/>; <https://www.foxnews.com/world/un-revises-gaza-death-toll-50-less-women-children-killed-previously-reported> . <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/13/gaza-ministry-revises-killed-figures-for-women-and-children-killed>; <https://www.reuters.com/world/middle-east/un-says-gaza-death-toll-still-over-35000-not-all-bodies-identified-2024-05-13/>;
- ¹⁶⁷³ <https://www.newsweek.com/fact-check-did-un-halve-gaza-death-toll-1900325> <https://x.com/marcowenjoness/status/1790086787764715922>
- ¹⁶⁷⁴ למשל: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2024/05/gaza-death-count/678400/>;
- ¹⁶⁷⁵ מצב זה אינו אידיאלי, בלשון המעטה, אבל בהתחשב בקשיים שאיתם משרד הבריאות צריך להתמודד כדי לקבל את הערכת התמותה בזמן אמת אין אפשרות טובה יותר. ראוי לציין כאן שקשה באופן כללי לבצע הערכות תמותה גם בסביבה יציבה יותר. למשל, אחרי הוריקן מריה בפורטו ריקו ב-2017, ממשלת ארה"ב טענה במשך חצי שנה שפחות מ-100 בני אדם נהרגו, ולאחר מכן עדכנה את הערכה ל-2,975. חקרתי את הנושא כחוקר בזמן שהאירועים התרחשו בשנים 2017-2018. הסיכום הטוב יותר על הפרשה מופיע בעמוד הויקיפדיה הזה: https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane_Maria_death_toll_controversy . בתחילת אפריל, משרד הבריאות הפלסטיני פתח אתר בו פלסטינים יכולים לדווח על בני משפחתם שמתו: <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694> (על פי משרד הבריאות הפלסטיני, הטופס נפתח בינואר ונגיש כאן: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScdnMojIOfIffSPTD25uqkZSszUH--G05AMwcbbyJB42bNQcw/viewform>);
- ¹⁶⁷⁶ <https://time.com/6909636/gaza-death-toll/>
- ¹⁶⁷⁷ <https://www.npr.org/2024/02/29/1234159514/gaza-death-toll-30000-palestinians-israel-hamas-war>
- ¹⁶⁷⁸ [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)02713-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)02713-7/fulltext)
- ¹⁶⁷⁹ https://www.youtube.com/watch?v=NIcZt9_YE9Y
- ¹⁶⁸⁰ <https://www.npr.org/2024/02/29/1234159514/gaza-death-toll-30000-palestinians-israel-hamas-war>
- ¹⁶⁸¹ <https://time.com/6909636/gaza-death-toll/>
- ¹⁶⁸² <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694>
- ¹⁶⁸³ <https://www.npr.org/2023/10/25/1208577490/biden-says-hes-worried-about-civilian-deaths-in-gaza-but-questions-death-toll-st>
- ¹⁶⁸⁴ <https://www.mekomit.co.il/> הצבא בדק ומצא שדיווחי ההרוגים במשרד הב /
- ¹⁶⁸⁴ <https://www.wsj.com/politics/national-security/u-s-and-israels-unprecedented-intelligence-sharing-draws-criticism-a85979b4>

הרגה 13,000 חמושי חמאס (ראה למטה ביחס למספר), ושהיחס בין חמושים לאזרחים הרגומים הוא בין 1 ל-1.5 אזרחים הרגומים על כל חמוש, יחס שמעיד על סך מתים פלסטינים שבין 26,000-32,500 נכון ל-10.3.1685. מנעד זה כולל את הערכת התמותה של משרד הבריאות הפלסטיני ביום למחרת, 31,112.1686 בסוף מרץ, בסקירה שנתן לרפובליקנים בסנאט האמריקאי, ראש הממשלה חזר על עמדתו והעריך את מספר המתים הפלסטינים בכ-28,000 (כ-14% פחות מההערכה הרשמית של משרד הבריאות הפלסטיני ביום למחרת (32,623).1687 בסוף אפריל, קצינים בצה"ל העריכו שמספר המתים היה בסביבות 36 אלף (הערכת משרד הבריאות הפלסטיני אז הייתה יותר מ-34,000).1688 באמצע מאי, ראש ממשלת ישראל העריך שסך כל התמותה הוא כ-30,000 (שוב בערך 14% פחות מהערכת משרד הבריאות הפלסטיני אז, 35,091).1689

ממצא נוסף שתומך בהערכת המתים הפלסטינית היא העובדה שבמערכות קודמות, הפער בין ההערכה הישראלית להערכה הפלסטינית ביחס לתמותה הפלסטינית הייתה זניחה. כך למשל במבצע צוק איתן ב-2014, ישראל העריכה שנהרגו כ-2,125 פלסטינים,1690 בעוד שמשרד הבריאות הפלסטיני העריך שמתו 2,310 פלסטינים1691 (הועדה לזכויות אדם באו"ם הגיעה לספירה של 2,251).1692 מספר הפלסטינים המתים הוא ככל הנראה גדול בהרבה מכיוון שמקרי מוות רבים עדיין לא נמצאו, לא זוהו או לא דווחו למשרד הבריאות.1693 מספר המתים אינו כולל למעלה מ-10,000 בני אדם שנעדרים מתחת להריסות.1694 פעילות המערכת האלקטרונית שבאמצעותה ספרו את המתים בעזה שובשה כבר ב-12 בנובמבר.1695 באפריל כבר היה ברור שמשרד הבריאות הפלסטיני לא הצליח להגיע למתים רבים.1696

הערכת התמותה בקרב חמושים עזתים (חמאס ואחרים) על ידי גורמים ישראליים היא בדרך כלל מוגזמת, באופן טבעי ולא מפתיע בסיטואציות לחימה בשני הצדדים.1697 ב-5.11 למשל, "בכיר במערכת הביטחון" (אולי שר הביטחון) קבע שצה"ל כבר הרג 20,000 עזתים, "רובם מחבלים".1698 ההערכה הפלסטינית של כלל המתים אז הייתה רק 9,770.1699 תחקיר של ה-BBC הטיל ספק בהערכות הישראליות לאחר שצפה בכל הסרטונים ששחרר דובר צה"ל.1700

סך כל העדויות מצביעות על כך שהערכות התמותה של משרד הבריאות הפלסטיני הן מדויקות ככל שאפשר לצפות בזמן מלחמה, לא כל שכן בהתחשב בנזק הרציני והמתמשך למערכת הבריאות הפלסטינית ולדיווחים שלה. העובדה שמספר גדול של משתמשים ברשתות החברתיות ממשיך להטיל ספק בדיווחים אלו ומוכן לעשות זאת באופן ציבורי מצביעה הן על היעילות של מערכת התעמולה בתחילת המלחמה והן על הניהול המוצלח של מלחמת המידע של ישראל שממשיכה להתנהל נכון לזמן הכתיבה.

-
- <https://www.politico.eu/article/israels-netanyahu-says-he-will-defy-bidens-red-line-and-invade-rafah/> 1685
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-136> 1686
- <https://www.nytimes.com/2024/03/20/us/politics/netanyahu-schumer-israel.html>; 1687
- <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-reported-impact-day-175> 1688
- <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694> . ההערכה הייתה שכ-11,000-13,000 חמושים פלסטינים נהרגו, ושהיחס בין חמושים לאזרחים הרגומים היה בערך 1 ל-2.1689
- <https://www.barrons.com/news/netanyahu-hamas-fighters-comprise-almost-half-gaza-s-death-toll-42cfe029> 1690
- <https://mfa.gov.il/ProtectiveEdge/Documents/PalestinianFatalities.pdf> 1691
- <https://web.archive.org/web/20150111023729/http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=751290> 1692
- http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoIGaza/A_HRC_CRP_4.doc 1693
- <https://twitter.com/BallouxFrancois/status/1743019663913537943> 1694
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-june-2024>; ראה גם: 1695
- <https://www.nytimes.com/live/2024/03/25/world/israel-hamas-war-gaza-news#missing-people-under-gazas-rubble-make-for-a-shadow-death-toll> ; <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/08/relatives-anguish-tens-of-thousands-missing-in-gaza-war> 1696
- <https://www.npr.org/2024/02/29/1234159514/gaza-death-toll-30000-palestinians-israel-hamas-war> 1697
- <https://www.wsj.com/world/middle-east/in-gaza-authorities-lose-count-of-the-dead-779ff694> 1698
- אותרו ממצא נכון גם לגבי ההערכות של חמאס ביחס לאבידות צה"ל בערוץ הרשמי של חמאס. הערכות אלו גם כן מוגזמות או מוטות – למשל כשחמאס טוען שהוא ירה על טנק ורומז בכך (אבל לא אומר במפורש) שהוא גרם לנזק לטנק, או כשחמאס מפיץ סרטונים שבו חמושי יורים לעבר טנק ונראה פיצוץ, אבל כמעט תמיד הסרטון נחתך או זו לפני שניתן להעריך אם הטנק נפגע. 1699
- https://www.calcalist.co.il/local_news/article/thpk0eg15 1700
- <https://apnews.com/article/israel-hamas-war-death-toll-numbers-injured-5c9dc40bec95a8408c83f3c2fb759da0> 1700
- <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68387864> 1700

מעורבותה של ארה"ב במלחמה

עודכן לאחרונה: 18.6.24

ארה"ב שיחקה תפקיד מרכזי במלחמת חרבות ברזל מאז תחילתה באמצעות התמיכה שנתנה לישראל. תמיכה זו התבטאה באופנים שונים: סיוע צבאי (נשק) ומימון לקניית סיוע מארה"ב; הגנה על ישראל באמצעות שימוש בכוחות צבאיים אמריקאיים התקפיים והגנתיים; תמיכה דיפלומטית; ושחרור ישראל מפיקוח אמריקאי ומדרישה לתת דין וחשבון על פעולותיה. תתי החלקים למטה מתארים את כל אחד מהאופנים הללו. תת החלק החמישי בוחן את השינויים המשמעותיים ברטוריקה האמריקאית מאז תחילת המלחמה, שהפכה להיות ביקורתית יותר עם הזמן. המגמה הכללית ברורה – ארה"ב תמכה בישראל באופן מוחלט דרך פעולותיה. ההערות הביקורתיות יותר שלה כלפי ישראל כמעט ולא הובילו לשינויים במדיניותה כלפי ישראל. תת החלק האחרון בוחן בקצרה חלק מהמקרים של חוסר הסכמה ביחס למדיניות הממשלה האמריקאית – הן בממשל והן בחברה הרחבה יותר. חלק מאוחר יותר, "זום-אין 2", בוחן את המחאות בקמפוסים בארה"ב מאפריל ובמאי.

סיוע צבאי לישראל

ארה"ב שלחה סיוע צבאי לישראל הרבה לפני המלחמה, כך ש"ישראל היא נמען הסיוע הגדול ביותר במצטבר של ארה"ב מאז מלחמת העולם השנייה". בסך הכל סיוע זה הגיע ל-158 מיליארד דולר עד 2023 (יותר מ-260 מיליארד דולר ועד ל-317.9 מיליארד דולר בהווה אם מחשיבים גם את האינפלציה).¹⁷⁰¹ ב-2016, ממשלות ארה"ב וישראל החליטו שבעשור בין 2019-2028 ארה"ב תספק לישראל 38 מיליארד דולר בסיוע צבאי (בשני העשורים הקודמים, ארה"ב סיפקה לישראל 30 ו-21.3 מיליארד דולר).¹⁷⁰² בעשור לפני המלחמה (2013-2022), 68% מהנשק שייבאה ישראל הגיע מארה"ב.¹⁷⁰³

ארה"ב החלה לספק סיוע צבאי לישראל תוך שעות מתחילת מתקפת ה-7.10. בעשרת הימים הבאים, ארה"ב שלחה חמישה משלוחי נשק לישראל.¹⁷⁰⁴ בחודשים הראשונים של המלחמה, ארה"ב שלחה כ-200 מטוסים עם כ-10,000 טון של ציוד צבאי.¹⁷⁰⁵ בשלושת החודשים הראשונים של המלחמה, ארה"ב סיפקה לישראל לפחות 15,000 פצצות, שכללו יותר מ-5,000 פצצות לא מונחות ויותר מ-5,400 פצצות במשקל טון, כמו גם יותר מ-57,000 פגזי ארטילריה בקוטר 155 מ"מ.¹⁷⁰⁶ (ישראל השתמשה ביותר מ-100,000 פגזי ארטילריה בפחות מחודשיים של לחימה).¹⁷⁰⁷ כלי נשק אחרים שאותם ביקשה

¹⁷⁰¹ <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33222.pdf>; <https://usafacts.org/articles/how-much-military-aid-does-the-us-give-to-israel/>; <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2023-10-10/how-much-aid-does-the-us-give-to-israel>

¹⁷⁰² <https://sgp.fas.org/crs/mideast/RL33222.pdf>

¹⁷⁰³ <https://theconversation.com/where-do-israel-and-hamas-get-their-weapons-220762>

¹⁷⁰⁴ <https://web.archive.org/web/20231110173047/https://time.com/6325247/us-military-assistance-israel/>; <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-10/boeing-sped-1-000-smart-bombs-to-israel-after-the-hamas-attacks>

¹⁷⁰⁵ <https://www.now14.co.il/%D7%A8%D7%9B%D7%91%D7%AA-%D7%90%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%AA-%D7%9C%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%9E%D7%98%D7%95%D7%A1-%D7%94%D7%97%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%A9-%D7%94-%D7%A0%D7%97%D7%AA-%D7%91%D7%99/>; <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-03-07/ty-200-000-smart-bombs-to-israel-after-the-hamas-attacks>

¹⁷⁰⁶ <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-s-sends-israel-2-000-pound-bunker-buster-bombs-for-gaza-war-82898638>; <https://www.axios.com/2023/10/19/us-israel-artillery-shells>

¹⁷⁰⁷ <https://www.jpost.com/israel-news/defense-news/article-775523>; <https://www.axios.com/2023/10/19/us-israel-artillery-shells>

ישראל כללו מזל"טים מתאבדים, מזל"טים מפציצים, טילים ופגזי מרגמה.¹⁷⁰⁸ בחודשים לאחר מכן נרשמו מכירות נוספות של כלי נשק אלו ואחרים.¹⁷⁰⁹

בתחילת מרץ נחשף שארה"ב אישרה יותר מ-100 מכירות נשק נפרדות לישראל מאז תחילת המלחמה, ושמשל ביידן עקף את הקונגרס כדי לאשר את המכירות – בכך שנמנע לדווח עליהם באמצעות אישור לישראל להשתמש במאגרי תחמושת אמריקאיים בשטחה, זירוז משלוחים שהיו מתוכננים למועד מאוחר יותר, ומשלוח הנשק בעסקאות קטנות יותר שנותרו מתחת לסף שמעליו הממשלה היתה צריכה לדווח לקונגרס.¹⁷¹⁰ רק שתי מכירות נשק לישראל נודעו בציבור עד לזמן ההוא.¹⁷¹¹ באותו זמן, עובדי מדינה בארה"ב טענו שהיו 600 מקרים פוטנציאליים של העברת או מכירת נשק לישראל, שערכם הכולל היה למעלה מ-23 מיליארד דולר.¹⁷¹² בשבועות ובחודשים הבאים, ארה"ב המשיכה לאשר משלוחי נשק לישראל. בסוף מרץ, למשל, ארה"ב אישרה העברה של 1,800 פצצות נוספות במשקל טון ו 500 פצצות נוספות במשקל רבע טון, ואישרה להעביר 25 מטוסי קרב ומנועים לישראל.¹⁷¹³ בתחילת אפריל, הממשל האמריקאי אישר את ההעברה של יותר מ-2,000 פצצות קטנות יותר (רבע טון ומטה) לישראל.¹⁷¹⁴

למרות שארה"ב סיפקה כמות עצומה של סיוע צבאי לישראל לאורך המלחמה, זרם הנשק והתחמושת דעך לאחר כמה חודשים כשכמות הנשק הזמין שארה"ב הייתה יכולה לשלוח במהירות במקביל למשלוחי הנשק לאוקראינה ושמירה על המצבורים לצרכיה קטנה.¹⁷¹⁵ ארה"ב המשיכה למכור נשק לישראל באפריל, למשל בדיון על עסקה של יותר מ-18 מיליארד דולר למכירת עד 50 מטוסי קרב לישראל.¹⁷¹⁶ באפריל, בית הנבחרים האמריקאי אישר תוספת תקציב של 26.3 מיליארד דולר לישראל (סיוע צבאי ישיר, אבל גם רכש כדי למלא את מצבורי התחמושת האמריקאיים בישראל, תמיכה בפעולות צבאיות אמריקאיות באזור, וסיוע הומניטרי).¹⁷¹⁷ בתחילת מאי, ארה"ב הודתה שערכה משלוח אחד של נשק לישראל (6,500 ערכות שהופכות פצצות "טיפשות" לפצצות חכמות).¹⁷¹⁸ יחד עם זאת, במקביל ארה"ב המשיכה לקדם עסקאות אחרות – כמו עסקה ששוויה מיליארד דולר.¹⁷¹⁹

כל האמור לעיל מעיד על התמיכה הצבאית החזקה של ארה"ב בישראל.

שימוש פעיל בצבא האמריקאי

ארה"ב תמכה בישראל גם באמצעות הפעלת כוחות צבאיים אמריקאים במזרח התיכון מאז תחילת המלחמה. בימים שלאחר ה-7.10, ארה"ב שלחה שתי נושאות מטוסים לאזור. בהמשך היא שלחה מטוסים נוספים לאזור.¹⁷²⁰ כלים נוספים, כמו מערכות ההגנה הטובות ביותר ברשות האמריקאים, נשלחו גם הם למזרח התיכון.¹⁷²¹ באמצע אוקטובר, ארה"ב הכינה כ-2,000 חיילים למשימה אפשרית בישראל.¹⁷²² כל אלו הציגו את מחויבותה של ארה"ב לתמוך בישראל ולהרתיע גורמים אחרים באזור מלהרחיב את המלחמה. למקרה בו מלחמה כזו הייתה פורצת ויוצאת משליטה, האמריקאים הכנו תוכנית לפנות

¹⁷⁰⁸ <https://www.haaretz.com/israel-news/security-aviation/2023-11-16/ty-article/.premium/shells-laser-guided-missiles-and-bunker-busters-the-munitions-the-u-s-supplied-israel/0000018b-d3b9-dffa-ade7-f7b990750000>
¹⁷⁰⁹ <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-s-plans-to-send-weapons-to-israel-amid-biden-push-for-cease-fire-deal-184e75bc>

¹⁷¹⁰ <https://www.wsj.com/world/how-the-u-s-arms-pipeline-to-israel-avoids-public-disclosure-e238de75>
¹⁷¹¹ <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/03/06/us-weapons-israel-gaza/>
¹⁷¹² <https://www.wsj.com/world/how-the-u-s-arms-pipeline-to-israel-avoids-public-disclosure-e238de75>
¹⁷¹³ <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/03/29/us-weapons-israel-gaza-war/>.

אשרו בשנים קודמות.

¹⁷¹⁴ <https://www.cnn.com/2024/04/04/politics/us-israel-bombs-transfer/index.html>
¹⁷¹⁵ <https://www.wsj.com/world/how-the-u-s-arms-pipeline-to-israel-avoids-public-disclosure-e238de75>
¹⁷¹⁶ <https://edition.cnn.com/2024/04/01/politics/biden-administration-f15-fighter-jets-israel/index.html>
¹⁷¹⁷ <https://www.reuters.com/world/us/us-house-vote-long-awaited-95-billion-ukraine-israel-aid-package-2024-04-20/>

¹⁷¹⁸ <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-s-delays-sending-precision-weapons-to-israel-253f12f0>
¹⁷¹⁹ <https://www.ynet.co.il/news/article/r1wdjobma> ; <https://www.nytimes.com/2024/05/14/us/politics/biden-arms-sale-israel.html>

¹⁷²⁰ <https://web.archive.org/web/20231110173047/https://time.com/6325247/us-military-assistance-israel/>
¹⁷²¹ <https://www.nytimes.com/2023/10/22/world/middleeast/patriot-israel-hamas-iran-gaza-eisenhower-pentagon.html>

¹⁷²² <https://edition.cnn.com/2023/10/16/politics/us-marines-pentagon-israel/index.html>

את כל אזרחיהם מישראל (יותר מ-600,000 בני אדם).¹⁷²³ בנוסף, ארה"ב שלחה גנרל וקצינים נוספים לסייע להנהגה הצבאית הישראלית לנהל את המלחמה.¹⁷²⁴

חלק מהכוחות הצבאיים האמריקאים פעלו בתוך ישראל (קיימים לפחות שני בסיסים אמריקאים בישראל.¹⁷²⁵) סיקור תקשורתי חשף שארה"ב משתמשת בחברות משנה ב"מספר בסיסים צבאיים" בישראל, לכאורה כדי לתמוך בפעילות יחידות מיוחדות במדינה.¹⁷²⁶ בתחילת המלחמה נחשפו חיילים מ"כוח דלתא" בישראל.¹⁷²⁷ על פי הפנטגון, חיילים אלו נמצאו במדינה למטרות מודיעין ותכנון, כמו גם ייעוץ לצה"ל במאמצים לאיתור ושחרור החטופים, והם השתתפו בפעולה הישראלית ששחררה ארבעה חטופים ביוני לפחות באופנים אלו.¹⁷²⁸ אנשים אחרים שמעורבים במלחמה מתוך ישראל כוללים קציני CIA, סוכני FBI ונציגים של ה-DIA.¹⁷²⁹ היועץ לביטחון לאומי של בידן אמר שהמודיעין שארה"ב מעבירה לישראל אינו מוגבל ושאררה"ב "לא מונעת כלום [מישראל]. אנחנו מספקים את כל המקורות, כל הכלים, כל היכולות".¹⁷³⁰

עם התארכות המלחמה, ארה"ב נמשכה ללחימה, בדרך כלל בצורת הפצצה של מטרות שתקפו את ישראל ו/או התנגדו לתפקידה של ארה"ב במלחמה. בים האדום באופן ספציפי, ספינות אמריקאיות ירטו טילים רבים שאותם שלחו הח'ותים מתימן החל מאמצע אוקטובר.¹⁷³¹ כשהח'ותים החלו לתקוף ספינות הקשורות לישראל וספינות בדרכן לישראל,¹⁷³² ארה"ב החלה להפציץ אותם גם כן החל מאמצע ינואר ועד למועד כתיבת מסמך זה.¹⁷³³ התמיכה האמריקאית בישראל הובילה להתקפות רבות (מעל 170) על בסיסים אמריקאים בעירק ובסוריה.¹⁷³⁴ אחרי ששלושה אמריקאים נהרגו בהתקפה כזו על בסיס בירדן או ליד ירדן בסוף ינואר,¹⁷³⁵ ארה"ב הגיבה בקמפיין נרחב של הפצצות מהאוויר וחיסולים ממוקדים על מטרות באזור (בתימן, עירק וסוריה) שהמשיך בחודשים שלאחר מכן.¹⁷³⁶

ארה"ב הפכה למעורבת באופן ישיר יותר בלחימה לזמן קצר באמצע אפריל, כשהשתתפה ביירוט הטילים והמזל"טים שאותם שיגרה איראן לישראל בתגובה להתקפתה של ישראל על השגרירות האירנית בסוריה (שעליה ישראל לא יידעה את ארה"ב).¹⁷³⁷ לאחר שיירתה יותר מחצי מהטילים והמזל"טים האיראניים (שהיו חלק מאחת ההתקפות הגדולות ביותר של מזל"טים בהיסטוריה),¹⁷³⁸ ארה"ב הכריזה במהירות שלא תצטרף לישראל במתקפת נגד על איראן.¹⁷³⁹ באופן זה היא ככל הנראה שיחקה תפקיד חשוב בהרגעת המתחים המיידית בין ישראל ואיראן.

-
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/10/23/us-evacuation-plans-israel-lebanon-hamas-war/>¹⁷²³
- <https://www.axios.com/2023/10/23/israel-gaza-war-marine-general-ground-operation>¹⁷²⁴
- <https://www.timesofisrael.com/in-first-us-establishes-permanent-military-base-in-israel/>¹⁷²⁵
- <https://theintercept.com/2023/10/27/secret-military-base-israel-gaza-site-512/>¹⁷²⁶
- <https://theintercept.com/2023/12/11/tiktok-military-contractor-recruiting-israel/>¹⁷²⁷
- <https://www.telegraph.co.uk/us/news/2023/10/20/white-house-shares-identities-secret-special-ops-israel/>¹⁷²⁸
- <https://web.archive.org/web/20231110173047/https://time.com/6325247/us-military-assistance-israel/>¹⁷²⁹
- <https://www.nytimes.com/2024/06/09/world/middleeast/gaza-hostage-rescues-israel.html>¹⁷³⁰
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/06/14/us-israel-intelligence-cia-hostages/>¹⁷³¹
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/06/14/us-israel-intelligence-cia-hostages/>¹⁷³²
- <https://abcnews.go.com/International/security-incident-involving-us-navy-destroyer-red-sea/story?id=104147141>¹⁷³³
- <https://www.cbsnews.com/news/houthi-missile-drone-attack-red-sea-shipping-vessels-uss-gravelly-dwight-eisenhower/>¹⁷³⁴
- <https://www.cbsnews.com/news/us-uk-strike-yemen-to-retaliate-houthi-attacks/>¹⁷³⁵
- <https://www.centcom.mil/MEDIA/PRESS-RELEASES/Press-Release-View/Article/3776858/may-15-us-central-command-update/>¹⁷³⁶
- <https://www.understandingwar.org/backgrounder/iran-update-january-28-2024>¹⁷³⁷
- <https://www.nytimes.com/2024/01/29/us/politics/us-troops-drone-attack-jordan-iran.html>¹⁷³⁸
- <https://www.nytimes.com/2024/02/07/us/politics/us-strike-iraq-milita.html>¹⁷³⁹
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/04/11/israel-damascus-strike-iran/>¹⁷⁴⁰
- <https://www.nytimes.com/2024/04/17/world/middleeast/iran-israel-attack.html>¹⁷⁴¹
- <https://theintercept.com/2024/04/15/iran-attack-israel-drones-missiles/>¹⁷⁴²
- <https://www.foxnews.com/world/us-military-shoots-down-dozens-iranian-drones-fired-israel-jewish-state-air-defense-system-excels>¹⁷⁴³
- <https://mwi.westpoint.edu/what-irans-drone-attack-portends-for-the-future-of-warfare/>¹⁷⁴⁴
- <https://www.axios.com/2024/04/14/biden-netanyahu-iran-israel-us-wont-support>¹⁷⁴⁵

לאורך המלחמה, ארה"ב סיפקה לישראל סיוע דיפלומטי שהפך לנחוצה לאור התנהלות ישראל בעזה. האינדיקציה הברורה ביותר של סיוע זה הייתה שורה של הטלות וטו אמריקאיות במועצת הביטחון של האו"ם, הגוף היחיד באו"ם שבעל סמכות ביצועית. אינדיקציות אחרות כוללות את השימוש בהשפעה האמריקאית על מוסדות בינלאומיים כמו בית הדין הבינלאומי לצדק.

ארה"ב חיזקה את התמיכה הדיפלומטית שלה בניסיון להימנע מלדבר על הורדת הלהבות כבר בתחילת המלחמה. מזכר פנימי מאמצע אוקטובר ניסה למנוע מדיפלומטים אמריקאים לומר בהצהרות פומביות שארה"ב רוצה לראות פחות אלימות, בטענה שבכירים במדינה לא רוצים שהצהרות וראיונות לתקשורת ישתמשו במונחים ספציפיים כמו "הפחתת מתיחות/הפסקת אש", "סוף לאללימות/לשפיכות הדמים" ו"חזרה לרגיעה".¹⁷⁴⁰ כמה ימים לפני כן, מזכיר המדינה האמריקאי השתמש באחד המונחים האמורים בטוויטר/X, ולאחר מכן מחק את הטוויט שלו והעלה במקומו טוויט אחר בנימה מיליטריסטית יותר.¹⁷⁴¹ החלטה אמריקאית זו הסירה לחצים מישראל בתחילת המלחמה, שהייתה החלק האגרסיבי ביותר שלה נכון לזמן הכתיבה, ואפשרה לישראל יתר חופש לפעול כרצונה.

ארה"ב פעלה כדי לתמוך בישראל גם באו"ם. באמצע אוקטובר, היא הטילה וטו על החלטה של מועצת הביטחון שקראה ל"הפסקת הומניטריות" בלחיצה (12 מדינות הצביעו בעד, ארה"ב התנגדה, 2 מדינות אחרות נמנעו).¹⁷⁴² בסוף אוקטובר, ארה"ב דחתה הצהרה ללא השלכות ביצועיות מהעצרת הכללית אשר קראה להפסקת אש הומניטרית (שעברה ברוב של 121 מול 14, עם 44 מדינות שנמנעו).¹⁷⁴³ בתחילת דצמבר, ארה"ב הטילה וטו נוסף במועצת הביטחון של האו"ם שקראה ל"הפסקת אש הומניטרית מיידית" (13 מדינות תמכו, ארה"ב התנגדה, מדינה אחת נמנעה).¹⁷⁴⁴ בסוף פברואר, ארה"ב הטילה וטו שלישי הקורא להפסקת אש מיידית (13 מדינות תמכו, ארה"ב התנגדה, מדינה אחת נמנעה).¹⁷⁴⁵ בהצבעה רביעית במועצת הביטחון שקראה להפסקת אש מיידית בסוף מרץ ארה"ב בחרה להימנע (14 מדינות אחרות הצביעו בעד). כשהצבעה עברה, הנוכחים בחדר מחאו כפיים בתקווה לסוף המלחמה.¹⁷⁴⁶ למרות זאת, ארה"ב הכריזה במהירות שהחלטה לא הייתה מחייבת.¹⁷⁴⁷ בדעיכה להחלטה לא הייתה השפעה על מהלך המלחמה.

ארה"ב הייתה מעורבת גם בעיכוב תהליכים אחרים.¹⁷⁴⁸ כך, למשל, היא הטילה וטו על הבקשה הפלסטינית ממועצת הביטחון של האו"ם לחברות מלאה באו"ם (12 מדינות תמכו, ארה"ב התנגדה, 2 מדינות נוספות נמנעו).¹⁷⁴⁹ על פי דברי המנכ"ל של ה-American Arab Chamber of Commerce, מזכיר המדינה האמריקאי איים שאם פלסטין תהפוך למדינה, ארה"ב תפסיק לממן את האו"ם, מה שיוביל לרעב ("העולם יצטרך לרעוב [ללחם] כמו שהעזתים [רעבים] עכשיו").¹⁷⁵⁰ הניסיון של ארה"ב להציע הפסקת אש זמנית במועצת הביטחון של האו"ם – הפעם הראשונה בה השתמשה במונח "הפסקת אש" – נכשל לאחר שרוסיה וסין הטילו וטו במרץ.¹⁷⁵¹ ביוני, ארה"ב עשתה מאמצים רציניים יותר להגיע להפסקת אש, אבל נכון לזמן הכתיבה לא הצליחה לגרום לישראל או לחמאס לקבל את הצעתה באופן גלוי.

ישראל עצמה רמזה לכך שלארה"ב הייתה השפעה כלשהי על בית הדין הפלילי הבינלאומי. באפריל, על רקע שמועות שבית הדין יוציא צווי מעצר נגד מנהיגים ישראלים כמו ראש הממשלה, ישראל הודיעה לארה"ב שבמקרה כזה היא תעניש את הרשות הפלסטינית ועשויה לגרום לקריסתה.¹⁷⁵² המהלך נועד לגרום לאמריקאים להפעיל לחץ על בית הדין הפלילי

¹⁷⁴⁰ https://www.huffpost.com/entry/state-department-internal-emails-gaza-israel_n_65296395e4b0a304ff6ff95d

¹⁷⁴¹ <https://twitter.com/RobbieGramer/status/1711366571665342603>

¹⁷⁴² <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142507>

¹⁷⁴³ <https://www.reuters.com/world/un-overwhelmingly-calls-aid-truce-between-israel-hamas-2023-10-27/>

¹⁷⁴⁴ https://www.cnn.com/middleeast/live-news/israel-hamas-war-gaza-news-12-08-23/h_a7ad699a7e1acbc51205feb2276cdf29

¹⁷⁴⁵ <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/20/us-veto-un-resolution-ceasefire-israel-gaza>

¹⁷⁴⁶ <https://news.un.org/en/story/2024/03/1147951>; <https://twitter.com/tparsi/status/1772281999358648553>

¹⁷⁴⁷ <https://twitter.com/AssalRad/status/1772315270880866802> ;

¹⁷⁴⁸ https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/us-says-ceasefire-resolution-non-binding-less-influential-security-council-members-object/ ;

¹⁷⁴⁹ <https://www.timesofisrael.com/us-blocks-security-council-motion-blaming-israel-for-deadly-gaza-aid-convoy-incident/>

¹⁷⁵⁰ <https://www.theguardian.com/us-news/2024/apr/18/us-veto-palestine-membership-request-united-nations-council>

¹⁷⁵¹ <https://x.com/halalflo/status/1792944530389393422>

¹⁷⁵² <https://www.nytimes.com/2024/03/22/world/middleeast/us-cease-fire-resolution-veto.html>

¹⁷⁵² <https://www.axios.com/2024/05/01/us-israel-palestinian-authority-icc-arrest-warrant>

הבינלאומי כדי למנוע את הוצאת צווי המעצר. במקביל, 12 סנטורים רפובליקנים כתבו מכתב לתובע של בית הדין ובו איימו עליו באופן אישי ועל עובדיו והקולגות שלו, ומשפחותיהם במידה ויוציא צווי מעצר נגד מנהיגים ישראלים ("אם תסמן את ישראל כמטרה, נסמן אותך כמטרה... ראה הוזהרת").¹⁷⁵³

כשבית הדין הפלילי הבינלאומי התחיל בסופו של דבר את התהליך להוצאת צווי מעצר נגד מנהיגים ישראלים, בידן דחה את ההליך וטען ש"מה שקורה [בעזה] אינו ג'נוסייד".¹⁷⁵⁴ הממשל האמריקאי אותה שיטיל סנקציות על בית הדין,¹⁷⁵⁵ ובית הנבחרים האמריקאי העביר הצעת חוק שתממש סנקציות כלכליות והגבלות ויזה לאינדיבידואלים ושופטים הקשורים לבית הדין ולמשפחותיהם.¹⁷⁵⁶

פיקוח אמריקאי ודין וחשבון ישראלי

במקביל לתמיכתה הגדולה בישראל, ארה"ב הקטינה למינימום את הפיקוח שלה על פעולותיה של ישראל – כמעט בוודאות בשל החלטה פוליטית של הממשל האמריקאי. זה פקטור, ארה"ב העדיפה שלא לדעת או להעמיד פנים שאינה מודעת לעדויות הברורות שהגיעו מעזה. באותו הזמן, ארה"ב לא ניסתה לדרוש מישראל לתת דין וחשבון על פעולותיה אשר לא התאימו לחוקים ולערכים האמריקאים בעבר ובהווה. כתוצאה מהאמור לעיל, ישראל לא נתנה דין וחשבון על פעולותיה אפילו בתוך מערכת הכללים האמריקאית שאמורה לפקח על חלוקת הסיוע האמריקאי והשימוש בו.

בשלושת החודשים הראשונים של המלחמה ארה"ב לא ביצעה הערכה רשמית האם פעולותיה של ישראל בעזה הפרו זכויות אדם, למרות אינדיקציות רבות שהעלו אפשרות זו.¹⁷⁵⁷ מזכיר המדינה האמריקאי אנתוני בלינקן קבע שהאשמת ישראל בג'נוסייד על ידי דרום אפריקה – שהוכרה כעומדת בגדר הסבירות – הייתה "חסרת בסיס".¹⁷⁵⁸ הדחיה המיידית של האשמות כאלו מנעה בדיקה רצינית יותר של התנהלותה של ישראל במהלך המלחמה, בדיקה אשר הייתה יכולה להוביל להשלכות רציניות יותר עבור התמיכה האמריקאית בישראל. יש אינדיקציות ברורות שהגורמים הבכירים בארה"ב העדיפו לעכב הערכות ובדיקות כאלו.¹⁷⁵⁹

על פי "חוקי להי" (Leahy laws), נקראו על שם הסנטור שיזם אותם) מ-1997, ארה"ב צריכה להפסיק את הסיוע לכל צבא זר או יחידות שיטור זרות שמואשמות בהפרת בוטה של זכויות אדם. אמת המידה הנדרשת היא נמוכה באופן מכוון ואינה דורשת הוכחה ברורה או עדויות ברורות ומשכנעות.¹⁷⁶⁰ יחד עם זאת, ישראל קיבלה יחס מקל באופן קבוע בנושא זה.¹⁷⁶¹ סקירה של הגרדיאן מצאה שמנגנונים מיוחדים נועדו להגן על ישראל מחוקי להי, ושלא היו קיימים סידורים חריגים כאלו לאף בעלת ברית אחרת של ארה"ב (כפי שעובד לשעבר במחלקת המדינה האמריקאית אמר, "כולם ידעו שהחוקים שונים ביחס לישראל").¹⁷⁶² מנהל קודם של המשרד במזכירות המדינה שאחראי על בדיקת ההקפדה על חוקי להי אמר דברים

¹⁷⁵³ <https://twitter.com/mehdirhasan/status/1787503022299332951>. התובע אמר ש"מנהיג בכיר" אמר לו שבית הדין הפלילי "נועד לאפריקה ולבריונים כמו פוטין" ולא למערב או לבעלי הברית של המערב:

<https://x.com/RnaudBertrand/status/1792748783996207206>

¹⁷⁵⁴ <https://www.theguardian.com/us-news/live/2024/may/20/biden-trump-democrats-immigration-latest>

¹⁷⁵⁵ <https://www.ft.com/content/6700a246-e0cd-49d8-b5ef-d2379e86290f>

¹⁷⁵⁶ <https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/jun/04/us-house-icc-sanctions-netanyahu>

¹⁷⁵⁷ <https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/01/04/us-hasnt-formally-assessed-if-israel-violating-human-rights-00133799>

¹⁷⁵⁸ <https://www.reuters.com/world/middle-east/blinken-says-daily-toll-gaza-too-high-israel-genocide-charge-meritless-2024-01-09>

¹⁷⁵⁹ <https://www.propublica.org/article/israel-gaza-blinken-leahy-sanctions-human-rights-violations?taid=662030f9d453a400011f6bcc>

¹⁷⁶⁰ <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>

¹⁷⁶¹ <https://www.propublica.org/article/israel-gaza-blinken-leahy-sanctions-human-rights-violations?taid=662030f9d453a400011f6bcc>

¹⁷⁶² <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/18/us-supply-weapons-israel-alleged-abuses-human-rights>

דומים.¹⁷⁶³ למרות כמה מכתבים שכתב להי (הסנטור) עצמו שהתייחסו להפרות חמורות של זכויות אדם על ידי צה"ל, אף יחידה בצה"ל לא נענשה מסיבה זו.¹⁷⁶⁴

מקרה דומה קשור לשיתוף מודיעיני. על פי חוקי ארה"ב, גורמים שמקבלים מידע מודיעיני אמריקאי אמורים לעמוד בסטנדרטים של החוק הבינלאומי. במקרה של ישראל, ביקורות פנימיות מצאו עדויות שהביטחונות שישראל נתנה לפיה היא עומדת בסטנדרטים אלו היו לא מספקים ושהייתה מעט מאוד ביקורת עצמאית על ישראל כדי לוודא שהמידע המודיעיני שסיפקה ארה"ב לא שימש למותם של אזרחים.¹⁷⁶⁵ מספר פקידים ומחוקקים חוששים מאותו תרחיש.¹⁷⁶⁶ כפי שצוין לעיל, אין אינדיקציות שארה"ב הגבילה את שיתוף המודיעין עם ישראל בתגובה לכך.¹⁷⁶⁷

בסוף אפריל, סיפור תקשורתי שיקף את הגישה של ממשל ביידן ביחס לדין וחשבון המצופה מישראל. חוקי להי האמורים מרכזיים במקרה זה. ב-18 באפריל, אתר ProPublica פרסם מאמר שבו בלינקן התעלם מהמלצה של פאנל מיוחד של משרד המדינה האמריקאי לפסול יחידות מסוימות בכוחות הביטחון הישראליים מסיוע אמריקאי בשל מעורבותן בהפרה של זכויות אדם, למשל במקרים של הרג ללא משפט או בטענה שחוקרים ישראלים עינו ואנסו מתבגר פלסטיני שהואשם בזריקת אבנים ובקבוקי תבערה.¹⁷⁶⁸ ב-20 באפריל (אותו היום בו בית הנבחרים האמריקאי הצביע על מתן 26 מיליארד דולר לישראל כסיוע חירום),¹⁷⁶⁹ האתר Axios פרסם סקופ לפיו הייתה ציפייה שארה"ב תטיל סנקציות על יחידה ספציפית על הפרת זכויות האדם שעשתה בגדה המערבית. רוב ההפרות האלו התרחשו הרבה לפני המלחמה הנוכחית,¹⁷⁷⁰ וכוללות, למשל, מקרה בו חיילים מהיחידה האמורה תפסו פלסטיני בן 78, אזקו אותו וחסמו את פיו, והשאירו אותו על הקרקע. הוא נמצא מת כמה שעות לאחר מכן (אף אחד לא עמד למשפט פלילי במקרה זה).¹⁷⁷¹ שתי יחידות צבאיות אחרות ושתי יחידות אזרחיות אחרות הואשמו ב"הפרות זכויות אדם" אבל הממשל האמריקאי הסתפק בפתירת העניין עם ארבעת היחידות האלו באמצעות הליך "גישור מחודש" עם ישראל.¹⁷⁷² באותו היום שהסקופ ב-Axios פורסם, ראש ממשלת ישראל הגיב בחריפות לרעיון לפיו יוטלו סנקציות על יחידה בצה"ל ("אם מישור חושב שהוא יכול להטיל סנקציות על יחידה בצה"ל – אלחם בכך בכל כוחי"); הוא גם קרא לאפשרות "שיא האבסורדיות ושפל מוסרי".¹⁷⁷³ הסיפור משך תשומת לב רבה במשך כמה ימים,¹⁷⁷⁴ ולאחר מכן בלינקן כתב מכתב פנימי שהודלף ל-ABC ובו תיאר שישראל מסרה מידע חדש ביחס ליחידה האמורה ושגם במקרה זה הוא החליט על הליך של "גישור מחודש" במקום על סנקציות.¹⁷⁷⁵ מנהל קודם של המשרד החוץ האחראי על יישום חוקי להי אמר מאוחר יותר שמדיניות זו הייתה מקלה באופן חסר תקדים.¹⁷⁷⁶

באותו יום (ה-26 באפריל), מזכר אמריקאי חסוי חשף שבמזכר פנימי שנשלח לבלינקן, על פי USAID (גורם בארה"ב שאחראי על סיוע בינלאומי; 10 עובדים אישרו את המסמך) ישראל הפרה את החוק ההומניטרי הבינלאומי, בין השאר בשל

- <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>¹⁷⁶³
- <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/18/us-supply-weapons-israel-alleged-abuses-human-rights> ;¹⁷⁶⁴
- <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>
- <https://www.wsj.com/politics/national-security/u-s-and-israels-unprecedented-intelligence-sharing-draws-criticism-a85979b4>¹⁷⁶⁵
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/06/14/us-israel-intelligence-cia-hostages/>¹⁷⁶⁶
- <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/06/14/us-israel-intelligence-cia-hostages/>¹⁷⁶⁷
- <https://www.propublica.org/article/israel-gaza-blinken-leahy-sanctions-human-rights-violations>¹⁷⁶⁸
- <https://www.foxnews.com/politics/house-overwhelmingly-passes-26-billion-aid-israel-gaza-tensions-iran-escalate>¹⁷⁶⁹
- <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>¹⁷⁷⁰
- <https://www.axios.com/2024/04/20/us-israel-sanctions-idf-west-bank> ;¹⁷⁷¹
- <https://news.walla.co.il/item/3659530> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/what-is-israeli-netzah-yehuda-battalion-accused-2024-04-22/> ; <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>
- <https://www.nbcnews.com/news/world/us-sanctions-idf-unit-netzah-yehuda-west-bank-human-rights-abuses-rcna149549> ; <https://abcnews.go.com/Politics/biden-sanction-israeli-military-units-accused-human-rights/story?id=109651562>¹⁷⁷²
- <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-04-20/ty-article/.premium/u-s-set-to-sanction-ultra-orthodox-israeli-army-battalion-based-in-the-west-bank/0000018e-fd0b-d140-a3ee-fddf9a1c0000> ;
- <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/21/us-poised-impose-sanctions-israel-defense-force-netzah-yehuda-battalion>
- <https://www.reuters.com/world/middle-east/what-is-israeli-netzah-yehuda-battalion-accused-2024-04-22/> ;¹⁷⁷⁴
- <https://theconversation.com/netzah-yehuda-the-violent-and-aggressive-idf-unit-the-us-is-thinking-of-sanctioning-228436>
- <https://abcnews.go.com/Politics/biden-sanction-israeli-military-units-accused-human-rights/story?id=109651562>¹⁷⁷⁵
- <https://www.justsecurity.org/96522/israel-leahy-law/>¹⁷⁷⁶

מניעה מסיוע הומניטרי אמריקאי להיכנס לעזה.¹⁷⁷⁷ כפי שהתברר ביום שלמחרת, המסמך כלל גם ארבעה משרדים במשרד המדינה האמריקאי שהעריכו שהבטחות של ישראל היו "לא אמינים ולא מהימנים" ושישראל תקפה אזורים מוגנים ותשתיות אזרחיות באופן קבוע, כמעט ולא פעלה כדי לחקור הפרות חוק, הרגה עובדים הומניטריים ועיתונאים בקצב חסר תקדים, והגבילה באופן שרירותי סיוע הומניטרי.¹⁷⁷⁸ כמה שבועות לאחר מכן באמצע מאי, משרד המדינה פרסם את הדו"ח הרשמי שלו בהמשך למזכר NSM-20 שחייב את הממשל האמריקאי לדווח לקונגרס על האם קיימים דיווחים מהימנים או האשמות שמנוגדות לטענות ישראל שהיא עומדת בכללי החוק הבינלאומי.¹⁷⁷⁹ הדו"ח קבע שישראל ככל הנראה השתמשה בנשק אמריקאי ב"מקרים שמעלים חשש" ביחס לעמידתה של ישראל בכללי החוק הבינלאומי, אבל גם קבע שישראל לא חסמה סיוע הומניטרי בהווה, שלא הייתה אינדיקציה לכך שישראל תקפה אזרחים בכוונה, וסיכם שבסך הכל ישראל הייתה מחויבת לדין הבינלאומי.¹⁷⁸⁰ גוף עצמאי פרסם סקירה מפורטת שהטילה ספק רציני במסקנות הדו"ח האמריקאי.¹⁷⁸¹ מעט לאחר פרסום הדו"ח האמריקאי, עובדת ותיקה (20 שנים) במשרד המדינה האמריקאי, אשר הייתה אחת המומחיות שכתבו את הטיוטה של הדו"ח (עד סוף אפריל), התפטרה במחאה ואמרה שמסקנות הדו"ח היו מנוגדות לחלוטין לדעה הרווחת בקרב המומחים שנשאלו בנושא, ושהיה ברור של ישראל היה תפקיד בהגבלת המזון והציוד הרפואי שהוכנס לעזה.¹⁷⁸²

עם התארכות המלחמה, ארה"ב הטילה סנקציות על נציגים של תנועות ימין קיצוני בישראל, אבל סנקציות אלו היו סמליות במהותן. בפברואר, ארה"ב הטילה סנקציות על ארבעה אנשים שהואשמו בתקיפת פלסטינים ופעילי שלום ישראליים בגדה המערבית. מהארבעה נמנע להשתמש במערכת הפיננסית האמריקאית, ונאסר על אזרחים אמריקאים לעבוד איתם.¹⁷⁸³ פעולה זו התרחשה בזמן שביידן ביקר במישיגן, מדינת מפתח בבחירות הקרבות לנשיאות ארה"ב ובה יש אוכלוסיה ערבית-אמריקאית גדולה שהייתה ביקורתית ביחס לתמיכה של ביידן בישראל.¹⁷⁸⁴ בהקשר זה הסנקציות היו אינדיקציה שביידן ניסה להרגיע את מתנגדיו. באמצע מרץ, ארה"ב הטילה סנקציות חדשות נגד שתי התנחלויות בלתי חוקיות ששימשו בסיס להתקפות מתנחלים על אזרחים פלסטיניים, ונגד שלושה מתנחלים אחרים.¹⁷⁸⁵ למרות שבשלב ראשון בנקים ישראלים מנעו משבעת המתנחלים מלהשתמש בחשבונות הבנק האישיים והעסקיים שלהם,¹⁷⁸⁶ התקשורת הישראלית דיווחה שארה"ב הקלה את הסנקציות אחרי איום מצד שר האוצר הישראלי לפיו יגרום לקריסת הכלכלה הפלסטינית (ארה"ב טענה שהקלת הסנקציות הייתה דומה למקרים אחרים).¹⁷⁸⁷ סבב שלישי של סנקציות כיוון לבעל ברית של השר לביטחון לאומי ולשני ארגונים שגייסו תרומות למתנחלים שנפגעו בסבבים הקודמים של הסנקציות.¹⁷⁸⁸ סבב רביעי של סנקציות באמצע יוני כוון לארגון המתנחלים "צו 9", שתקף את המשאיות שהעבירו סיוע הומניטרי לעזה.¹⁷⁸⁹ יחד עם זאת, הסנקציות עצמן, במיוחד לאחר ההקלה בהן, נותרו מוגבלות ולא אפקטיביות.¹⁷⁹⁰ המתנחלים עצמם, כמו גם ארגונים מקומיים של זכויות אדם ופלסטינים בגדה המערבית

¹⁷⁷⁷ <https://www.devex.com/news/exclusive-usaid-officials-say-israel-breached-us-directive-on-gaza-aid-107545>

¹⁷⁷⁸ <https://www.reuters.com/world/middle-east/some-us-officials-say-internal-memo-israel-may-be-violating-international-law-2024-04-27/>

¹⁷⁷⁹ <https://theintercept.com/2024/05/10/israel-human-rights-gaza-report/>

¹⁷⁸⁰ <https://theintercept.com/2024/05/10/israel-human-rights-gaza-report/>; לגרסה הלא מצונזרת של הדו"ח :

¹⁷⁸¹ <https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2024/05/Report-to-Congress-under-Section-2-of-the-National-Security-Memorandum-on-Safeguards-and-Accountability-with-Respect-to-Transferred-Defense.pdf>

¹⁷⁸² <https://www.justsecurity.org/94980/task-force-national-security-memorandum-20/>

¹⁷⁸³ <https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2024/04/NSM20-TF-Report--Final.pdf>

¹⁷⁸⁴ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/may/30/stacy-gilbert-us-state-department-israel-gaza-aid>

¹⁷⁸⁵ https://www.democracynow.org/2024/5/31/stacy_gilbert_state_dept_resignation_gaza

¹⁷⁸⁶ <https://apnews.com/article/biden-west-bank-israeli-settlers-palestinians-80f9e6be6f6a7bb75dc86360ac2fa6ce>

¹⁷⁸⁷ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68173904>

¹⁷⁸⁸ <https://www.axios.com/2024/03/14/us-settler-sanctions-west-bank>

¹⁷⁸⁹ <https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-banks-heed-us-anti-settler-sanctions-far-right-ministers-object-2024-02-05/>

¹⁷⁹⁰ <https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/15507010>; <https://www.france24.com/en/live-news/20240329-us-pushes-back-against-claims-it-eased-west-bank-settler-sanctions>

¹⁷⁹⁰ <https://www.reuters.com/world/us/us-slaps-sanctions-entities-that-raised-funds-west-bank-settlers-2024-04-19/>; <https://apnews.com/article/israel-palestinians-sanctions-settlers-biden-west-bank-85cee76d68c17091d9b4d3e14f3eeb74>

¹⁷⁹⁰ <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-impose-sanctions-israeli-group-that-attacked-gaza-aid-2024-06-14/>

¹⁷⁹⁰ <https://jacobin.com/2024/03/biden-sanctions-israeli-settlers-palestine>

מתארים את האימפקט של הסנקציות כמינימלי.¹⁷⁹¹ מספר האנשים המועט שמעורב עד כה מעיד שההמשל האמריקאי השתמש בסנקציות כדי להביע את חוסר שביעות הרצון שלו – בעיקר בפני מצביעים אמריקאים ולא ביחס לקהלים ישראליים או בינלאומיים – אבל נמנע מעשיה משמעותית יותר כדי לשנות את המציאות בזמן המלחמה.

יחסי ארה"ב-ישראל

למרות שארה"ב המשיכה לתמוך בישראל לאורך המלחמה, היא גם ביקרה אותה באופן מילולי על התנהלותה באופן בוטה יותר ככל שהזמן עבר. חלק מגישה זו ככל הנראה נועד להגביל את הפגיעה המשמעותית במוניטין הבינלאומי של ארה"ב בשל התמיכה שלה בישראל, כמו גם לפייס חלק מהמצביעים בבחירות הקרבות לנשיאות בארה"ב. במקביל, ארה"ב הגבילה את ישראל באופן מסוים מאז תחילת המלחמה. חלק מהמגבלות האלו הצליחו, כך נראה, למנוע מישראל לפתוח חזית נוספת בלבנון, או להאט ולהגביל את הפלישה הישראלית לרפיח. במקביל, ממשלת ארה"ב נמנעה מלבצע פעולות רציניות שיגבו את הטענות וההצהרות המילוליות האלו. חלק זה של המסמך נוגע ביחסים בין שתי המדינות על פי חודשים, כשכל פסקה מוקדשת לחודש (לאחר אוקטובר). הדגש הוא על דבריהם של בכירים אמריקאים כמו נשיא ארה"ב ג'ו ביידן ומזכיר המדינה האמריקאי אנתוני בלינקן.

דברי הממשל האמריקאי בתחילת ואמצע אוקטובר הדגישו את התמיכה המוחלטת של ארה"ב בישראל. כבר ב-7.10, ביידן קבע ש"ארה"ב עומדת לצד ישראל. לעולם לא נפסיק לערוב לבטחונם". הנשיא הבטיח שיתוף פעולה עם ישראל, וסיוע חומרי, צבאי ודיפלומטי, שתואר כ"מוחלט".¹⁷⁹² באמצע אוקטובר, ביידן ביקר בישראל ואמר ש"אני מגיע לישראל עם הודעה אחת: אתם לא לבד... ככל שארה"ב קיימת – ואנחנו נתקיים לנצח – לעולם לא ניתן לכם להיות לבד".¹⁷⁹³

יחד עם זאת, החל מסוף אוקטובר, מניין המתים הפלסטיני הגדל הוביל את הממשל האמריקאי לשנות את הגישה ולכלול בדבריו גם אזרחים פלסטינים. ביידן ובלינקן דיברו בפירוש על הסיוע ההומניטרי לפלסטינים והצורך להגן על אזרחים בזמן הפלישה הקרקעית של ישראל.¹⁷⁹⁴ ביידן הביע ביטחון ש"ישראל תפעל בהתאם למידה... חוקי המלחמה" וש"חפי הפשע בעזה יוכלו לקבל גישה לסיוע רפואי, מזון ומים",¹⁷⁹⁵ ולחץ על נתניהו להכניס יותר סיוע הומניטרי לעזה.¹⁷⁹⁶ בלינקן טען שהאזרחים הפלסטינים היו קורבנות של חמאס וש"חייבים להגן על חיי האזרחים הפלסטינים", בין השאר באמצעות הכנסת סיוע הומניטרי נחוץ לתוך עזה.¹⁷⁹⁷ הממשל של ביידן ניסה ללחוץ על מקבילו הישראלי לחשוב על אסטרטגיית יציאה לפני תחילת הפלישה הקרקעית, ולנהל את המלחמה בזירות.¹⁷⁹⁸ כפי שתואר למעלה, התמיכה האמריקאית לא השתנתה מאז באופן מהותי למרות ההתנהלות הישראלית שבעיקרה התעלמה מאזהרות מוקדמות אלו, אשר נותרו רלוונטיות עד לזמן הכתיבה של מסמך זה.

בנובמבר, ארה"ב המשיכה להאיץ בישראל להגביל את התגובה הצבאית שלה, באותו זמן שבכירים ישראליים – שלפעמים נאמו באותו זמן ומקום – שללו את הרעיון.¹⁷⁹⁹ ביידן ויועציו הבכירים הזהירו את ישראל מתגובת נגד בינלאומית שתגיע

¹⁷⁹¹ <https://apnews.com/article/us-sanctions-israeli-settlers-west-bank-palestinians-354f8b0a44b70c25bf013614b4775900> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-06-13/ty-article/premium/israel-finances-west-bank-outpost-owned-by-settlers-placed-under-u-s-u-k-eu-sanctions/00000190-1105-db28-a995-559d87720000>

¹⁷⁹² <https://www.c-span.org/video/?530992-1/president-biden-remarks-situation-israel>

¹⁷⁹³ <https://apnews.com/article/joe-biden-israel-hamas-gaza-palestinians-a85cb682fde61b80285cf4ab354354ce> ; <https://www.npr.org/2023/10/19/1206997120/biden-israel-politics-democrat-republican-middle-east-hamas>

¹⁷⁹⁴ <https://www.reuters.com/world/behind-bidens-shift-israel-hamas-war-gaza-deaths-international-pressure-2023-10-27/>

¹⁷⁹⁵ <https://www.cnn.com/2023/10/15/politics/biden-60-minutes-interview-gaza-israel/index.html>

¹⁷⁹⁶ <https://www.cnn.com/2023/10/30/politics/biden-netanyahu-aid-gaza/index.html>

¹⁷⁹⁷ <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/10/31/antony-blinken-biden-aid-ukraine-israel-gazans/>

¹⁷⁹⁸ בלינקן אמר גם שמנהיגיה של ישראל תמכו באספקת הסיוע של ארה"ב לעזה..

¹⁷⁹⁹ <https://www.reuters.com/world/behind-bidens-shift-israel-hamas-war-gaza-deaths-international-pressure-2023-10-27/>

¹⁷⁹⁹ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-11-03/blinden-shifts-israel-message-as-backlash-grows-over-gaza-deaths>

ותפגע בתמיכה ממנה נהנתה ישראל עד אז, עם השלכות חמורות על צה"ל ועל ישראל.¹⁸⁰⁰ ביידן חזר על דעתו שפתרון שתי המדינות הוא הפתרון היחיד לסכסוך הרחב יותר,¹⁸⁰¹ אמר ש"חייבים לשמור" על בית החולים אל-שיפא' בהקשר לפשיטה הראשונה עליו בנובמבר,¹⁸⁰² וגם ציין שמתנחלים בגדה המערבית חייבים לתת דין וחשבון על פעולותיהם האלימות.¹⁸⁰³ בלינקן ביקר את ישראל על כך שלא עשתה מספיק כדי להקטין את הנזק שנגרם לאזרחים בעזה, וקבע שהרבה יותר מדי פלסטינים כבר מתו וסבלו.¹⁸⁰⁴ הוא אפילו השווה את הילדים הפלסטינים שראה שהוצאו מההריסות לילדים שלו בגלל ש"איך אפשר שלא?".¹⁸⁰⁵ יותר מ-500 מינויים ועובדי מדינה בארה"ב ביקרו את התמיכה המוחלטת של ביידן בישראל במכתב ודרשו הפסקת אש, ולמעלה מ-1,000 עובדים ב-USAID קראו לממשל להשתמש באופן יעיל יותר בכוחו להגביל את כמות המוות של אזרחים בעזה.¹⁸⁰⁶ למרות אזהרות אלו, ארה"ב לא קבעה קווים אדומים לישראל.¹⁸⁰⁷

בדצמבר, ביידן הזהיר שישראל מאבדת את התמיכה הבינלאומית שלה בגלל ה"הפצצות חסרות האבחנה" שלה בעזה, והציע שנתניהו צריך "לשנות את הממשלה שלו".¹⁸⁰⁸ בלינקן חזר על הצורך של ישראל להגן על אזרחים ולהמשיך את הסיוע ההומניטרי,¹⁸⁰⁹ והצביע על הפער שבין ה"הכוונות המוצהרות" [של ישראל] להגן על אזרחים וכמות האבידות הגדלה בשטח.¹⁸¹⁰ הוא הוסיף ש"אסור שתהיה העברת אוכלוסיה קבועה בתוך הרצועה".¹⁸¹¹ במפגשים באחד הביקורים שלו בישראל, בלינקן הבהיר שישראל צריכה לסיים את המערכה הקרקעית שלה עד תחילת ינואר,¹⁸¹² למרות שהרמטכ"ל אמר שהמלחמה תמשיך לעוד "חודשים רבים".¹⁸¹³ בלינקן גם אמר שסיום המלחמה "בהקדם האפשרי" הוא בעדיפות עליונה עבור הממשל האמריקאי.¹⁸¹⁴

בינואר, ביידן ובלינקן ניסו לדון בשלום אזורי בהקשר של פתרון שתי המדינות,¹⁸¹⁵ וגם בחנו את האפשרויות של ארה"ב להכיר במדינה פלסטינית לאחר המלחמה.¹⁸¹⁶ למרות שנתניהו הצהיר שהוא לא יאפשר את הקמתה של מדינה פלסטינית, ביידן אמר שפתרון זה יכול להתקדם גם עם נתניהו כראש ממשלה.¹⁸¹⁷ בכירים אמריקאים טענו שסבלנותו של ביידן עם נתניהו "פוקעת", שהיו תסכולים עמוקים בצד האמריקאי, ושביידן אמר לנתניהו שהוא לא רוצה שנה של מלחמה בעזה.¹⁸¹⁸

-
- <https://www.cnn.com/2023/11/02/politics/biden-administration-warning-israel-gaza-civilians/index.html>¹⁸⁰⁰
- <https://apnews.com/article/biden-revitalized-palestinian-authority-israel-hamas-war-bf8defe81079d6e6371f228157f9be10>¹⁸⁰¹
- <https://www.pbs.org/newshour/politics/watch-al-shifa-hospital-in-gaza-must-be-protected-biden-says>¹⁸⁰²
- <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/11/06/readout-of-president-bidens-call-with-prime-minister-netanyahu-of-israel-8/>¹⁸⁰³
- <https://apnews.com/article/blinden-israel-gaza-hamas-850cf28c13d8df087f75c0536462b604>¹⁸⁰⁴
- <https://x.com/Channel4News/status/1720452839435038986>¹⁸⁰⁵
- <https://www.theguardian.com/us-news/2023/nov/14/biden-letter-israel-gaza-war-ceasefire>¹⁸⁰⁶
- <https://www.cnn.com/2023/11/02/politics/biden-administration-warning-israel-gaza-civilians/index.html>¹⁸⁰⁷
- <https://apnews.com/article/biden-israel-hamas-oct-7-44c4229d4c1270d9cfa484b664a22071>¹⁸⁰⁸
- <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-remarks-to-the-press-18/> ;¹⁸⁰⁹
- <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-united-kingdom-foreign-secretary-david-cameron-at-a-joint-press-availability/> ; <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-with-jake-tapper-of-cnn-state-of-the-union-3/>¹⁸¹⁰
- <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/08/us-israel-hamas-war-gaza-civilian-protection-anthony-blinken>¹⁸¹¹
- <https://www.timesofisrael.com/blinden-said-to-warn-war-cabinet-it-may-not-have-months-to-topple-hamas/>¹⁸¹²
- <https://www.thetimes.co.uk/article/us-pressures-israel-to-end-war-against-hamas-in-a-month-3vvb52wf9>¹⁸¹³
- <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67824421>¹⁸¹⁴
- <https://www.timesofisrael.com/biden-presses-netanyahu-on-protecting-gaza-civilians-discusses-phasing-of-war/>¹⁸¹⁵
- <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2024/01/19/readout-of-president-joe-bidens-call-with-prime-minister-netanyahu-of-israel-2/> ; <https://www.reuters.com/world/middle-east/blinden-discuss-way-forward-gaza-he-meets-israeli-leaders-2024-01-09/>¹⁸¹⁶
- <https://www.axios.com/2024/01/31/palestine-statehood-biden-israel-gaza-war>¹⁸¹⁷
- <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/1/19/israels-war-on-gaza-live-us-support-for-israel-ironclad-despite-rebuff?update=2635028>¹⁸¹⁸
- <https://www.axios.com/2024/01/14/biden-netanyahu-israel-gaza-war-tensions> ; <https://www.axios.com/2024/01/26/biden-netanyahu-israel-hamas-war-gaza-timetable>

בלינקן אמר שחייבים לאפשר לפלסטינים לחזור לבתיהם בעזה ושאסור להוציאם מהרצועה.¹⁸¹⁹ במקרה אחר הוא תיאר את הקונפליקט כ"כואב במיוחד" וש"הסבל שובר את ליבי".¹⁸²⁰

בפברואר, ביידן תיאר את המערכה הישראלית כ"מוגזמת" וטען שהוא "מנסה מאוד עכשיו להגיע להפסקת אש סביב החטופים".¹⁸²¹ דובר הבית הלבן אמר שפעולה ברפיח בנסיבות בהווה "תהיה אסון לאנשים האלו [כלומר פלסטינים] ולא נתמוך בה".¹⁸²² כמה ימים לאחר מכן, ביידן אמר לנתניהו בשיחת טלפון שאסור להמשיך עם פעולה צבאית ברפיח ללא "תוכנית מהימנה וניתנת לביצוע שתבטיח את בטחונם ואת התמיכה בלמעלה ממיליון האנשים שמצאו מקלט שם [ברפיח]".¹⁸²³ באותו הזמן, שלושה פקידים אמריקאים הודו שארה"ב לא תעניש את ישראל אם תתחיל במערכה צבאית ברפיח.¹⁸²⁴ בלינקן קבע ש"ישראל חייבת להבטיח שמשלוח של סיוע מציל-חיים לעזה לא נחסם משום סיבה שהיא, על ידי אף אחד", והאיץ בישראל "לעשות יותר לעזור לאוכלוסיה האזרחית".¹⁸²⁵ למרות שביידן ובלינקן דחפו לתוכנית להפסקת אש (ביידן קיווה שיוכל להשיג הפסקת אש בתוך כשבוע), נתניהו הכריז באופן ציבורי שהמלחמה תמשיך עד שישראל תגיע לניצחון המוחלט.¹⁸²⁶ ייתכן שבתגובה, בלינקן קבע שהתרחבות ההתנחלויות בגדה המערבית היא "בניגוד לחוק הבינלאומי", ובכך חזר למדיניות האמריקאית המקובלת לפני ממשל טראמפ.¹⁸²⁷

בתחילת מרץ, נרטיב הפסקת האש המשיך כשסגנית הנשיא קמלה האריס קראה ל"הפסקת אש מיידית לפחות לששת השבועות הקרובים" בעזה בגלל "ההיקף העצום של הסבל בעזה".¹⁸²⁸ עד לזמן הכתיבה של מסמך זה, לא הייתה הפסקת אש כזו. כשארה"ב הודתה שכל אוכלוסיית עזה סבלה מ"רמות גבוהות של חוסר ביטחון תזונתי באופן אקוטי",¹⁸²⁹ ארה"ב החלה להצניח סיוע לעזה והחלה לעבוד על הקמת מזח זמני (ראה למעלה עבור שני הנושאים).¹⁸³⁰ באמצע מרץ, ראש הרוב הדמוקרטי בסנאט ביקר את נתניהו בנאום והכריז שהוא "מכשול מרכזי לשלום" ש"איבד את דרכו".¹⁸³¹ ביידן שיבה את הנאום כ"טוב".¹⁸³² ביידן עצמו אמר שנתניהו "פוגע בישראל יותר מאשר עוזר לישראל",¹⁸³³ וקבע ש"סיוע הומניטרי לא יכול להיות נושא משני או קלף מיקוח... הגנה על, והצלה של חיים של חפים מפשע חייבת להיות בעדיפות [גבוהה]".¹⁸³⁴ הממשל האמריקאי גם התמקד במערכה העתידית ברפיח. במרץ הייתה גם הפעם הראשונה בה ביידן השתמש ברעיון של קו אדום בנוגע לפלישה לרפיח ("זה קו אדום, אבל לעולם לא אעזוב את ישראל"). למרות שרבים בחרו לפרש את דבריו באופן מוגבל שלא שלל לחלוטין כל פעולה צבאית ברפיח.¹⁸³⁵ בלינקן הצהיר ש"פעולה צבאית רצינית [ברפיח] היא לא הדרך לעשות זאת. היא תסכן את חייהם של אזרחים רבים נוספים... היא מסכנת את ישראל בהמשך הבידוד שלה ברחבי העולם ומאיימת על בטחונה בטווח הארוך ועל מקומה בעולם".¹⁸³⁶ סגנית הנשיא האריס אמרה שארה"ב לא פסלה שום פעולה נגד

-
- ¹⁸¹⁹ <https://www.cnn.com/2024/01/09/politics/blinden-israel-gaza-war-talks/index.html>
- ¹⁸²⁰ <https://www.reuters.com/world/us/blinden-says-us-demand-he-mourns-gutwrenching-scenes-gaza-2024-01-17/>
- ¹⁸²¹ <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/02/08/biden-israel-gaza-speech-netanyahu/>
- ¹⁸²² <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/02/08/biden-israel-gaza-speech-netanyahu/>
- ¹⁸²³ <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/2/11/israels-war-on-gaza-live-leaders-warn-of-catastrophe-if-rafah-invaded?update=2700975>
- ¹⁸²⁴ <https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/02/13/us-wont-punish-israel-for-rafah-op-that-doesnt-protect-civilians-00141013>
- ¹⁸²⁵ <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-at-a-press-availability-46/>
- ¹⁸²⁶ <https://apnews.com/article/blinden-netanyahu-israel-hamas-gaza-saudi-arabia-qatar-palestinians-48ff7a3bbab5d92841df2949c29d9e72> ; <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68410226> ;
- ¹⁸²⁷ <https://www.nbcnews.com/politics/white-house/biden-walks-back-prediction-monday-ceasefire-deal-gaza-hopeful-probably-rcna141161>
- ¹⁸²⁸ <https://www.theguardian.com/world/2024/feb/23/blinden-oppose-new-israeli-settlements>
- ¹⁸²⁹ <https://x.com/KamalaHarris/status/1764409522553082344>
- ¹⁸³⁰ <https://www.timesofisrael.com/blinden-says-all-of-gaza-facing-unprecedented-food-insecurity/>
- ¹⁸³¹ <https://www.nbcnews.com/politics/white-house/biden-announces-us-will-airdrop-food-aid-gaza-rcna141436> ; <https://time.com/6898685/biden-israel-pressure-gaza-aid-pier-in-state-of-the-union/>
- ¹⁸³² <https://www.cbsnews.com/news/biden-schumer-speech-netanyahu-gaza/>
- ¹⁸³³ <https://www.cnn.com/2024/03/18/politics/joe-biden-netanyahu-phone-call/index.html>
- ¹⁸³⁴ <https://apnews.com/article/biden-netanyahu-red-line-frustration-gaza-0f23fa8d02288c1b9d862ddc4035872e>
- ¹⁸³⁵ <https://time.com/6898685/biden-israel-pressure-gaza-aid-pier-in-state-of-the-union/>
- ¹⁸³⁶ <https://www.wsj.com/world/middle-east/how-israel-avoided-bidens-red-line-ad715144>
- ¹⁸³⁶ <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/3/22/israels-war-on-gaza-live-the-choice-is-clear-a-2-state-solution?update=2790517> ; <https://www.axios.com/2024/03/22/israel-gaza-netanyahu-blinken-insurgency-warning>

להרוג אזרחים פלסטינים,¹⁸⁵³ ופקידים בכירים אנונימיים תיארו את האסטרטגיה הישראלית בעזה כ"גול עצמי".¹⁸⁵⁴ בתגובה, כמה קולות ישראליים ניסו להצביע על קשרים בין ארה"ב וחמאס בשל אינטרסים משותפים ביניהם,¹⁸⁵⁵ בעוד שהשר לביטחון לאומי הצהיר ש"Hamas ❤️ Biden" בטוויט.¹⁸⁵⁶

ביוני, ביידן הצהיר בראיון ש"יש לאנשים את כל הסיבות להגיע למסקנה" שנתניהו מאריך את המלחמה לצרכיו הפוליטיים האישיים.¹⁸⁵⁷ האמירה שלו התאימה להערכה של ה-CIA לפיה נתניהו יתנגד ללחץ לקבוע מראש את המצב בעזה ביום שאחרי המלחמה.¹⁸⁵⁸ באותו הזמן, ממשל ביידן קבע שישראל לא "חצתה קו אדום ברפיח" וכינה את הפעולה הצבאית שם כ"עליה" מתונה יותר.¹⁸⁵⁹ בהקשר זה יצוין כסקר פלסטיני מצא ש-51% מהנשאלים ברצועה טענו שהפעולה הישראלית ברפיח היא זו שגרמה להם לעזוב את המקום בו שהו עד אליה.¹⁸⁶⁰

התנגדות בממשל האמריקאי ובחברה האמריקאית

במהלך המלחמה פקידים אמריקאים רבים בחרו להביע את התנגדותם, חלקם בשמם וחלקם באופן אנונימי. שמונה או תשעה פקידים התפטרו באופן ציבורי עד סוף מאי.¹⁸⁶¹ בתחילת מאי, פקידים אשר כבר התפטרו סיפרו שהם ראו עליה במספר ההתפטרויות הלא ציבוריות.¹⁸⁶² על פי אחד המתפטרים, למעלה מ-24 פקידים התפטרו באופן פרטי.¹⁸⁶³ אחרים השתמשו בדרכים אחרות. במכתב אחד בפברואר, למעלה מ-800 פקידי ציבור באירופה ובארה"ב התנגדו לתמיכה של הממשלות שלהם למלחמה בעזה.¹⁸⁶⁴ באפריל, 90 עורכי דין בארה"ב ומחוצה לה, כולל 20 עורכי דין שעבדו בממשל האמריקאי, קראו לנשיא להפסיק את הסיוע הצבאי לישראל (עד מאי המספר גדל ל-130 בסך הכל).¹⁸⁶⁵ מספר פקידים אמריקאים בכירים קבעו במזכר פנימי שהם הטילו ספק במהימנות ההצהרות הישראליות לגבי השימוש הישראלי בנשק אמריקאי.¹⁸⁶⁶ אחרים תיארו באופן אנונימי את המדיניות של ביידן ביחס לישראל כ"טעות נוראית ומטופשת בעליל".¹⁸⁶⁷

המלחמה העצימה את הקיטוב הפנימי בארה"ב. למרות שהתמיכה בישראל נותרה חזקה יותר אצל מצביעים רפובליקנים, מספר גדול של סקרים מראה שהמדיניות של ביידן במלחמה קיבלה מעט תמיכה ממצביעי מפלגתו הדמוקרטית, אשר הביעו את מורת רוחם בדרכים שונות עם התקדמות המלחמה. בעוד ש-50% מהאמריקאים הסכימו עם הפעולה הצבאית של ישראל בנובמבר, במרץ המספר ירד ל-36%.¹⁸⁶⁸ כבר בינואר, 35% מהאמריקאים חשבו שישראל מבצעת ג'נוסייד בעזה (49%)

-
- <https://theintercept.com/2024/05/10/israel-human-rights-gaza-report/>¹⁸⁵³
<https://www.politico.com/news/2024/05/21/biden-admin-hammering-israel-military-strategy-gaza-00159262>¹⁸⁵⁴
<https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-05-09/ty-article-opinion/.premium/0000018f-5d88-d1d4-afcf-fd8aae1d0000>¹⁸⁵⁵
<https://x.com/itamarbengvir/status/1788458123436433783> ; <https://www.jpost.com/breaking-news/article-800531>¹⁸⁵⁶
<https://time.com/6984968/joe-biden-transcript-2024-interview/>¹⁸⁵⁷
<https://www.cnn.com/2024/06/07/politics/cia-netanyahu-assessment/index.html>¹⁸⁵⁸
<https://abcnews.go.com/US/wireStory/biden-administration-israel-crossed-red-line-rafah-110739181>¹⁸⁵⁹
<https://pcpsr.org/en/node/980>¹⁸⁶⁰
<https://x.com/SanaSaeed/status/1796202013044138221> : לדוגמאות:¹⁸⁶¹
<https://twitter.com/amanpour/status/1773415507732947348> ; <https://transcripts.cnn.com/show/ampr/date/2023-12-04/segment/01>¹⁸⁶²
<https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/05/07/more-resignations-over-israel-and-a-failed-policy-00156536> ;
<https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/may/30/two-more-us-officials-resign-over-biden-administrations-position-on-gaza-war>¹⁸⁶³
<https://docs.google.com/document/d/e/2PACX-1vTbqPLjpzDpGdamN2LWL1a-ILCkgs0nDOmgBN3MT-U-3-t5D1gIgrc5KORsHfO9nEluOBdCnD-5tDKX/pub>¹⁸⁶⁴
<https://www.politico.com/news/2024/04/29/lawyers-israel-arm-sales-biden-00154958> ;¹⁸⁶⁵
<https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/05/01/does-israel-dissent-matter-to-biden-00155488>¹⁸⁶⁶
<https://www.reuters.com/world/middle-east/some-us-officials-say-internal-memo-israel-may-be-violating-international-law-2024-04-27/>¹⁸⁶⁷
<https://www.politico.com/news/2024/04/03/biden-israel-strike-aid-workers-gaza-00150356>¹⁸⁶⁷
<https://news.gallup.com/poll/642695/majority-disapprove-israeli-action-gaza.aspx>¹⁸⁶⁸

דמוקרטים, 18% רפובליקנים).¹⁸⁶⁹ המספר גדל במאי ל-39% (56% דמוקרטים, 23% רפובליקנים).¹⁸⁷⁰ במרץ, 52% מהאמריקאים (62% ממצביעי ביידן, 30% ממצביעי טראמפ) הסכימו שממשלת ארה"ב צריכה להפסיק לשלוח כלי נשק לישראל עד שישראל תפסיק את ההתקפה שלה על עזה.¹⁸⁷¹ כשהשאלה נוסחה סביב שאלת משלוח נשק לישראל כדי לסייע לה במלחמתה נגד חמאס, 36% מהאמריקאים תמכו במדיניות ו-35% התנגדו לה.¹⁸⁷² במאי, 51% מהיהודים האמריקאים שנשאלו תמכו בהחלטה של ביידן להפסיק את משלוחי הנשק לישראל אם היא ממשיכה בהתקפתה על רפיח.¹⁸⁷³ במאי, 70% מהאמריקאים שהתכוונו להצביע בבחירות תמכו בהפסקת אש קבועה בעזה.¹⁸⁷⁴ המופע הציבורי הבולט ביותר של התנגדות לממשלה היה רצף של הפגנות בקמפוסים בארה"ב שהגיע לשיא באפריל ובמאי. מחאות אלו מתוארות בפירוט רב יותר בחלק "זום-אין 2" בהמשך.

¹⁸⁶⁹ <https://www.theguardian.com/us-news/2024/jan/24/americans-believe-israel-committing-genocide-poll>

¹⁸⁷⁰ <https://zeteo.com/p/gaza-israel-genocide-poll-ceasefire-us-voters>

¹⁸⁷¹ <https://cepr.net/press-release/poll-majority-of-americans-say-biden-should-halt-weapons-shipments-to-israel/>

¹⁸⁷² <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/04/02/younger-americans-stand-out-in-their-views-of-the-israel-hamas-war/>

¹⁸⁷³ <https://www.jpost.com/diaspora/article-804548>

¹⁸⁷⁴ <https://zeteo.com/p/gaza-israel-genocide-poll-ceasefire-us-voters>

זום-אין 1 – הפשיטה השניה של ישראל על בית החולים אל-שיפא (18.3)

1875(1.4)

עודכן לאחרונה: 18.6.24

הפשיטה הישראלית השניה על בית החולים אל-שיפא באמצע-סוף מרץ הייתה פעולה צבאית משמעותית ומובחנת שמתאימה למספר מהחלקים במסמך זה. התיאור למטה מתמקד באירוע הספציפי כדי להדגיש כיצד פעולה צבאית זו משקפת את ההתנהלות שהוצגה לעיל.

ב-18 במרץ צה"ל פתח בפשיטה צבאית על בית החולים אל-שיפא.¹⁸⁷⁶ דיווחים מוקדמים מתוך הרצועה טענו שצה"ל הרג או הוציא להורג כ-150 גברים.¹⁸⁷⁷ עמותה בינלאומית דיווחה על עדויות של פשעים שיטתיים שכללו הרג מכוון והוצאות להורג, עיכוב של כ-400 אנשים ועינויים של תושבים מקומיים ומטופלים.¹⁸⁷⁸ לאחר שצה"ל פרסם תמונת קולאז' עם תמונות של 358 מחבלים לכאורה שנתפסו בבית החולים, עמותה מצאה שמספר התמונות שנשלח היה קטן יותר (248), ש-52 מהאנשים בה הופיעו פעמיים, ו-11 מהאנשים זוהו בשמם כעובדי מערכת הבריאות.¹⁸⁷⁹ מספר רופאים ואנשי צוות אחרים נהרגו או הוצאו להורג,¹⁸⁸⁰ כולל רוקח שנהרג לעיני מטופלים.¹⁸⁸¹ אנשים שברחו מספרים סיפורים דומים,¹⁸⁸² כמו גבר צעיר שמספר על חיילי צה"ל יורים בעצורים סביבו והורגים כמה מהם, כולל את אביו ואחיו.¹⁸⁸³ צילומים של מעוכבים ששוחררו מראים שהם שוחררו בבגדיהם התחתונים.¹⁸⁸⁴ חלק מהם היו בכסאות גלגלים.¹⁸⁸⁵ בית חולים קרוב לאל-שיפא הופצץ במהלך הפשיטה, התקפה שגרמה נזק לחדרי מטופלים.¹⁸⁸⁶ עד ראייה טען בראיון שראה ארבע פעמים קבוצות של 3-10 מעוכבים שהובלו לבנייני בית החולים. נשמעו יריות, והחיילים עזבו להביא קבוצה אחרת של מעוכבים. עדי ראייה אחרים תיארו אירועים דומים, כולל הוצאות להורג לכאורה.¹⁸⁸⁷ אנשים שלא התפנו בהוראת צה"ל נהרגו.¹⁸⁸⁸ עדי ראייה אחרים סיפרו שלא יכלו לזוז ולהביא מזון ומים במשך ימים.¹⁸⁸⁹ תחקיר ראשוני של עמותה מצא עדויות להוצאות להורג של

¹⁸⁷⁵ הפשיטה היא הנושא של סרט אשר מתעד עדויות של שורדים ונוגע בנקודות רבות מאלו המתוארות למטה:

<https://www.youtube.com/watch?v=IlerY4M9kQc>

¹⁸⁷⁶ <https://www.nytimes.com/2024/03/24/world/middleeast/al-shifa-hospital-gaza-israel.html>

¹⁸⁷⁷ ; <https://twitter.com/HossamShabat/status/1770813640251195394> ; צה"ל טען שמדובר במחבלים ;

¹⁸⁷⁸ <https://twitter.com/ClubReel/status/1770822632725700746>

¹⁸⁷⁹ <https://euromedmonitor.org/en/article/6236>

¹⁸⁸⁰ <https://twitter.com/HCWWatch/status/1771307184145502250> ;

¹⁸⁸¹ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1772039795662889006> ;

¹⁸⁸² <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777339018453058024> ; <https://mondoweiss.net/2024/04/come-out-you-animals-how-the-massacre-at-al-shifa-hospital-happened>

¹⁸⁸³ <https://twitter.com/NourNaim88/status/1771370478906822877>

¹⁸⁸⁴ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1772039795662889006> ; מספר עדויות מופיעות בשרשור זה ;

¹⁸⁸⁵ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777365780172026029>

¹⁸⁸⁶ <https://twitter.com/trhxian/status/1771648909753864280>

¹⁸⁸⁷ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1771565663535960309>

¹⁸⁸⁸ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1771565663535960309>

¹⁸⁸⁹ <https://twitter.com/RamAbdu/status/1771495855587000429>

¹⁸⁹⁰ <https://euromedmonitor.org/en/article/6232/International-community-must-act-immediately-to-stop-Israeli-army%E2%80%99s-massacre-of-Palestinians-at-Al-Shifa-Hospital> ;

¹⁸⁹¹ <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/3/25/palestinian-testimonies-of-israeli-executions-at-al-shifa-hospital> ; <https://mondoweiss.net/2024/04/come-out-you-animals-how-the-massacre-at-al-shifa-hospital-happened>

¹⁸⁹² <https://mondoweiss.net/2024/04/come-out-you-animals-how-the-massacre-at-al-shifa-hospital-happened>

¹⁸⁹³ <https://www.nytimes.com/2024/03/24/world/middleeast/al-shifa-hospital-gaza-israel.html> ;

¹⁸⁹⁴ <https://www.aljazeera.com/news/2024/4/1/as-those-fleeing-al-shifa-get-to-south-gaza-they-recount-israeli-torture>

13 ילדים,¹⁸⁹⁰ כמו גם ש-25 אלף אזרחים נאלצו לפנות את בתיהם מסביבות בית החולים, והעריכו שצה"ל הרס ושרף למעלה מ-1,200 יחידות דיור באזור.¹⁸⁹¹ על פי מספר עדויות תואמות, צה"ל השתמש באזרחים כמגינים אנושיים.¹⁸⁹²

סרטונים ישראליים מבית החולים הראו שצה"ל הפך חלקים בבית החולים למוצב מאולתר, עם הרס בקנה מידה רחב. פלסטינים כפותרים עם עיניים מכוסות הושבו לאורך מסדרונות בית החולים.¹⁸⁹³ אוכלוסיה אזרחית שחיה באזור בית החולים הושארה ללא מזון ומים במשך ימים. על פי דבריה של עדת ראייה, משפחת הייתה בין 65 משפחות שצה"ל הוציא בכוח מביתה. צה"ל שרף את בגדיהם כמו גם את המבנה שבו חיו. מבנים ואזרחים אחרים נשרפו גם כן לדבריה.¹⁸⁹⁴ פעולות צה"ל כלאו יותר מ-240 מטופלים חולים ופצועים בתוך בית החולים, ללא גישה למזון, תרופות או טיפול במשך כשבוע.¹⁸⁹⁵ רופאים שהיו בבית החולים במהלך המצור תיארו את חוויותיהם הקיצוניות.¹⁸⁹⁶ לפחות 22 מטופלים מתו בשל מחסור בחמצן, מזון ומים.¹⁸⁹⁷

לאחר שצה"ל עזב לבסוף את שיפא, מאות גופות נמצאו בהרס הנרחב באזור בית החולים ובתוכו.¹⁸⁹⁸ עשרות או אפילו מאות גופות נמצאו מתפוררות באדמה בקברים מאולתרים וקברי אחים, חלקן אזוקות במה שנראה כמו הוצאות להורג.¹⁸⁹⁹ מכון מחקר עצמאי הקשור לאקדמיה מצא שגופותיהם של אלו שנהרגו בפשיטה הזו הושחתו ונקברו חלקית על ידי בולדוזרים.¹⁹⁰⁰

עמותה טענה שעל בסיס דיווחים מוקדמים, יותר מ-1,500 פלסטינים נהרגו, נפצעו או דווחו כנעדרים. נשים וילדים הם כמחצית ממספר ההרוגים והפצועים. מאות גופות נמצאו, כולל כמה שנשרפו ואחרות שראשיהן וגפיהן בותרו.¹⁹⁰¹ מנהלי ורופאי בית החולים הכריזו שהנזק הוציא את בית החולים מתפקוד, ואף קראו בשמות רבים מעמיתיהם שנהרגו, נלקחו וגורשו.¹⁹⁰² למרות הכמות הרבה של עדויות מהצד הפלסטיני, הרמטכ"ל טען ש"במבצע הזה אין איש צוות רפואי אחד שנפגע, אין בו חולים שנפגעו".¹⁹⁰³ ראש הממשלה הקודם של ישראל טען גם הוא שאף אזרח לא נהרג, מצב "חסר תקדים בלוחמה בשטח בנוי".¹⁹⁰⁴

-
- <https://euromedmonitor.org/en/article/6246/In-a-week,-Israeli-army-executes-13-children-in-and-near-Al-Shifa-Hospital>¹⁸⁹⁰
- <https://euromedmonitor.org/en/article/6254/Al-Shifa-Medical-Complex-Witnesses-One-of-the-Largest-Massacres-in-Palestinian-History>¹⁸⁹¹
- <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-israeli-army-uses-palestinian-civilians-human-shields-its-operation-shifa-medical-complex-and-its-vicinity-enar>¹⁸⁹²
- <https://twitter.com/NourNaim88/status/1772757426887926144>¹⁸⁹³
- <https://www.youtube.com/watch?v=3mNISRUx0R8>¹⁸⁹⁴
- <https://twitter.com/PHRIsrael/status/1771499307478229244>; also <https://twitter.com/DrTedros/status/1771276290315653372>¹⁸⁹⁵
- <https://twitter.com/DrMadsGilbert/status/1774371251881984169>¹⁸⁹⁶
- <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/4/1/israel-leaves-al-shifa-hospital-in-ruins-and-littered-with-human-remains>; <https://euromedmonitor.org/en/article/6254/Al-Shifa-Medical-Complex-Witnesses-One-of-the-Largest-Massacres-in-Palestinian-History>¹⁸⁹⁷
- <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777321386991612112>; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777299876885241930>; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1777306768802038012>; <https://twitter.com/HossamShabat/status/1777726280084963393>¹⁸⁹⁸
- <https://www.thenation.com/article/world/israel-al-shifa-massacre-denialism/>; <https://www.aljazeera.com/program/newsfeed/2024/4/1/israel-leaves-al-shifa-hospital-in-ruins-and-littered-with-human-remains>; <https://jacobin.com/2024/04/al-shifa-hospital-siege-gaza-massacre>; <https://twitter.com/HossamShabat/status/1774741588226273379>; <https://twitter.com/KufiyyaPS/status/1774751378377773162>; <https://twitter.com/DrMadsGilbert/status/1774704992445731264>; <https://twitter.com/Reuters/status/1774936027360297304>; <https://twitter.com/SkyNews/status/1776958103109664881>; <https://twitter.com/RamAbdu/status/1779859676827431399>; <https://twitter.com/EuroMedHR/status/1783855639006986260>¹⁸⁹⁹
- <https://twitter.com/ForensicArchi/status/1778106742737375471>¹⁹⁰⁰
- <https://euromedmonitor.org/en/article/6254/Al-Shifa-Medical-Complex-Witnesses-One-of-the-Largest-Massacres-in-Palestinian-History>; <https://twitter.com/EuroMedHR/status/1777652447474749720>¹⁹⁰¹
- <https://twitter.com/DrMadsGilbert/status/1775300379967729675>¹⁹⁰²
- <https://www.ynet.co.il/news/article/hymd23pka>¹⁹⁰³
- <https://twitter.com/naftalibennett/status/1774663364314091870>¹⁹⁰⁴

דובר צה"ל טען בחשבון הרשמי של צה"ל ש-200 מחבלים חוסלו ושיותר מ-500 פלסטינים נעצרו.¹⁹⁰⁵ יחד עם זאת, כשצה"ל הביא עיתונאים מהתקשורת הבינלאומית לראות את בית החולים לפני שצה"ל עזב אותו, הנציג של דובר צה"ל העריך את מספר החמושים הפלסטינים שנהרגו במשך מעל לשבועיים בכ-40, בעוד שאחד המפקדים במקום העריך את המספר ב"עשרות בודדות".¹⁹⁰⁶ תחקיר מאוחר יותר מצא שרוב האנשים שנהרגו ונעצרו היו עובדים בענף האזרחי של הממשלה בעזה – אנשים שעבדו בתחומים כמו הגנה אזרחית, המשטרה האזרחית, משרד הפנים וכיוצא בזה, שהגיעו לאל-שיפא כדי לקבל את משכורתיהם.¹⁹⁰⁷

¹⁹⁰⁵ ; <https://twitter.com/SaulStaniforth/status/1774816428916412574> המספר בתקשורת הישראלית היה "יותר מ-200" :
<https://www.ynet.co.il/news/article/hymd23pka>
¹⁹⁰⁶ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/04/01/gaza-al-shifa-hospital-israel/>
¹⁹⁰⁷ <https://mondoweiss.net/2024/04/come-out-you-animals-how-the-massacre-at-al-shifa-hospital-happened>

זום-אין 2 – המחאות בקמפוסים בארה"ב (17.4 – מאי)

עודכן לאחרונה: 18.6.24

המחאה הברורה ביותר נגד המדיניות האמריקאית בנוגע למלחמת חרבות ברזל עד כה הייתה סדרה של מאהלי מחאה ומחאות בקמפוס אוניברסיטאות, מגמה שהגיעה לשיאה באפריל ומאי. בסך הכל היו מעל 150 מאהלים באוניברסיטאות ברחבי העולם, ויותר מ-100 מהם היו בארה"ב.¹⁹⁰⁸ הגרדיאן תיאר את המחאות האלו כ"אולי תנועת הסטודנטים החשובה ביותר מאז המחאות נגד המלחמה בווייטנאם בסוף שנות ה-60".¹⁹⁰⁹ הסטודנטים עצמם התייחסו ולפעמים קישרו את פעולותיהם באופן ישיר למחאת 1968.

למרות שסטודנטים מחו בסולידריות עם עזה בקמפוסים משלב מוקדם, מעט מהפגנות אלו משכו תשומת לב ציבורית רבה בחודשים הראשונים של המלחמה.¹⁹¹⁰ המחאות בקמפוסים החלו למשוך הרבה יותר תשומת לב בהקשר של המאהל באוניברסיטת קולומביה וניסיונות האוניברסיטה להסירו באמצע ובסוף אפריל. בתגובה, סטודנטים הקימו מאהלים בקמפוסים רבים אחרים. מאהלים אלו בדרך כלל כללו סטודנטים שהקימו אוהלים באזור מסוים בקמפוס והחזיקו במקום עם שלטים ודגלים במשך ימים או שבועות, תוך כדי ארגון אירועים כמו הרצאות או שיעורים, הפגנות או קריאות. בחלק מהמקרים סטודנטים גם השתלטו על בניינים. כתנועה מבוזרת, למאהלים באוניברסיטאות שונות היו דרישות שונות אבל רובם ביקרו בחריפות את ישראל, במיוחד סביב המלחמה בעזה. דרישה נפוצה אחת הייתה קריאה לאוניברסיטה להפסיק את השקעותיה בחברות שהרוויחו מהכיבוש הישראלי, או חברות ישראליות. דרישות אחרות כללו ניתוק קשרים עם מוסדות ישראליים להשכלה גבוהה, הפסקת מחקר שתומך בצבא, תמיכה בסטודנטים או אוניברסיטאות פלסטיניים, קריאה לממשלה לסיים את הסיוע הצבאי לישראל, או קריאה להפסקת אש.¹⁹¹¹

המחאות היו בעיקרן תופעה באוניברסיטאות העילית בארה"ב,¹⁹¹² לפחות באופן חלקי מכיוון שלאוניברסיטאות אלו יש הון רב יותר להשקעה וסיכוי גדול יותר לקשרים בינלאומיים שכוללים קשרים עם אוניברסיטאות ישראליות, אבל גם מכיוון שלסטודנטים עניים במוסדות אחרים היו דאגות אחרות.¹⁹¹³ קבוצה קטנה של אוניברסיטאות עילית ובמיוחד אוניברסיטת קולומביה משכו יותר תשומת לב לאומית והייתה להן השפעה גדולה על האופן שבו המחאות נתפסו בשיח הציבורי. הסיקור התקשורתי של מחאות אלו היה פוליטי בדרך כלל (ראה את החלק למעלה על התקשורת). בחינה של 553 מחאות מצאה ש-97% מהן לא הובילו לאלימות פיזית (מעבר לדחיפות) או נזק לרכוש (שבירת חלון ומעלה). כמחצית מ-3% המחאות שהוגדרו כאלימות הפכו לכאלו מכיוון שהמוחים נלחמו בכוחות המשטרה שנשלחו לפנות את המאהלים. נזק לרכוש נמצא בשני מקרים.¹⁹¹⁴ התנגשויות רציניות בין מוחים משני הצדדים התרחשו רק ב-UCLA, היכן שעדויות מצולמות הראו מוחים

¹⁹⁰⁸ שני האתרים האלו כוללים הפניות וקישורים למאהלים השונים: <https://students4gaza.directory/>; <https://www.palestineiseverywhere.com/>. ניתוח זה מצא 123 קמפוסים עם מאהלים ו-318 קמפוסים עם מחאות: <https://washingtonmonthly.com/2024/05/24/are-gaza-protests-happening-mostly-at-elite-colleges/>
¹⁹⁰⁹ <https://www.theguardian.com/world/2024/apr/28/us-student-protests-gaza-israel>
¹⁹¹⁰ גרף ב: <https://theconversation.com/media-coverage-of-campus-protests-tends-to-focus-on-the-spectacle-rather-than-the-substance-229172>
¹⁹¹¹ לדרישות הסטודנטים, מסודרות לפי אוניברסיטה: <https://students4gaza.directory/>
¹⁹¹² <https://washingtonmonthly.com/2024/05/24/are-gaza-protests-happening-mostly-at-elite-colleges/>
¹⁹¹³ <https://washingtonmonthly.com/2024/05/24/are-gaza-protests-happening-mostly-at-elite-colleges/>
¹⁹¹⁴ <https://www.theguardian.com/us-news/article/2024/may/10/peaceful-pro-palestinian-campus-protests>; מידע וניתוח מקורי כאן: <https://acleddata.com/2024/05/10/us-student-pro-palestine-demonstrations-remain-overwhelmingly-peaceful-acled-brief/>

פרו-ישראליים תוקפים את המאהל.¹⁹¹⁵ המשטרה חיכתה כמה שעות עד שהפרידה בין שני הצדדים, ועשרות בני אדם נפצעו בצד המוחים במאהל התמיכה בעזה.¹⁹¹⁶

רוב הנהלות האוניברסיטאות התנגדו למאהלים, בין השאר בשל לחץ מפוליטיקאים ותורמים. לחץ פוליטי היה ברור במיוחד בשורה של שימועים בהם נשיאים של אוניברסיטאות עלית זומנו לווישינגטון ונאלצו לענות על שאלות ביחס למדיניות האוניברסיטה שלהם, בדרך כלל סביב אנטישמיות והגנה על הסטודנטים.¹⁹¹⁷ לפחות שתי נשיאות של אוניברסיטאות איבדו את עבודותיהן כתוצאה מכך.¹⁹¹⁸ תורמים עשירים השתמשו בתרומות שלהם כדי להפעיל לחץ על אוניברסיטאות, תוך כדי איומים פרטיים או ציבוריים להפסיק את תרומותיהם שלפעמים אף מומשו.¹⁹¹⁹ לפחות במקרה של ניו יורק, קבוצה של עשרות בעלי חברות גדולות ובעלי הון ניסו להשפיע על ראש העיר להשתמש במשטרה כדי להתמודד עם המוחים בקולומביה.¹⁹²⁰ סביר להניחם כאלו הורגשו בתוך אוניברסיטאות. כתוצאה מהלחץ, הנהלות של אוניברסיטאות רבות ניסו באופן פעיל להגביל את מחאות הסטודנטים באופנים שונים, פעמים רבות באמצעות שימוש במשטרה וכוחות הביטחון של הקמפוסים שזוהו באופן מוחלט עם הפעלת כוח בקמפוסים. סרטונים ויראליים מקמפוסים הראו כוחות משטרה חמושים משתמשים בכדורי גומי וגז מדמיע נגד מוחים.¹⁹²¹ אלימות פיזית הייתה שכיחה גם היא והופעלה נגד סטודנטים וחברי סגל, לפעמים לעיני המצלמות.¹⁹²² כתוצאה מכך, לפחות 3,025 בני אדם נעצרו ב-61 אוניברסיטאות במשך כחודש של מחאות.¹⁹²³ רבים אחרים הושעו או סולקו מהאוניברסיטאות שלהם. גם חברי סגל נעצרו, לפעמים תוך שימוש בכוח מוגזם.¹⁹²⁴ במקרים רבים אחרים, הנהלות של אוניברסיטאות בחרו להשתמש באופנים פחות בוטים להתמודד עם המוחים

-
- ¹⁹¹⁵ <https://x.com/BenzionSanders/status/1785681768349118750>; <https://x.com/FilmThePoliceLA/status/1785654963915588036>; <https://forward.com/news/608215/campus-violence-erupts-at-ucla-as-pro-israel-protesters-tries-to-dismantle-encampment/>; <https://www.cnn.com/2024/05/16/us/ucla-student-protests-counterprotesters-invs/index.html>; <https://x.com/KyungLahCNN/status/1790908711898165639>; <https://www.theguardian.com/us-news/2024/apr/29/palestinian-israeli-protesters-clash-university-california>; <https://forward.com/fast-617536/arrest-in-ucla-encampment-violence-edan-on-forward/617536/arrest-in-ucla-encampment-violence-edan-on-forward/>; <https://forward.com/opinion/608479/ucla-violence-campus-protests/>; <https://www.cbsnews.com/losangeles/news/police-clear-out-pro-palestinian-encampment-at-ucla/>; <https://www.latimes.com/california/story/2024-05-01/la-me-ucla-camp-police>; <https://www.latimes.com/california/story/2024-04-30/ucla-moves-to-shut-down-pro-palestinian-encampment-as-unlawful>
- ¹⁹¹⁷ השימוע הראשון בתחילת דצמבר כלל את נשיאות אוניברסיטאות הרווארד, פנסילבניה ו-MIT: <https://www.cnn.com/2023/12/11/business/university-leaders-testimony-nightcap/index.html>; <https://www.cnn.com/business/live-news/columbia-antisemitism-house-testimony/index.html>; <https://www.nytimes.com/live/2024/05/23/us/college-antisemitism-hearing>
- ¹⁹¹⁸ אוניברסיטת פנסילבניה: <https://www.politico.com/news/2023/12/09/penn-president-resigns-00130961>; <https://www.reuters.com/world/us/harvard-president-gay-resigns-harvard-crimson-student-newspaper-2024-01-02/>; <https://www.politico.com/news/2024/05/16/columbia-university-faculty-pass-vote-of-no-confidence-in-president-00158393>
- ¹⁹¹⁹ <https://www.foxbusiness.com/lifestyle/columbias-billionaire-donors-mull-giving-anti-israel-protests>; <https://www.thedp.com/article/2024/05/penn-donors-react-encampment-university-response>
- ¹⁹²⁰ <https://www.washingtonpost.com/nation/2024/05/16/business-leaders-chat-group-eric-adams-columbia-protesters/>
- ¹⁹²¹ <https://twitter.com/JoshuaPHill/status/1785443970237317351>; <https://x.com/Kahlissee/status/1783538202705285206>; <https://x.com/RyanChandlerTV/status/1783197539824468403>; <https://x.com/balagonline/status/1783185444085117425>
- ¹⁹²² https://x.com/DD_Geopolitics/status/1783565419305136271; <https://x.com/JoshuaPHill/status/1783518484137226284>; <https://www.instagram.com/reel/C6MpTOhP5uS/>; <https://x.com/AkbarSAhmed/status/1785856063226490986>; <https://apnews.com/article/israel-palestinians-campus-protests-50d754675b710c9b983fa9ec9164d81>
- ¹⁹²³ <https://x.com/PatrickQuinnTV/status/1783532600637681964>; <https://x.com/RobertMackey/status/1783684235938894086>; <https://www.newsweek.com/65-year-old-man-lucky-alive-after-arrest-campus-protest-1895846>; <https://x.com/TylerKatzen/status/1785698828420608183>; <https://x.com/meznaqato/status/1785452260324979121>

וקריאותיהם. אלו כללו, למשל, מעבר ללימוד מקוון,¹⁹²⁵ השארת כוחות משטרה בקמפוס,¹⁹²⁶ העברת טקסים אל מחוץ לקמפוס, או ביטול נאומי מצטיינים.¹⁹²⁷

חלק מהנהלות האוניברסיטאות נשאו ונתנו עם הסטודנטים בסופו של דבר, ולפעמים הגיעו להסכמות שקיבלו חלק מדרישות הסטודנטים.¹⁹²⁸ במקרים רבים אחרים, האוניברסיטאות לא שינו את המדיניות שלהן כלפי ישראל/עזה. חלק מהאוניברסיטאות העדיפו לפתור את העניין בהכרזה שהן יפסיקו להתייחס לנושאים פוליטיים שאינם בליבת התפקוד של האוניברסיטה.¹⁹²⁹ סוף השנה האקדמית (בארה"ב בסביבות מאי) הובילה לסיום כמעט כל המחאות הפעילות בארה"ב, למרות שבמקרים רבים סטודנטים מחו גם באירועים שונים של סוף השנה האקדמית – כמו למשל יציאה מופגנת מטקסי הסיום שלהם עצמם,¹⁹³⁰ הרמת דגלי פלסטין או שלטים עם כתובות עם מסרים דומים,¹⁹³¹ או דרישה לבטל את ההזמנות של דוברים חיצוניים שהגיעו לנאום בטקסים אלו.¹⁹³²

סיקור ותגובות

במקום להתמודד עם הדרישות והבעיות שהעלו המוחים, הסיקור התקשורתי היה סנסציוני.¹⁹³³ תשומת הלב הציבורית נמשכה למספר קטן של מקרים של שפה או שלטים מסיתים, כמו גם לתחושה כללית יותר של חוסר נוחות או חוסר ביטחון אישי בקרב מיעוט של הסטודנטים בקמפוס. הרבה מהשיח הציבורי עסק בהאשמות באנטישמיות, בדרך כלל תוך כדי התעלמות מהעובדה שכמות משמעותית מהסטודנטים שארגנו ושהשתתפו בהפגנות, כמו גם חברי הסגל שתמכו בהם, היו יהודים בעצמם.¹⁹³⁴ בארה"ב, המחאות הובילו להצעת חוק שנועדה להגדיר אנטישמיות באופן רחב, שכולל גם ביקורת על ישראל (הצעת החוק עברה בבית הנבחרים במאי).¹⁹³⁵

קולות ישראליים השתמשו באנטישמיות בשיח הבינלאומי והלאומי (בישראל). באופן בינלאומי, ראש ממשלת ישראל הוציא סרטון שסוקר את המחאות באופן נרחב ובו הוא תיאר את המחאות באנגלית כ"אנטישמיות" וכ"מזעזעות", והשווה אותן להתאספיות באוניברסיטאות גרמניות בשנות ה-30 (כלומר בזמן שבו הנאצים עלו לשלטון): "כנופיות אנטישמיות השתלטו על אוניברסיטאות מובילות... הן קוראות להשמדת ישראל. הן תוקפות סטודנטים יהודים. הן תוקפות חברי סגל יהודים".¹⁹³⁶ נתניהו תיאר בהמשך סטודנטים שקראו "from the river to the sea, Palestine will be free" – קריאה נפוצה למדי במחאות – כ"תומכים בג'נוסיד" וקישר את הנושא ל"מצב העגום של מערכת ההשכלה האמריקאית... יש שם ריקבון

-
- <https://x.com/probablyreadit/status/1782569732538843267> ;
<https://x.com/rafaelshimunov/status/1786332708379017607>
<https://www.cnn.com/2024/04/22/business/columbia-tensions-passover-virtual-classes/index.html>¹⁹²⁵
<https://www.nytimes.com/2024/04/30/nyregion/columbia-shafik-protests-police.html>¹⁹²⁶
<https://dailytrojan.com/2024/04/15/valedictorian-will-not-speak-at-class-of-2024-commencement/>¹⁹²⁷
<https://www.nytimes.com/2024/04/30/us/brown-divestment-deal.html> ; <https://www.haaretz.com/us-news/2024-05-06/ty-article/.premium/rutgers-faces-backlash-over-shameful-capitulation-to-pro-palestinian-student-demands/0000018f-4e92-dcda-abc6-6e9711670000> ;
https://newbrunswick.rutgers.edu/sites/default/files/2024-05/AGREEMENT_05072024.pdf
<https://www.theguardian.com/education/article/2024/may/28/harvard-policy-issues-institutional-neutrality>¹⁹²⁹
https://x.com/JalalAK_jojo/status/1793672275809718459 ;¹⁹³⁰
<https://twitter.com/iamschvitzing/status/1789666643141914965>
<https://twitter.com/brainnotonyet/status/1789796916022157770>¹⁹³¹
<https://www.nytimes.com/2024/05/10/us/xavier-vermont-cancel-linda-thomas-greenfield.html>¹⁹³²
<https://theconversation.com/media-coverage-of-campus-protests-tends-to-focus-on-the-spectacle-rather-than-the-substance-229172> ; <https://www.nybooks.com/online/2024/06/13/acts-of-language-isabella-hammad/>¹⁹³³
<https://www.theguardian.com/world/2024/apr/24/not-like-other-passovers-hundreds-of-jewish-demonstrators-arrested-after-new-york-protest-seder> ;
<https://x.com/rafaelshimunov/status/1786332708379017607> ;
<https://x.com/ofercass/status/1783246682626400722>
<https://www.usnews.com/news/national-news/articles/2024-05-07/explainer-the-controversy-surrounding-the-antisemitism-bill>¹⁹³⁵
International Holocaust Remembrance Alliance, השימשה פעמים רבות בעבר להגדיר ביקורת על ישראל כאנטישמיות, ראה:
<https://www.theguardian.com/news/2023/apr/24/un-ihra-antisemitism-definition-israel-criticism>
<https://www.theguardian.com/us-news/2024/apr/24/us-campus-protests-benjamin-netanyahu-ceasefire>¹⁹³⁶ . מספר מחוקקים אמריקאים דחו את הטענות, למשל: <https://www.npr.org/transcripts/1247670359>

ופשיטת רגל עמוקים".¹⁹³⁷ בישראל, המחאות בקמפוסים הוצגו כצורה של אנטישמיות וקיבלו סיקור שטחי.¹⁹³⁸ ישראל היום, העיתון הנפוץ ביותר בישראל, הקדיש את עמוד השער שלו ב-25 באפריל ל"אנטישמיות מסביב לגלובוס", עם תמונה כהה מהפגנה בה אנשים הנושאים דגלי פלסטין שכיסתה את רוב העמוד. כותרת המשנה הייתה "חשש לדבר עברית, הסתה בתקשורת ואוזלת יד של המשטרה... תמונת מצב מפחידה".¹⁹³⁹ קישור לכתבה בעמוד הבא הציע לקוראים פתרון ("למרות הכל, יש רק מקום אחד בטוח ליהודי העולם", כלומר ישראל).¹⁹⁴⁰

מעבר לדיון על אנטישמיות, גופי התקשורת האמריקאים עסקו בשאלת נוכחותם של אנשים שאינם סטודנטים במחאות ובארגונם, למרות שהיו לכך מעט עדויות. שאלה דומה נשאלה לגבי מי נמצא "מאחורי" המחאות, אשר הייתה נפוצה יותר בגופי תקשורת שנטו לימין הפוליטי. מאמר דעה בוול סטריט ג'ורנל, למשל, טען ללא הוכחות שהמוחים טופחו על ידי חמאס, חיזבאללה והח'ויתים.¹⁹⁴¹ מאמרי דעה אחרים האשימו את ג'ורג' סורוס במחאה.¹⁹⁴² בתקשורת הישראלית היו דאגות דומות, כמו למשל התייחסות ל"מיליארדי הדולרים" שבאמצעותם מדינות מוסלמיות כמו קטאר וערב הסעודית קנו השפעה באוניברסיטאות אמריקאיות.¹⁹⁴³ מגמה נוספת בסיקור הישראלי שנעדרה כמעט לחלוטין מהשיח התקשורתי האמריקאי כוונה בעיקר לקהלים ישראליים והציגה את הסטודנטים האמריקאים המוחים כבורים ביחס למצב האמיתי בישראל/פלסטין וכתמימים ביחס לחמאס בפרט.¹⁹⁴⁴ טיעונים אלו קיבלו תמיכה מצד יוזמה שמומנה על ידי אליטות פרו-ישראליות.¹⁹⁴⁵

השיח הציבורי הגיע לאקדמיה הישראלית. ועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה) הוציא הצהרה שבה הביעו הנשיאים את "דאגתם" העמוקה" ביחס ל"גילויי האלימות הקשה, האנטישמיות והאנטי ישראליות ששוטפים את הקמפוסים של רבות מהאוניברסיטאות המובילות בארה"ב, בתמיכת ארגונים פלסטיניים ובהם ארגוני טרור". הם המשיכו והצהירו שיעזרו לחוקרים וסטודנטים יהודים וישראלים שירצו להגיע לאוניברסיטאות ישראליות "למצוא כאן בית אישי ואקדמי".¹⁹⁴⁶ במאי, ישראל החלה בתוכנית ממומנת היטב להביא לישראל חוקרים ישראלים לשעבר או יהודים בגלל "גל חסר תקדים של אנטישמיות" באמצעות הצעת מענקי מחקר נדיבים.¹⁹⁴⁷

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/netanyahu-says-college-protesters-chanting-from-the-river-to-the-sea-are-supporting-genocide/¹⁹³⁷
<https://www.the7eye.org.il/517399>¹⁹³⁸
<https://www.pressreader.com/newspapers/n/israel-hayom/20240425>¹⁹³⁹
<https://www.pressreader.com/newspapers/n/israel-hayom/20240425>¹⁹⁴⁰
<https://www.wsj.com/articles/whos-behind-the-anti-israel-protests-hamas-gaza-hezbollah-talking-points-d2f538ca>¹⁹⁴¹
[https://www.wsj.com/articles/some-anti-israel-protesters-are-paid-soros-rockefeller-funding-activism-1942
<https://www.thedailybeast.com/theres-been-a-george-soros-for-every-era-of-antisemitic-panic-hamas-fba26c20> ;
<https://www.ynet.co.il/economy/article/yokra13903697> ; למשל:¹⁹⁴³
<https://www.maariv.co.il/news/politics/Article-1095319> ;
<https://www.israelhayom.co.il/news/geopolitics/article/15711685> ;
<https://www.maariv.co.il/news/politics/Article-1095319> ; למשל:¹⁹⁴⁴
\[https://x.com/Facts_For_Peace/status/1794093433818096072\]\(https://x.com/Facts_For_Peace/status/1794093433818096072\) ;
\[https://x.com/Facts_For_Peace/status/1801653974648410448\]\(https://x.com/Facts_For_Peace/status/1801653974648410448\) ;
<https://www.semafor.com/article/11/09/2023/billionaires-discuss-50-million-anti-hamas-media-blitz> ;
<https://www.washingtonpost.com/nation/2024/05/16/business-leaders-chat-group-eric-adams-columbia-protesters/>¹⁹⁴⁵
<https://www.maariv.co.il/news/israel/Article-1094819>¹⁹⁴⁶
<https://www.themarker.com/news/education/2024-05-26/ty-article/premium/0000018f-b5b6-d390-ab8f-f5bee80a0000>¹⁹⁴⁷
\[https://www.facebook.com/Bezazelsmotrich/photos/%D7%91%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%9C%D7%95-%D7%99%D7%95%D7%AA%D7%A8-%D7%9E%D7%AA%D7%9E%D7%99%D7%93-%D7%90%D7%A0%D7%95-%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%97%D7%95%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%91%D7%A8%D7%A1%D7%99%D7%98%D7%90%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%95%D7%91%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%91%D7%95%D7%90/988484582838144/?paipv=0&eav=Afbn2KFToO1qrHWpcUKB5K_G0uVHfC0qdzwc_QxQih_5piL23tHM_3585PmFbxxIxe&_rdr\]\(https://www.facebook.com/Bezazelsmotrich/photos/%D7%91%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%90%D7%9C%D7%95-%D7%99%D7%95%D7%AA%D7%A8-%D7%9E%D7%AA%D7%9E%D7%99%D7%93-%D7%90%D7%A0%D7%95-%D7%90%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%97%D7%95%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%91%D7%A8%D7%A1%D7%99%D7%98%D7%90%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%95%D7%91%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%91%D7%95%D7%90/988484582838144/?paipv=0&eav=Afbn2KFToO1qrHWpcUKB5K_G0uVHfC0qdzwc_QxQih_5piL23tHM_3585PmFbxxIxe&_rdr\)](https://www.wsj.com/articles/some-anti-israel-protesters-are-paid-soros-rockefeller-funding-activism-1942)

זום אין 3: טיהור אתני בצפון עזה, אוקטובר-דצמבר 2024

עודכן לאחרונה: 5.12.24¹⁹⁴⁸

באוקטובר 2024, ישראל החלה במבצע נוסף בצפון רצועת עזה. כמעט מיד התברר כי מבצע זה שונה באופן מהותי מהמבצעים שקדמו לו. ישראל החלה דה פקטו במצור מוחלט על צפון עזה, תקפה ישירות אזרחים ובתי חולים, וניסתה לסלק את האוכלוסייה המקומית מהשטח בתהליך שווהה במהירות כטיהור אתני.

חלק זה מתמקד במבצע זה, החל מהאופן שבו המבצע ומטרותיו הוצגו בשיח הישראלי והבינלאומי כדי לספק ראיות לכך שהאירועים היו ברורים כבר מתחילתם. בהמשך החלק בוחן את המצור עצמו, את השימוש של ישראל ברעב ככלי נשק במלחמה, ואת ההתקפות על האוכלוסייה האזרחית בצפון עזה, שכולם תמכו במערכת הטיהור האתני. החלק עוסק גם בהתקפות על מתקני בריאות ועובדי מערכת הבריאות בצפון הרצועה.

תוכניות, קולות וסיקור תקשורתי

התוכנית למבצע זה נדונה מזה זמן רב בישראל תחת השם "תוכנית הגנרלים". התומך הבולט והקולני ביותר היה האלוף במיל' וראש המועצה לביטחון לאומי לשעבר, גיורא איילנד. על פי התוכנית, ישראל הייתה אמורה לדרוש מתושבי צפון עזה להתפנות בתוך שבוע מהאזור. מי שיבחרו להתפנות יקבלו מזון ומים באזור ייעודי. לאחר מכן צה"ל יהדק את המצור ויעצור את כניסת כל המזון, המים והסיוע ההומניטרי לאזור שפונה, מה שיאלץ את התושבים הנותרים להיכנע או למות מרעב (למידע נוסף, ראו את הפרק על טיהור אתני/קולות ותוכניות מרכזיות במסמך זה).¹⁹⁴⁹ תחקיר ישראלי חשף כי התוכנית עוצבה על ידי ארגונים נוספים כמו "צו 9",¹⁹⁵⁰ שהיה אחראי לחסימת הסיוע ההומניטרי לעזה במהלך אביב-קיץ 2024 (והוטלו עליו סנקציות על ידי ארצות הברית בתגובה).¹⁹⁵¹

בתוך השיח הישראלי, התוכנית זכתה לתשומת לב משמעותית בתקשורת, שלרוב תמכה. התוכנית פורסמה על ידי עמותה שטענה כי חברים בה יותר מ-1,500 קציני צה"ל.¹⁹⁵² כבר באמצע ספטמבר, כלי תקשורת בישראל דיווחו כי מפקדים בכירים בצה"ל שוקלים את תוכנית הגנרלים (שכונתה גם תוכנית איילנד),¹⁹⁵³ ומכתב עליו חתמו 27 שרים וחברי כנסת קרא לראש ממשלת ישראל לאמץ אותה רשמית.¹⁹⁵⁴ התוכנית זכתה לתמיכה מסוימת גם באקדמיה הישראלית.¹⁹⁵⁵ בסוף ספטמבר הצהיר ראש הממשלה כי "התוכנית הגיונית ונמצאת בדיון".¹⁹⁵⁶ חבר כנסת אמר בתחילת אוקטובר שהתוכנית מיושמת.¹⁹⁵⁷

¹⁹⁴⁸ ברצוני להודות לקורא אנונימי שהעיר על הגרסה של חלק זה מנובמבר 2024.
¹⁹⁴⁹ <https://x.com/bokeralmog/status/1831247052828786708>; ראו גם <https://www.ynet.co.il/news/article/h1psjosnc> עבור תומכים נוספים;
¹⁹⁵⁰ <https://www.facebook.com/watch/?v=430705303386981>;
<https://x.com/omrimaniv/status/1847700434716160328>
¹⁹⁵¹ <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-01-30/ty-article/.premium/a-new-low-the-israelis-advocating-to-starve-the-people-of-gaza/0000018d-5b42-d0fc-a9bd-5f5fc0740000>; סנקציות:
<https://www.ynet.co.il/news/article/b1gdos7da>; <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/14/us-imposes-sanctions-on-extremist-israeli-group-for-blocking-gaza-aid>
¹⁹⁵² <https://hamefakdim-bemiluim.org/%d7%aa%d7%95%d7%9b%d7%a0%d7%99%d7%aa-%d7%94%d7%90%d7%9c%d7%95%d7%a4%d7%99%d7%9d/>; <https://hamefakdim-bemiluim.org/%d7%90%d7%95%d7%93%d7%95%d7%aa/>
¹⁹⁵³ גם: <https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/799622/>;
¹⁹⁵⁴ https://x.com/yuval_ganor/status/1848406512609231172; <https://www.ynet.co.il/news/article/sjcq4s11rr>;
<https://www.972mag.com/northern-gaza-liquidation-scenario-eiland-rabi/>
¹⁹⁵⁵ <https://www.israelhayom.co.il/news/politics/article/16463062>
¹⁹⁵⁶ <https://x.com/radio103fm/status/1835207918087483732?s=48>
¹⁹⁵⁷ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/803098/>;
<https://x.com/ytirawi/status/1842878570307219842>

בסוף אוקטובר, עמותה ישראלית קיימה אירוע מרכזי כהכנה להתנחלות יהודית בעזה. באירוע השתתפו 19 שרים וחברי כנסת.¹⁹⁵⁸

זמן קצר לאחר תחילת המבצע הצבאי בצפון עזה (ראו בהמשך), התברר שתוכנית הגנרלים, או גרסה שלה, מבוצעת דה-פקטו. עיתונאים ישראלים הצביעו על התוכנית במפורש כבר ב-6.10.¹⁹⁵⁹ עוד כלי תקשורת ישראלים הכירו בכך כבר באמצע אוקטובר,¹⁹⁶⁰ עם אינדיקציות לכך שהתוכנית לא נדונה לעומק ולא התקבלה עליה החלטה פוליטית פורמלית.¹⁹⁶¹ גם קולות בינלאומיים החלו להיות מודעים לתוכנית בשלב זה.¹⁹⁶² בתגובה, איילנד עצמו טען כי תוכניתו אינה מיושמת מכיוון שצה"ל החל במבצע הצבאי לפני פינוי האזרחים, מה שיגדיל באופן משמעותי את מספר האבידות בצד הפלסטיני.¹⁹⁶³

קולות מסוימים בשיח הישראלי – כולל מאמר המערכת של "הארץ" בסוף אוקטובר – קראו לחיילי צה"ל לסרב ליישם את התוכנית.¹⁹⁶⁴ לקולות אלו לא הייתה השפעה מיידית על חיילים. קולות ישראלים אחרים קראו לפעולה נרחבת של מוסדות בינלאומיים – כולל סנקציות – כדי לעצור את ישראל. בין אלו הייתה עצומה עליה חתמו כמה אלפי ישראלים שקראו להטיל "כל סנקציה אפשרית" על ישראל כדי לעצור את ההתקפה על עזה.¹⁹⁶⁵ גם לקריאה זו הייתה השפעה מועטה. עם זאת, זמן קצר לאחר פרסום הקריאה קרא שר המשפטים של ישראל לעונש מאסר של 20 שנה על אזרחים ישראלים המקדמים סנקציות נגד ישראל.¹⁹⁶⁶

באמצע-סוף אוקטובר היו אינדיקציות ברורות לכך שהמבצע מתנהל על פי תוכנית פורמלית. כך למשל ראש הממשלה עצמו סירב לבקשת מזכיר המדינה האמריקאי אנטוני בלינקן להצהיר בפומבי שישראל לא מתכננת לגרש או להרעיב את האוכלוסייה בצפון עזה. בלינקן הזהיר שהמשך הפעולה הישראלית עלול לסכן את המשך התמיכה הצבאית שארצות הברית

-
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-16/ty-article/.premium/00000192-94aa-d9c2-a7f3-9cae337a0000> ; <https://www.instagram.com/reel/DBZR6anA-q4/> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-21/ty-article-magazine/.premium/00000192-af02-d049-a3db-bf76397e0000> ; <https://x.com/nitayp/status/1848282311281766869> ; לרשימת הנוכחים: <https://x.com/ireallyhateyou/status/1842898570673852729> ; <https://x.com/ireallyhateyou/status/1848469118363582692> ; <https://www.middleeasteye.net/explainers/israel-gaza-palestine-what-generals-plan> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-13/ty-article/.premium/00000192-8282-de72-afba-b2d79d410000> ; <https://www.haaretz.com/opinion/editorial/2024-10-29/ty-article-opinion/if-it-looks-like-ethnic-cleansing-it-probably-is/00000192-da04-d91e-a9df-dbad3f940000> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/byuiwjajje> ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-21/ty-article/.premium/00000192-acaf-da5c-a9b7-febf25980000> ; <https://www.bbc.com/news/articles/c5y5zy1vwmlo> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1850011191281652154> ; <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14124023> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-10-31/ty-article-opinion/.premium/00000192-e2a6-dd31-a9be-fbaf597b0000> ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1857291886014206402> ; <https://x.com/eranetzion/status/1848635092463132779> ; <https://www.bbc.com/news/articles/cx24ngy9g70o> ; <https://x.com/TomerPersico/status/1848610983670899017> ; <https://x.com/TomerPersico/status/1854403910305505520> ; <https://x.com/TomerPersico/status/1855858123602309152> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2024-10-23/ty-article-opinion/00000192-b4d9-d006-a5b3-fed91a400000> ; <https://x.com/PeaceNowIL/status/1853430263423910399> ; <https://x.com/selfitled/status/1851698751733404138> ; <https://x.com/eliavl/status/1845476781576380672> ; <https://news.walla.co.il/item/3703552> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-11-17/ty-article-opinion/.premium/00000193-35e5-d19b-afbb-37f5b2080000> ; <https://www.haaretz.co.il/opinions/2024-11-16/ty-article-opinion/.premium/00000193-2b85-d506-a5d3-2f97180e0000> ; <https://x.com/btselem/status/1848770778462060744> ; <https://www.haaretz.com/israel-news/2024-10-31/ty-article/.premium/haaretz-publisher-clarifies-hamas-remarks-as-netanyahu-govt-threatens-sanctions/00000192-32171> ; <https://www.newarab.com/news/3000-e326-df50-a1bf-fbeef3fc0000> ; <https://maki.org.il/en/?p=32171> ; <https://www.haaretz.co.il/israelis-call-every-possible-sanction-israel-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://mondoweiss.net/2024/11/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; <https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/> ; [https](https://www.haaretz.co.il/israeli-justice-minister-calls-for-20-year-prison-sentence-for-citizens-promoting-sanctions-against-the-state/)

סיפקה לישראל.¹⁹⁶⁷ בסוף אוקטובר הודו מפקדים בצה"ל כי למרות שצה"ל השיג את המטרות הצבאיות שלו באזור, כוחות צה"ל מנעו מפלסטינים לשוב לבתיהם.¹⁹⁶⁸ קולות בינלאומיים הגיבו בדאגה דומה. גורם סיוע באו"ם הצהיר כי "כלל האוכלוסייה בצפון עזה נמצאת בסכנת חיים."¹⁹⁶⁹

בתחילת נובמבר הצהיר קצין בכיר בצה"ל כי הפלסטינים לא יוכלו לשוב לבתיהם בג'באליה בסוף המבצע הצבאי.¹⁹⁷⁰ מאמר המערכת של "הארץ" הצהיר כי צה"ל מבצע טיהור אתני בצפון רצועת עזה.¹⁹⁷¹ קולות בינלאומיים השתמשו במילים חריפות יותר להביע את דאגתם. בהצהרה משותפת, מנהיגים של 15 ארגוני או"ם וסיוע הומניטרי הצהירו כי "המצב המתפתח בצפון עזה הוא אפוקליפטי" וחזרו על כך שכלל האוכלוסייה בצפון עזה "נמצאת בסכנת מוות מיידית ממחלות, רעב ואלימות".¹⁹⁷² באמצע נובמבר, שר האוצר של ישראל אמר שישראל צריכה להישאר בצפון עזה ללא הגבלת זמן כדי ללחוץ על חמאס לשחרר את החטופים.¹⁹⁷³ ערוץ טלוויזיה ישראלי מרכזי שידר ריאיון עם פרופסור ישראלי שקרא ליישב מחדש את עזה והסכים במפורש לבצע טיהור אתני של עד שני מיליון פלסטינים, כולל הריגת מאות אלפים שלא יעזבו.¹⁹⁷⁴

בסוף נובמבר, הארגון ההומניטרי Oxfam קבע שישראל נמצאת בשלבים המאוחרים של טיהור אתני של מחוז צפון עזה.¹⁹⁷⁵ כמה ימים לאחר מכן, משה יעלון, רמטכ"ל ושר ביטחון לשעבר, טען שישראל מבצעת טיהור אתני בפלסטינים בצפון עזה.¹⁹⁷⁶ פוליטיקאים רבים – כולל שני מנהיגי מפלגות המרכז-שמאל היהודיות – וכלי תקשורת, כמו גם צה"ל, דחו את טענותיו של יעלון.¹⁹⁷⁷

המצור וטיהור אתני

המצור

בשטח, הצעד הראשון במבצע היה הטלת מצור משולש. המצור הכללי על רצועת עזה, שהחל בשנת 2007 אך עבר לשלבו הנוכחי בתחילת המלחמה, הודק. במהלך אוקטובר 2024, ישראל עצרה כמעט לחלוטין את כניסת הסיוע ההומניטרי לעזה. במהלך החודש נכנסו בממוצע 58 משאיות ביום, המספר הנמוך ביותר מאז נובמבר 2023 (המינימום הקודם היה 113 משאיות ביום בדצמבר 2023).¹⁹⁷⁸ כמות האספקה (מזון, מים, ציוד רפואי) שנכנסה הייתה כרבע מהממוצע של תשעת

¹⁹⁶⁷ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/22/blinden-israel-netanyahu-gaza-aid/>, ובאופן ספציפי: <https://x.com/eranetzion/status/1848817655115092252>

¹⁹⁶⁸ <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-30/ty-article/.premium/00000192-dc99-dbbe-a7be-ff99f45a0000>

¹⁹⁶⁹ <https://www.commondreams.org/news/northern-gaza-risk-dying>

¹⁹⁷⁰ <https://archive.md/0TJKW> (הטוויט נמחק לאחר מכן); https://x.com/Doron_Kadosh/status/1853844668535955848 ;

¹⁹⁷¹ <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/06/palestinians-will-not-be-allowed-to-return-to-homes-in-northern-gaza-says-idf>; <https://x.com/idanlandau/status/1854412734168772892>

¹⁹⁷² <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/07/idf-israel-military-no-return-remarks-north-gaza>, <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-08/ty-article/.premium/00000193-0bb2-de12-adbb-8bf721150000>

¹⁹⁷³ <https://www.haaretz.co.il/opinions/editorial-articles/2024-11-10/ty-article-opinion/00000193-11b9-d3a2-a3d7-5bf956bf0000>

¹⁹⁷⁴ <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/statement-principals-inter-agency-standing-committee-stop-assault-palestinians-gaza-and-those-trying>

¹⁹⁷⁵ <https://www.timesofisrael.com/smotrich-israel-must-vow-to-stay-in-northern-gaza-forever-unless-hostages-returned/>; <https://www.ynet.co.il/news/article/h1takgiz1g> ; ראו גם: <https://www.kan.org.il/content/dig/digital/p-11685/s2024/825913/>

¹⁹⁷⁶ <https://www.oxfam.org/en/press-releases/no-aid-or-access-israel-intensifies-its-ethnic-cleansing-north-gaza-governorate-says>

¹⁹⁷⁷ <https://edition.cnn.com/2024/12/02/middleeast/israel-idf-gaza-moshe-yaalon-palestinians-ethnic-cleansing-intl/index.html>

¹⁹⁷⁸ <https://www.ynet.co.il/news/article/s1xbixj71g> ; על פי משרד התיאום של האו"ם <https://gaza-aid-data.gov.il/main/#AidData> ; המספר היה 37 משאיות (truckloads) ביום לאורך אוקטובר: <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-november-2024> ; המגמה החלה כבר בתחילת החודש: <https://www.npr.org/2024/10/18/nx-s1-5156064/north-gaza-is-starving-as-humanitarian-aid-declines> . כמות הסיוע גדלה במהלך נובמבר (65 משאיות ביום)

החודשים הקודמים ב-2024 (26.4 אלף טון באוקטובר 2024 לעומת 103.4 אלף טון).¹⁹⁷⁹ נתונים אלו מתייחסים לכל רצועת עזה, והם דווחו בתקשורת הישראלית החל מסוף אוקטובר.¹⁹⁸⁰

בנוסף למצור הכללי, הוטל מצור הדוק יותר על צפון הרצועה, כלומר האזור שמצפון למסדרון נצרים שכולל את העיר עזה וצפון עזה. כמות האספקה והסיוע ההומניטרי שנכנסה לאזור זה הייתה נמוכה באופן משמעותי ממה שנכנס לחלקה הדרומי של הרצועה.¹⁹⁸¹

המצור השלישי וההדוק ביותר הוטל על צפון עזה – הנפה הצפונית ביותר מבין חמש הנפות של הרצועה, שמצפון לעזה העיר – במיוחד על ג'באליה, בית חאנון ובית להיא. אלו היו גם האזורים שבהם הופעל הכוח הצבאי הרב ביותר, כפי שניתן לראות בהתקפות היומיות הרבות, בעיקר מהאוויר (ראו בהמשך). כפי שציינו משקיפים רבים כבר באמצע וסוף אוקטובר, לאזור זה לא הוכנסו מזון או מים במשך שבועות.¹⁹⁸² צה"ל ביסס מסדרון תנועה בכיוון מזרח-מערב שהפריד את צפון עזה מהעיר עזה.¹⁹⁸³ עדויות מהשטח המחישו את היעדר המזון.¹⁹⁸⁴ סרטונים מהרצועה הראו טרקטור של צה"ל משמיד אספקת סיוע הומניטרי במחסן בג'באליה.¹⁹⁸⁵

האו"ם ו-39 ארגוני סיוע הומניטריים הזהירו בבהילות מהמצב בצפון עזה. האו"ם דיווח בתחילת נובמבר כי כל הניסיונות של ארגוני סיוע להעביר מזון לאזורים הנצורים בצפון עזה באוקטובר נחסמו על ידי ישראל.¹⁹⁸⁶ ישראל טענה באופן שקרי כי "אין [לא נותרה] אוכלוסיה אזרחית" במקומות כמו בית להיא, בהם היא המשיכה להפציץ אזרחים בימים שלאחר מכן.¹⁹⁸⁷ רק 11 אחוזים מהתנועות המתואמות לספק סיוע הומניטרי לצפון עזה התאפשרו על ידי ישראל.¹⁹⁸⁸ משימה אחת להגשת סיוע הומניטרי הורשתה להיכנס ב-11 בנובמבר, אך עיכובים באישורי התנועה ומסלולים צפופים הובילו להקטנת השיירה

-
- על פי OCHA: <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-3-december-2024>; 89, משאיות ביום על פי מת"ש: <https://gaza-aid-data.gov.il/main/#AidData>
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-31/ty-article/.premium/00000192-de68-d6c4-adfe-fee52230000>; ¹⁹⁷⁹
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-31/ty-article/.premium/00000192-de68-d6c4-adfe-fee52230000>; ¹⁹⁸⁰
- <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-fl4c-dec7-affa-fldd75c60000>; <https://apnews.com/article/israel-gaza-humanitarian-aid-military-funding-11bdf4ffd22e0f4c68b2b7b0e24bda77>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-5-november-2024>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-12-november-2024>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-19-november-2024>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-26-november-2024>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-3-december-2024>; ¹⁹⁸¹
- <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip>; ¹⁹⁸²
- <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip>; ¹⁹⁸²
- <https://x.com/DropSiteNews/status/1848819280730853559>; ¹⁹⁸²
- <https://x.com/HossamShabat/status/1848810576828305645>; ¹⁹⁸²
- <https://x.com/HossamShabat/status/1851452023117660582>; (עיתונאי בשטח בצפון עזה); ¹⁹⁸²
- <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1846626226951409921>; (עוד עיתונאי מצפון עזה); ¹⁹⁸²
- <https://x.com/MosabAbuToha/status/1850583598782353415>; (הוא היה מחוץ לעזה אבל משפחתו נשארה בצפון עזה, רבים נהרגו במהלך המבצע הצבאי); ¹⁹⁸²
- <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/22/blinden-israel-netanyahu-gaza-aid/>; (השבועיים הראשונים של אוקטובר). ראו גם: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-15/ty-aid/article/.premium/00000192-8c88-d953-afbe-9fd9be790000>; ¹⁹⁸³
- <https://x.com/ForensicArchi/status/1860005331897622954>; ¹⁹⁸³
- <https://www.bbc.com/news/articles/cp8x324vr0mo>; ¹⁹⁸³
- <https://www.dropsitenews.com/p/gaza-hunger-israel-restricts-aid>; (ראו עדות לגבי ג'באליה); בשביל חלוקה חריגה של סיוע ראו: <https://x.com/Stevesosebee/status/1857817939698659796> (השותף, Anera), הוא אחד הארגונים שחתמו על ההצהרה באמצע נובמבר לגבי אי מתן הסיוע שמתוארת למטה: <https://x.com/AneraOrg/status/1856374235335123234>; ¹⁹⁸⁴
- <https://x.com/AneraOrg/status/1858986152197583225>; מהסיוע שסיפקה היה בצפון: ¹⁹⁸⁵
- <https://x.com/tamerqdh/status/1856423763010584856>; ¹⁹⁸⁵
- <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip>; ¹⁹⁸⁶
- <https://apnews.com/article/israel-gaza-humanitarian-aid-military-funding-11bdf4ffd22e0f4c68b2b7b0e24bda77>; ¹⁹⁸⁷
- <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip>; ¹⁹⁸⁸
- נראה ש-8 מהמשימות האלו פינו צפועים לבתי חולים מחוץ לצפון עזה)

מ-14 משאיות לשלוש בלבד.¹⁹⁸⁹ משאית אחת הגיעה לבית ספר בבית האנון, אך צה"ל ביצע פשיטה על בית הספר זמן קצר לאחר מכן, ובאירוע נהרגו יותר מ-20 אזרחים.¹⁹⁹⁰ המצור ההדוק המשיך באמצע נובמבר, וצה"ל לא איפשר את רוב ניסיונות הסיוע ההומניטרי לצפון עזה.¹⁹⁹¹ אף אחד מהניסיונות של גורמי סיוע להגיע לצפון עזה לא התאפשר באופן מלא. רק 5 מ-53 משימות לאזור בנובמבר קיבלו אישור עקרוני, אך כולן הוגבלו באופן משמעותי בשטח.¹⁹⁹² מזג אוויר חורפי בסוף נובמבר החמיר את תנאי החיים הקשים שחוותה האוכלוסיה האזרחית.¹⁹⁹³

בהמשך לתקדימים מוקדמים יותר במהלך המלחמה, ההנחה הרווחת הייתה שכל שינוי בהיקף חלוקת הסיוע ידרוש את אישור ארצות הברית. כבר באמצע אוקטובר, שבועות ספורים לפני הבחירות בארצות הברית, הוציאו שרי החוץ והביטחון האמריקאים מכתב שבו פורטו 19 צעדים שישראל נדרשת לעמוד בהם. הצעד הבולט ביותר היה התרת כמות גדולה בהרבה של סיוע הומניטרי לעזה. המכתב ציין באופן ספציפי שישראל צריכה להכניס 350 משאיות לעזה מדי יום. ארה"ב אף איימה להפסיק את אספקת הנשק לישראל אם צעדים אלו לא יבוצעו תוך 30 יום. ישראל לא עמדה בתנאים אלו,¹⁹⁹⁴ למרות שדו"ח של ה-Famine Review Committee מה-8.11 קבע שיש סבירות גבוהה שרעב מתחיל באופן מיידי.¹⁹⁹⁵

עם הגעת הדדליין של המכתב האמריקאי חודש לאחר שליחתו, דו"ח שנכתב על ידי שמונה ארגוני סיוע ציין כי הייתה "אי-עמידה, עיכובים משמעותיים או נסיגה" ב-15 מתוך 19 הצעדים שפורטו במכתב, וקבע כי המצב בצפון עזה "גרוע יותר כיום מאשר לפני חודש".¹⁹⁹⁶ הסיוע שנכנס לעזה – הסעיף שזכה לתשומת הלב הציבורית הרבה ביותר ברשימה – היה פחות משליש מהכמות הנדרשת (ראו לעיל לפרטים נוספים).¹⁹⁹⁷ יחד עם זאת, עוד לפני תום המועד, ארצות הברית אותתה כי לא תממש את איומה.¹⁹⁹⁸ בכירה אמריקאית שהייתה מעורבת במצב ההומניטרי בעזה אמרה לארגוני סיוע שארצות הברית לא תשקול להפסיק את הסיוע הצבאי אם ישראל תעצור כניסת מזון ותרופות לעזה משום שישראל היא בעלת ברית קרובה מדי.¹⁹⁹⁹ בהמשך לאינדיקציות מוקדמות אלו, כשהמועד הגיע, ארצות הברית נמנעה מפעולה.²⁰⁰⁰ בסוף נובמבר, נותרה מעט

-
- <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-237-gaza-strip> ;¹⁹⁸⁹
<https://www.unocha.org/news/todays-top-news-occupied-palestinian-territory-lebanon-haiti-philippines-ukraine>
<https://x.com/RamAbdu/status/1856798704939761937> ; <https://www.middleeasteye.net/news/israeli-army-torches-school-gazas-north-after-entry-aid-trucks> ; <https://x.com/ajplus/status/1857192669543268699> ;
<https://www.unocha.org/news/todays-top-news-occupied-palestinian-territory-lebanon-haiti-philippines-ukraine>
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-239-gaza-strip> ;¹⁹⁹¹
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip>
; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip>¹⁹⁹²
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip>
<https://x.com/AbuLocation/status/1860991599427100897> ; ראו למשל:¹⁹⁹³
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-25/ty-article/.premium/00000193-5f68-d68e-a1db-ff6c45430000> ; <https://www.nytimes.com/2024/10/23/world/middleeast/gaza-displaced-winter-tents.html>
ברחבי רצועת עזה, נכון לסוף נובמבר, בערך חצי מהאוכלוסיה היה זקוק לסיוע בהכנה לחורף, ובערך רבע שהו באזורים בסיכון להצפות:
<https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-26-november-2024>;
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip>
; <https://x.com/DropSiteNews/status/1848819280730853559>¹⁹⁹⁴
לצה"ל להכניס יותר מזון, אבל צה"ל לא היה יכול לעשות זאת: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-05/ty-article/.highlight/00000192-fd09-de0c-a7db-ff4d78930000>
; למשל:
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-16/ty-article/.premium/00000192-94ff-d8fa-a9df-fdfff7c60000>
https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_FRC_Alert_Gaza_Nov2024.pdf¹⁹⁹⁵
; <https://edition.cnn.com/2024/11/12/politics/israel-gaza-humanitarian-situation-report> ;¹⁹⁹⁶
<https://x.com/JeremyKonyndyk/status/1856324289886130192> ; <https://www.refugeesinternational.org/reports-briefs/scorecard-israel-fails-to-comply-with-u-s-humanitarian-access-demands-in-gaza/>
<https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-12/ty-article/.premium/00000193-1f8e-d76d-a7db-5fcf88ea0000>¹⁹⁹⁷
<https://x.com/DropSiteNews/status/1854626313195438140>¹⁹⁹⁸
<https://www.politico.com/news/2024/10/16/biden-israel-arms-aid-00184028>¹⁹⁹⁹
; <https://edition.cnn.com/2024/11/12/politics/israel-gaza-humanitarian-situation-report> ;²⁰⁰⁰
<https://x.com/BarakRavid/status/1856402306628989103> ;
; ראו פרטים לגבי התחמקות כאן: <https://x.com/DropSiteNews/status/1856729271470813497>
<https://x.com/AssalRad/status/1856421706505900405> ; <https://x.com/AssalRad/status/1856409244016509192>

חולים או אפילו בפינוי גופות.²⁰¹⁵ במשך מספר ימים מנעה ישראל ממוסד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) גישה לבניינים שקרסו, עד שלבסוף ציינה שאין עוד טעם לאפשר גישה משום שהאנשים מתחת להריסות ככל הנראה מתו.²⁰¹⁶ באמצע אוקטובר ישראל גם הפסיקה לאפשר לשישה ארגוני סיוע רפואי שפעלו בעזה להיכנס לרצועה, ללא מתן הסבר.²⁰¹⁷ בסוף נובמבר, ההגנה האזרחית במחוז עזה דיווחה שכל רכבי כיבוי האש, ההצלה והאמבולנסים שלהם הפסיקו לעבוד בשל מחסור בדלק.²⁰¹⁸

ישראל גם הגבילה או ביטלה סיוע אחר לצפון עזה. מדיניות זו כללה ניסיונות לנתק את אספקת המים באמצעות איסור על העברת דלק לתחנות השאיבה המקומיות ולמתקן ההתפלה.²⁰¹⁹ עדויות מאמצע נובמבר הראו שצה"ל השתלט על מתקן ההתפלה המקומי והשתמש בו כבסיס מאולתר.²⁰²⁰ מבצע הסיוע ההומניטרי של ארגון הבריאות העולמי (WHO) לחסן כ-120,000 ילדים נגד פוליו נעצר באופן זמני.²⁰²¹ ישראל גם ניסתה לצמצם את כמות המידע היוצאת מצפון עזה. פעולותיה של ישראל הרגו חלק מהעיתונאים הנותרים באזור, וצה"ל הכריז על אחרים כמשויכים לחמאס – מהלך שרבים הבינו ככזה שהתיר את דמם.²⁰²² במקביל, האזור חווה "שיבושים חמורים בתקשורת, כולל באינטרנט".²⁰²³

ההפצצות היומיות על צפון עזה נמשכו לאורך כל המבצע, וגרמו למותם של מאות אזרחים לפחות. כבר בסוף אוקטובר התרחשו אירועי הרג המוניים על בסיס יומי – תקיפות שפגעו בעשרות עד מאות אזרחים בכל פעם – שהמשיכו לפחות עד

²⁰¹⁵ למשל: <https://x.com/HossamShabat/status/1858558987513344059> ;
²⁰¹⁶ <https://x.com/HossamShabat/status/1863059618705916244> ;
<https://x.com/ochaopt/status/1848098727669682447> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ;
²⁰¹⁷ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/18/israel-gaza-war-aid-hospitals-doctors/> ;
²⁰¹⁸ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip> ;
²⁰¹⁹ <https://x.com/HossamShabat/status/1849476686674280529> ;
²⁰²⁰ <https://www.dropsitenews.com/p/gaza-water-desalination-plant-israeli-base> ;
²⁰²¹ <https://x.com/tamerqdh/status/1859543941068038214> ;
²⁰²² <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/24/israel-gaza-strikes-jabalia-polio-vaccine-campaign> ;
<https://news.un.org/en/story/2024/11/1156466> ; <https://x.com/HossamShabat/status/1859286304854327323> ;
²⁰²³ <https://x.com/HossamShabat/status/1859050248632471990> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1859034111714750788> ;
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip>

תחילת דצמבר.²⁰²⁴ במקרים רבים, צה"ל לא טען שהאנשים שנפגעו בתקיפות היו קשורים לחמאס.²⁰²⁵ למרות שתוצאותיהן של רבות מהתקיפות צולמו, בשל מצבה הרעוע של מערכת הבריאות, המגבלות על שירותי אינטרנט סלולרי, והיעדרם של עיתונאים חיצוניים, התקשורת הבינלאומית תלויה במספרים שפורסמו על ידי משרד הבריאות הפלסטיני ועיתונאים מקומיים. הערכות לגבי מספר ההרוגים בצפון עזה היו מגוונות, אך רובן עברו את ה-1,000 בחודש הראשון של המבצע.²⁰²⁶ בתחילת דצמבר, ארגון ההגנה האזרחית הפלסטינית העריך כי למעלה מ-2,700 פלסטינים נהרגו, שכמחצית מהם לא נאספו מהשטח,

²⁰²⁴ ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1851832529411588266> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ; <https://edition.cnn.com/2024/11/07/middleeast/jabalya-gaza-israel-strike-intl/index.html> (עם כמה פרטים ספציפיים). בשביל דיווחים ספציפיים מתקופה זו, ראו את הרשימה המאוד חלקית כאן: הפצצות נגד מספר בתי מגורים ב-20.10. <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1847767278894608653> ; בית ספר בג'באליה ב-21.10. <https://x.com/RamAbdu/status/1848351885901611428> ; <https://english.wafa.ps/Pages/Details/150633> ; תוצאות התקפה על בית משפחה חלאווה ב-23.10. <https://x.com/MosabAbuToha/status/1848843265883128050> ; התקפות על חמישה בתים בבית להיא ב-26.10. <https://x.com/SuppressedNws/status/1850243630575030506> ; <https://x.com/ytirawi/status/1850256376112594991> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1850268042082877891> ; <https://x.com/mustafabarghou1/status/1850265469481087145?s=46> ; הפצצות על בתים בג'באליה ובית ספר בו שכנו מפונים ב-27.10. <https://x.com/idanlandau/status/1850589992994718195> ; הפצצה מערב לעיר עזה ב-29.10. <https://x.com/MosabAbuToha/status/1851738959149187466> ; התקפה על בניין בן ארבע קומות עם משפחות רבות בתוכו ב-1.11. <https://x.com/RamAbdu/status/1852238516471648480> ; התקפות על בתי מגורים ב-2.11. <https://x.com/DropSiteNews/status/1852547862036455896> ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1852677911553450486> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1853160426877722843> ; התקפות ליד מתקן להתפלת מים ב-3.11. <https://x.com/ytirawi/status/1853087728398725338> ; התקפות על בנייני מגורים בבית להיא ב-4.11. <https://x.com/DmodosCutter/status/1853435319384727784> ; <https://x.com/ytirawi/status/1853550375673930088> ; התקפות נוספות על בתים בבית להיא ב-5.11. <https://x.com/SaulStaniforth/status/1853752172485218305> ; <https://x.com/AbujomaaGaza/status/185384762236418257> ; התקפה על בית של משפחה ליד מסגד ב-6.11. <https://x.com/ytirawi/status/1854100119735431538> ; הפצצה של בית מגורים ובית ספר ב-7.11. <https://x.com/MosabAbuToha/status/1854531145062642158> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1854547876300361769> ; <https://edition.cnn.com/2024/11/07/middleeast/jabalya-gaza-israel-strike-intl/index.html> ; התקפה על בית מגורים בעיר עזה ב-20.11. <https://x.com/ytirawi/status/1859352121579274713> ; התקפות על בתי מגורים בבית להיא ב-27-29.11. <https://x.com/AbujomaaGaza/status/1862005651968254040> ; <https://x.com/ytirawi/status/1862527959640277095> ; <https://x.com/translatingpal/status/1862512152793194918> ; <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1862517626246779011> ; התקפה על בית מגורים בבית להיא ב-1.12. <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ²⁰²⁵ ; <https://archive.md/bt9pa> ; יותר מ-1,500 ב-8.11. ²⁰²⁶ יותר מ-1,200 ב-31.10. <https://www.yenisafak.com/en/news/over-1500-palestinians-killed-in-israeli-onslaught-in-northern-gaza-> <https://www.health-ministry-3694089> ; המספר שעליו דיווח צה"ל היה קרוב יחסית: "900 פעילי טרור" ב-2.11. <https://www.timesofisrael.com/two-soldiers-killed-in-north-gaza-idf-says-900-terror-operatives-dead-in-jabalia-op/> ; אלף מחבלים שנהרגו ב-5.11. <https://www.israelhayom.co.il/news/defense/article/16727495> ; 1,300 "פעילי טרור" ב-22.11. <https://www.timesofisrael.com/idf-says-it-killed-five-hamas-terrorists-who-led-mefalsim-area-massacres-on-oct-7/> ; ההגנה האזרחית הפלסטינית העריכה שבערך 1,300 פלסטינים נהרגו עד ה-5.11. משרד התקשורת בעזה טען שיותר מ-2,000 עזתים נהרגו עד ה-12.11. [https://www.arab48.com/%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-2023/2024/11/12/%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84-%D9%82%D8%AA%D9%84%D8%AA-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-%D8%A3%D9%84%D9%81%D9%8A-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B7%D8%A7%D8%B9-\(%D8%AE%D9%84%D8%A7%D9%84-38-%D9%8A%D9%88%D9%85%D8%A7](https://www.arab48.com/%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-2023/2024/11/12/%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D9%8A-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84-%D9%82%D8%AA%D9%84%D8%AA-%D8%A3%D9%83%D8%AB%D8%B1-%D9%85%D9%86-%D8%A3%D9%84%D9%81%D9%8A-%D9%85%D8%AF%D9%86%D9%8A-%D8%B4%D9%85%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B7%D8%A7%D8%B9-(%D8%AE%D9%84%D8%A7%D9%84-38-%D9%8A%D9%88%D9%85%D8%A7)

ושלמעלה מ-10,000 פלסטינים נפצעו.²⁰²⁷ סיפוריהם הטראגיים של מספר פלסטינים ממחיש את השפעת ההתקפה על האוכלוסייה המקומית.²⁰²⁸ צילומים תיעדו בתי קברות מאולתרים בלב אזורים עירוניים, כמו שוק בית להיא.²⁰²⁹

אחת ההתקפות הגדולות ביותר התרחשה בג'באליה, שם נהרגו למעלה מ-150 אזרחים כאשר צה"ל הפציץ 11 דירות מגורים באותו רחוב ב-24 באוקטובר.²⁰³⁰ נודעו מעט פרטים על התקפה זו משום שצה"ל לא איפשר לאנשי רפואה ולצוותי ההגנה האזרחית להגיע לאזור.²⁰³¹ תקיפה גדולה נוספת התרחשה ב-29 באוקטובר, כאשר צה"ל תקף בניין בן חמש קומות שבו שהו

<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip>²⁰²⁷

²⁰²⁸ בשביל הסיפור האישי על משורר שמשפחתו נותרה בבית להיא, ראה למשל:

<https://x.com/MosabAbuToha/status/1851015506716770323> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1847276685215101146> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1847484071938519257> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1847164574648201352> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1846914259986391468> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1850246439261147276> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1852677911553450486> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1854538625733800116> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1854566739939635375> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1854656474410369538> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1850891173298106456> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1851260276001148957> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1853105080708501626> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1855275734614327683> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1856751977767600605> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1858260298408534252> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1858299701562388914> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1862419644855812188> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1862901576207077844> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1862932392081608967> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1864314281384198597> ;

<https://x.com/MosabAbuToha/status/1864284704867856422>. בשביל הטרגדיה האישית של עיתונאי:

<https://x.com/HossamShabat/status/1854595897042083944> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1854598342333944270> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1854550843686531440> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1854658153087914106> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1855751832796274885> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1856157430503145907> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1856506570705678625> ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1859676703938970109> ;

<https://x.com/HossamShabat/status/1862168815045394848>. בשביל הסיפור של משפחתו של עיתונאי אחר:

<https://x.com/AbujomaaGaza/status/1854403068655292467>. לאבידות אזרחיות נוספות, ראו:

https://x.com/Abu_Salah9/status/1852144588053451216. ראו גם את הסיפורים האנקדוטליים הבאים:

<https://x.com/OmarHamadD/status/1855705318598078864> ;

<https://x.com/AyaHassoun30/status/1857523402518434160> ;

<https://x.com/ezzingaza/status/1857909049532010610> ;

<https://x.com/OmarHamadD/status/1857858474152980830> .

<https://x.com/muhammadshehad2/status/1858951043029106973>²⁰²⁹

<https://x.com/MosabAbuToha/status/1849523823093109172> ;²⁰³⁰

<https://x.com/Timesofgaza/status/1849531836092842341> ;

<https://x.com/QudsNen/status/1849517984823304699> ; <https://x.com/ytirawi/status/1849769737686859852> ;

<https://x.com/AbujomaaGaza/status/184973280833287510> ; <https://english.wafa.ps/Pages/Details/150807> ;

<https://euromedmonitor.org/en/article/6522/Urgent-int%E2%80%9999l-intervention-needed-to-send-rescue-teams-to-residential-block-bombed-by-Israeli-army-in-Jabalia> ; <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-deadly-24-hours-underscores-urgent-need-global-intervention-yet-more-children-killed-save-children>

<https://x.com/AbujomaaGaza/status/184973280833287510>²⁰³¹

מעל 200 פלסטינים. צה"ל טען כי הבניין הותקף משום שתצפיתן של חמאס זוהה על גגו יום קודם לכן.²⁰³² בסופו של דבר זוהו כ-137 הרוגים.²⁰³³ דובר ההגנה האזרחית בעזה טען כי 255 אנשים נהרגו מכיוון שרבים נותרו מתחת להריסות משום שלא הייתה דרך לחלץ אותם.²⁰³⁴ עדויות מצולמות מצפון עזה מראות אנשים רבים שנמחצו מתחת לבניינים,²⁰³⁵ כמו גם מצבים קשים אחרים.²⁰³⁶ דווח שהתקפה נוספת ב-17 בנובמבר על בניין בן חמש קומות בבית להיא גרמה למותם של לפחות 50 או 72 פלסטינים.²⁰³⁷ על פי דיווחים, התקפה ליד בית החולים כמאל עדואן ב-20 בנובמבר גרמה למותם של 66 פלסטינים.²⁰³⁸ כמה התקפות קטנות יותר זכו לתשומת לב ציבורית גם כן. סרטון אחד מראה ילד שנפצע בתקיפה – כנראה מטיל – שוכב ברחוב ("בחיכות", לפי המתעדת שצילמה מרחוק). מספר עוברי אורח ניגשו לעזור לו, ונפגעו מהתקפה נוספת.²⁰³⁹ התקפות גדולות אחרות זכו לפחות תשומת לב ציבורית, כמו התקפה על בניין בבית להיא שגרמה למותם של 87 פלסטינים שהתרחשה במהלך זמן בו התקשורת נותקה ב-19 באוקטובר.²⁰⁴⁰

התקפות על בתי ספר – ששימשו כמרכזים בהם שהו מאות פלסטינים עקורים לאחר שהבתים שלהם נהרסו – היו נפוצות.²⁰⁴¹ דוח של UNICEF בתחילת נובמבר מצא שלפחות 64 מתוך 226 התקפות על בתי ספר מאז תחילת המלחמה התרחשו באוקטובר 2024, ושרוב ההתקפות האלו התרחשו בצפון.²⁰⁴² עמותה תיעדה עשרות התקפות על בתי ספר בצפון

-
- <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-30/ty-article-magazine/.premium/00000192-de9d-d7b5-af97-ff9d2d0d0000>²⁰³²
- ²⁰³³ המספרים השתנו לאורך זמן. הם הגיעו במהירות ל-93 ב-29.10, כשרוב הסיקור התקשורתי התרחש:
- <https://x.com/ytirawi/status/1851179601390670299>;
- <https://x.com/alonleegreen/status/1851183558653550958?s=46>;
- <https://x.com/ytirawi/status/1851226593319875036>;
- <https://x.com/ShovrimShtika/status/1851935062545064116>; <https://www.timesofisrael.com/idf-official-deadly-gaza-strike-targeted-spotter-wasnt-aimed-at-felling-structure/>; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-10-30/ty-article-magazine/.premium/00000192-de9d-d7b5-af97-ff9d2d0d0000> :113 (2.11.2024); <https://x.com/ytirawi/status/1852479561709093263> :125;
- <https://x.com/OnePathNetwork/status/1852676152361623595> :126;
- <https://x.com/gazanotice/status/1852519949987668134> :ספירה אחרת ב-1.11 הגיעה ל-137 שמות:
- <https://x.com/IhabHassane/status/1852461589229642081> ;²⁰³⁴
- <https://x.com/gazanotice/status/1852805823157723314> ;²⁰³⁵
- https://x.com/Dr_Muneer1/status/1859704352124043709 ;²⁰³⁵
- https://x.com/Dr_Muneer1/status/1859440967381569931 ;²⁰³⁶
- <https://x.com/HossamShabat/status/1864382818396057979> ;²⁰³⁶
- <https://x.com/MosabAbuToha/status/1862908453913555096> ;²⁰³⁷
- <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/at-least-96-palestinians-killed-in-israeli-airstrikes-on-northern-central-gaza/3395886> ; <https://x.com/KhalilAsslan/status/1858035093589152245> ;
- <https://x.com/RamAbdu/status/1858041776675668015> ;
- <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1858082971430818072> ;
- <https://x.com/HossamShabat/status/1858042251806416971> ;
- <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1858038134434345306> ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-239-gaza-strip> ;²⁰³⁸
- <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/66-killed-attack-near-kamal-adwan-hospital> ;
- <https://www.thenationalnews.com/news/mena/2024/11/21/beit-lahia-gaza/> ;
- <https://x.com/DropSiteNews/status/1859663484700508233> ;
- <https://x.com/AbuLocation/status/1859513065697374658> ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip> ;²⁰³⁹
- <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1847352625974399346> ;
- https://x.com/Nadav_Eyal/status/1849135512373592563 ;
- <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/21/gaza-israel-strike-jabalya-video/> ;
- <https://www.ynet.co.il/news/article/rknemalejg> ;
- <https://x.com/YousefHammash/status/1848685041833885972> ;²⁰⁴⁰
- <https://www.qna.org.qa/en/News-Area/News/2024-10/19/0042-73-palestinians-martyred-following-israeli-massacre-in-C2%A0beit-lahia-in-northern-gaza-strip> ;
- <https://x.com/AbuLocation/status/1858819672201691574> ;
- <https://x.com/PalinfoAr/status/1847955843234373719> ;
- <https://x.com/HossamShabat/status/1857812218475163850> ;²⁰⁴¹
- <https://x.com/HossamShabat/status/1857822501830598710> ;
- <https://x.com/RamAbdu/status/1857799491266449519> ;
- <https://www.unicef.org/press-releases/regular-attacks-put-gaza-schools-turned-shelters-frontlines-war>²⁰⁴²

עזה באוקטובר 2024.²⁰⁴³ כמות משמעותית של עדויות מנובמבר מצביעה על כך שהדפוס נמשך גם בחודש זה.²⁰⁴⁴ עיתונאי מקומי ציין כי הוא היה עד להפצצה חדשה של בית ספר כמעט מדי יום.²⁰⁴⁵ כמות ההתקפות דווחה גם בתקשורת הישראלית.²⁰⁴⁶

במקביל לכך, דווח על הוצאות להורג של פלסטינים,²⁰⁴⁷ כולל פלסטינים שהיו עצורים.²⁰⁴⁸ אזרחים נהרגו בעת שעמדו בתור לקבלת מים.²⁰⁴⁹ אחרים מתו מחשיפה או תשישות בזמן שפנו.²⁰⁵⁰ שורדים הביעו ייאוש ממצבם, על רקע הפצצות, הרס והיעדר סיוע הומניטרי.²⁰⁵¹ לדברי מתאם הומניטרי של האו"ם שביקר בבית ספר בצפון עזה, תנאי המשפחות שחיפשו שם מקלט היו "בלתי נסבלים". הוא דיווח כי ביום זרם בכל מקום וכי פסולת הייתה בכל מקום, וטען כי "זה לא מקום בו בני אדם צריכים לשרוד. זה מעבר לדמיון".²⁰⁵²

כבר באמצע אוקטובר, חיילים רבים בצה"ל העלו תמונות שבהן תיעדו את שריפתם של מבנים שונים בג'באליה.²⁰⁵³ לפחות פעמיים במשך יומיים באמצע נובמבר, חיילים שרפו בתי ספר של האו"ם שבהם שהו פלסטינים עקורים.²⁰⁵⁴ חיילים אחרים דיברו על התנחלות יהודית באזור.²⁰⁵⁵ עדויות מסוימות החל מסוף אוקטובר – כמו חיילים שהציבו מזוזה על דלת בבניין שבו שהו,²⁰⁵⁶ או הדפיסו ספר תנ"ך –²⁰⁵⁷ מצביעות על כך שחלקם תכננו להישאר בצפון עזה. צילומי לוויין מאמצע נובמבר הראו שישראל הורסת מבנים כדי ליצור מסלול מזרח-מערב נוסף, הפעם חוצה את צפון עזה (בית חאנון, בית להיא וג'באליה) מהעיר עזה.²⁰⁵⁸ בסוף נובמבר, צילומי לוויין הראו שג'באליה נחרבה "כמעט לחלוטין".²⁰⁵⁹

<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/less-month-israeli-army-attacks-shelter-centres-39-times-displace-palestinians-and-empty-gaza-enar>²⁰⁴³
²⁰⁴⁴ ראו למשל את המקרים האלו, כולם מאמצע נובמבר: <https://x.com/MiddleEastEye/status/1857468010480427383> ; <https://www.aljazeera.com/gallery/2024/11/12/dozens-killed-others-displaced-as-israel-continues-attacks-on-gaza> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1856250030912344560> ; <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2024/11/16/health-ministry-in-gaza-says-war-death-toll-at-43-799> ; <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/11/14/live-israel-bombs-gaza-camps-6-israeli-soldiers-killed-in-south-lebanon?update=3324274> ; <https://www.dailysabah.com/world/mid-east/israeli-strike-on-ngaza-kills-14-as-aid-remains-distant-lifeline> ; <https://x.com/ytirawi/status/1857046066815779196> ; <https://www.palestinechronicle.com/massacre-in-shati-israel-bombs-school-sheltering-displaced-palestinians/> ; <https://x.com/AbuLocation/status/1861431831444226331> ; ראו למשל: <https://x.com/AbuLocation/status/1861686736474050797> ; <https://x.com/HossamShabat/status/1857838004619919468>²⁰⁴⁵ ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-24/ty-article-magazine/.premium/00000193-4db6-d68e-a1db-edb69fbb0000>²⁰⁴⁶ ; <https://x.com/RamAbdu/status/1849373431801753885> ;²⁰⁴⁷ <https://x.com/RamAbdu/status/1847600787901337728> ; <https://x.com/HossamShabat/status/1854229496401932557> ; <https://x.com/ytirawi/status/1856287070907502972> ; <https://x.com/ytirawi/status/1853882898744553879> ;²⁰⁴⁸ <https://x.com/HossamShabat/status/1854229496401932557> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1853760310743531716>²⁰⁴⁹ ; <https://x.com/MosabAbuToha/status/1853876427902640403>²⁰⁵⁰ ; <https://x.com/HossamShabat/status/1857096991961985095>²⁰⁵¹ ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip>²⁰⁵² ; <https://x.com/ytirawi/status/1847980759262384246>²⁰⁵³ ; <https://x.com/RamAbdu/status/1856798704939761937> ;²⁰⁵⁴ <https://x.com/ytirawi/status/1857046066815779196> ; ראו גם בית ספר נוסף אחר שבער אחרי שריפה: <https://x.com/HossamShabat/status/1857078038858531087> ; לדוגמאות מוקדמות יותר: <https://x.com/AbuLocation/status/1848119454980288647> ; <https://x.com/ytirawi/status/1848442788620234971> ; <https://x.com/ytirawi/status/1854641685961326597>²⁰⁵⁵ ; <https://x.com/adinitay/status/1852721404082360614>²⁰⁵⁶ ; <https://x.com/ireallyhateyou/status/1859318914620010722>²⁰⁵⁷ . התניא נכתבה על ידי מייסד חב"ד והתנועה שואפת להדפיס את הספר בכל מקום בו קיימת אוכלוסיה יהודית, ראו: https://www.chabad.org/therebbe/article_cdo/aid/2515469/jewish/The-Printing-of-Tanya.htm ; <https://x.com/BenTzionMacales/status/1857875008602636546>²⁰⁵⁸ ; לדוגמא של ההרס, ראו: <https://x.com/ireallyhateyou/status/1859332541913637040> ; <https://www.haaretz.co.il/news/security/2024-11-24/ty-article-magazine/.premium/00000193-3eab-d5cd-a3bf-7eff92f00000>²⁰⁵⁹

רוב התקשורת הישראלית לא הקדישה תשומת לב רבה לאירועים בשטח.²⁰⁶⁰ במקרה חריג אחד, עיתונאי ישראלי ששולב עם צה"ל בעזה ראיין עזתים שגורשו מבתייהם. הוא שאל אותם מי אחראי למצבם והביע הסכמה כאשר האשימו את חמאס.²⁰⁶¹ התגובות היו צפויות, משום שהיו מוקפים בחיילי צה"ל. במקרים אחרים, התקשורת הישראלית התמקדה בסיפורים זניחים, כמו קבוצה של חיילים שגילו שקנאי שנתקע בבנוזין והצילו את חייו.²⁰⁶²

השילוב של תקיפות, פירוק שרידי החברה האזרחית והעברות אוכלוסייה כפויות הוביל פלסטינים רבים לעזוב את צפון עזה. תמונות של פלסטינים העוזבים את צפון עזה בהמוניהם הופצו בתקשורת וברשתות החברתיות. בתמונה אחת, מעל 200 פלסטינים הונחו על ידי צה"ל להתפשט, ולאחר מכן הוחזקו שעות ארוכות בחוץ בקור, תוך שהם נתונים להשפלה מילולית.²⁰⁶³ מקומות שבהם שהו פליטים פלסטינים, כמו בתי ספר, הוצתו, בעוד הפליטים ששכנו בהם נעקרו שוב.²⁰⁶⁴ עדויות מהשטח מראות את קשיי הפליטים.²⁰⁶⁵ באמצע נובמבר העריך האו"ם שכ-100,000-131,000 איש נעקרו מצפון עזה לעיר עזה, וכ-65,000-75,000 איש נותרו.²⁰⁶⁶ מספר הפלסטינים שעברו לדרום הרצועה, מעבר למסדרון נצרים, היה זניח נכון לכתיבת הדברים.

בסוף נובמבר, עדויות מהשטח תיארו גופות פזורות בכל מקום ואנשים פצועים ש"נחנקו מדמם ולא היה מי שיעזור להם".²⁰⁶⁷ בתחילת דצמבר, מקורות ישראליים ופלסטינים דיווחו שאזרחים עזתים סולקו מבתי הספר האחרונים בהם חסו בצפון הרצועה (ספציפית בית להיא וג'באליה).²⁰⁶⁸ בנוסף, היו גם עדויות לחברה פרטית ישראלית אשר הפעילה בולדוזרים כחלק מהריסת ג'באליה, ודיווחים על אנשים שאינם חיילים באזור.²⁰⁶⁹

מערכת הבריאות

בתחילת המבצע נותרו שלושה בתי חולים בצפון עזה: כמאל עדואן, אל-עודה ובית החולים האינדונזי. ניסיונותיהם להמשיך ולפעול עוררו תשומת לב ציבורית מסוימת. מוקדם במבצע, רופאים מקומיים נאלצו לבצע ניתוחים ברחוב כדי להציל חיים.²⁰⁷⁰ באמצע-סוף אוקטובר, מאמצים הומניטריים להביא לבתי החולים מזון, דלק, דם ותרופות נדחו.²⁰⁷¹ צה"ל קרא לרופאים להתפנות מבתי החולים בטענה שחיהם בסכנה, כיוון שצה"ל תכנן לפוצץ את המבנים.²⁰⁷² זמן קצר לאחר

²⁰⁶⁰ ראו למשל: <https://open.spotify.com/episode/6FuOTRIFTyLP5Ew0YJqf86>;
²⁰⁶¹ <https://x.com/ireallyhateyou/status/1857172750940447136>;
<https://x.com/ireallyhateyou/status/1857208151507976566>;
²⁰⁶² <https://www.ynet.co.il/environment-science/article/r1s9f1lqfk1>;
²⁰⁶³ <https://edition.cnn.com/2024/10/29/middleeast/gaza-jabalya-palestinians-strip-photo-intl/index.html>;
²⁰⁶⁴ <https://x.com/HossamShabat/status/1856413482129748306>;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1856405376079421656>;
<https://x.com/ytirawi/status/1856287070907502972> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1856324650180968737>;
²⁰⁶⁵ <https://x.com/translatingpal/status/1856280401074888779>;
²⁰⁶⁶ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-239-gaza-strip> ; גם: <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-237-gaza-strip>;
<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-235-gaza-strip> . האו"ם העריך שאותו מספר פלסטינים נותר בצפון עזה עד תחילת דצמבר (<https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip>), בעוד שלהערכתי על סמך עדויות מהשטח מדובר בהערכת יתר.
²⁰⁶⁷ <https://www.972mag.com/beit-lahiya-gaza-rubble-corpses/>;
²⁰⁶⁸ <https://x.com/TomerPersico/status/1864346370406039591> ;
<https://x.com/DmodosCutter/status/1862988412803862631> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1863921104726712731> ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1864317910711173368> ;
<https://x.com/ytirawi/status/1864282791900229727> ; <https://x.com/ezzingaza/status/1864290451139735677> .
²⁰⁶⁹ <https://x.com/MosabAbuToha/status/1863201179041218608>;
<https://x.com/ytirawi/status/1864038176987201623>;
²⁰⁷⁰ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/10/22/blinking-israel-netanyahu-gaza-aid/>;
²⁰⁷¹ <https://x.com/UNOCHA/status/1849072683725525242> ; <https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11->
[04/ty-article-magazine/premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000](https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000) ; לעדות ביחס לתנאים ראו:
<https://x.com/AMokhallalati/status/1849082736402632878>;
²⁰⁷² https://x.com/Ahmad_tibi/status/1848647941617057834

האזהרות, צה"ל כיתר את בתי החולים²⁰⁷³ ואז פשט עליהם.²⁰⁷⁴ בבית החולים כמאל עדואן עוכבו 57 אנשי צוות רפואי, ומתוכם שוחררו מאוחר יותר 14. חלקם נורו ונפצעו בניסיון לחזור לבית החולים.²⁰⁷⁵ לפחות אדם לא מזוהה אחד נקבר מחוץ לחומות בית החולים (הזיהוי אמור להיעשות בבתי החולים, וכנראה היה מסוכן מדי להכניס את הגופה).²⁰⁷⁶ הפשיטה גם גרמה לנזק בתחנת החמצן של בית החולים, מה שהוביל למותם של שני תינוקות.²⁰⁷⁷ בהקשר זה ציין ארגון הבריאות העולמי (WHO) כי הגישה לבתי החולים בעזה "נעשת בלתי אפשרית" וכי הוא איבד קשר עם בית החולים כמאל עדואן.²⁰⁷⁸ סרטונים שפורסמו מאוחר יותר הציגו את ההרס באזור בית החולים.²⁰⁷⁹

הקול המרכזי שסיפר על דעיכתה של מערכת הבריאות בצפון עזה היה מנהל בית החולים כמאל עדואן, ד"ר חוסאם אבו ספייה.²⁰⁸⁰ כבר בתחילת אוקטובר הצהיר אבו ספייה כי לא יעזוב את בית החולים כל עוד יש בו מטופלים,²⁰⁸¹ ובראיון מאוחר יותר סיפר שמדינה זרה הציעה לחלץ אותו ואת משפחתו והוא סירב מתוך מחויבות למטופליו.²⁰⁸² הוא דיווח על תנאי בית החולים במהלך המצור והפשיטה, ונעצר לזמן קצר עם אנשי צוות נוספים במהלך הפשיטה בסוף אוקטובר. אף ששוחרר במהרה, בנו בן ה-15 נהרג באותו יום.²⁰⁸³ אבו ספייה ציין כי הוא ורופא נוסף בלבד נותרו אז בבית החולים ביחד עם יותר מ-145 מטופלים שהיו זקוקים לניתוחים, אשר חלקם גססו עקב מחסור בטיפול. אבו ספייה הדגיש שלא היו להם האמצעים הנדרשים כדי לטפל במטופלים.²⁰⁸⁴

במהלך רוב אוקטובר ונובמבר, המשיך אבו ספייה לספק עדכונים יומיים על התנאים ותפעול בית החולים שלו. הוא קרא לקהילה הבינלאומית לספק סיוע הומניטרי וציוד, לשלוח צוותי חילוץ לחלץ אנשים מההריסות ולשלוח רופאים שסייעו בטיפול במטופלים הרבים. אבו ספייה והרופא האחר שנותר בבית החולים היו רופאי ילדים, ללא התמחות בניתוחים.²⁰⁸⁵ אבו

<https://www.ynet.co.il/news/article/bl0hgghxjg> ; <https://x.com/SMohyeddin/status/1849491903034572923>²⁰⁷³
 (גרסה ארוכה יותר ב: <https://x.com/HossamShabat/status/1849484027478044985> ; <https://x.com/SuppressedNws/status/1849567005633884650>
<https://x.com/HossamShabat/status/1849682158387974236>²⁰⁷⁴
<https://x.com/DrTedros/status/1849903588732256534> ; <https://www.commondreams.org/news/northern-gaza-risk-dying> ; <https://x.com/RamAbdu/status/1849663271378297014> ;
<https://x.com/translatingpal/status/1849803852201046070> ; <https://x.com/ytirawi/status/1852472357635432745>
 ביחס למספר 57, ראו: <https://www.972mag.com/kamal-adwan-hospital-hussam-abu-safia/> ; <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eeb4d414a79ffbf88cc0000> ; <https://x.com/AMokhallalati/status/1849082736402632878> ; <https://msf.lu/en/articles/msf-alarnee-par-la-detention-du-dr-obeid-par-les-forces-israeliennes>
<https://x.com/AbuLocation/status/1853130631250669814>²⁰⁷⁶
<https://x.com/EuroMedHR/status/1850132619066855815> ;²⁰⁷⁷
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1849793452768125336 ; <https://www.972mag.com/kamal-adwan-hospital-hussam-abu-safia/>
<https://x.com/DrTedros/status/1849765533559746576>²⁰⁷⁸
<https://x.com/RamAbdu/status/1850159665188835814>²⁰⁷⁹
²⁰⁸⁰ ראו את הסיקור הזה של אבו ספייה: https://x.com/Dr_Muneer1/status/1856926494812987823 ; <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2024-11-26/ty-article/.premium/00000193-64ec-d610-add3-7fecf8c50000> ; <https://www.nytimes.com/2024/12/02/opinion/gaza-hospital-kamal-adwan.html>
<https://www.dropsitenews.com/p/northern-gaza-kamal-adwan-hospital-director-defies-israeli-order>²⁰⁸¹
<https://x.com/translatingpal/status/1862595635129528515>²⁰⁸²
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1850110968249930157 ;²⁰⁸³
<https://www.instagram.com/reel/DBIfCUmN2H3/> ; <https://www.972mag.com/kamal-adwan-hospital-hussam-abu-safia/> ; <https://www.middleeasteye.net/live-blog/live-blog-update/son-director-besieged-north-gaza-hospital-killed-israeli-forces> . קרוב משפחה של הרופא האחר שנשאר בבית החולים נהרג כמה שבועות לאחר מכן:
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1856405028816466139
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1850561278948884816 ;²⁰⁸⁴
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1850891173298106456>
<https://x.com/gazanotice/status/1851262527893622978> ;²⁰⁸⁵
<https://x.com/translatingpal/status/1854506337528365403> ;
<https://x.com/AbujomaaGaza/status/1855212378335391870> ;
<https://x.com/translatingpal/status/1856359137212240103> ; לתיאור שרידתם של 11 מתוך 13 מטופלים, למרות שרופאיהם פעלו מחוץ לתחומי המומחיות שלהם: https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857523662435287545

ספייה הדגיש כי "מערכת הבריאות קרסה לחלוטין", אף שבית החולים המשיך לפעול באופן מוגבל.²⁰⁸⁶ עדויות מצולמות הצביעו על היעדר שירותי חילוץ או אמבולנסים לפינוי אנשים מההריסות, לפינוי פצועים או לכיסוי המתים בתכריכים.²⁰⁸⁷

בתחילת נובמבר נותר מנתח אחד בלבד בשלושת בתי החולים בצפון עזה.²⁰⁸⁸ צה"ל המשיך לתקוף את בית החולים כמאל עדואן, כולל פגיעות ישירות במטופלים ילדים.²⁰⁸⁹ התקפה אחת גרמה לשריפה שהרסה את מכלי המים של בית החולים, מה שהותיר אותו ללא אספקת מים.²⁰⁹⁰ בתי החולים פונו חלקית בתחילת נובמבר, כאשר חלק מהמטופלים במצב קשה הועברו לבתי חולים בדרום עזה.²⁰⁹¹ מטופלים שהיו תלויים במכונות הנשמה לא יכלו להתפנות משום שלא נותרו אמבולנסים עם מכונות הנשמה ברצועה. חייהם של מטופלים אלו היו תלויים בדלק שנותר בבית החולים כמאל עדואן.²⁰⁹² ניסיונות נוספים להביא ציוד נכשלו.²⁰⁹³

העדכונים המאוחרים יותר של אבו ספייה התייחסו למותם של פצועים בשל מחסור בציוד,²⁰⁹⁴ למותם של אנשים שנקברו מתחת להריסות בהיעדר יחידות ההגנה האזרחית שיחלצו אותם,²⁰⁹⁵ ולמותם של רופאים נוספים בצפון עזה.²⁰⁹⁶ הוא ציין מספר פעמים כי לאלו שהצליחו להגיע לבית החולים היה סיכוי לשרוד, ואילו אלו שלא – נותרו למות.²⁰⁹⁷ אבו ספייה דיבר גם על התקפות ישירות על בית החולים, שפצעו אנשי צוות, ותיאר כיצד רחפנים הטילו "פצצות קול" (רימוני הלם?) ופצצות נוספות על חצרות בית החולים.²⁰⁹⁸ ניסיונות רבים להביא רופאים מומחים לבית החולים נדחו.²⁰⁹⁹

גם; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1851212348448784503²⁰⁸⁶ ;
<https://x.com/gazanotice/status/1851262527893622978> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857523662435287545 ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1851260276001148957> ;²⁰⁸⁷
<https://x.com/gazanotice/status/1851262527893622978> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857523662435287545 ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1852434690600235131>²⁰⁸⁸ ;
<https://uk.news.yahoo.com/israel-tells-un-cutting-ties-093606959.html> ;²⁰⁸⁹
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1852018347073818847 ;
<https://x.com/SaulStaniforth/status/1853682654345875956> ; <https://www.972mag.com/kamal-adwan-hospital-hussam-abu-safia/> ; <https://x.com/SuppressedNws/status/1853465675659898905> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1853420267965468995 ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1853119264066351514> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1853830231259263091> ;
<https://x.com/SaulStaniforth/status/1854479721876074814> ;²⁰⁹⁰
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1852018347073818847 ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1853830231259263091> ;
<https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ; <https://www.ochaopt.org/content/gaza-humanitarian-response-update-27-october-9-november-2024> ;²⁰⁹¹
<https://www.haaretz.co.il/news/magazine/2024-11-04/ty-article-magazine/.premium/00000192-f14c-dec7-affa-f1dd75c60000> ;²⁰⁹²
<https://www.unocha.org/news/todays-top-news-occupied-palestinian-territory-lebanon-haiti-philippines-ukraine> ;²⁰⁹³ למשל: https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857850411601858948 ;
<https://x.com/KhaledYousry22/status/1855611844456501489> ;²⁰⁹⁴
<https://x.com/translatingpal/status/1856007165791580237> ;²⁰⁹⁵
<https://x.com/KhaledYousry22/status/1855611844456501489> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1855860121982615882 ;²⁰⁹⁶ ראו גם: https://x.com/Dr_Muneer1/status/1855905476795306453 ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857523662435287545 ;
<https://x.com/translatingpal/status/1856359137212240103> ;²⁰⁹⁷
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1855860121982615882 ;²⁰⁹⁸
<https://x.com/translatingpal/status/1856007165791580237> ;²⁰⁹⁹
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857850411601858948 ;

באמצע נובמבר החל אבו ספייה לדווח על תושבי עזה שסבלו מתת-תזונה והגיעו לבית החולים.²¹⁰⁰ מספר ימים לאחר מכן, תוך 24 שעות, קיבל בית החולים 17 ילדים בתת-תזונה והתייבשות, בעוד שקשיש נפטר מהתייבשות.²¹⁰¹ במהלך פשיטה נוספת על בית החולים הופשטו (בתנאי קור) עשרות פלסטינים, כולל מטופלים, ועוכבו לפני שחלקם נלקחו למקומות לא ידועים.²¹⁰² המשאבים המעטים שנותרו הובילו את בית החולים לפרסם קריאה לעזתים מקומיים להם נותרו תרופות להביא אותן לבית החולים.²¹⁰³ מספר עדויות, ככל הנראה מבית החולים, מאששות את היעדרם של רופאים וציוד, כמו גם את סבלם של המטופלים.²¹⁰⁴ רופאים גם היו צריכים להתמודד עם אובדן בני משפחותיהם. שני רופאים שעבדו בבית החולים כמאל עדואן איבדו 17 ו-19 בני משפחה בימים עוקבים באמצע נובמבר.²¹⁰⁵ משימה הומניטרית ב-17 בנובמבר העבירה דלק לבית החולים ופינתה חלק מהמטופלים, אבל לא קיבלה אישור להעביר מזון וקיבלה אישור להעביר רק חלק מהציוד הרפואי שתוכנן.²¹⁰⁶ ההתקפות על בית החולים המשיכו – כולל פגיעות בפצועים ממש מחוץ לשער או למשרד של אבו ספייה.²¹⁰⁷ התקפות נוספות בסוף נובמבר פצעו מספר עובדי רפואה ופגעו בתשתיות החשמל והחמצן של בית החולים.²¹⁰⁸ באחת מהן נהרג מנהל מחלקת טיפול נמרץ בבית החולים.²¹⁰⁹ אבו ספייה עצמו נפצע ביחד עם שתי בנותיו בהתקפה אחרת.²¹¹⁰ אבו ספייה ואנשי צוות רפואי אחרים צילמו עצמם מוחים באחד מהדרי בית החולים, ואמרו כי כ-20 אנשי צוות נפגעו בתוך בית

-
- ²¹⁰⁰ ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857523662435287545 ;
²¹⁰¹ ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857850411601858948 ; ראו גם:
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857825220653994421 ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1858528590297706553 ;
<https://x.com/ytirawi/status/1859179872297382300> ;²¹⁰¹
<https://x.com/AbujomaaGaza/status/1859190079702405379> ;
²¹⁰² ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1858944607624835210 ; גיאולוקציה:
<https://x.com/AbuLocation/status/1858843252469772678> ;
<https://x.com/ezzingaza/status/1857175646641762675> ;²¹⁰³
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857803828101361766 ;²¹⁰⁴
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1857624250414182465 ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1858995226855309622> ;
²¹⁰⁵ ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1858905688652570662> ;
<https://x.com/AbubakerAbedW/status/1858502758946455815> ;
<https://x.com/ezzingaza/status/1858599026511540389> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1858548788476137917 ;
²¹⁰⁶ ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-239-gaza-strip> ;
²¹⁰⁷ ; <https://x.com/ezzingaza/status/1857175646641762675> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1858905688652570662> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1858787051639820359 ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1858548788476137917 ;
²¹⁰⁸ ; <https://x.com/DropSiteNews/status/1859716133093507365> ;
<https://x.com/DropSiteNews/status/1859718365360656672> ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1859730966820028489> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1859985594039849426 ;
<https://x.com/RamAbdu/status/1859845890212503727> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1860165191184384398 ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1860165388526346423 ;
<https://x.com/translatingpal/status/1861495746391859469> ; <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-241-gaza-strip> ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1862935483950551249> ;
²¹⁰⁹ ; https://x.com/Dr_Muneer1/status/1862459637301174377 ;
<https://x.com/HossamShabat/status/1862458598909002041> ;
<https://x.com/MosabAbuToha/status/1862838797961924646> ;
²¹¹⁰ ; <https://x.com/translatingpal/status/1860458131286790339> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1860727752267063532 ;
<https://x.com/SaulStaniforth/status/1861063612640420287> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1861113833542332843 ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1860662455287885919> ;
https://x.com/Dr_Muneer1/status/1860616353297690877 ;
<https://x.com/AnasAlSharif0/status/1860457388169363911> ;
<https://x.com/translatingpal/status/1863944304466563475> ;

החולים.²¹¹¹ התקפות על בית החולים, לפעמים אף חמש פעמים ביום, המשיכו גם בתחילת דצמבר.²¹¹² צוות חירום רפואי הגיע לבית החולים בפעם הראשונה לאחר 60 יום ב-1.12.2113.

מידע על שני בתי החולים האחרים בצפון עזה היה פחות נגיש, אך עדויות שנאספו בתחקיר של AP שפורסם בנובמבר 2024 לאחר חודשים של איסוף עדויות על הפשיטות על שלושת בתי החולים בצפון עזה מצביעות על חוויות דומות.²¹¹⁴ משלחת הומניטרית לבית החולים אל-עודה באמצע נובמבר העבירה דלק וציוד רפואי, ופינתה מטופלים, אבל לא קיבלה אישור להעביר מזון או מים. בשל המחסור, בית החולים פעל 4 שעות ביום.²¹¹⁵ בית החולים הותקף שוב בסוף נובמבר.²¹¹⁶ גם בתי החולים בעיר עזה התמודדו עם מחסורים רבים.²¹¹⁷

הצוות של AP ראיין עדים רבים אך "מצא שישראל הציגה מעט או אפילו לא הציגה ראיות לנוכחות משמעותית של חמאס" בשלושת בתי החולים הצפוניים.²¹¹⁸ בבית החולים אל-עודה, צה"ל מעולם לא טען לנוכחות חמאס. בבית החולים האינדונזי טען צה"ל שזיהה פתח מנהרה בחצר באמצעות צילומי אוויר, אך לאחר הפשיטה לא הוצגו ראיות לכך, ולא נמסרה תשובה לשאלה אם נמצאו מנהרות בפשיטה. צה"ל הצהיר כי חמאס השתמש בבית החולים כמאל עדואן כמרכז פיקוד אך לא הציג ראיות לכך, והציג סרטון של אקדה אחד בלבד שנמצא לכאורה במקום.²¹¹⁹ מתוך כל בתי החולים שצה"ל פשט עליהם מאז תחילת המלחמה ועד לתחקיר AP, צה"ל הציג פתח מנהרה אחד בלבד (בשטחי בית החולים שיפא, ראו למעלה).²¹²⁰

²¹¹¹ <https://x.com/SaulStaniforth/status/1861063612640420287> ;
²¹¹² <https://x.com/MosabAbuToha/status/1860719715242398140> ;
²¹¹³ https://x.com/Dr_Munee1/status/1860773982770716878 ;
²¹¹⁴ <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1864042273261977890> ;
²¹¹⁵ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-243-gaza-strip> ;
²¹¹⁶ תחקיר ה-AP שילב מידע מסבב התקפות על בתי חולים אלו בסוף 2023, עם ממצאים של אירועים מתחילת נובמבר 2024. למשל, התיאורים כוללים את שסיפר שהזה מאחר שהתייבש: <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eebfd414a79ffbf88cc0000> ;
²¹¹⁷ <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-239-gaza-strip> ;
²¹¹⁸ <https://x.com/AnasAlSharif0/status/1859730966820028489> ;
²¹¹⁹ https://x.com/Dr_Munee1/status/1863059825745109229 ; נראה שהרופא כאן עובד בבית חולים בעיר עזה:
²¹²⁰ <https://x.com/ezzingaza/status/1862231344329498677> ; <https://x.com/ezzingaza/status/1861854116114485655> ; <https://x.com/ezzingaza/status/1853541420017046013> ;
²¹¹⁸ <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eebfd414a79ffbf88cc0000> ;
²¹¹⁹ ראו: <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eebfd414a79ffbf88cc0000> ;
²¹²⁰ על פי תחקיר ה-AP: <https://apnews.com/world-news/still-wrecked-from-past-israeli-raids-hospitals-in-northern-gaza-come-under-attack-again-00000192eebfd414a79ffbf88cc0000>

כפי שאני מקווה שהצגתי באמצעות העדויות למעלה, המצב בעזה הוא קטסטרופה מזעזעת שממשיכה להתפתח לנגד עינינו. המעט שביכולתי לעשות בעניין הוא לאסוף מידע ולהציג את הדברים כפי שאני מבין אותם.

כשהרשע בא כמו גשם נופל / ברטולט ברכט

כְּאֶחָד הַמְבִּיא מִכְתָּב חָשׁוּב לְאִשְׁנָב לְאַחַר יְשׁוּעוֹת-
הַקְּבִלָּה: הָאִשְׁנָב כָּכָר נָעוּל.
כְּאֶחָד הַרוֹצֵה לְהַזְהִיר אֶת הָעִיר מִפְּנֵי שְׁטָפוֹן: אָבֵל
הוּא מְדַבֵּר לְשׁוֹן אַחֲרָת. אֵין מְבִינִים אֶת דְּבָרָיו.
כְּקַבֵּצוֹ, הַדּוֹפֵק בַּפֶּעַם הַחֲמִישִׁית בְּאוֹתָהּ דִּלְת שְׂפָה כָּכָר
קָבֵל אַרְבַּע פְּעָמִים: הוּא רָעַב בַּפֶּעַם הַחֲמִישִׁית.
כְּאֶחָד שֶׁדָּמּוּ זֶרֶם מִתּוֹךְ פִּצְעַת וְהוּא מְחַכֶּה לְרוֹפֵא:
דָּמוֹ מִמָּשִׁיף לְשִׁתָּת.

כִּדּוּ בָּאִים אֲנַחְנוּ וּמִסְפָּרִים וְשָׁעֵשׂוּ לָנוּ מַעֲשִׂים
שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ.

כְּשִׁסְפֵּר לְרֹאשׁוֹנָה, שִׁידִידֵינוּ נִשְׁחָטִים בְּהַדְרָגָה
קָמָה זַעֲקָה שֶׁל פְּלִצוֹת. אֲזִי נִשְׁחָטוּ מֵאָה. אָבֵל
כְּאִשּׁוֹר נִשְׁחָטוּ אֵלָּה וְלִשְׁחִיטָה לֹא הָיָה סוּף, נְפוּצָה
הַשְׁתִּיקָה.

כְּשֶׁהָרִשָּׁע בָּא כְּמוֹ גֶּשֶׁם נּוֹפֵל, אִישׁ אֵינוֹ קוֹרֵא עוֹד:
עֲצֹר!

כְּשֶׁהַפְּשָׁעִים נִעְרָמִים, הֵם נַעֲשִׂים בִּלְתִּי-נִרְאִים.
כְּשֶׁהַסֶּכֶל נַעֲשֶׂה לֹא-נָשָׂא, אֵין שׁוֹמְעִים
עוֹד אֶת הַצִּעֲקוֹת.
גַּם הַצִּעֲקוֹת נּוֹפְלוֹת כְּגֶשֶׁם-קִיץ.

נספח 1 – הסיבות שבגללן בחרתי להגדיר את פעולות ישראל במלחמה כג'נוסייד

עודכן לאחרונה: 18.6.24

הערה: בניגוד לחלקים אחרים במסמך זה שמסכמים את הממצאים ביחס למלחמה, חלק זה מסביר את עמדתי בנוגע להגדרת פעולותיה של ישראל במהלכה כרצח עם.

ההגדרה שלי לרצח עם מבוססת על ההבנה שלי את דברי האמנה בדבר מניעתו וענישתו של פשע השמדת עם מ-1948. אמנה זו הגדירה רצח עם כ"אחד המעשים המפורשים להלן שנעשה בכוונה להשמיד, השמדה גמורה או חלקית, קבוצה לאומית, אתנית, גזעית או דתית, באשר היא לקבוצה כזו." ההגדרה דורשת קשר בין שני חלקים.

1. ביצוע אחת או יותר מהפעולות האלו נגד קבוצה:

- א. הריגת אנשים הנמנים עם הקבוצה
 - ב. גרימת נזק חמור, בגוף או בנפש, לאנשים הנמנים עם הקבוצה
 - ג. העמדת הקבוצה בכוונה תחילה בתנאי חיים שיש בהם כדי להביא לידי השמדתם הגופנית, כולה או מקצתה
 - ד. קביעת אמצעים שכוונתם למנוע את הילודה בקבוצה
 - ה. העברת ילדי הקבוצה לקבוצה אחרת בדרך כפייה
2. הכוונה העומדת בבסיס ביצוע אחד או יותר מהמעשים מהסעיף הקודם.

אני מאמין ששני התנאים מתקיימים במלחמה הנוכחית. ישראל ביצעה את פעולות 1א, 1ב, ו-1ג למעלה. ההרג של כ-2% מאוכלוסיית הרצועה שתיארת בחלק לעיל על הרג פלסטינים מתאים לסעיף 1א. כפי שהסברתי באותו חלק, פציעתם של למעלה מ-3% מאוכלוסיית הרצועה, כמו גם הטראומה הקולקטיבית הנובעת מההתקפות החוזרות על הרצועה הזעירה והצפופה מתאימה לסעיף 1ב. ההרעבה של עזה, שאותה תיארת בחלק על גרימת מוות לאוכלוסייה האזרחית, מתאים לסעיף 1ג. האספקט של "בכוונה תחילה" בסעיף 1ג עולה בבירור מהתיאורים של נציגים של ישראל וחיילי צה"ל שאותם ציטטתי בחלק על השיח הישראלי ודה-הומניזציה של פלסטינים.

בנוגע לכוונה, אני מאמין שרצף אמירות של בכירים ישראלים כולל ראש הממשלה והנשיא שהתרחשו בעיקר בתחילת המלחמה, אבל המשיכו גם מאוחר יותר באמירות של בעלי תפקידים זוטרים יותר כולל לאחרונה, מעידות על כוונה כללית שהעבירה את "רוח המפקד" והפכה אלימות חסרת פרופורציה כלפי פלסטינים ללגיטימית בחודשים שלאחר מכן. עדויות רבות מחיילי צה"ל – בעיקר מפקדים מדרגי הביניים והדרגים הנמוכים – כמו גם חלקים אחרים מהחברה האזרחית הישראלית, מרבנים לאמני בידור, ממחישות שתכנים של רצח עם, למשל דרך התייחסויות חוזרות לעמלק, וטיהור אתני, או באמצעות התייחסויות חוזרות להתיישבות יהודית מחודשת ברצועת עזה, נפוצים בשיח. העובדה שאף אחד, למיטב ידיעתי, לא נתבע על קריאות כאלו, או אפילו ננזף על העברת מסרים קיצוניים כאלו מעידה על הלגיטימציה של מסרים אלו בקרב נציגים ישראלים והחברה הישראלית הרחבה יותר.

בהתבסס על העדויות הזמינות נכון לעכשיו, אני מאמין שישאל ניסתה לעשות שילוב כלשהו של: (1) סילוק פלסטינים מרצועת עזה, במיוחד חלקיה הצפוניים; (2) הפיכת חלקים גדולים מהרצועה לבלתי ניתנים ליישוב אנושי, בתקווה שהדבר יסייע לנקודה הקודמת; ו- (3) הריגת עזתים באמצעות אלימות ישירה, הרעבה או מניעת סיוע או טיפול, לפחות חלקית בשל מדיניות נקמה דה פקטו, ולפחות חלקית כניסיון לסייע לסילוק העזתים מהרצועה. אני מפרש את המדיניות של שימוש בהרעבה כנשק במלחמה – מדיניות שעמותות מסוימות תיארו כבר בדצמבר²¹²¹ ומאז בכירים בינלאומיים ומשפטנים רבים גם כן הכירו בקיומה²¹²² – כניסיון לגרום להרס הפיזי של עזה כיישום פוליטי וכקבוצת אוכלוסיה, ספציפית כדי לקדם את המטרה של טיהור עזה מיושביה. ההרס המסיבי של מטרות ללא כל ערך צבאי כמו ארכיונים, ספריות, אוניברסיטאות, מסגדים ואתרי מורשת – כמו גם ההרס הרחב יותר של התשתיות האזרחיות כמו גם מעל חצי מהמבנים ברצועת עזה – כולם תורמים למטרה של הפיכת עזה לבלתי ראויה למחייה.

²¹²¹ <https://www.hrw.org/news/2023/12/18/israel-starvation-used-weapon-war-gaza>

²¹²² ראה את חוות הדעת של מומחים עבור ה-ICC, פסקאות 28-33: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/240520-panel-report-eng.pdf>

אינני מאמין שמדיניות זו תוכננה באופן מדויק או נכתבה כתוכנית פעולה. להערכתי, בכירים במדינה ובצבא הגדירו את המלחמה כמיתרנית באופן מפורש ביחס לנקמה חסרת פרופורציה מיד בתחילת המלחמה, מציאות שאפשרה למפקדים בשטח (קצינים בדרגי הביניים ובהדרגים הנמוכים, כמו גם מפקדים שאינם קצינים) לפעול על פי רצונם. אותם בכירים קבעו מדיניות בכמה נושאים – כמו למשל ההרעבה, או האישור להתקפות על בתי חולים, ובאותו זמן שימרו את יכולתם להכחיש את מעורבותם וניסו לבזר את אחריותם, לפחות ביחס לציבור. במקביל, הבכירים לא מעוניינים (וככל הנראה לא יכולים)²¹²³ למנוע מעשי הרג והרס בשטח, או את השימוש בשפה המתייחסת במפורש לרצח עם בקרב גורמים ציבוריים מעולמות התרבות והרוח בישראל, מציאות שמסייעת להמשך מעשים אלו.

פעמים רבות, הפקודות של מפקדים בשטח הן פשוט לירות בכל גבר בוגר, כפי שעיתונאי ישראלי חשוב אמר ב-CNN.²¹²⁴ עיתונאים ישראלים אחרים הצביעו בעבודתם על אותה מדיניות שבה כולם בעזה קובעים את הכללים לעצמם, על בסיס ראיונות עם מפקדים וחיילים בשטח. העמימות המכוונת הזו – בתוספת לשיח שמעודד ותומך ברצח עם ו/או טיהור אתני בקרב גורמים ציבוריים בעולמות הפוליטיקה, התרבות והדת – משחררים את ההנהגה הישראלית מאחריות, ומפזרים את האחריות בקרב מפקדים זוטרים יותר בשטח. כפי שקצין מילואים אמר "אין משמעות לפקודות בשטח... כל מפקד גדוד יכול להחליט שכל מי שזז בגזרה שלו הוא מחבל."²¹²⁵ לוחם הנדסה הוסיף כי "המגבלה היחידה על כמות הבניינים שפוצצנו הייתה הזמן בו שהינו בעזה".²¹²⁶ ביחד עם היעדר הניסיון להגביל את פעולותיהם של מפקדים או חיילים בשטח, התוצאה היא שניתן להסביר מעשי זוועה שנעשים בשטח כ"בניגוד לנהלים" של הפיקוד הבכיר למרות שאותו פיקוד לא עושה כמעט דבר כדי למנוע מעשי זוועה דומים מלהתרחש בעתיד.

המפתח לכל המדיניות היא דה-הומניזציה העמוקה בחברה הישראלית כפי פלסטינים. חלקים גדולים בציבור רואים בפלסטינים כפחות אנושיים, בהתבסס על שיח, התנהגות ודעות התומכות בשימוש בכוח עודף בעזה. לכן, פעולות אלימות נגד פלסטינים מותרות ולעיתים קרובות מקבלות עידוד ציבורי, במיוחד על ידי דמויות חשובות שמקבלות יותר תשומת לב ציבורית כמו השר לביטחון לאומי, שהינו פופולרי במיוחד בקרב קהלים צעירים וחיילים.²¹²⁷

²¹²³ התמיכה הכללית בציבור שצה"ל חייב לשמר משחקת תפקיד חשוב – הגבלת מפקדים וחיילים תערער תמיכה זו. ²¹²⁴ <https://twitter.com/justfp/status/1775613111711465554> ²¹²⁵ <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/04/11/the-idf-is-accused-of-military-and-moral-failures-in-gaza> ; למשל <https://www.youtube.com/watch?v=Aa-VDAjL8vM> ²¹²⁶ <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/04/11/the-idf-is-accused-of-military-and-moral-failures-in-gaza> ²¹²⁷ <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/250473/> ; https://www.calcalist.co.il/local_news/article/s1lxz6uvs ; <https://www.ynet.co.il/news/election2022/article/s1ar9pebi>

נספח 2 – מתודולוגיה

עודכן לאחרונה: 29.11.24²¹²⁸

הערה: נספח זה מהווה ניסיון להבהיר את המתודולוגיה שלי בהערכת מקורות המידע בהם השתמשתי במסמך זה אל מול המציאות הלא ברורה בעזה.

סקירה כללית

כפי שנדון בהרחבה בפרק המדיה של מסמך זה, המלחמה בעזה מאופיינת בטשטוש מכוון, זיוף והעלמת מידע על ידי גורמים שונים המעורבים בה. מאחר שהאמינות של רוב המידע הזמין לציבור אינה מוחלטת, ניסיונות להבין את המלחמה, כמו מסמך זה, נדרשים להתמודד עם מתח. גישה נאיבית מדי לראיות עלולה להוביל להכללה של תוכן שגוי רב. מנגד, גישה ספקנית מדי לראיות עלולה להוביל לכך שנדע מעט מאוד – מה שמשרת את מטרתם של חלק מהצדדים במלחמה. האתגר הוא לצמצם את המידע השגוי למינימום תוך מקסום המידע המהימן שעליו המסמך מתבסס. לעיתים קרובות, הדבר מתמצה במתח שבין מה שרצוי לבין מה שאפשרי במגבלות הקיימות. אחד המאפיינים המרכזיים במלחמה זו הוא היעדר דיווח חיצוני – ישראל מנעה כניסת עיתונאים בינלאומיים לרצועת עזה במשך למעלה משנה נכון למועד כתיבת מסמך זה, מה שהפחית משמעותית את כמות המידע היוצא מעזה. לכן, הקולות הברורים ביותר היוצאים מעזה הם של עיתונאים פלסטינים, שנהגו – לעיתים במכוון – והופחדו על ידי ישראל (אני עוסק בשני הנושאים הללו בהרחבה בפרקי הטבח והמדיה של המסמך).

הגישה האישית שלי היא לדבר ככל יכולתי ולשתף את האמת כפי שאני מבין אותה, בשל הדחיפות שבעניין. אני מודע לכך שאחרים עשויים להטעות אותי בכוונה או בטעות, כך שחלק מהתוכן ששיתפתי עלול להיות לא מדויק (אם ידוע לך על תוכן כזה, נא לעדכן אותי!). עם זאת, אני לא מאמין שיש לנו את הפריבילגיה להמתין עד שערפל המלחמה יתפוגג לפני שנפעל. כפי שמתואר להלן, אני מניח מעט מאוד, ובוחר באופן רציף וביקורתי את מקורותיי, תוך שימוש בכישורים שאני מפעיל בעבודתי המקצועית כהיסטוריון.

אני מעריך את תוצאות מאמציי – מסמך זה – על פי הסטנדרטים של מוסדות אחרים המשתתפים בשיח הקיים סביב המלחמה. מוסדות אלה כוללים גופים רשמיים כמו האומות המאוחדות, וכן ארגונים לא ממשלתיים מכובדים כמו Human Rights Watch או אמנסטי אינטרנשיונל. חלק מהתוצרים של מוסדות אלה כוללים פרק המתאר את המתודולוגיה שלהם (כמו פרק זה), ומצד שני, חלק מהמוצרים שלהם אינם כוללים הערות שוליים שמאפשרות לעקוב אחרי הראיות שבהן השתמשו (ולשחזר, במידת מה, את המתודולוגיה שלהם). הסטנדרטים של מדינות או של כלי תקשורת נוטים להיות נמוכים בהרבה. בעוד שאני מאמין כי כל מי שדן במלחמה (כולל אני עצמי) מוטה במידה מסוימת, המקורות הרציניים יותר לפחות עושים מאמץ למתן חלק מההטיות הללו, בעוד שמדינות וכלי תקשורת נוטים להיות מוטים באופן גלוי למדי לטובת עמדה פוליטית זו או אחרת.

בתוך השיח הנוכחי, אני מאמין שמסמך זה ומבוסס יותר מרוב הסיכומים, הדו"חות והניתוחים האחרים שבהם נתקלתי. הוא אינו מושלם – ניתן לעקוב אחרי התפתחות דרך גרסאותיו הקודמות, שאני שומר באופן זמין ברשת – והוא אינו סופי. עם זאת, המידע הנוסף שהתברר במשך השנה האחרונה שבה אני כותב ומעדכן את המסמך אישש כמעט את כל ההערכות המוקדמות שלי. יתרה מזאת, חלק מהראיות החדשות הראו כי חלק מההערכות המוקדמות הללו היו שמרניות מדי.

בהמשך חלק זה אני מפרט כיצד אני בוחר ומעריך את מקורות המידע שבהם השתמשתי במסמך זה, אותם אני מחלק למקורות ראשוניים ומשניים. לאחר מכן, אני מציג מספר דוגמאות לראיות וכיצד אני מעריך אותן.

מקורות ראשוניים

במונח מקורות ראשוניים אני מתייחס למספר סוגים של ראיות:

²¹²⁸ ברצוני להודות לקוראת אנונימית ולחנוך שיינמן שהעירו על גרסת חלק זה מנובמבר 2024.

1. עדויות שתועדו או הועברו ישירות על ידי אנשים שחוו היבט כלשהו של המלחמה בעצמם. קטגוריה זו כוללת למשל פוסטים ברשתות החברתיות של חיילים ישראלים או עדויות של אזרחים מעזה.

סוג זה של מקור ראשוני הוא בדרך כלל הבעייתי ביותר לצרכי מסמך זה, מאחר שלעיתים אין דרך לאמת את התוכן ואפילו את זהות המקורות שמעבירים אותו. הנטייה שלי היא להאמין לאנשים המספרים את חוויותיהם בצורה מפורטת – בין אם מדובר בחטופים ישראלים ששוחררו ובין אם באוכלוסיה אזרחית בעזה. הדעה הפוליטית או השייך הפוליטי של מקורות אלה עשויים להטות את תיאוריהם, אך אינם הופכים אותם לבלתי מהימנים. אני רואה בעדויות אלה אמינות יותר אם אחד משני התנאים הבאים מתקיים:

- א. הדובר המספק את עדותו עושה זאת בניגוד או לפחות מבלי לקדם את האינטרסים הרחבים של הצד שלו.
- ב. התוכן שמשותף תואם דיווחים, עדויות או סיפורים נוספים שנתקלתי בהם, מצב שמאפשר לי להצליב את המקורות השונים. ככל שיותר מקורות בלתי תלויים מציינים דבר מה בצורה מפורטת יותר, כך אני רואה מידע זה כמהימן יותר.

תמיד ניתן להטיל ספק בראיות מסוג זה ולטעון שהן חלק ממבצע השפעה רחב יותר שמטרתו לשכנע את הקוראים במידע שקרי כלשהו. על סמך ניסיוני בשיח זה במשך יותר משנה, התקפות כאלו נוטות להיות ניסיונות לפגוע באמינותם של יחידים או קבוצות שלמות למטרות פוליטיות, ולא חיפוש אחר האמת כשלעצמה. במקרים שבהם התברר כי מדובר במבצעי השפעה (כמו זה²¹²⁹ או זה²¹³⁰) – התוכן בדרך כלל פשטני וחסר פרטים, מה שמקל על זיהוי כוזבים. למרות שתוכן פשטני וחסר פרטים עשוי להיות נכון, אני מעדיף להמתין עד שיצטבר מידע נוסף לפני שאני משלב אותו בהבנתי את המלחמה. במקרים הנדירים מאוד שבהם השתמשתי במידע כזה בגרסאות מוקדמות של מסמך זה בשל היעדר יחסי של ראיות בשלב מוקדם של המלחמה, הבהרתי את דבריי בהתאם וחיפשתי באופן פעיל מידע נוסף, שאותו שילבתי בגרסאות מאוחרות יותר של המסמך.

אני עוקב אחר המלחמה בקפדנות כבר למעלה משנה. מקורות המספקים באופן עקבי מידע שאני יכול לאמת ממקורות אחרים הופכים לאמינים יותר בעיניי עם הזמן. אם אגלה שמקור משקר בכוונה או טועה באופן משמעותי, אתייחס אליו כבלתי אמין ואנעם משימוש בו. מקורות שטועים בשוגג, מגלים את טעותם ומודים בה, פטורים מכלל זה – אני מאמין שווידוי כזה הופך אותם לאמינים יותר (ראו נקודה 1 למעלה). כמו כן, אינני מתייחס כאן לטעויות זניחות כמו שימוש בחומרים לא עדכניים – טעויות אלה שכוחות ואין טעם להתעכב עליהן כעת מאחר שהן פחות חשובות בהקשר הנוכחי.

2. עובדות שדווחו על ידי עיתונאים במלחמה.

אני נוטה לבטוח בדיווחים מבוססי עובדות, אך אני קורא אותם באופן ביקורתי ומנסה להצליבם במידת האפשר. סוג זה של דיווח עשוי להיחשב גם כמקור משני (ראו נקודה 1 בחלק הבא).

3. הצהרות, שלעיתים אני מצטט מכיוון שהאנשים שמצהירים אותן מחזיקים בתפקיד רשמי, בעלי השפעה חברתית או משתתפים במלחמה באיזשהו תפקיד.

אני משתמש בהצהרות אלה כראיות לכוונות או למטרות של האדם או הממשלה שהוא מייצג. הצהרות אלו אינן בהכרח מהימנות. בשל האופי הזמני של חלק גדול מהחומרים הללו, אני נוטה לעיתים להפנות בהערות השוליים לחשבון טוויטר אקראי שתיעד והעלה תוכן מסוים כזה, שלא היה נגיש לי בדרך אחרת. במקרים כאלו, אני מבהיר כאן שאני מצטט את התוכן המקורי ששותף ולא את חשבון הטוויטר של האדם ששיתף אותו, אשר עימו אני יכול שלא להסכים לחלוטין.

אני גם מקבל ציטוטים בתקשורת שבהם נאמר שגורם רשמי אמר משהו בציטוט ישיר מהצהרות. כמובן שאעריך את התוכן של ההצהרה, אך איני מפקפק בכך שהיא נאמרה אם עיתונאי מציין זאת. דיווחים בתקשורת המשתמשים בציטוטים עקיפים יכולים להטעות במכוון, כפי שקרה למשל במקרה שבו התקשורת הישראלית סיקרה את נועה ארגמני, החטופה לשעבר (לדוגמה כאן²¹³¹).

²¹²⁹<https://www.nytimes.com/2024/06/05/technology/israel-campaign-gaza-social-media.html>
²¹³⁰<https://www.reuters.com/investigates/special-report/usa-covid-propaganda/>
²¹³¹https://www.mako.co.il/press_and_marketing-news_press/Article-fc827fb13af7191027.htm

4. מסמכים רשמיים של מוסד המתייחסים למדיניות, נהלים וכדומה.

גם מסמכים אלו אינם בהכרח מהימנים, אך הם רשמיים ולכן מייצגים את המציאות או את מה שמוסד זה רוצה שאחרים יאמינו שהוא המציאות. אני משתמש במסמכים כאלה לצורך הטענות העובדתיות שהם מציגים לאחר הערכה זהירה שלהם, ויכול גם להשתמש בהם לצורך הבנת המטרות או הכוונות של המוסד שהנפיק אותם.

מקורות משניים

1. דיווחים בתקשורת.

התקשורת המסורתית כוללת מגוון רחב של מקורות באיכות שונה. חלק ניכר מהתקשורת נוטה בבירור לצד אחד או אחר, ואני משתמש בגישה שתוארה למעלה (בחלק מקורות ראשוניים - 1). חקירות מעמיקות הכוללות פרטים ספציפיים הניתנים לאימות או להפרכה הן לרוב אמינות יותר. אף כלי תקשורת אינו מושלם, ואפילו התקשורת המסורתית עם המוניטין הטוב ביותר עשויה לעשות טעויות משמעותיות, כפי שהוכח במקרה של הכתבה "Screams Without Words" של הניו יורק טיימס או באופן שבו אותו עיתון היטה את הסיקור שלו של המלחמה לטובת ממשלת ארה"ב/ישראל (שני המקרים נידונים בפרק המדיה).

אני גם לוקח בחשבון את העיתונאים האחראים לכתבה או לדיווח כחלק מהערכתם. עיתונאים ש"צדקו" בעבר, אשר יש להם גישה למקורות בעלי ערך ושדיווחיהם לא הופרכו הופכים לאמינים יותר בעיניי עם הזמן. עיתונאים הפועלים בפועל כשופרי מדינה או מוסד (כלומר, משחזרים את הנרטיבים שלהם עם מעט או ללא ביקורת כלל) הם הרבה פחות אמינים, גם אם הם לעיתים משמשים להדלפת מידע שאני מצטט.

אני נמנע ככל האפשר משימוש בניתוחים או טורי דעה שמופיעים בתקשורת, משום שאני מאמין שערכם להבנת ההווה מוגבל, ועדיף שכל אחד ואחת יגבשו את דעתם בעצמם באמצעות הערכת הראיות הקיימות.

2. דו"חות של עמותות.

אין כאן כלל חד-משמעי, אך באופן כללי, אני מחשיב דו"חות של עמותות המאפשרים גישה למקורות שעליהם הם מבוססים באמצעות הערות שוליים או ציטוט ישיר עם פרטים מזהים כיותר אמינים מאשר דו"חות שאינם עושים זאת. בתוך קטגוריה זו יש לנסות לאזן גישה זו עם מה שמציאותי לצפות בהינתן הנסיבות.

אני מחשיב עמותות שממוקדות בצורה ברורה בשיח הציבורי סביב ישראל/פלסטין/עזה כיותר מוטות ופחות מהימנות מאחרות. הרושם שלי הוא שעמותות עם תחומי עניין רחבים יותר (למשל, זכויות אדם באופן כללי) הן לרוב פחות מוטות ויותר מהימנות. אני משתמש בסופו של דבר בעמותות שמעבירות יותר מידע מהשטח בעזה גם כאשר המתודולוגיה שלהן אינה ברורה כאשר זה המידע האיכותי ביותר שאני יכול למצוא בעניין. כפי שצוין למעלה, אני מתייחס לעמותות שהתגלה כי הן מזייפות מידע בכוונה או משקרות כלא מהימנות.

דוגמאות:

- התמונות והסרטונים שחיילי צה"ל מעלים ושבהם הם מתארים את חוויותיהם בעזה, ושבהם הם פועלים באופן לא מוסרי ו/או נהנים מפעולות כאלו.

זהו מקור ראשוני. אני מעריך את התוכן הזה כמהימן בדרך כלל מכיוון שהחיילים מציגים מידע שגורם נזק פוליטי לצד שלהם. היו בעבר מספר מקרים בהם תוכן כזה התגלה כלא-אותנטי, אבל אלו זניחים ביחס לכמות המידע ששותפה על ידי החיילים מרצונם.

• הדיווחים של זק"א ביחס לזוועות ה-7.10.

זה היה מקור ראשוני שמשך תשומת לב רבה בתחילת המלחמה. האמנתי לדברי זק"א כעמותה בשלב ראשון, אבל כמה חודשים לאחר תחילת המלחמה תחקירים חשפו שחלק מהזוועות הקשות ביותר עליהם דיווחו עובדי זק"א, זוועות שגם משכו תשומת לב רבה במיוחד, לא התרחשו. יתרה מכך, כעמותה זק"א לא הודתה שהמידע שמסרה לא היה מהימן. מסיבות אלו זק"א איבדה את מהימנותה בעיניי.

• תיאורים של מחירי מזון בעזה.

חלק ממחירי המזון מדווחים על ידי אנשים פרטיים בעזה, בעוד שמחירים אחרים מתוארים בכתבות בתקשורת או בדו"חות של עמותות. המחירים שמדווחים בשלושת סוגי המקורות האלו נוטים להשתנות באופן דומה לאורך זמן, ושינויים אלו משתנים בהתאם לזמינות המזון ברצועת עזה (או חלקים ספציפיים בה) כפי שמעידים אינדיקטורים אחרים, כמו מספר המשאיות שנכנסו לעזה. לכן, אני מחשיב מידע כזה כאמין בדרך כלל.

• תיאורים של מעשי טבח ומוות בעזה.

לאורך המלחמה היו מספר רב מאוד של סרטונים ותמונות שנטען שמראים את הניצולים או הקורבנות של התקפות ישראליות. אלו בדרך כלל מדממים ולפעמים כוללים פרטים קשים לצפייה. הסרטונים והתמונות משותפים במדיה החברתית על ידי אנשים פרטיים בתוך ומחוץ לעזה, עובדי עמותות וכמה אמצעי תקשורת כמו אל-ג'זירה. רק במעט מהפעמים נטען שתוכן זה הוא מזויף, כוזב או מטעה. מעשי הטבח והמוות מאששים מידע כתוב וסטטיסטי ביחס לתוצאות ההתקפות הישראליות, שמשתקפים למשל בתחקירים או בדו"חות של עמותות. למרות שאי אפשר להיות בטוחים לחלוטין שכל המידע הזה מהימן, יש מספיק ממנו שמגיע ממקורות בלתי תלויים עבורי כדי להעריך את רובו כמהימן.

החווייה של הניסיון לקבוע את האמת בתהליך כתיבת מסמך זה הייתה מאירת עיניים עבורי. ניסיונות אלו חשפו לעיתים את הפערים הגדולים בין הראיות הקיימות והיעדר הדיווח לגבי אותן ראיות, או בין הטענות הפרועות לעיתים שמקובלות כאמת והיעדר ראיות שיבססו טענות כאלו. אני מודע לכך שיהיו כאלו שלא יסכימו עם המתודולוגיה שלי. אשמח לקבל הצעות שישפרו את המתודולוגיה לטובת כל אלו שמעדיפים לחשוף את האמת, גם כשזו מאוד לא נוחה.